

Regiostudies

Faculteit der Geesteswetenschappen,
Universiteit van Amsterdam

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0318

© 2013 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de bacheloropleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur, Latijnse taal en cultuur, Arabische taal en cultuur, Hebreeuwse taal en cultuur en Nieuwgriekse taal en cultuur en de masteropleidingen Oudheidstudies en Midden-Oosten studies van de Universiteit van Amsterdam	5
Administratieve gegevens van de opleidingen	5
Administratieve gegevens van de instelling	7
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	7
Samenstelling van de commissie	7
Werkwijze van de commissie	8
Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit van Amsterdam	9
I: Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur en bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur	11
Samenvattend oordeel van de commissie	13
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling	19
II: Bacheloropleiding Arabische taal en cultuur	35
Samenvattend oordeel van de commissie	37
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling	40
III: Bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur	55
Samenvattend oordeel van de commissie	57
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling	60
IV: Bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur	75
Samenvattend oordeel van de commissie	77
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling	80
V: Masteropleiding Oudheidstudies	93
Samenvattend oordeel van de commissie	95
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling	98
VI: Masteropleiding Midden-Oosten studies	113
Samenvattend oordeel van de commissie	115
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling	118
Bijlagen	133
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie	135
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader	139
Bijlage 3: Beoogde eindtermen	147

Bijlage 4: Overzicht van de programma's.....	165
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen.....	179
Bijlage 6: Bezoekprogramma.....	201
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten.....	207
Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	210

Dit rapport is vastgesteld op 11 juli 2013.

Rapport over de bacheloropleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur, Latijnse taal en cultuur, Arabische taal en cultuur, Hebreeuwse taal en cultuur en Nieuwgriekse taal en cultuur en de masteropleidingen Oudheidstudies en Midden-Oosten studies van de Universiteit van Amsterdam

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

Naam van de opleiding:	Griekse en Latijnse taal en cultuur
CROHO-nummer:	56003
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	Griekse en Latijnse taal en cultuur
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2014

Bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur

Naam van de opleiding:	Latijnse taal en cultuur
CROHO-nummer:	56816
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	Latijnse taal en cultuur
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2014

Bacheloropleiding Arabische taal en cultuur

Naam van de opleiding:	Arabische taal en cultuur
CROHO-nummer:	56040
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	Arabische taal en cultuur
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2014

Bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur

Naam van de opleiding:	Hebreeuwse taal en cultuur
CROHO-nummer:	50901
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	Hebreeuwse taal en cultuur
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2014

Bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur

Naam van de opleiding:	Nieuwgriekse taal en cultuur
CROHO-nummer:	56814
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	Nieuwgriekse taal en cultuur
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2014

Masteropleiding Oudheidstudies

Naam van de opleiding:	Oudheidstudies
CROHO-nummer:	60821
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	1. Classics 2. Ancient Studies 3. Ancient History
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2014

Masteropleiding Midden-Oosten studies

Naam van de opleiding:	Midden-Oosten studies
CROHO-nummer:	60842
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	1. Hebreeuwse taal en cultuur 2. Arabische taal en cultuur 3. Midden-Oosten studies
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2014

Het bezoek van de visitatiecommissie Regiostudies aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam vond plaats op 17 en 18 december 2012.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Universiteit van Amsterdam
Status van de instelling:	Bekostigd
Resultaat instellingstoets:	Positief / Positief onder voorbehoud

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleiding zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De beoordeling van de opleidingen Regiostudies van de Universiteit van Amsterdam valt binnen de clusterbeoordeling Regiostudies, waarvoor in 2012 in totaal 39 opleidingen werden beoordeeld. De commissie voor de clusterbeoordeling Regiostudies is samengesteld uit totaal twaalf commissieleden:

- Prof. dr. A. Wouters (voorzitter), emeritus hoogleraar Griekse Taal- en Letterkunde, Katholieke Universiteit Leuven;
- Prof. dr. K. Pollmann, professor of Classics, University of St Andrews en Stellenbosch University;
- Prof. dr. G. Buelens, professor of English, Universiteit Gent;
- Prof. dr. D. Kruijt, professor Emeritus of Development Studies, Universiteit Utrecht;
- Prof. dr. E. Hollender, professor of Jewish Studies at the Goethe-University Frankfurt/Main, Germany;
- Prof. dr. J. Gvozdanovic, professor Slavic Linguistics aan Heidelberg University;
- Prof. dr. J. Nawas, professor Arabic and Islamic Studies aan de Katholieke Universiteit Leuven;
- Prof. dr. G. De Boel, hoogleraar Griekse en Vergelijkende Taalkunde en Nieuwgrieks, Universiteit Gent;
- Prof. dr. N. Worden, professor of History and Head of Department of Historical Studies, University of Cape Town;
- Prof. dr. Behr, professor and Chair Traditional China, East Asia Seminar, Faculty of Philosophy, Universität Zürich;
- D. Meijer, bachelorstudent American Studies, Rijksuniversiteit Groningen;
- T. Lysen, student researchmaster Classics, Universiteit van Amsterdam.

De Curricula Vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Voor ieder bezoek werd op basis van eventuele belangenconflicten, expertise en beschikbaarheid een (sub)commissie samengesteld, bestaande uit minimaal vijf commissieleden. Om de consistentie binnen het cluster te waarborgen heeft de voorzitter van

de commissie, prof. dr. A. Wouters, alle bezoeken bijgewoond. Ook prof. dr. K. Pollmann was aanwezig bij alle bezoeken.

Coördinator van de clustervisitatie Regiostudies was drs. M.M. Frederik, medewerker van QANU. Tijdens de bezoeken aan de VU Amsterdam, was dr. W. van Gastel als projectleider aanwezig. Projectleider drs. L. van der Grijspaarde was aanwezig tijdens de bezoeken aan de Universiteit van Amsterdam, Radboud Universiteit Nijmegen, Rijksuniversiteit Groningen en de Universiteit Utrecht. Projectleider M. Jansen was aanwezig tijdens het bezoek aan de Universiteit van Amsterdam. Projectleider dr. F. Meijer was aanwezig bij de bezoeken aan de Rijksuniversiteit Groningen en de Universiteit Leiden. Projectleider J. Krooneman MSc was aanwezig tijdens het bezoek aan de Universiteit Leiden. Projectleider M. Amsing MSc was aanwezig tijdens het bezoek aan de Universiteit Leiden. Projectleider N. Vestering MSc was aanwezig tijdens het bezoek aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Ook de projectleiders speelden een belangrijke rol in het bewaken van de consistentie. De coördinator was aanwezig bij de eindvergadering van de bezoeken, enerzijds om de bevindingen van de voorgaande bezoeken in te brengen, en anderzijds om de commissie te attenderen op haar wijze van oordelen. Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de projectleiders om de beoordelingen op elkaar af te stemmen. De betrokken projectleiders waren steeds op de hoogte van alle bevindingen.

Werkwijze van de commissie

Voorbereiding

Op 5 november 2012 hield de commissie haar formele startvergadering. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd, werd de taakstelling en werkwijze van de commissie besproken en werd het Domeinspecifieke Referentiekader Regiostudies besproken. Dit domeinspecifieke referentiekader is opgenomen in Bijlage 2 van dit rapport.

Bij ontvangst van de zelfstudies van een universiteit werden deze door de projectleider gecontroleerd op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de zelfstudies in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden die deelnamen aan het betreffende bezoek. De commissieleden lazen de zelfstudies en formuleerden vragen die aan de projectleider werden toegestuurd. De projectleider compileerde de vragen tot een samengesteld document. Eventuele additionele vragen van de commissieleden werden aan de opleidingen toegestuurd met het verzoek om een reactie. Naast de zelfstudies lazen de commissieleden gezamenlijk minimaal vier scripties per opleiding en 15 scripties per beoordeelde instelling.

Visitatiebezoeken

Een overzicht van het bezoekprogramma is opgenomen als Bijlage 6 bij dit rapport. Tijdens de voorbereidende vergadering van ieder bezoek werd de visitatie concreet voorbereid. Tijdens het bezoek zelf is gesproken met een (representatieve) vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur, het opleidingsbestuur, studenten, docenten, alumni, de opleidingscommissie en de examencommissie. Daarnaast werd per opleiding gesproken met student- en docentvertegenwoordigers van de beoordeelde opleidingen.

Op verzoek van de commissie heeft de opleiding gesprekspartners geselecteerd binnen de door de commissie aangegeven kaders. De commissie heeft met studenten uit alle studiejaar gesproken en met docenten en begeleiders van beide opleidingen. Voorafgaand aan het bezoek

heeft de commissie een overzicht ontvangen van de gesprekspartners en ingestemd met de door de opleiding gemaakte selectie.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld.

De commissie heeft een deel van het bezoek gebruikt voor de voorbereiding op de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van elk bezoek heeft de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

Beslisregels

De visitatie is uitgevoerd conform de beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (versie van november 2011). In dit accreditatiestelsel is zowel voor de beoordeling op standaardniveau als voor de algemene conclusie over de opleiding als geheel een vierpuntsschaal voorgeschreven (onvoldoende, voldoende, goed, excellent).

De commissie heeft de beoordelingsschalen van de NVAO gevolgd. Deze zijn:

- de beoordeling ‘onvoldoende’ wijst erop dat een standaard, of de opleiding, niet aan de gangbare basiskwaliteit voldoet en op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen vertoont;
- de beoordeling ‘voldoende’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en over de volle breedte een acceptabel niveau vertoont;
- de beoordeling ‘goed’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit;
- de beoordeling ‘excellent’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uit stijgt boven de gangbare basiskwaliteit en als een (inter)nationaal voorbeeld geldt.

Uitgangspunt van de beoordeling is ‘voldoende’, waarbij de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gestelde criteria. In de ogen van de commissie kan zij het oordeel ‘voldoende’ toekennen, ook wanneer zij kritische opmerkingen heeft gemaakt. Het is dan wel noodzakelijk dat tegenover de kritische opmerkingen positieve observaties staan.

Rapportages

De projectleider heeft op basis van de bevindingen van de commissie, per instelling, een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is deze aan de betrokken faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de voorzitter en, indien nodig, met de overige commissieleden besproken. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit van Amsterdam

Het bezoek aan de Universiteit van Amsterdam vond plaats op 17 en 18 december 2012 in Amsterdam. Het programma van het bezoek is te vinden in Bijlage 6 van dit rapport. Van het spreekuur is geen gebruik gemaakt. De commissie die de opleidingen Regiostudies van de Universiteit van Amsterdam beoordeelde bestond uit:

- Prof. dr. A. Wouters (voorzitter), emeritus hoogleraar Griekse Taal- en Letterkunde, KU Leuven;
- Prof. dr. K. Pollmann, professor of Classics at University of St Andrews and Stellenbosch University;
- Prof. dr. E. Hollender, professor of Jewish Studies at the Goethe-University Frankfurt/Main, Germany;
- Prof.dr. J. Nawas, professor Arabic and Islamic Studies aan de Katholieke Universiteit Leuven;
- Prof. dr. G. De Boel, hoogleraar Griekse en Vergelijkende Taalkunde, en Nieuwgrieks aan de Universiteit Gent;
- D. Meijer, bachelorstudent American Studies aan de Rijksuniversiteit Groningen.

De commissie werd ondersteund door drs. L. van der Grijspaarde en M. Jansen.

Het College van Bestuur van de Universiteit van Amsterdam en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) hebben ingestemd met de samenstelling van de commissie voor de beoordeling van de genoemde opleidingen.

Om het gerealiseerde eindniveau van opleidingen te bepalen hebben de coördinator en voorzitter van de visitatiecommissie van iedere opleiding scripties geselecteerd. De scripties werden aselekt gekozen uit een lijst van afgestudeerden van de laatste twee voltooide studie jaren. Hierbij is rekening gehouden met een spreiding in cijfers en varianten (zie Bijlage 7).

Samenvattend oordeel van de commissie

Bacheloropleiding Grieks en Latijnse taal en cultuur

Standaard 1

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een Domeinspecifiek Referentiekader opgesteld. Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen aan de universiteiten in Nederland die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Geesteswetenschappen worden beoordeeld. Gezien de diversiteit van opleidingen is het kader breed en niet prescriptief opgesteld. De in het kader geformuleerde doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid, Taalkunde, Letterkunde, Cultuurkunde, Geschiedenis, Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De commissie heeft vastgesteld dat het kader breed is met een weinig richtinggevend karakter. Zij heeft hier begrip voor aangezien het is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen. De commissie veronderstelt hierbij dat de opleidingen zelf het kader nader specificeren naar de eigen doelstellingen.

De bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur heeft een algemene doelstelling geformuleerd, die concreter gesteld betekent dat studenten die een bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur hebben afgerond een goede passieve taalbeheersing van het Klassiek Grieks en het Latijn hebben en inzicht hebben in de specifieke taalkundige structuur van beide talen. Daarnaast hebben zij een gedegen inzicht in de hoofdlijnen van de literatuur en de cultuur (in brede zin) van de klassieke oudheid en haar betekenis voor de (cultuur)geschiedenis van West-Europa. Ze hebben zich het filologische en interpretatieve apparaat eigen gemaakt dat hen in staat stelt om zelfstandig teksten van een gemiddelde moeilijkheidsgraad te interpreteren en in hun literaire en (cultuur)historische context te plaatsen. Ze zijn bovendien vertrouwd met de hoofdlijnen van het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de klassieke oudheid, in staat om eigen onderzoek daaraan te relateren, en er mondeling en schriftelijk op een wetenschappelijk adequate manier over te rapporteren.

De commissie is zeer lovend over het profiel van de opleiding, waaruit de ambitie spreekt om een hoog niveau te bereiken. De nadrukkelijke aandacht voor taalverwerving garandeert een gedegen kennis die studenten kunnen toepassen in literaire en taalkundige vaardigheden. De commissie waardeert in het bijzonder het leren werken met teksten in het origineel, aangezien bij vergelijkbare opleidingen in andere Europese landen in toenemende mate met vertalingen wordt gewerkt. Ambitieuze noemt de commissie de filologische methoden (het werken met commentaren en de methodische tekstanalyse).

De opleiding heeft de doelstellingen vertaald naar eindtermen. Voor de bacheloropleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen zijn tien algemene eindtermen geformuleerd. Daarnaast kent iedere bacheloropleiding acht opleidingsspecifieke eindtermen. Deze opleidingsspecifieke eindtermen kennen voor alle bacheloropleidingen een vast format, waarbij per opleiding specifieke vakken worden ingevuld.

De commissie heeft geconcludeerd dat de eindtermen voldoende duidelijk maken welke kwalificaties van studenten aan het einde van de studie worden verwacht. Naar het oordeel van de commissie passen deze eindtermen binnen het kader en zijn deze van bachelorniveau.

Wel constateert de commissie dat het hanteren van het vaste format maakt dat de eindtermen vrij algemeen zijn geformuleerd.

Standaard 2

De propedeuse bevat een aantal inleidingen, naast taalvaardigheidstraining in lectuur en grammaticacolleges (vormleer en syntaxis). In de lectuurvakken van het tweede studiejaar staat niet langer zoals in het eerste jaar de taalverwerving centraal, maar de op intensieve lectuur gebaseerde interpretatie van de teksten in hun literaire, intertekstuele en cultuurhistorische context. Het tweede jaar omvat verder een taalkundige component, waarin theoretische inzichten uit de algemene taalwetenschap zijn aangevuld met specifieke taalkundige aspecten van het Grieks en het Latijn. Een excursie naar Italië, Griekenland of Turkije integreert als interdisciplinair vak in het tweede jaar letterkundige en cultuurhistorische inzichten. In het eerste semester van het derde jaar is het mogelijk om een half jaar in het buitenland te studeren. Met het oog daarop zijn er specifieke uitwisselingsverdragen met de klassieke opleidingen in Bologna en Madrid. In het laatste semester van het derde jaar zit het afstudeertraject, naast keuzeruimte die gevuld kan worden met het alternerende opleidingsgebonden aanbod uit het tweede jaar. De commissie constateert na bestudering van het onderwijsprogramma dat de opleiding de studenten in staat stelt de eindkwalificaties te bereiken. De commissie heeft waardering voor de gedegen inrichting van het curriculum. De commissie is verheugd te kunnen constateren dat een meerderheid van de studenten van de uitwisselingsmogelijkheid gebruik maakt. De commissie vindt dit een verrijking van het onderwijsaanbod en constateert dat dit gewoonlijk een buitengewoon leerzame ervaring biedt.

De opleiding biedt kleinschalig onderwijs aan, waarbij een grote saamhorigheid onder studenten en een goede verstandhouding tussen staf en studenten bestaat. De commissie constateert dat van studenten een grote mate van zelfstandigheid wordt gevraagd. Over het algemeen waarderen studenten dit. Waar sprake is van een te groot beroep op zelfstandigheid worden over het algemeen adequate maatregelen genomen, bijvoorbeeld door het instellen van extra colleges.

De commissie stelt vast dat de opleiding beschikt over een passend, goed gekwalificeerd docentenkorps. Het aantal beschikbare docenten is aan de magere kant, wat maakt dat de kwantiteit van de staf een kwetsbaar punt is.

Deeltijdstudenten volgen onderwijs samen met de voltijdstudenten. Er wordt geen apart deeltijdonderwijs aangeboden. De commissie constateert dat deeltijdstudenten adequaat worden begeleid in het samenstellen en volgen van het onderwijsprogramma. De commissie adviseert de opleidingen wel om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaanrecht heeft, mede in het licht van de curriculumherziening waarbij het onderwijs in grotere blokken wordt aangeboden.

De opleiding beschikt over een uitstekend geoutilleerde studiezaal voor studenten klassieke talen. Daarnaast constateert de commissie dat de bibliotheek voortreffelijk te noemen is. De bibliotheek kent de grootste open opstelling in Nederland van boeken op het terrein van de oudheid.

Standaard 3

De toetsen zijn van voldoende niveau. De toetsmethoden lijken adequaat en zijn gevarieerd. De commissie heeft geconstateerd dat bij veel toetsmateriaal, waaronder de bachelorscriptie,

niet duidelijk is hoe de becijfering tot stand is gekomen. Zij staat positief tegenover de initiatieven van de opleiding om de becijfering transparanter te maken door de invoering van beoordelingsformulieren.

Op basis van bestudeerde scripties stelt de commissie vast dat het eindniveau van de studenten goed is. De commissie constateert dat de scripties van de studenten van goed niveau zijn. De beoordeling van de scripties is in lijn met die van de commissie waarbij enkele scripties door de commissie hoger zijn beoordeeld dan door de opleiding.

Bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur

Standaard 1

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een Domeinspecifiek Referentiekader opgesteld. Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen aan de universiteiten in Nederland die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Geesteswetenschappen worden beoordeeld. Gezien de diversiteit van opleidingen is het kader breed en niet prescriptief opgesteld. De in het kader geformuleerde doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid, Taalkunde, Letterkunde, Cultuurkunde, Geschiedenis, Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De commissie heeft vastgesteld dat het kader breed is met een weinig richtinggevend karakter. Zij heeft hier begrip voor aangezien het is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen. De commissie veronderstelt hierbij dat de opleidingen zelf het kader nader specificeren naar de eigen doelstellingen.

De Universiteit van Amsterdam heeft als enige in Nederland een aparte bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur. Dat betekent dat een student het Latijn kan bestuderen vanaf de vroegste inscripties, via de Middeleeuwen en de Renaissance, tot aan 1700, wanneer het Neolatijn sterk aan praktisch belang inboet.

De opleiding stelt zich tot doel dat studenten die een bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur hebben afgerond, beschikken over een goede passieve taalbeheersing van het Latijn uit de verschillende fasen van de latiniteit, en beschikken over inzicht in de specifieke taalkundige structuur en de diachrone ontwikkeling van het Latijn. Daarnaast hebben zij een gedegen inzicht in de hoofdlijnen van de literatuur en de cultuur van de klassieke oudheid in het algemeen. Ook hebben zij gedegen inzicht in de doorslaggevende betekenis van de Romeinse oudheid en van het Latijn als dominante taal van literatuur, onderwijs, wetenschappen en christendom voor de (cultuur)geschiedenis van West-Europa. Ze hebben zich het filologische en interpretatieve apparaat eigen gemaakt dat hen in staat stelt om zelfstandig teksten van een gemiddelde moeilijkheidsgraad te interpreteren en in hun literaire en (cultuur)historische context te plaatsen. Ze zijn bovendien vertrouwd met de hoofdlijnen van het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de Latinistiek, in staat om eigen onderzoek daaraan te relateren, en er mondeling en schriftelijk op een wetenschappelijk adequate manier over te rapporteren.

De commissie is zeer lovend over het profiel van de opleiding, waaruit de ambitie spreekt om een hoog niveau te bereiken. De nadrukkelijke aandacht voor taalverwerving garandeert een gedegen kennis die studenten kunnen toepassen in literaire en taalkundige vaardigheden. De commissie waardeert in het bijzonder het leren werken met teksten in het origineel, aangezien bij vergelijkbare opleidingen in andere Europese landen in toenemende mate met vertalingen

gewerkt. Ambitieuus noemt de commissie de filologische methoden (het systematisch werken met commentaren en de methodische tekstanalyse).

De opleiding heeft de doelstellingen vertaald naar eindtermen. Voor de bacheloropleidingen van de faculteit der Geesteswetenschappen zijn tien algemene eindtermen geformuleerd. Daarnaast kent iedere bacheloropleiding acht opleidingsspecifieke eindtermen. Deze opleidingsspecifieke eindtermen kennen voor alle bacheloropleidingen een vast format, waarbij per opleiding specifieke vakken worden ingevuld.

De commissie heeft geconcludeerd dat de eindtermen voldoende duidelijk maken welke kwalificaties van studenten aan het einde van de studie worden verwacht. Naar het oordeel van de commissie passen deze eindtermen binnen het kader en zijn deze van bachelorniveau. Wel constateert de commissie dat het hanteren van het vaste format maakt dat de eindtermen vrij algemeen zijn geformuleerd.

Standaard 2

Het curriculum van de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur is inhoudelijk gebaseerd op een diachrone invalshoek, met veel aandacht voor de Latijnse teksten uit latere perioden en hun relatie tot de klassieke periode. De Late Oudheid fungeert daarbij als 'scharnierpunt'.

De propedeuse bevat inleidende, taalvaardigheidsversterkende en cultuurhistorische vakken. Doordat er bij sprake is van slechts één taal, verloopt de taalverwervingsfase relatief snel en is het mogelijk om al vlug op een meer interpretatieve wijze met teksten om te gaan. Zo begint het eerste semester met een overzichtsvak *Inleiding postklassiek Latijn*, waarin studenten (voor hen veelal geheel onbekende) teksten uit latere periodes lezen. In het tweede semester komen teksten uit de Late Oudheid, de Middeleeuwen en de Renaissance aan de orde. Hoewel al deze vakken ook training in de verschillende vormen van het Latijn als taal behelzen, gaat het hier vooral om een kennismaking met veel verschillende teksten. In het tweede en derde jaar staat de interpretatie van teksten in hun literaire, intertekstuele en cultuurhistorische context centraal. De diachrone lijn en de ontwikkeling van een genre met de bijbehorende intertekstualiteit wordt hierbij benadrukt. In het eerste semester van het derde jaar hebben studenten de mogelijkheid om een half jaar in het buitenland studeren. Met het oog daarop zijn er specifieke uitwisselingsverdragen met de klassieke opleidingen in Bologna en Madrid. In het laatste semester van het derde jaar zit het afstudeertraject, naast keuzeruimte die gevuld kan worden met het alternerende opleidingsgebonden aanbod uit het tweede jaar.

De commissie constateert na bestudering van het onderwijsprogramma dat de opleiding de studenten in staat stelt de eindkwalificaties te bereiken. De commissie heeft waardering voor de gedegen inrichting van het curriculum. De commissie is verheugd te kunnen constateren dat een meerderheid van de studenten van de uitwisselingsmogelijkheid gebruik maakt. De commissie vindt dit een verrijking van het onderwijsaanbod, en stelt vast dat dit gewoonlijk een buitengewoon leerzame ervaring biedt.

De commissie is onder de indruk van de brede scope van de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur. Een brede tijdsperiode wordt behandeld en een scala aan thema's wordt gedoceerd, waaronder ook christelijke en heidense onderwerpen. Er is ruim aandacht voor de doorwerking van de oudheid en haar perceptie in latere periodes.

De opleiding biedt kleinschalig onderwijs aan, waarbij een grote saamhorigheid onder studenten en een goede verstandhouding tussen staf en studenten bestaat. De commissie constateert dat van studenten een grote mate van zelfstandigheid wordt gevraagd. Over het

algemeen waarden studenten dit. De commissie stelt vast dat waar sprake is van een te groot beroep op zelfstandigheid worden over het algemeen adequate maatregelen genomen, bijvoorbeeld door het instellen van extra colleges.

De opleiding beschikt over een passend, goed gekwalificeerd docentenkorps. Het aantal beschikbare docenten is aan de magere kant, wat maakt dat de kwantiteit van de staf een kwetsbaar punt is, volgens de commissie.

Deeltijdstudenten volgen onderwijs samen met de voltijdstudenten. Er wordt geen apart deeltijdonderwijs aangeboden. De commissie constateert dat deeltijdstudenten adequaat worden begeleid in het samenstellen en volgen van het onderwijsprogramma. De commissie adviseert de opleiding wel om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaansrecht heeft, mede in het licht van de curriculumherziening waarbij het onderwijs in grotere blokken wordt aangeboden.

De opleiding beschikt over een uitstekend geoutilleerde studiezaal voor studenten klassieke talen. Daarnaast constateert de commissie dat de bibliotheek voortreffelijk te noemen is. De bibliotheek kent de grootste open opstelling in Nederland van boeken op het terrein van de oudheid.

Standaard 3

De toetsen zijn van voldoende niveau. De toetsmethoden lijken adequaat en zijn gevarieerd. De commissie heeft geconstateerd dat bij veel toetsmateriaal, waaronder de masterscriptie, niet duidelijk is hoe de becijfering tot stand is gekomen. Zij staat positief tegenover de initiatieven van de opleiding om de becijfering transparanter te maken door de invoering van beoordelingsformulieren.

Op basis van bestudeerde scripties stelt de commissie vast dat het eindniveau van de studenten goed is. De commissie constateert dat de scripties van de studenten van de opleiding van goed niveau zijn. De beoordeling van de scripties is in lijn met die van de commissie. De commissie heeft waardering voor de keuze voor onderwerpen uit een zeer brede tijdperiode, waaronder onderwerpen uit de Middeleeuwen en de Renaissance. Volgens de commissie geeft deze onderwerpkeuze blijk van een serieuze benadering van het Latijn als vak, waarbij dit vakgebied niet ophoudt na de eerste eeuw.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	goed
Algemeen eendoordeel	goed

Bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	goed
Algemeen eindoordeel	goed

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 27 juni 2013

---

prof. dr. A. Wouters
voorzitter

---

drs. L. van der Grijsparde
secretaris

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

---

Standaard 1: Beoogde eindtermen

De beoogde eindtermen van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindtermen passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de bevindingen van de commissie ten aanzien van het landelijk vastgestelde domeinspecifiek referentiekader (1.1). Vervolgens wordt ingegaan op het profiel en de oriëntatie (1.2) en (het niveau van) de eindkwalificaties (1.3) van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur en de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur aan de Universiteit van Amsterdam.

1.1 Domeinspecifiek referentiekader

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een domeinspecifiek referentiekader (hierna: kader) opgesteld (zie Bijlage 2). Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Regiostudies worden beoordeeld. Het betreft hier de beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur, Oudheidstudies en de diverse opleidingen die vallen onder regiostudies met betrekking tot Oost-Europa, het Midden-Oosten, Azië, Afrika en Noord-, Midden- en Zuid-Amerika. Omdat het spectrum van deze opleidingen zo breed is, hebben de opleidingen gekozen voor een niet-prescriptief referentiekader. Dit biedt ruimte voor opleidingen om eigen keuzen te maken en accenten te leggen al naar gelang hun profiel en oriëntatie. Het kader voorziet in algemeen geformuleerde doelstellingen die vertaald zijn in eindkwalificaties voor zowel de bachelor- als de masteropleidingen. Deze doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid*, *Taalkunde*, *Letterkunde*, *Cultuurkunde*, *Geschiedenis*, *Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De eindkwalificaties in het kader zijn eveneens gerelateerd aan de Dublin-descriptoren. De eindkwalificaties van de bacheloropleiding verwoorden de doelstelling dat afgestudeerde bachelorstudenten gekwalificeerd zijn voor een masteropleiding en van de masteropleiding dat afgestudeerde masterstudenten gekwalificeerd zijn voor een postdoctorale opleiding.

De commissie beaamt dat het kader een breed en daardoor weinig richtinggevend karakter heeft. Zij heeft hiervoor begrip, aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met ieder een eigen profiel en oriëntatie. De commissie vindt het kader voldoende, mits opleidingen het verder specificeren in eigen doelstellingen.

Het valt de commissie op dat het kader meer houvast biedt aan opleidingen die talen bestuderen dan opleidingen waarin cultuur en geschiedenis centraal staan. Deze houvast wordt geboden omdat een relatief groot aantal eindtermen gericht is op taalverwerving en letterkundige en taalkundige kwalificaties. De commissie trekt hieruit de conclusie dat het kader voldoende richtinggevend is voor de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur en de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur.

1.2 Profiel en oriëntatie

De bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur en de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur van de Universiteit van Amsterdam kenmerken zich volgens de zelfstudie door hoogwaardig, intensief, taalspecifiek onderwijs naast een brede inleiding in de literatuur en de cultuur van de oudheid. Dit dient als houvast bij de interpretatie van literaire teksten uit de klassieke oudheid. Bij de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur is daarnaast een diepgaande inleiding op de receptie en doorwerking van het antieke gedachtegoed in de Middeleeuwen en de Renaissance toegevoegd.

De algemene doelstelling van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur luidt:

“Met de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur wordt beoogd de student zodanige kennis en vaardigheden, en een zodanig inzicht bij te brengen in de talen, literatuur en cultuur van de klassieke oudheid in de breedste zin dat de afgestudeerde gekwalificeerd is voor een vervolgopleiding op masterniveau, en in staat is tot het uitoefenen van een beroep waarvoor academische kennis en vaardigheden vereist zijn.”

Concreter gesteld betekenen de doelstellingen dat studenten die een bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur hebben afgerond – naast een goede passieve taalbeheersing van het Klassiek Grieks en het Latijn, en inzicht in de specifieke taalkundige structuur van beide talen – een gedegen inzicht hebben in de hoofdlijnen van de literatuur en de cultuur (in brede zin) van de klassieke oudheid en haar betekenis voor de (cultuur)geschiedenis van West-Europa. Ze hebben zich het filologische en interpretatieve apparaat eigen gemaakt dat hen in staat stelt om zelfstandig teksten van een gemiddelde moeilijkheidsgraad te interpreteren en in hun literaire en (cultuur)historische context te plaatsen. Ze zijn bovendien vertrouwd met de hoofdlijnen van het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de klassieke oudheid, in staat om eigen onderzoek daaraan te relateren, en er mondeling en schriftelijk op een wetenschappelijk adequate manier over te rapporteren.

De Universiteit van Amsterdam heeft als enige in Nederland een aparte bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur. Dat betekent dat een student het Latijn kan bestuderen vanaf de vroegste inscripties, via de Middeleeuwen en de Renaissance, tot aan 1700, wanneer het Neolatijn sterk aan praktisch belang inboet. De algemene doelstelling van de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur luidt:

“Met de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur wordt beoogd de student zodanige kennis en vaardigheden, en een zodanig inzicht bij te brengen in de Latijnse taal en literatuur vanaf de klassieke oudheid tot de vroegmoderne tijd en de dragende rol die het Latijn in de cultuurhistorische ontwikkeling van West-Europa heeft gespeeld dat de afgestudeerde gekwalificeerd is voor een vervolgopleiding op masterniveau, en in staat is tot het uitoefenen van een beroep waarvoor academische kennis en vaardigheden vereist zijn.”

Voor studenten die een bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur hebben afgerond, geldt dat zij over een goede passieve taalbeheersing van het Latijn uit de verschillende fasen van de latiniteit, en inzicht in de specifieke taalkundige structuur en de diachronische ontwikkeling van het Latijn beschikken. Daarnaast hebben zij een gedegen inzicht in de hoofdlijnen van de literatuur en de cultuur van de klassieke oudheid in het algemeen, en de doorslaggevende betekenis van de Romeinse oudheid en van het Latijn als dominante taal van literatuur, onderwijs, wetenschappen en christendom voor de (cultuur)geschiedenis van West-Europa. Ze hebben zich het filologische en interpretatieve apparaat eigen gemaakt dat hen in staat

stelt om zelfstandig teksten van een gemiddelde moeilijkheidsgraad te interpreteren en in hun literaire en (cultuur)historische context te plaatsen. Ze zijn bovendien vertrouwd met de hoofdlijnen van het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de Latinistiek, in staat om eigen onderzoek daaraan te relateren, en er mondeling en schriftelijk op een wetenschappelijk adequate manier over te rapporteren.

De commissie heeft in de gesprekken een toelichting gevraagd op het verschil tussen de beide bacheloropleidingen. Het is de commissie duidelijk geworden dat in de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur meer ruimte is voor Europese cultuur, aangezien door het aanleren van slechts één taal (het Latijn), studenten sneller het gewenste taalbeheersingsniveau bereiken. Studenten van de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur richten zich daarnaast meer op de Latijnse taal uit alle tijdsperiodes, in tegenstelling tot studenten van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur, die zich over het algemeen beperken tot de oudheid.

De commissie is lovend over de profielen van de opleidingen. De opleidingen bieden studenten een stevige bagage aan kennis en inzicht. De nadrukkelijke aandacht voor taalverwerving garandeert een gedegen kennis die studenten kunnen toepassen in literaire en taalkundige vaardigheden. De commissie waardeert in het bijzonder het leren werken met teksten in het origineel, aangezien bij vergelijkbare opleidingen in andere Europese landen in toenemende mate met vertalingen gewerkt. Ambitueus noemt de commissie de filologische methoden (het systematisch werken met commentaren, de methodische tekstanalyse, de breedte van onderwerpen en de chronologie, en de interdisciplinaire en innovatieve vraagstellingen).

1.3 Eindkwalificaties en niveau

De opleidingen hebben de doelstellingen uit het domeinspecifiek referentiekader vertaald in eindtermen. Voor de bacheloropleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen zijn tien algemene eindtermen geformuleerd. Daarnaast kent iedere bacheloropleiding acht opleidingsspecifieke eindtermen (zie Bijlage 2). Deze opleidingsspecifieke eindtermen kennen voor alle bacheloropleidingen een vast format, waarbij per opleiding specifieke vakken worden ingevuld.

De commissie heeft geconcludeerd dat de eindtermen voldoende duidelijk maken welke kwalificaties van studenten aan het einde van de studie worden verwacht. Naar het oordeel van de commissie passen deze eindtermen binnen het kader en zijn deze van bachelorniveau.

De commissie heeft gekeken naar het taalbeheersingsniveau dat de opleidingen ambiëren. In de eindtermen verwijzen de opleidingen naar het Common European Framework of Reference (CEFR) voor het vaststellen van het niveau van de beheersing van de (Griekse en Latijnse) taal. Bij navraag door de commissie blijkt dit echter een onjuiste passage in de eindtermen te zijn. Het CEFR is niet van toepassing op deze talen. De opleidingen hebben geen nadere aanduiding van het gewenste beheersingsniveau gedefinieerd.

Overwegingen

De commissie concludeert dat het domeinspecifieke referentiekader een summier en weinig gedetailleerd beeld schetst van het kennisdomein Griekse en Latijnse Taal en Letterkunde, Oudheidkunde en Oudheidstudies. Het biedt in de huidige vorm weinig houvast om te verifiëren of de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleidingen voldoen aan de eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleidingen. De commissie heeft echter begrip voor het feit dat het kader weinig

richtinggevend is, gezien de diversiteit aan opleidingen die tot dit kader behoren. Zij is zich ervan bewust dat hierdoor een taak bij de opleidingen is neergelegd om het kader nader te concretiseren.

De commissie is zeer lovend over de profielen van de beide opleidingen, waaruit de ambitie spreekt om een hoog niveau te bereiken. De nadrukkelijke aandacht voor taalverwerving garandeert een gedegen kennis die studenten kunnen toepassen in literaire en taalkundige vaardigheden. De commissie waardeert in het bijzonder het leren werken met originele teksten, aangezien bij vergelijkbare opleidingen in andere Europese landen in toenemende mate met vertalingen wordt gewerkt. Ambitieuze noemt de commissie de filologische methoden (het systematisch werken met commentaren en de methodische tekstanalyse).

De commissie heeft geconcludeerd dat de eindtermen duidelijk maken welke kwalificaties van studenten aan het einde van de studie worden verwacht. Naar het oordeel van de commissie passen deze eindtermen binnen het domeinspecifiek referentiekader en zijn deze van bachelorniveau.

Conclusie

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'goed'.

Bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'goed'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindtermen te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindtermen te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de inrichting van de curricula van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur en van de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur (2.1). Vervolgens wordt ingegaan op de mate waarin de eindkwalificaties zijn vertaald binnen de curricula (2.2). In 2.3 wordt ingegaan op de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving, waarbij het didactisch concept, de werkvormen, de voorzieningen en ondersteuning aan bod komen. Tot slot staan de volgende onderwerpen centraal: studeerbaarheid (2.4) en onderwijsgevend personeel (2.5).

2.1 Curricula

Bijlage 4 biedt een overzicht van de curricula van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur en van de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur. Vanaf september 2012 is ieder collegejaar verdeeld in twee semesters. Ieder semester bestaat uit drie blokken van respectievelijk acht, acht en vier weken. Het onderwijs wordt aangeboden in vakken van 6, 12 of 18 EC. De opleidingen worden zowel in voltijd als in deeltijd aangeboden. In deze paragraaf wordt eerst het deeltijdonderwijs toegelicht. Vervolgens worden de curricula van de beide opleidingen apart besproken.

Deeltijd

Mede door het geringe aantal studenten is het niet mogelijk om apart (avond)onderwijs te organiseren voor de deeltijdstudenten. Deze studenten sluiten dan ook aan bij het voltijdprogramma. De opleidingen geven in de zelfstudie aan dat zij verwachten dat het onderwijs door de nieuwe programmering in grotere clusters in de toekomst minder toegankelijk zal zijn voor deeltijdstudenten. Dit zal met name gelden wanneer studenten de deeltijdstudie combineren met een baan (in het onderwijs), wat relatief vaak voorkomt. De commissie constateert dat de deeltijdstudenten goed op de hoogte zijn van de mogelijkheden. De studenten worden volgens de commissie individueel goed begeleid om een studeerbaar programma samen te stellen. Aangezien de opleidingen zelf aangeven dat zij vermoeden dat de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten in het geding komt, adviseert de commissie de opleidingen om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaansrecht heeft.

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

Wanneer een instromende student in het vwo Grieks niet op eindexamenniveau heeft afgerond, volgt hij een intensieve beginnerscursus Grieks in het eerste semester van het eerste jaar, en krijgt hij waar nodig extra ondersteuning in het tweede semester van het eerste jaar. Wanneer een student Latijn in het vwo niet op eindexamenniveau heeft afgerond, volgt de student *Latijn I* met morfologie en lectuur in de beginnersgroep. Volgens de zelfstudie leert de praktijk dat na afronding van het eerste jaar een deficiëntie Grieks of Latijn zo goed als weggewerkt is. De commissie heeft met de studenten gesproken over de overgang van de middelbare school naar de studie, in het bijzonder met betrekking tot Grieks en Latijn. De studenten vertelden dat zij voor het wegwerken van een deficiëntie Grieks een zeer intensief programma kregen aangeboden in het eerste semester, zodat zij in het tweede semester zonder grote problemen konden aansluiten bij de reguliere groep. De studenten waren zeer tevreden over dit deficiëntieprogramma.

De propedeuse bevat taalvaardigheidstraining in lectuur- en grammaticacolleges (vormleer en syntaxis) en daarnaast een aantal inleidingen: *Oude geschiedenis*, *Archeologie*, *Literatuurgeschiedenis (Highlights)* en *Algemene literatuurwetenschap*. De academische vaardigheden zijn geïntegreerd: omgang met bronnen, bibliografische en digitale vaardigheden en presentaties zijn opgehangen aan de cultuurvakken. In de basisvakken *Latijnse lectuur (Retorica)* en *Griekse lectuur (Tragedie)* wordt een begin gemaakt met een op genre gebaseerde lectuur die ook in de rest van de opleiding terugkeert. Deze colleges bevatten een aantal theoretische inleidingen over de betreffende genres, maar zijn ook nog sterk gericht op taalverwerving. In deze basisvakken lezen de studenten ook zelfstandig een aantal passages in de brontaal.

In de alternerende lectuurvakken van het tweede studiejaar staat niet langer de taalverwerving centraal, zoals in het eerste jaar, maar de op intensieve lectuur gebaseerde interpretatie van de teksten in hun literaire, intertekstuele en cultuurhistorische context. Naast de werkcolleges moeten studenten voor deze vakken ook zelfstandig lectuur doornemen, referaten houden en papers maken.

Een excursie naar Italië, Griekenland of Turkije integreert als interdisciplinair vak in het tweede jaar letterkundige en cultuurhistorische inzichten. De studenten stellen in kleine groepen zelf ter voorbereiding een reisgids samen en verzorgen ter plekke rondleidingen. Zo vormt het vak de afronding van het cultuurhistorisch traject, dat in het eerste jaar begonnen is met de introductievakken *Oude geschiedenis* en *Archeologie van Griekenland en Italië*, en van de presentatievaardigheden, waarmee studenten in het eerste jaar bij de kleine museumexcursie begonnen zijn.

Het tweede jaar omvat verder een taalkundige component, waarin theoretische inzichten uit de algemene taalwetenschap zijn aangevuld met specifieke taalkundige aspecten van het Latijn en het Grieks.

In het derde jaar is er een cluster van algemene (faculteitsbrede) wetenschapsfilosofie en vakspecifieke wetenschapsfilosofie, waarin zowel wetenschappelijke stromingen binnen de klassieke talen, en de geschiedenis van het vak, als methodologische aspecten van tekstoverlevering, tekstconstitutie en paleografie aan de orde komen.

Het eerste semester van het derde jaar is bij uitstek geschikt voor studenten die een half jaar in het buitenland willen studeren. Met het oog daarop zijn er specifieke uitwisselingsverdragen met de klassieke opleidingen in Bologna en Madrid, maar ook studenten die naar een andere universiteit willen, kunnen dat via het facultaire bureau Internationalisering regelen. De commissie heeft met de studenten en docenten gesproken over de uitwisseling en is verheugd te kunnen constateren dat een meerderheid van de studenten van deze mogelijkheid gebruik maakt. De commissie vindt dit een verrijking van het onderwijsaanbod en stelt dat deze uitwisseling gewoonlijk een buitengewoon leerzame ervaring biedt.

In het laatste semester van het derde jaar zit het afstudeertraject, naast een keuzeruimte die gevuld kan worden met het alternerende opleidingsgebonden aanbod uit het tweede jaar. Dit bestaat uit het schrijven van de bachelorscriptie (12 EC) en een interdisciplinair *Classics seminar* (6 EC), waarin docenten en gastsprekers vanuit verschillende invalshoeken een thema behandelen, en waarin studenten leren om onderzoeksvragen van verschillende kanten te belichten.

De commissie heeft er kennis van genomen dat de opleiding haar studenten graag in staat zou willen stellen om hun cultuurhistorische kennis uit te breiden door het volgen van verdiepingsvakken bij de opleidingen Geschiedenis (Oude geschiedenis), Archeologie en Wijsbegeerte. Hiervoor moet de afstemming tussen de departementen Taal- en letterkunde en Geschiedenis, Archeologie en Regiostudies verbeterd worden. Met name een gemakkelijkere toegang tot de verdiepingsvakken op het terrein van de oude geschiedenis is een dringende wens. De commissie deelt deze wens van de opleiding en gaat ervan uit dat de opleiding zich verder zal inspannen om deze samenwerking te realiseren.

De commissie heeft het curriculum van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur bestudeerd en heeft waardering voor de gedegen inrichting ervan. De commissie stelt vast dat het onderwijs in wetenschappelijke vaardigheden recent is verbeterd en nu een goede, gedegen opbouw kent. De vakgerichtheid van het curriculum is volgens de commissie voldoende.

De commissie heeft geconstateerd dat, door de overgang naar een nieuwe semesterindeling per september 2012, in dit collegejaar de opbouw van het curriculum soms in het geding komt. Door de overgang worden enkele vakken voor studenten uit verschillende jaren aangeboden, waardoor er ongewenste niveaueverschillen tussen studenten zijn. Studenten gaven aan dat de toetsing daardoor ook niet overal aansluit op het niveau. De commissie gaat ervan uit dat deze problemen zich alleen in dit overgangsjaar voordoen en in het volgend collegejaar zijn opgelost.

Bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur

Het curriculum van de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur is op dezelfde manier opgebouwd als dat van de opleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur, maar is inhoudelijk

gebaseerd op een andere invalshoek, namelijk een diachrone invalshoek, met veel aandacht voor de Latijnse teksten uit latere perioden en hun relatie tot de klassieke periode. De Late Oudheid fungeert daarbij volgens de zelfstudie als 'scharnierpunt'.

Doordat er bij de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur sprake is van slechts één taal, verloopt de taalverwervingsfase sneller, en is het mogelijk om al eerder op een meer interpretatieve wijze met teksten om te gaan. Zo begint het eerste semester met een overzichtsvak *Inleiding postklassiek Latijn* (hoorcollege, 6 EC), waarin studenten (voor hen veelal geheel onbekende) teksten uit latere periodes lezen. In het tweede semester komen teksten uit de Late Oudheid, de Middeleeuwen en de Renaissance aan de orde. Hoewel al deze vakken ook training in de verschillende vormen van het Latijn als taal behelzen, gaat het hier vooral om een kennismaking met veel verschillende teksten. Daarnaast bevat de propedeuse dezelfde inleidende, taalvaardigheidsversterkende en cultuurhistorische vakken als hierboven beschreven voor de propedeuse Griekse en Latijnse taal en cultuur.

Ook bij Latijnse taal en cultuur staat in het tweede en derde jaar de interpretatie van teksten in hun literaire, intertekstuele en cultuurhistorische context centraal. Waar bij de opleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur per genre Grieks en Latijn naast elkaar staan, benadrukt Latijnse taal en cultuur hier de diachrone lijn en de ontwikkeling van een genre met de bijbehorende intertekstualiteit. Naast de werkcolleges omvatten deze vakken ook lectuur, die studenten zelfstandig moeten uitvoeren, referaten en papers. Ook binnen Latijnse taal en cultuur kunnen studenten de keuzeruimte in het derde jaar gebruiken voor de alternerende lectuurvakken en de opleidingsgebonden keuzevakken.

Qua opbouw is het programma verder identiek aan dat van Griekse en Latijnse taal en cultuur, met daarin taalkunde, wetenschapsfilosofie, filosofische onderdelen (waarbij een corpus van uitsluitend Latijnse teksten wordt gelezen, ook uit postklassieke perioden), receptie en excursie, uitmondend in een latinistisch seminar en de scriptie.

De commissie heeft het curriculum van de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur bestudeerd en stelt vast dat deze een goede opbouw kent. De commissie is onder de indruk van de brede scope van de opleiding: een brede tijdsperiode wordt behandeld en een scala aan thema's wordt gedoceerd, waaronder ook christelijke en heidense onderwerpen. De grotere specialisatie en concentratie op één taal leidt tot een snellere en diepere taalverwerving en tot grotere deskundigheid in de totaliteit van de Latijnse taal en literatuur, met inbegrip van het middeleeuws Latijn en het Neolatijn. Bovendien wordt hier systematisch de interdisciplinaire dimensie van European Studies in de vraagstellingen van scripties opgenomen.

2.2 Eindkwalificaties

De commissie heeft voor beide bacheloropleidingen geconstateerd dat de eindtermen vertaald zijn in de desbetreffende programma's.

Eén van de opleidingsspecifieke eindtermen van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur luidt bijvoorbeeld: "De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de grondbeginselen van de belangrijkste vakgebieden/disciplines van de opleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur, te weten Griekse en Latijnse taalkunde, Griekse en Latijnse letterkunde, en Griekse en Latijnse cultuurkunde." De opleiding heeft de taalvaardigheid, taalkunde, letterkunde, cultuurkunde adequaat verwerkt in verschillende vakken in het gehele curriculum. Ook de overige eindtermen vindt de commissie terug in het curriculum. Zo maken studenten kennis met relevante onderzoeksresultaten binnen het vakgebied (eindterm:

“de student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in belangrijke thema’s in de wetenschapsbeoefening en/of het wetenschappelijke debat binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur”) in een groot aantal vakken, zoals *Klassieke cultuurkunde* en *Latijnse lectuur* en *Griekse lectuur*.

Eén van de eerste opleidingsspecifieke eindtermen van de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur luidt: “De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de grondbeginselen van de belangrijkste vakgebieden/disciplines van de opleiding Latijnse taal en cultuur: Latijnse taalkunde, Latijnse letterkunde en Latijnse cultuurkunde.” Vanwege de diachrone invalshoek gaat het daarbij nadrukkelijk om de taal, de literatuur en cultuur van de latiniteit in de verschillende periodes vanaf de klassieke oudheid tot in de vroegmoderne tijd. Voorwaarde voor bovengenoemde kennis en inzichten is allereerst een zeer goede beheersing van het Latijn, en het vermogen langere passages snel te doorgronden, ook die waarvoor minder of geen hulpmiddelen (zoals commentaren of hoogwaardige tekstuitgaven) beschikbaar zijn. De commissie stelt vast dat de opleiding deze aspecten van de eindterm adequaat heeft verwerkt in verschillende vakken in het curriculum. Ook de overige eindtermen komen voldoende aan bod.

2.3 Onderwijsleeromgeving

Volgens de zelfstudie is het onderwijs van de bacheloropleidingen intensief en kleinschalig ingericht, met een nadruk op de interactie tussen docenten en studenten en intensieve feedback door docenten en medestudenten. Er is een duidelijke scheiding tussen de propedeuse, die gericht is op de noodzakelijke verwerving van basale feitenkennis, en op de versterking van taalvaardigheid, en het tweede en derde jaar, waarin studenten leren de verworven kennis en vaardigheden met meer theoretische inzichten zelfstandig in te zetten bij de interpretatie van teksten in hun talige, literaire en cultuurhistorische context. In deze tweede fase leren studenten ook om in mondelinge en schriftelijke presentaties onderzoeksvragen op basis van eigen onderzoek te beantwoorden. Ook worden ze uitgedaagd om in werkcolleges kritisch te reflecteren op de bijdragen van anderen. Parallel hieraan verschuiven de werkvormen van hoorcolleges en praktische oefening in het eerste jaar naar werkcolleges, waar de resultaten van een meer zelfstandige voorbereiding worden besproken.

Er zijn diverse werkvormen tijdens de bachelor, maar intensieve interactie binnen relatief kleine werkgroepen van tussen tien en twintig studenten kenmerkt het onderwijs. Daarnaast kent met name het eerste jaar inleidende hoorcolleges. Al met al kennen de opleidingen de volgende werkvormen:

- hoorcollege: vooral de inleidingen op archeologie, oude geschiedenis, filosofie, literatuurgeschiedenis en postklassiek Latijn, en daarnaast de departements- en faculteitsbrede colleges (in de literatuurwetenschap, taalwetenschap en wetenschapsfilosofie) zijn hoorcolleges;
- werkcollege/responsiecollege: alle lectuurcolleges hebben deze vorm;
- digitaal college; bij de Griekse en Latijnse taalverwerving maken studenten gebruik van digitale leerprogramma’s en (vanaf 2013) online colleges. Een digitale module over de klassieke retorica is in de maak;
- excursie: studenten gaan in de propedeuse op excursie naar een Europese hoofdstad met belangrijke oudheidkundige musea, en in jaar 2 of 3 op groepsexkursie langs een aantal belangrijke sites in het Mediterrane gebied.

Het viel de commissie bij de bestudering van de werkvormen op dat van de studenten een grote eigen inbreng wordt verwacht, onder andere door de grote hoeveelheid zelfstudie. De

commissie heeft dit met de studenten besproken. De aard van de zelfstudie verschuift van praktische oefening in grammatica, vertalen en interpretatie in het eerste jaar, naar verantwoordelijkheid voor de behandeling van passages en onderwerpen in de werkcolleges van het tweede en derde jaar. Studenten legden aan de commissie uit dat zij een hoge mate van zelfstandigheid vinden passen bij de signatuur van de Universiteit van Amsterdam en dat dit voor sommigen zelfs een reden was om hier te komen studeren. Deze studenten vinden het zeer plezierig om zelfstandig te werken en bijvoorbeeld regelmatig eigen deadlines te mogen stellen en bewaken. De studenten vertelden daarbij wel dat zij bij enkele vakken aan de bel hadden getrokken over de hoeveelheid zelfstudie. De docenten reageren hier over het algemeen adequaat op, bijvoorbeeld door het inlassen van extra colleges, waarvoor passages moeten worden bestudeerd. De commissie concludeert dat de opleidingen hebben gekozen voor een passend didactisch concept en passende werkvormen, waarbij de opleidingen wel in het oog moeten houden dat de hoeveelheid zelfstudie niet te groot wordt.

2.4 Studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens met betrekking tot instroom, studeerbaarheid en rendementen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Instroom

De bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur staat open voor studenten met een vwo-diploma inclusief een eindexamen Latijn en/of Grieks, of een colloquium doctum in één of beide talen. Tot de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur worden studenten toegelaten met een vwo-diploma met, bij voorkeur, een eindexamen Latijn. De commissie constateert dat deze instroomeisen passend zijn en dat voor studenten met een deficiëntie Grieks of Latijn een goed deficiëntieprogramma is ontwikkeld.

Studielast

Het onderwijs is college-intensief in de blokken 1-2 (september t/m december) en 4-5 (februari t/m mei), en onderwijsluw in de blokken 3 en 6 (januari en juni). In deze laatste twee blokken bereiden studenten onder meer papers en referaten voor. Ook is er individuele begeleiding, en vinden er onder andere toetsen plaats, maar er zijn geen reguliere colleges. In het eerste jaar wordt hierop een uitzondering gemaakt, doordat het onderwijs in onderzoeksvaardigheden in januari (blok 3) gekoppeld is aan een museumexcursie naar het buitenland. Ook de excursie in het tweede/derde jaar vindt plaats in een luwe periode (blok 6). De studenten rapporteerden aan de commissie dat zij in het eerste jaar wekelijks ongeveer twintig contacturen hadden en in het tweede jaar ongeveer veertien.

De commissie heeft de studielast van de opleidingen besproken met de studenten. De studenten gaven aan dat zij de opleidingen inhoudelijk zwaar vinden, maar daarmee ook uitdagend: 'Als ik een vak haal, dan heb ik echt iets bereikt.' De studenten gaven aan dat over het algemeen de studenten zeer gemotiveerd zijn voor de studie. Voor veel studenten is de studie een tweede studie, naast bijvoorbeeld een studie Geschiedenis. De studielast is volgens de studenten ongeveer veertig uur per week. De studenten gaven aan dat de studielast sterk kan verschillen per docent en dat zij deze verschillen regelmatig te groot vinden. Soms gaat één van de vakken ten koste van een ander, dominant, vak. De verschillen in studielast worden voornamelijk veroorzaakt door de omvang van het gevraagde (voorbereidings)werk, aldus de studenten. De commissie adviseert de opleidingen om de studiebelasting van de verschillende vakken meer in overeenstemming te brengen met het aantal studiepunten en deze belasting goed te monitoren.

Studiebegeleiding

Naast gerichte voorlichting vooraf (georganiseerd door de universiteit of op individuele basis) voert een zogenaamde 'propedeuse-tutor' tijdens de eerste weken van de opleiding individuele intakegesprekken om de motivatie, het aanvangsniveau en de verwachtingen van de nieuwe studenten te bespreken, eventuele problemen en deficiënties vroegtijdig te signaleren, en deze, waar mogelijk, via individuele oplossingen of steun in groepsverband te remediëren. Bij een onvoldoende resultaat in de eerste periode worden de studenten actief opgeroepen voor een gesprek. De studenten met wie de commissie heeft gesproken, spreken zich positief uit over de begeleiding. De commissie stelt met genoeg vast dat in de opleidingen, hoewel er geen bindend studieadvies wordt gehanteerd, de voortgang van studenten steeds intensiever wordt gemonitord.

2.5 Onderwijspersoneel

Op 1 september 2012 bestaat het programmteam Griekse en Latijnse taal en cultuur/ Latijnse taal en cultuur uit vijf ud's, één uhd (0,5 fte), en één hoogleraar. In principe kunnen alle teamleden promotieonderzoek begeleiden, en kunnen de hoogleraar en de uhd ook als promotor optreden. Er is expertise op het gebied van de letterkunde, de taalkunde, en de filosofie. De meeste leden van de vaste staf participeren in het onderzoeksinstituut voor Cultuur en Geschiedenis; één UD Latijn is lid van het taalkundige onderzoeksinstituut ACLC.

Wat betreft het onderwijs in de taal- en letterkunde zijn de verschillende perioden grotendeels afgedekt. Alleen zal er voor Grieks na september 2012 geen expertise Hellenisme en Keizertijd meer zijn. Voor het onderwijs op het gebied van het Latijn kunnen in principe vrijwel alle perioden, genres, en disciplines aangeboden worden, inclusief Middeleeuws en Neolatijn. De belangrijkste genres (epiek, drama, historiografie, lyriek, retorica) zijn afgedekt. Het onderwijs in de cultuurhistorische vakken (Oude geschiedenis en Archeologie) wordt vanuit andere programmteams verzorgd, evenals de ondersteuning bij de excursies. Ook was er een docent die vanuit Religiestudies het onderwijs in de christelijke auteurs van de Late Oudheid en de Middeleeuwen verzorgde, maar zijn aanstelling is beëindigd.

De studenten met wie de commissie heeft gesproken, spraken zich positief uit over de docenten. Zij zijn volgens de studenten zeer deskundig en zeer behulpzaam. De studenten hebben een goed persoonlijk contact met de docenten en gaven aan dat docenten over het algemeen goed bereikbaar zijn voor extra vragen en/of extra begeleiding, ondanks de kleine aanstellingen.

De commissie heeft een aantal docenten gesproken en het overzicht van de docenten bestudeerd en baseert daarop haar oordeel over de kwaliteit en kwantiteit van het onderwijsgevend personeel. De commissie constateert dat er de afgelopen jaren veel onrust is geweest over de formatie voor de uiteenlopende inhoudsgebieden, maar stelt vast dat er in algemene zin voldoende expertise beschikbaar is op de verschillende kennisgebieden van de opleidingen. De commissie stelt daarnaast vast dat het aantal beschikbare docenten voor het verzorgen van het onderwijs aan beide opleidingen aan de magere kant is. De opleidingen slagen er in, bijvoorbeeld door het inzetten van oud-studenten voor het beginnersonderwijs, voldoende capaciteit te bereiken, maar de commissie stelt vast dat de kwantiteit van het personeel toch een kwetsbaar punt is.

Overwegingen

De commissie constateert na bestudering van de onderwijsprogramma's van de bacheloropleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur en Latijnse taal en cultuur dat de opleidingen de studenten in staat stellen de eindkwalificaties te bereiken.

De commissie stelt vast dat de opleidingen beschikken over een passend, goed gekwalificeerd docentenkorps. Het aantal beschikbare docenten is aan de magere kant, wat maakt dat de kwantiteit van de staf een kwetsbaar punt is.

De bacheloropleidingen kennen een duidelijke opbouw en een goede samenhang. In de opleidingen wordt een gedifferentieerd taalverwervingstraject met onderwijs op maat aangeboden. Ook het overige vaardighedenonderwijs kent een goede en gedegen begeleiding. De commissie heeft er waardering voor dat een groot aantal studenten een semester in het buitenland studeert. De commissie stelt vast dat het relevant onderwijs betreft dat een verrijking is voor de studenten.

De opleidingen bieden kleinschalig onderwijs aan, waarbij een grote saamhorigheid onder studenten en een goede verstandhouding tussen staf en studenten bestaat. De commissie constateert dat van studenten een grote mate van zelfstandigheid wordt gevraagd. Over het algemeen waarderen studenten dit. Waar sprake is van een te groot beroep op zelfstandigheid, worden adequate maatregelen genomen, bijvoorbeeld door het instellen van extra colleges.

De commissie is onder de indruk van de brede scope van de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur. Een brede tijdsperiode wordt behandeld en een scala aan thema's wordt gedoceerd, waaronder ook christelijke en heidense onderwerpen. Er is ruim aandacht voor de doorwerking van de oudheid en haar perceptie in latere periodes.

Deeltijdstudenten volgen onderwijs samen met de voltijdstudenten. Er wordt geen apart deeltijdonderwijs aangeboden. De commissie constateert dat deeltijdstudenten adequaat worden begeleid in het samenstellen en volgen van het onderwijsprogramma. De commissie adviseert de opleidingen wel om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaansrecht heeft, mede in het licht van de curriculumherziening waarbij het onderwijs in grotere blokken wordt aangeboden.

Conclusie

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 2 als 'goed'.

Bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 2 als 'goed'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindtermen

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindtermen worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven (3.1) en vervolgens de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleidingen realiseren (3.2).

3.1 Het systeem van toetsing en beoordeling

Toetsbeleid

De Universiteit van Amsterdam heeft in december 2010 het Kader Toetsbeleid Universiteit van Amsterdam vastgesteld. Dit kader geeft 22 randvoorwaarden waaraan facultair toetsbeleid moet voldoen. De Faculteit der Geesteswetenschappen heeft het universitaire kader uitgewerkt in een facultair Kader Toetsbeleid, dat in juni 2012 is vastgesteld. Verschillende facetten van toetsbeleid komen hierin aan de orde, zoals de beschikbaarheid per vak van een studiehandleiding waarin de toetsingsregeling van het vak is opgenomen.

De faculteit is gestart met het opstellen van toetsdossiers per vak (tijdens het visitatiebezoek waren deze toetsdossiers nog niet gereed). De examinerator stelt dit toetsdossier samen na afloop van ieder vak. In het toetsdossier zijn de volgende zaken opgenomen: studiehandleiding, deoltoetsen, cesuurbepaling, antwoordmodellen/beoordelingscriteria, beoordelingsformulier, uitslagen, een beschrijving van de wijze waarop de toets is ontwikkeld en waarop de uitslagen tot stand zijn gekomen. Voor het ontwikkelen van toetsen en het samenstellen van het toetsdossier is een Checklist Toetsen en Beoordelen beschikbaar. De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de faculteit werk maakt van de implementatie van het toetsbeleid en van het vastleggen van informatie over de wijze van toetsing. De aanpak draagt bij aan een zorgvuldige borging van de kwaliteit van de toetsing en beoordeling, aldus de commissie.

Examencommissie

De faculteit telt zes examencommissies voor het bacheloronderwijs; één per departement. De bacheloropleidingen Griekse en Latijnse taal en letterkunde en Latijnse taal en letterkunde vallen samen met twaalf andere bacheloropleidingen onder de examencommissie van het departement Taal- en letterkunde. Om de werkwijzen en reglementen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen, vergaderen de voorzitters van de zes examencommissies eens per kwartaal gezamenlijk. Zij worden daarbij ondersteund door de facultaire beleidsmedewerker kwaliteitszorg onderwijs. Alle bachelorexamencommissies hebben een eigen examenreglement.

De commissie heeft met leden van de examencommissie besproken in hoeverre de examencommissie de in 2010 versterkte rol van examencommissies oppakt. De examencommissie is op basis van facultair toetsbeleid gestart met de ontwikkeling van beoordelingsformulieren voor scripties en met het herzien van scriptiehandleidingen. In 2013 start de commissie met een controle op het invullen en archiveren van de beoordelingsformulieren. Daarnaast gaat de examencommissie starten met het vergelijken van de beoordelingen van bachelorscripties. Men is op dit moment nog onvoldoende op de hoogte van de mate van uniformiteit van de beoordelingen. De examencommissie gaat in 2013 een procedure vaststellen voor het benoemen van examineratoren. Op dit moment zijn gepromoveerde docenten in de bacheloropleidingen nog automatisch examinerator. Gelet op de specifieke expertise die voor de uitvoering van dit toetsbeleid nodig is, overweegt de commissie het inzetten van externe hulpbronnen, zoals beoordelaars en toetsdeskundigen van zusterfaculteiten.

Wanneer de toetsdossiers per vak door de docenten zijn ontwikkeld, kan de examencommissie deze gaan gebruiken bij de controle op de kwaliteit van de toetsing. De commissie heeft begrepen dat de examencommissie hierbij het probleem ervaart dat vaak getentamineerd wordt in de gedoctrineerde vreemde talen met soms een ander schrift of alfabet, dat niet wordt beheerst door de leden van de examencommissie. De examencommissie stelt

voor om een procedure in te stellen waarbij binnen de opleidingen zelf de controle plaatsvindt. Waar twijfel of onzekerheid rijst, wordt door de examencommissie naar een externe hulpbron gezocht. Dat kan een voormalig stafflid zijn of een collega van een zusterfaculteit.

De faculteit heeft een projectgroep Toetsbeleid ingesteld die gedurende 2012 en 2013 de examencommissies zal ondersteunen bij het uitwerken en implementeren van het toetsbeleid, en activiteiten zal ontwikkelen om docenten hierbij te informeren en te faciliteren.

De commissie waardeert de inspanningen door de examencommissie om de kwaliteit van de toetsing te borgen. Zij stelt vast dat de examencommissie nog niet volledig voldoet aan de versterkte rol, maar wel voldoende inspanningen verricht om ervoor te zorgen dat dit op korte termijn zo zal zijn. De toetsdossiers vormen hiervoor een waardevolle basis, aldus de commissie.

Toetsing en beoordeling

Bachelormodules kennen in principe vier toetsvormen: het schriftelijk examen, het mondeling examen (met name gebruikt voor de toetsing van zelfstandig gelezen lectuur), het mondeling referaat en de paper. Een gebruikelijke combinatie binnen een vak is het referaat met een schriftelijk examen, of het referaat met een paper. Daarnaast is er de lichtere toetsvorm van de mondelinge respons bij (de eerste weken van) een werkcollege, en kleine schriftelijke overhoringen van woordjes en grammatica bij de taalverwervingsonderdelen in de propedeuse. Het eindcijfer komt tot stand door weging van de deelcijfers voor onderdelen.

Docenten gebruiken voor feedback op referaten en papers vaste formulieren. Zij kijken voor de beoordeling van een referaat of de vraagstelling helder is; of er sprake is van kritische reflectie op eigen of andermans onderzoek; of de opbouw en structuur logisch zijn; en of primaire en secundaire literatuur adequaat zijn behandeld. Voor de beoordeling van papers gelden dezelfde criteria, met dien verstande dat in de beoordeling meer nadruk ligt op de juiste weergave van secundaire literatuur, taalgebruik en argumentatieve stijl. Docenten bespreken papers altijd mondeling en individueel met de student.

Voor schriftelijke tentamens geldt dat docenten de vragen van te voren aan collega's voorleggen (peer review) volgens een vast protocol. Per 1 september 2013 worden alle schriftelijke tentamens standaard aan collega's voorgelegd.

De commissie heeft met studenten gesproken over de toetsing. Zij gaven aan dat er nu meer getoetst wordt met papers dan in eerdere jaren. Zij vinden dit een verbetering, aangezien zij nu meer worden uitgedaagd om een eigen mening te formuleren en een kritische houding aan te nemen op basis van wetenschappelijke literatuur.

De commissie heeft van de bacheloropleidingen een selectie van toetsen en gemaakt werk bestudeerd. De bijbehorende literatuur en het antwoordmodel of beoordelingsformulier was bij de meeste vakken beschikbaar. De commissie constateert dat de toetsen van de opleidingen aansluiten op het aangeboden onderwijs en van voldoende niveau zijn. Er is sprake van adequate toetsing van wetenschappelijke en beroepsgerichte kennis en vaardigheden. De commissie stelt vast dat de kwaliteit van de toetsen hoog is en dat de toetsen goed aansluiten bij de leerdoelen van de vakken. De commissie waardeert de hoeveelheid (duidelijke geformuleerde) feedback op gemaakt werk.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

In het tweede semester van het derde jaar legt de student zijn eerste meesterproef af in de vorm van de bachelorscriptie. Hierin komen alle tijdens de opleiding verworven vaardigheden samen. De bachelorscriptie mag niet meer dan 8.000 woorden tellen, exclusief noten, bibliografie, appendices, en langere (Griekse en) Latijnse tekstpassages.

Het scriptietraject bestaat uit de scriptie en het Classics seminar bij de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur of het Latinistiek seminar bij de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur. De seminars zijn interdisciplinaire colleges, waarin studenten rondom een thema een aantal centrale primaire en secundaire teksten lezen. Ook geeft de docent tijdens deze seminars suggesties voor de bachelorscriptie, en bespreekt hij scriptie-ideeën van studenten op hun uitvoering en haalbaarheid. De docent van deze module treedt doorgaans tevens op als scriptiecoördinator. Hij reikt een scriptiehandleiding uit die instructies geeft over de omvang, de planning, en de beoordelingscriteria. Studenten stellen vervolgens een scriptieplan op, en dienen dat in bij de coördinator. Die bepaalt in onderling overleg wie de begeleider wordt.

De scriptiebegeleider, die de student gemiddeld zo'n drie tot vijf keer gedurende het schrijfproces ziet, geeft op alle conceptversies van de scriptie feedback. Uiteindelijk treedt de begeleider ook op als eerste beoordelaar, gevolgd door (extensieve) controle van een tweede beoordelaar. Deze tweede beoordelaar is recent ingevoerd.

Om een oordeel te vormen over het eindniveau van de studenten, heeft de commissie voor de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur 5 scripties, en voor de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur 4 scripties opgevraagd (zie Bijlage 7). Bij het selecteren van de scripties is rekening gehouden met een spreiding van cijfers (lage, gemiddelde en hoge cijfers) en begeleiders.

De commissie constateert dat de scripties van de studenten van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur van goed niveau zijn. De beoordeling van de scripties is in lijn met die van de commissie waarbij enkele scripties door de commissie hoger zijn beoordeeld dan door de opleiding. Door het ontbreken van beoordelingsformulieren kon de commissie niet nagaan waardoor dit verschil in oordeel wordt veroorzaakt. De commissieleden troffen scripties aan met goed geformuleerde probleemstellingen, zorgvuldig gehanteerde methoden en een adequaat taalgebruik. De conclusies worden doorgaans goed door de data onderbouwd.

De commissie constateert dat ook de scripties van de studenten van de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur van goed niveau zijn. De beoordeling van de scripties is in lijn met die van de commissie. Eén scriptie is beoordeeld met een 10. De commissie is het geheel met deze beoordeling eens, aangezien deze scriptie een grote kennis van de psychologische literatuurinterpretatie manifesteert, die schitterend wordt toegepast op de *Aeneis* van Vergilius, waarbij ook een zeer goede eigen vertaling van alle bestudeerde passages is gepresenteerd. De commissie heeft waardering voor de keuze voor onderwerpen uit een zeer brede tijdperiode, waaronder onderwerpen uit de Middeleeuwen en de Renaissance. Volgens de commissie geeft deze onderwerpkeuze blijk van een serieuze benadering van het Latijn als vak, waarbij dit vakgebied niet ophoudt na de eerste eeuw.

Zoals gezegd was bij de beoordeelde bachelorscripties geen beoordelingsformulier aanwezig. De commissie heeft hierdoor een onderbouwde becijfering gemist. Het was de commissie bijvoorbeeld niet duidelijk of en hoe de zelfwerkzaamheid van studenten van invloed is

geweest op het eindoordeel. De commissie heeft dit gemis besproken met de verschillende gesprekspartners tijdens het visitatiebezoek en daaruit bleek dat zeer recent een beoordelingsformulier en een handleiding voor scripties is ingevoerd. Voordien was geen sprake van een geformaliseerde beoordeling. De commissie is geen voorstander van een systeem van beoordeling op basis van louter objectieve criteria. Zij vindt het van belang dat studenten vanuit een meer holistische benadering beoordeeld worden. Echter, zij staat er wel achter dat toetsing op een transparante wijze dient te gebeuren. Het vergroot de vergelijkbaarheid van toetsing tussen docenten. Daarnaast is het voor een student van belang om in te zien voor welke aspecten wel, en voor welke minder goed is gescoord. De commissie adviseert derhalve om de beoordelingsformulieren en -handleiding consequent te gaan gebruiken. Eventueel kunnen docenten de geformaliseerde beoordeling aanvullen met een narratieve onderbouwing van het totaalcijfer.

Volgens de zelfstudie worden de beide opleidingen in het buitenland hoog aangeschreven vanwege de sterke nadruk op kennis van de talen en vertrouwdheid met teksten in het origineel (in veel Europese landen wordt in toenemende mate met vertalingen gewerkt). Deze waardering blijkt onder meer uit het feit dat Nederlandse studenten die via een uitwisseling in het buitenland studeren, graag geziene gasten zijn. De hoge kwaliteit van het bacheloronderwijs blijkt ook uit het feit dat diverse studenten de afgelopen jaren zijn toegelaten tot masters aan de universiteiten van Oxford, Cambridge en Harvard. Diverse afgestudeerden komen uiteindelijk terecht in de wetenschap. Alumni hebben tijdens de visitatie hun waardering uitgesproken voor de opleidingen. De opleidingen hebben naar hun mening bijzonder goed bijgedragen tot de ontwikkeling van een algemeen academisch niveau van denken waarmee zij in staat zijn om een vervolgopleiding of carrière te starten. De commissie concludeert hieruit dat de opleidingen voldoen aan de verwachtingen ten aanzien van het niveau en wetenschappelijke oriëntatie van de opleiding.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn. De toetsmethoden zijn adequaat en zijn gevarieerd.

De commissie heeft geconstateerd dat bij veel toetsmateriaal, waaronder de bachelorscriptie, niet duidelijk is hoe de becijfering tot stand is gekomen. Zij staat positief tegenover de initiatieven van de opleiding om de becijfering transparanter te maken door de invoering van beoordelingsformulieren.

Op basis van bestudeerde scripties stelt de commissie vast dat het eindniveau van de studenten goed tot uitstekend is. De commissie constateert dat de scripties van de studenten van de beide opleidingen van goed niveau zijn. De beoordeling van de scripties is in lijn met die van de commissie waarbij enkele scripties door de commissie hoger zijn beoordeeld dan door de opleiding. Ook het feit dat diverse studenten de afgelopen jaren zijn toegelaten tot masters aan de universiteiten van Oxford, Cambridge en Harvard versterkt het positieve, bovengemiddelde oordeel van de commissie.

Conclusie

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 3 als 'goed'.

Bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 3 als 'goed'.

Algemeen eindoordeel

De commissie is aan de hand van haar bevindingen, oordelen en de NVAO-beslisregels gekomen tot haar algemene eindoordeel.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur* als 'goed'.

**II: Bacheloropleiding
Arabische taal en cultuur**

Samenvattend oordeel van de commissie

Standaard 1

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een Domeinspecifiek Referentiekader (hierna: kader) opgesteld. Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Geesteswetenschappen worden beoordeeld. Gezien de diversiteit van opleidingen is het kader breed en niet prescriptief opgesteld. De in het kader geformuleerde doelstellingen en eindtermen zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid, Taalkunde, Letterkunde, Cultuurkunde, Geschiedenis, Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De commissie heeft vastgesteld dat het kader breed is met een weinig richtinggevend karakter. Zij heeft hier begrip voor aangezien het is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen. De commissie veronderstelt hierbij dat de opleidingen zelf het kader nader specificeren naar de eigen doelstellingen.

De commissie heeft tijdens het bezoek geconstateerd dat de opleiding beschikt over een onderscheidend profiel binnen het aanbod van studies Arabisch in Nederland. Dit komt doordat het profiel van de opleiding nadrukkelijk is gericht op taalverwerving, terwijl de meeste opleidingen Arabisch de taalvaardigheid juist beperken. De commissie heeft tijdens het bezoek geconstateerd dat de eindtermen bij dit profiel passen en voldoende duidelijk maken welke kwalificaties van afgestudeerden verwacht worden. De commissie concludeert verder dat deze eindtermen passen bij het kader en bij het niveau dat van een bachelorstudent verwacht mag worden.

Standaard 2

Binnen de opleiding Arabische taal en cultuur leren studenten vanaf het begin het dialect van Caïro, een modern Arabisch dialect dat doorgaans in het hele Midden-Oosten en Noord-Afrika begrepen wordt. Daarna volgt het Modern Standaard Arabisch (MSA). De commissie stelt vast dat de opleiding heeft gekozen voor een bijzondere invulling, door te beginnen met het Egyptische dialect en pas daarna de standaardtaal. Dit gebeurt nergens anders binnen Nederland. De commissie waardeert deze invulling van het programma.

In het verlengde hiervan is de commissie ook positief over het Caïro-semester. In dit semester krijgen studenten een unieke kans om een semester (semester 2) aan het Nederlands-Vlaams Instituut in Caïro een intensief onderwijsprogramma te volgen, waarbij voornamelijk Arabisch wordt gesproken. Het buitenlandverblijf kan worden uitgebreid met de zomervakantie en blok 1 van semester 1. In combinatie met een focus op de moderne tijd en een Midden-Oosten profiel onderscheidt de opleiding zich op deze manier van andere Arabische opleidingen binnen Nederland.

De commissie heeft gezien dat het curriculum en de voorzieningen van de opleiding de studenten voldoende in staat stellen om de eindtermen te bereiken. Ook de onderzoeksexpertise van de staf sluit hier voldoende op aan.

De commissie waardeert de manier waarop de deskundige en bekwame staf de studenten begeleidt en motiveert. De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek de indruk gekregen dat de staf zich op betrokken en gedreven wijze inzet. De toegankelijkheid van docenten wordt door studenten gewaardeerd. De commissie wil dan ook haar waardering uitspreken voor de manier waarop de staf deze opleiding uitvoert en onderhoudt, ondanks zeer beperkte middelen.

Door deze beperkte middelen is er bijvoorbeeld sinds 2008 geen hoogleraar Arabisch meer. De opleiding heeft de voorzitter van de capaciteitsgroep Religiestudies gevraagd de opleiding te adviseren op het gebied van onderzoek. De commissie vraagt zich in het verlengde daarvan af op welke manier de opleiding zorgt voor voldoende visie en (inhoudelijke) sturing op het programma. De commissie adviseert het management om hier meer aandacht aan te besteden en de staf meer te ondersteunen op dit gebied. De commissie is van mening dat het potentieel van de staf, dat in aanleg goed is, op die manier ook meer tot uiting kan komen.

Deeltijdstudenten volgen onderwijs samen met de voltijdstudenten. Er wordt geen apart deeltijdonderwijs aangeboden. De commissie constateert dat deeltijdstudenten adequaat worden begeleid in het samenstellen en volgen van het onderwijsprogramma. De commissie adviseert de opleidingen wel om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaansrecht heeft, mede in het licht van de curriculumherziening waarbij het onderwijs in grotere blokken wordt aangeboden.

Standaard 3

De commissie heeft tijdens het bezoek geconstateerd dat de toetsen van voldoende niveau, adequaat en gevarieerd zijn. De commissie heeft echter ook geconstateerd dat bij een deel van het toetsmateriaal, waaronder de bachelorscriptie, niet duidelijk is hoe de becijfering tot stand gekomen is. De commissie staat dan ook positief tegenover de initiatieven van de opleiding om de becijfering transparanter te maken door de invoering van beoordelingsformulieren.

De commissie is voldoende tevreden over het eindniveau van de studenten. De commissie baseert zich hierbij op de gelezen bachelorscripties, die voldoende tot goed waren. De commissie stelt dan ook vast dat het merendeel van de afgestudeerden zonder problemen doorstroomt naar een aansluitmaster of een researchmaster.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Arabische taal en cultuur

Standaard 1: Beoogde eindtermen	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindtermen	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 27 juni 2013

---

prof. dr. A. Wouters
voorzitter

M. Jansen
secretaris

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

---

Standaard 1: Beoogde eindtermen

De beoogde eindtermen van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindtermen passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de bevindingen van de commissie ten aanzien van het landelijk vastgestelde domeinspecifiek referentiekader (1.1). Vervolgens wordt ingegaan op het profiel en de oriëntatie (1.2) en (het niveau van) de eindtermen (1.3) van de *bacheloropleiding Arabische taal en cultuur* aan de Universiteit van Amsterdam.

1.1 Domeinspecifiek referentiekader

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een domeinspecifiek referentiekader (hierna: kader) opgesteld (zie Bijlage 2). Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Regiostudies worden beoordeeld. Het betreft hier de beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur, Oudheidstudies en de diverse opleidingen die vallen onder regiostudies met betrekking tot Oost-Europa, het Midden-Oosten, Azië, Afrika en Noord-, Midden- en Zuid-Amerika. Omdat het spectrum van deze opleidingen zo breed is, hebben de opleidingen gekozen voor een niet-prescriptief referentiekader. Dit biedt ruimte voor opleidingen om eigen keuzen te maken en accenten te leggen al naar gelang hun profiel en oriëntatie. Het referentiekader voorziet in algemeen geformuleerde doelstellingen die vertaald zijn in eindtermen voor zowel de bachelor- als de masteropleidingen. Deze doelstellingen en eindtermen zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid*, *Taalkunde*, *Letterkunde*, *Cultuurkunde*, *Geschiedenis*, *Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De eindtermen in het kader zijn eveneens gerelateerd aan de Dublin-descriptoren. De eindtermen van de bacheloropleiding verwoorden de doelstelling dat afgestudeerde bachelorstudenten gekwalificeerd zijn voor een masteropleiding en van de masteropleiding dat afgestudeerde masterstudenten gekwalificeerd zijn voor een postdoctorale opleiding.

De commissie beaamt dat het kader een breed en daardoor weinig richtinggevende karakter heeft. Zij heeft hiervoor begrip, aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met ieder een eigen profiel en oriëntatie. De commissie stelt vast dat het kader voldoende is, mits opleidingen het verder specificeren in eigen doelstellingen.

Verder stelt de commissie dat het kader voldoende houvast biedt aan opleidingen die talen bestuderen, omdat een relatief groot aantal eindtermen gericht is op taalverwerving en letterkundige en taalkundige kwalificaties. De commissie trekt hieruit de conclusie dat het kader voldoende richtinggevend is voor de talige bacheloropleiding Arabische taal en cultuur.

1.2 Profiel en oriëntatie

De zelfevaluatie beschrijft dat de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur een opleiding is met een sterke taalvaardigheidscomponent, waarbij de nadruk ligt op productieve taalvaardigheid. Ook besteedt de opleiding ruim aandacht aan de disciplines taalkunde, letterkunde en cultuurkunde.

De taalvaardigheidscomponent is landelijk gezien kwetsbaar. De opleiding kiest dan ook heel nadrukkelijk voor een sterke taalvaardigheidscomponent, waarmee de opleiding zich afzet tegen de landelijke trend om de taalvaardigheid te beperken. Studenten en docenten maakten tijdens het visitatiebezoek duidelijk dat deze opleiding zich inderdaad onderscheidt van andere universitaire opleidingen Arabisch in Nederland en Vlaanderen doordat er direct in het eerste jaar een modern Arabisch dialect geoefend wordt: het dialect van Caïro. Pas daarna wordt het Standaard Arabisch aangeleerd. Studenten van de Amsterdamse opleiding kunnen hiermee al vrij snel in het Arabisch een gesprek voeren. De spreekvaardigheid van de Amsterdamse studenten ligt daarom beduidend hoger dan die van studenten van andere Nederlandse en Vlaamse opleidingen Arabisch.

Hoewel de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur niet voor een bepaald beroep opleidt, geeft, volgens de opleiding, de gedegen kennis van het Arabisch en de moderne Arabische wereld de student de mogelijkheid om werk te vinden op gebieden die gerelateerd zijn aan de studie, bijvoorbeeld in de journalistiek, bij culturele instellingen, internationale betrekkingen of in het vertalen van documenten en/of literaire werken.

1.3 Eindtermen en niveau

De opleiding heeft de volgende algemene doelstelling geformuleerd:

“De opleiding beoogt de student zodanige kennis en vaardigheden en een zodanig inzicht bij te brengen op het gebied van de opleiding dat de afgestudeerde gekwalificeerd is voor een vervolgopleiding op masterniveau, en in staat is tot het uitoefenen van een beroep waarvoor academische kennis en vaardigheden vereist zijn.”

De opleiding heeft deze algemene doelstelling vertaald in een aantal algemene en opleidingsspecifieke eindtermen (Bijlage 3). De algemene eindtermen zijn gericht op het academisch werk- en denkniveau van de student en gelden voor alle opleidingen aan de Faculteit der Geesteswetenschappen. De opleidings- en vakspecifieke eindtermen gelden alleen voor de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur.

De commissie heeft deze eindtermen bestudeerd en concludeert dat de eindtermen voldoende breed zijn geformuleerd en passen bij het gekozen profiel van de opleiding. Ook zijn de eindtermen op het juiste niveau (passend bij Dublin-descriptoren) geformuleerd. De eindtermen liggen volgens de commissie op een zodanig niveau dat de bachelorstudent Arabische taal en cultuur uiteindelijk de Arabische taal actief kan begrijpen en primaire bronnen van wetenschappelijk niveau kan lezen. De bacheloropleiding Arabische taal en cultuur geeft de student verder een breed overzicht van de in de Arabistiek belangrijke disciplines van taalkunde, cultuurkunde en letterkunde. Ook wordt de student aan het eind van de opleiding in staat geacht om wetenschappelijke teksten op het gebied van deze disciplines te interpreteren en erover te rapporteren.

Overwegingen

De commissie concludeert dat het domeinspecifieke referentiekader een breed en daardoor weinig richtinggevend kader schetst. De commissie heeft echter begrip voor het feit dat het

kader weinig richtinggevend is, gezien de diversiteit aan opleidingen die tot dit kader behoren. Zij is zich ervan bewust dat hierdoor een taak bij de opleidingen is neergelegd om het kader nader te concretiseren. Desondanks biedt het kader voldoende houvast om te verifiëren of de beoogde eindtermen van de bacheloropleiding voldoen aan de eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld. Dit komt volgens de commissie doordat de inhoud van het kader vooral gericht is op taalverwerving en letterkundige/taalkundige kwalificaties waardoor het kader voldoende houvast biedt aan een talige opleiding zoals de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur.

De commissie waardeert het dat de opleiding in tegenstelling tot de landelijke ontwikkelingen veel belang hecht aan taalverwerving en stelt vast dat de opleiding hierdoor beschikt over een onderscheidend profiel binnen het aanbod van studies Arabisch in Nederland. De commissie concludeert dat door deze stevige taalvaardigheidscomponent, de opleiding aantrekkelijk is voor studenten die ernaar streven om een bepaald niveau van taalbeheersing te bereiken om bijvoorbeeld in het Midden-Oosten te gaan werken of studeren.

De commissie heeft tijdens het bezoek geconstateerd dat de eindtermen bij dit profiel passen en duidelijk maken welke kwalificaties van afgestudeerden verwacht worden. De commissie concludeert dat deze eindtermen voldoende passen bij het kader en bij het niveau dat van een bachelorstudent verwacht mag worden.

Conclusie

Bacheloropleiding Arabische taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindtermen te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindtermen te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de inrichting van het curriculum (2.1). Vervolgens wordt ingegaan op de mate waarin de eindtermen zijn vertaald binnen het curriculum (2.2). In 2.3 wordt ingegaan op de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving, waarbij het didactisch concept, de werkvormen, de voorzieningen en ondersteuning aan bod komen. Tot slot staan de volgende onderwerpen centraal: studeerbaarheid (2.4), onderwijsgevend personeel (2.5) en kwaliteitszorg (2.6).

2.1 Curriculum

Bijlage 4 biedt een uitgebreide beschrijving van het curriculum.

In het studiejaar 2012-2013 is voor de opleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen de 8-8-4-indeling ingevoerd. Alle onderwijsprogramma's van Taal- en letterkunde zijn hierdoor gewijzigd. Het curriculum is verdeeld in semesters en blokken. In overeenstemming met het facultaire kader is elk semester onderverdeeld in drie onderwijsperioden (blokken). De eerste twee blokken duren acht weken, het laatste blok duurt vier weken. In elk blok volgen studenten maximaal twee vakken tegelijkertijd, met een studielast van 6, 12 of 18 EC.

De opleiding wordt zowel in voltijd als in deeltijd aangeboden. In deze paragraaf wordt eerst het deeltijdonderwijs toegelicht. Vervolgens wordt het curriculum van de opleiding besproken.

Deeltijd

Mede door het geringe aantal studenten is het niet mogelijk om apart (avond)onderwijs te organiseren voor de deeltijdstudenten. Deze studenten nemen deel aan het voltijdprogramma. De opleidingen gaven aan dat zij verwachten dat het onderwijs door de nieuwe indeling in grotere clusters in de toekomst minder toegankelijk wordt voor deeltijdstudenten. Dit geldt met name wanneer studenten de deeltijdstudie combineren met een baan, wat relatief vaak voorkomt. De commissie constateert dat de deeltijdstudenten goed op de hoogte zijn van de mogelijkheden. De studenten worden volgens de commissie individueel adequaat begeleid om een studeerbaar programma samen te stellen. Aangezien de opleidingen zelf aangaven dat zij vermoeden dat de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten in het geding komt, adviseert de commissie de opleidingen om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaansrecht heeft.

Curriculum

Het curriculum van de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur ziet er als volgt uit:

Taalvaardigheid

Ook in de nieuwe 8-8-4-indeling heeft de opleiding ervoor gekozen om de taalvaardigheidsvakken zoveel mogelijk in een ononderbroken reeks aan te bieden. Met uitzondering van de vier-weeksblokken in het eerste jaar is dat mogelijk. In het eerste semester van het eerste jaar wordt Egyptisch Arabisch onderwezen, waarbij gedurende blok 2 het Arabische alfabet en de woordenschat van het Modern Standaard Arabisch (MSA) worden geïntroduceerd. In het tweede semester wordt MSA onderwezen, waarbij in de communicatie met de studenten ook gebruik wordt gemaakt van het Egyptisch-Arabisch. In het tweede jaar wordt in *Taalvaardigheid 3* zowel conversatie in het Egyptisch-Arabisch als in het MSA onderwezen. Bij het tweedejaarsvak *Modern Arabisch literair discours* wordt de spreekvaardigheid verder geoefend door het in het Arabisch bespreken van de te lezen teksten.

Cultuurkunde

Cultuurkunde wordt gegeven in twee eerstejaarsvakken *Arabische cultuur, islamitische beschaving*, en wordt verdiept in het Caïro-semester, dat voornamelijk ingaat op het moderne Egypte, en het vak *Bijbel en Koran*. Tijdens *Bijbel en Koran* krijgen studenten ook een leeslijst, die oorspronkelijke Koranteksten in het Arabisch bevat.

Letterkunde

In het eerste jaar volgt de student *Inleiding literatuurwetenschap* en *Inleiding Arabische letterkunde*. De letterkunde wordt verdiept in *Modern Arabisch literair discours*, in het Caïro-programma, en in *Arabische filologie*. Dit laatste is een vak waarin taal- en letterkunde worden samengebracht, door literaire teksten uit de klassieke periode te lezen die ofwel een taalkundig onderwerp behandelen, ofwel vanuit taalkundig perspectief interessant zijn. In dit college wordt moderne Arabische literatuur in het Arabisch bediscussieerd.

Taalkunde

In het eerste jaar worden de beginselen van de taalkunde onderwezen in het vak *Inleiding taalwetenschap + Inleiding Arabische taalkunde*. In het Caïro-programma wordt aandacht besteed aan dialectologie, en moeten de studenten een zelf opgenomen interview met een Egyptenaar

uitwerken. In het derdejaarsvak *Arabische filologie* worden taalkundig interessante klassiek-Arabische teksten gelezen en geanalyseerd.

Het programma is op zo'n manier opgebouwd dat de student gedurende de hele studie in elk semester ten minste één vakspecifiek studieonderdeel volgt. Slechts in één blok is uitsluitend keuzeruimte geprogrammeerd (het eerste blok van het derde jaar). Dit is gedaan om een verlenging van het buitenlandverblijf mogelijk te maken. Studenten die van deze mogelijkheid geen gebruik maken, beginnen in deze periode doorgaans aan de minor *Midden-Oosten* of de minor *Islam*.

De nadruk op de moderne tijd wordt in het programma gerealiseerd door een aaneengesloten reeks van deels of geheel op de moderne tijd gerichte basisvakken. Dit begint in het eerste jaar met de vakken *Inleiding Arabische letterkunde*, *Arabische cultuur*, *Islamitische beschaving 1600-beden* en *Inleiding Arabische taalkunde*. In het tweede jaar wordt in het vakspecifieke onderdeel van *Wetenschapsfilosofie* aandacht besteed aan moderne Arabische denkers, en in *Modern Arabisch literair discours* + *Leeslijst* wordt moderne Arabische literatuur gelezen, bestudeerd en bediscussieerd. Ook de focus in het Caïro-semester ligt op de moderne Egyptische taal, literatuur, media, kunst en politiek. Deze aaneenschakeling van op de moderne tijd gerichte vakken kan de student zelfstandig voortzetten in het derde jaar, afhankelijk van de invulling van de keuzevakken en het scriptieonderwerp. Dit moderne profiel sluit goed aan bij de onderzoeksexpertise van de staf.

Academische vaardigheden

De zelfevaluatie beschrijft dat de algemene eindtermen over het academische denk- en werkniveau als een rode draad door de opleiding lopen. De algemene academische vaardigheden zoals onderzoeksvaardigheden en academisch schrijven zijn in de propedeuse geïntegreerd in de vakken *Arabische cultuur*, *Islamitische beschaving (600-1600; 1600-beden)*, *Arabische letterkunde* en *Arabische taalkunde*. In de rest van de opleiding is er aandacht voor de academische vaardigheden tijdens onder meer het schrijven van papers, en het geven van presentaties. Hierbij worden vaardigheden zoals het gebruik van bronnen, kritische analyse, academisch schrijven, het presenteren en formuleren van onderzoeksvragen getraind en het toepassen van relevante ICT-technieken bijgebracht.

Minoren en keuzevakken

De zelfevaluatie beschrijft dat de student zich verder kan specialiseren door bijvoorbeeld de minor *Midden-Oosten* of *Islam* te volgen of door het volgen van of een vakgerelateerde keuzevak. Studenten die zich willen specialiseren in de letterkunde of taalkunde, kunnen de minor *Linguistics* of een van de literaire minors volgen. Ook is er een educatieve minor voor studenten die later het onderwijs in willen, en sinds kort ook een keuzevak getiteld *Theorie en praktijk van het vertalen*, dat aansluit op de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur.

Ook in de keuzeruimte bestaat de mogelijkheid om zich verder te specialiseren in de moderne tijd, door de vakgerelateerde minor *Midden-Oosten*, de minor *Islam*, en de minor *Maghreb Studies*. Degenen die een tweede taal van het Midden-Oosten willen studeren, kunnen terecht bij de minor *Hebreeums*. De opleiding heeft de wens om in de toekomst ook studenten van andere opleidingen, die alleen geïnteresseerd zijn in het leren lezen van Arabische teksten, te bedienen door een cursus *Flash Arabisch* te gaan aanbieden (een vergelijkbare cursus is er nu al bij Russisch). In *Flash Arabisch* zal Modern Standaard Arabisch (MSA) onderwezen worden, en zal de nadruk liggen op receptieve taalvaardigheid.

De commissie is positief over de opbouw van het programma. De vakken sluiten voldoende aan bij het gekozen profiel van de opleiding en gaan nadrukkelijk over bijvoorbeeld de moderne tijd. De commissie heeft tijdens het bezoek van studenten, alumni en docenten gehoord dat studenten door de opbouw van het programma een taalvoorsprong ontwikkelen. Die taalvoorsprong wordt vooral duidelijk tijdens het Caïro-semester. De opleiding biedt het Caïro-semester als integraal onderdeel van het programma aan in het tweede semester van het tweede jaar. Afgelopen jaar hebben de studenten een bedrag van de faculteit gekregen, zodat alle studenten kunnen participeren. Voorheen was er de zogenaamde STUNT-beurs om dit te financieren, deze is echter afschaft. Het Caïro-semester zorgt ervoor dat de student langere tijd in een Arabisch land doorbrengt en daardoor zijn taalvaardigheid sterk verbetert. Bovendien heeft de student de mogelijkheid om dit buitenlandverblijf te verlengen met het eerste blok van het derde jaar. Dit biedt de student de kans om maar liefst negen maanden in de Arabische wereld door te brengen. Dit is uniek voor de Nederlandse bacheloropleidingen Arabische taal en cultuur; in Vlaanderen gebeurt dat op masterniveau.

Tijdens het visitatiebezoek constateerde de commissie echter ook een aantal knelpunten in deze nieuwe indeling. Ten eerste gaven zowel studenten als docenten aan het te betreuren dat er minder uren voor taalverwerving zijn vrijgemaakt binnen de nieuwe 8-8-4-indeling. Drie jaar is immers al heel kort voor het verwerven van een nieuwe taal. In het nieuwe curriculum worden de lessen pas vanaf het tweede collegejaar in het Arabisch gegeven. Studenten pleitten ervoor om hier eerder mee te beginnen en meer aandacht te besteden aan de grammatica en het alfabet. Docenten waren het hiermee eens en gaven aan de Arabische taal nog meer te willen integreren in het onderwijs. Behalve meer lessen in het Arabisch, pleitten docenten ook voor het realiseren van extra toetsmomenten en materialen voor luister- en spreekvaardigheid.

Daarnaast gaven studenten ook aan meer aandacht te willen voor academische vaardigheden en de manier waarop deze in het programma aangeboden worden. Docenten gaven tijdens de visitatie aan dat er bij de herindeling voor gekozen is om in meer vakken in het tweede en derde jaar schrijfopdrachten, zoals het maken van papers, op te nemen, om zo de studenten beter voor te bereiden op het schrijven van de bachelorscriptie. De commissie waardeert dit maar stelt vast dat vooral de aandacht voor onderzoeksmethodologie op een meer systematische manier in het programma geplaatst kan worden dan nu het geval is.

De commissie waardeert de moeite die het team doet om verbeteringen in het programma te realiseren om zo de nadelige gevolgen van de nieuwe indeling van het curriculum zoveel mogelijk te verminderen. De commissie is daarom positief over de plannen van de docenten om sneller en meer lessen in het Arabisch te verzorgen en om de aandacht voor het oefenen van academische vaardigheden verder te vergroten.

2.2 Eindtermen

De opleiding beschrijft in de zelfevaluatie op heldere wijze de relatie tussen de eindtermen en de inhoud van het programma. De commissie heeft geconstateerd dat de eindtermen voldoende vertaald zijn in de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur. De student verwerft kennis en inzicht in taalkunde door bijvoorbeeld de vakken *Inleiding Taalwetenschap* en *Inleiding Arabische taalkunde* (jaar 1), de student oefent de leesvaardigheid door bijvoorbeeld het vak *Arabische filologie* (jaar 3) en de taalvaardigheid door bijvoorbeeld het vak *Arabische taalvaardigheid en taalkunde* (in Caïro; jaar 2). De Arabische letterkunde staat centraal in de vakken *Inleiding Literatuurwetenschap + Inleiding Arabische letterkunde* (jaar 1), *Modern Arabisch literair discours* (jaar 2) en *Arabische letterkunde* (in Caïro; jaar 2).

2.3 Onderwijsleeromgeving

De commissie heeft het didactisch model van de opleiding bestudeerd en is nagegaan of de beschikbare voorzieningen hiervoor toereikend zijn.

Didactisch concept

Tijdens de visitatie is geconstateerd dat de manier waarop de opleiding de Arabische taalvaardigheid aanbiedt uniek is in Nederland en Vlaanderen. De opleiding besteedt eerst aandacht aan het Egyptische dialect en daarna pas aan het Modern Standaard Arabisch (MSA). De opleiding heeft deze keuze gemaakt omdat dit dialect in het hele Midden-Oosten en Noord-Afrika wordt begrepen.

De zelfevaluatie beschrijft dat het idee achter dit 'dialect eerst'-concept is dat het vanuit didactisch oogpunt het beste is om te beginnen met een meer eenvoudige variant. Bovendien wordt er in de eerste acht weken van het eerste jaar alleen met transcripties gewerkt. Zo kan de student zich concentreren op het verwerven van een basiswoordenschat en -grammatica, zonder ook nog een nieuw schrift te moeten leren. Dit gebeurt pas na de eerste acht weken, wanneer de student enigszins bekend is met de taal en een basiswoordenschat heeft opgebouwd.

Vervolgens wordt in het tweede semester het Modern Standaard Arabisch onderwezen. Bij alle taalvaardigheidsvakken wordt, naast het aanbieden van grammatica en woordenschat, grote nadruk gelegd op productieve taalvaardigheid. Hierbij is het een groot voordeel dat de opleiding beschikt over native en near-native speakers van het Arabisch. Vanaf het tweede jaar worden dialect en MSA geïntegreerd aangeboden, bijvoorbeeld in het vak *Modern Arabisch literair discours*, waarin studenten teksten in het MSA lezen, en vervolgens bediscussiëren in het Arabisch, waarbij Egyptisch, MSA of een tussenvariant gesproken mag worden.

In het tweede semester van het tweede jaar wordt aan alle studenten Arabische taal en cultuur een buitenlandverblijf aan het Nederlands-Vlaams Instituut in Caïro (NVIC) aangeboden. Aan het NVIC volgen de studenten zeer intensief onderwijs (gemiddeld 16 uur per week) waarbij voornamelijk Arabisch wordt gesproken.

Bij de cultuurkundevakken wordt de studenten inzicht geboden in de geschiedenis, cultuur, religie en politiek van het Midden-Oosten. Bij de letterkundevakken worden de verschillende stromingen en genres van de Arabische literatuur onderwezen. De taalkundevakken richten zich op de geschiedenis van de Arabische taal, de relatie tussen Standaard Arabisch en de dialecten, diglossie, sociolinguïstiek en dialectologie.

De academische schrijf- en onderzoeksvaardigheden zijn geïntegreerd in de eerstejaarsvakken *Arabische cultuur*, *Islamitische beschaving*, *Inleiding Arabische taalkunde* en *Inleiding Arabische letterkunde* door middel van schrijfp opdrachten zoals een diagnostische schrijftoets, werkstukken, en KAVVs (Kerncitaat, Argument, Vraag, Verband).

Bij de cultuurkunde-, letterkunde- en taalkundevakken oefent de student zich in het zelf uitvoeren van onderzoek, en het rapporteren en presenteren van zijn onderzoeksresultaten. Ook krijgt hij de kans zijn kennis te verdiepen en zich te specialiseren.

Tijdens het bezoek gaven studenten aan dat ze de praktische inrichting van het programma waarderen omdat ze op die manier hun kennis en kunde snel in de praktijk kunnen toepassen. Omdat de opleiding vooral de nadruk op productieve taalvaardigheid legt, leren de studenten de taal snel spreken. Studenten vinden het over het algemeen geen probleem dat met dialect

begonnen wordt. Studenten gaven tijdens het bezoek wel aan dat ze bij voorkeur iets eerder beginnen met het Modern Standaard Arabisch. Ondanks dat de studenten van mening zijn dat het leren van het MSA eenvoudiger is doordat ze reeds ervaring hebben opgedaan met het Egyptisch dialect, merken ze vooral tijdens het Caïro semester dat de kennis en kunde op het vlak van MSA, in vergelijking met studenten van andere universiteiten, enigszins onder de maat is. Hetzelfde geldt voor de leesvaardigheid. Het lezen gebeurt hoofdzakelijk in het tweede collegejaar omdat de opleiding de nadruk in het begin van het studieprogramma op spreekvaardigheid legt. Dit zorgt ervoor dat studenten van andere universiteiten doorgaans beter zijn in lezen van klassieke teksten, aldus de studenten. De commissie adviseert de opleiding om deze wens van studenten serieus te nemen en al eerder in het programma te starten met het oefenen van het MSA en de leesvaardigheid.

Gedurende het tweede studiejaar volgen de studenten minder colleges en is de aanpak meer gericht op zelfstudie. De commissie concludeert dat dit past bij de ontwikkeling van de student naar meer zelfstandig leren. De student leert vanaf het tweede studiejaar om zijn of haar weg te vinden en zelfstandig met primaire bronnen om te gaan. Tijdens het bezoek bleek dat docenten deze zelfstudie monitoren en begeleiden en er op die manier voor zorgen dat de studenten de leerdoelen behalen.

Werkvormen en begeleiding

De opleiding gebruikt verschillende werkvormen. De commissie is tevreden over de geboden werkvormen. Ze sluiten voldoende aan op de eindtermen, vooral die op gebied van productieve taalverwerving, en de ontwikkeling van studenten naar steeds meer zelfstandig leren.

Bij de taalvaardigheidscolleges wordt sterk de nadruk gelegd op actieve participatie van de studenten tijdens de colleges. Ook zijn er colleges waarbij de nadruk ligt op het (zelfstandig) lezen en interpreteren van Arabische bronnen (*Modern Arabisch literair discours*; *Arabische filologie*). Het semester in Caïro is sterk gericht op de actieve taalvaardigheid (conversatie, presenteren, schrijfvaardigheid). Het gebruik van de doeltaal wordt vanaf de eerste dag van de studie gestimuleerd; in het Caïro-semester worden de meeste colleges in het Arabisch gegeven.

De zelfevaluatie beschrijft dat de meest gehanteerde werkvorm die van werkgroepen is. Vooral vakken die aan een breder publiek of in samenwerking met andere opleidingen gegeven worden, hebben de vorm van een hoorcollege, al dan niet in combinatie met werkgroepen (zoals *Arabische cultuur*, *islamitische beschaving*, *Inleiding Taalwetenschap*, en *Inleiding Arabische Taalkunde*).

Studenten gaven aan dat ze voldoende begeleid worden door docenten en dat ze het aantal contacturen als voldoende ervaren. Vooral in het eerste jaar hebben de studenten dagelijks college (vier dagen per week). Ouderejaars en alumni waren achteraf blij met deze redelijk 'schoolse' aanpak waarbij ze bijna elke dag college kregen.

Voorzieningen

De zelfevaluatie beschrijft dat de opleiding beschikt over een bibliotheek van het Instituut voor het Moderne Nabije-Oosten (IMNO, tweede verdieping van het PC Hoofthuis), de mediatheek die een kleine collectie Arabische films en een aantal cursussen (zowel Standaard Arabisch als verschillende dialecten) met audiovisueel materiaal bevat, het programma Teach2000, een woord-overhoringsprogramma waarmee studenten zelf ook thuis kunnen oefenen en taalvaardigheidsmodules in de propedeuse die bestaan uit audiomateriaal (zoals

speelfilms, televisieseries, en liedjes) met leerboeken. Daarnaast is het mogelijk om op alle computers in de Mediatheek en in de klaslokalen van het departement Taal- en letterkunde Arabisch te typen. Ook is een transcriptiefont geïnstalleerd die geschikt is voor de wetenschappelijke transcriptie van het Arabisch.

Ook belangrijk voor het vakgebied zijn de Bibliotheca Rosenthaliana en de Bibliotheek Religiestudies die zich elders in de binnenstad bevinden. Verder geeft de digitale bibliotheek toegang tot een groot aantal tijdschriften die belangrijk zijn voor het vakgebied, evenals de belangrijkste digitale databases, zoals de *Encyclopedia of Islam*, de *Index Islamicus* en de *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics*.

Verder kunnen studenten voor onderzoek gebruik maken van de digitale 'gereedschapskist' *HumOz*. Deze voorziening bevat informatie over bibliografische conventies, het schrijven van scripties en papers, het geven van presentaties, woordenboeken, het schrijven en transcriberen van Arabisch en Hebreeuws op de computer, en links naar nuttige websites.

De commissie concludeert dat deze voorzieningen voldoende zijn. De commissie constateert dat de opleiding met de bibliotheek van het IMNO een bijzondere opleidingsspecifieke voorziening in huis heeft die een uitgebreide collectie vakliteratuur omvat op het gebied van het Arabisch/Midden-Oosten en West-Azië.

2.4 Studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens met betrekking tot instroom, studeerbaarheid en rendementen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Instroom

Tijdens het visitatiebezoek bleek dat de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur al een aantal jaren een stabiele instroom van hoofdvakstudenten kent. Bovendien is er in de propedeuse een relatief grote groep keuzevak- en minorstudenten, en studenten Europese Studies met de variant Arabisch. Het gebeurt regelmatig dat een aantal van deze studenten aan het eind van het eerste jaar besluit om Arabisch als tweede hoofdvak te kiezen.

De zelfevaluatie beschrijft dat studenten met een vwo-diploma toegang hebben tot de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur (waarbij het profiel Cultuur en maatschappij de voorkeur heeft); zo ook studenten met een hbo-diploma of hbo-propedeuse, een colloquium doctum of een erkende buitenlandse opleiding. Van native speakers van het Arabisch wordt in principe verwacht dat zij het hele programma volgen. Zij krijgen dus geen vrijstelling van onderdelen op grond van hun Arabische taalvaardigheid. De gedachte hierachter is dat native speakers zich academische kennis van het Arabisch eigen moeten maken, zoals wetenschappelijke transcriptie, grammaticale terminologie en grammaticaal inzicht. De commissie adviseert de opleiding om toch de mogelijkheden van vrijstelling op individuele basis te bekijken wanneer een student reeds een Arabisch dialect spreekt en beheerst. De commissie stelt voor om hierbij het voorbeeld van de KU Leuven te volgen: daar kan een student een examen afleggen en als uit dat examen blijkt dat het standaard Arabisch voldoende beheerst wordt, dan krijgt deze student vrijstelling.

Studielast en studeerbaarheid

De zelfevaluatie beschrijft dat de studielast evenredig gespreid is. De studenten gaven tijdens het bezoek aan dat ze tevreden zijn over de studielast en de studeerbaarheid van de opleiding. Studenten gaven wel aan dat de studie geen pretstudie is: "Je moet hard werken tijdens deze studie. Je kunt je niet door deze opleiding heen praten of copy/pasten." Studenten vertelden

dat vooral in het eerste collegejaar de studielast behoorlijk hoog is en dat ze het daarom prettig vinden dat er sprake is van meer begeleiding en contacturen.

De commissie stelt op basis van de gesprekken met studenten, docenten en alumni vast dat de studeerbaarheid van de opleiding voldoende is. Ze constateert dat de studenten goed op de hoogte zijn van wat ze kunnen verwachten in deze opleiding. Ook waardeert de commissie de intensieve begeleiding die docenten bieden en het aantal contacturen tijdens het propedeusejaar.

Rendementen

Verscheidene delegaties gaven tijdens het bezoek aan dat de uitval minimaal is. Volgens de studenten en docenten waren de uitvallers vooral minorstudenten en zagen zij daarom een verband tussen consequente aanwezigheid bij alle colleges en studie-uitval. Het is voor de commissie niet duidelijk op welke gegevens docenten en studenten deze uitspraak baseren. De commissie kan, gezien de beperkte hoeveelheid beschikbare kwantitatieve gegevens, geen duidelijke uitspraken doen over de studeerbaarheid van de opleiding op basis van de cijfers. De cijfers geven een enigszins vertekend beeld van door de hoeveelheid studenten die slechts een deel van het programma volgen.

Uitstroom

Uit gesprekken met alumni blijkt dat er beperkte baanmogelijkheden voor afgestudeerde bachelorstudenten Arabische taal en cultuur zijn. Alumni merken dat er bij de overheid en elders wel meer vraag begint te ontstaan. Daarom stromen de meeste studenten van deze bacheloropleiding momenteel door naar een aanpalende masteropleiding en/of research-master.

2.5 Onderwijspersoneel

Kwaliteit onderwijspersoneel

De zelfevaluatie beschrijft dat het onderwijs in de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur uitsluitend verzorgd wordt door docenten die actief zijn in het wetenschappelijk onderzoek. Vrijwel alle andere medewerkers (zowel vast als tijdelijk) zitten in een traject om een Basiskwalificatie Onderwijs (BKO) te behalen of beginnen daar komend jaar aan. Tijdens het bezoek werd dit bevestigd door docenten. De commissie waardeert dit.

Sinds 2008 is er geen hoogleraar Arabisch meer. De voorzitter van de capaciteitsgroep Semitische talen is nu verantwoordelijk voor de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur en de voorzitter van de capaciteitsgroep Religiestudies adviseert de opleiding op het gebied van onderzoek. De commissie vraagt zich af op welke manier de opleiding kan zorgen voor voldoende visie op en inhoudelijke sturing van het programma zonder een hoogleraar Arabisch. Het faculteitsbestuur is van mening dat het niet noodzakelijk is om voor alle opleidingen een hoogleraar te hebben. Volgens de opleiding kan dit ook plaatsvinden door een juiste mix van stafleden met diverse expertise op verschillende inhoudsgebieden en door de betrokkenheid van de voorzitter van de capaciteitsgroep Religiestudies.

Studenten lieten tijdens het bezoek weten dat ze de docenten capabel en didactisch voldoende bekwaam vinden. De docenten weten veel en leggen zaken goed uit, zowel tijdens colleges als in het collegemateriaal dat ze (deels) zelf ontwikkelen. Ook lieten de studenten weten dat ze de intensieve begeleiding waarderen, die ze van de staf ontvangen. Studenten beschreven de docenten daarnaast als toegankelijk en benaderbaar.

Docenten gaven tijdens de visitatie aan dat ze een hoge werkdruk ervaren. De hoge onderwijsbelasting gaat ten koste van het eigen onderzoek. Dat vindt dan ook in een aantal gevallen in eigen tijd plaats.

Kwantiteit onderwijspersoneel

De zelfevaluatie beschrijft dat voor de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur in totaal 1,5 fte aan onderwijstijd beschikbaar is voor 44 bachelor- en 24 masterstudenten. De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek van studenten begrepen dat docenten goed bereikbaar en aanspreekbaar zijn en zorgen voor voldoende begeleiding. De commissie stelt mede daardoor vast dat sprake is van een acceptabele docent-studentratio.

2.6 Kwaliteitszorg

De commissie heeft gecontroleerd in hoeverre studenten en docenten betrokken en gehoord worden bij het evalueren en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. De zelfevaluatie beschrijft dat de invoering van het nieuwe curriculum bewaakt wordt door een faculteitsbrede monitorgroep. Daarnaast draagt het departement Taal- en letterkunde zorg voor de formele evaluatie van de vakken.

De commissie heeft tijdens het bezoek ook de mogelijkheid gehad om met leden van de opleidingscommissie te spreken. Zij stelt vast dat deze groep studenten en docenten voldoende betrokken is bij de kwaliteit van het onderwijs en actief invloed uitoefent om de kwaliteit te optimaliseren. Ook waardeert de commissie de manier waarop de opleiding omgaat met de informele gang van zaken rondom evaluaties. Uit gesprekken met docenten, studenten en opleidingscommissie bleek namelijk dat ook informele constatering van studenten aanleiding kunnen zijn voor wijzigingen in het curriculum.

Overwegingen

De commissie constateert na bestudering van het onderwijsprogramma dat de opleiding de studenten voldoende in staat stelt de eindtermen te bereiken. De commissie is tevreden over de invulling van het curriculum. Wel heeft de commissie geconstateerd dat studenten behoefte hebben aan meer tijd voor taalverwerving en het oefenen van academische vaardigheden. De commissie waardeert dan ook de plannen die de docenten hebben om meer lessen in het Arabisch, extra toetsmomenten en materialen voor luister/spreekvaardigheid te realiseren. Wel adviseert de commissie om na te gaan in hoeverre tegemoet gekomen kan worden aan de behoefte van studenten om eerder met het onderwijs in Modern Standaard Arabisch te starten. Daarnaast waardeert de commissie het dat docenten er bij de herindeling voor gekozen hebben om in meer vakken het maken van papers op te nemen, om zo de studenten beter voor te bereiden op het schrijven van de bachelorscriptie.

De commissie heeft geconstateerd dat de opleiding beschikt over een onderwijsleeromgeving die voldoende bijdraagt aan het behalen van de eindtermen. De commissie concludeert dat de gekozen didactiek, werkvormen en mate van begeleiding aansluiten op wat de opleiding wil bereiken. Vooral in het begin van de opleiding is sprake van een enigszins 'schoolse aanpak' waarbij de student bijna iedere dag college heeft. Studenten gaven echter aan dit erg te waarderen, omdat de opleiding met name door de taalvaardigheidscomponent in het eerste jaar redelijk zwaar is. In dat licht waardeert de commissie ook de intensieve begeleiding die door docenten geboden wordt.

De commissie heeft tijdens het bezoek geconstateerd dat de opleiding wordt verzorgd door docenten met voldoende expertise op hun vakgebied, die als zeer benaderbaar en toegankelijk door hun studenten ervaren worden. Tijdens de visitatie is echter ook gebleken dat er sinds

2008 geen hoogleraar Arabisch meer is. De commissie vraagt zich af op welke manier de opleiding zorgt voor voldoende visie en (inhoudelijke) sturing op het programma.

Deeltijdstudenten volgen onderwijs samen met de voltijdstudenten. Er wordt geen apart deeltijdonderwijs aangeboden. De commissie constateert dat deeltijdstudenten adequaat worden begeleid in het samenstellen en volgen van het onderwijsprogramma. De commissie adviseert de opleidingen wel om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaansrecht heeft, mede in het licht van de curriculumherziening waarbij het onderwijs in grotere blokken wordt aangeboden.

De commissie constateert dat de opzet en de werking van het kwaliteitssystem voldoende is. Tijdens de visitatie gaven zowel docenten als studenten aan dat zij betrokken en gehoord worden als het gaat om de kwaliteit van het onderwijs. De commissie stelt dan ook vast dat de opleiding voldoende zicht heeft op en controle heeft over de kwaliteit van het onderwijs.

Conclusie

Bacheloropleiding Arabische taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindtermen

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindtermen worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven (3.1) en vervolgens de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindtermen van de opleidingen realiseren (3.2).

3.1 Het systeem van toetsing en beoordeling

Toetsbeleid

De Universiteit van Amsterdam heeft in december 2010 het Kader Toetsbeleid Universiteit van Amsterdam vastgesteld. Dit kader geeft 22 randvoorwaarden waaraan facultair toetsbeleid moet voldoen. De Faculteit der Geesteswetenschappen heeft het universitaire kader uitgewerkt in een facultair Kader Toetsbeleid, dat in juni 2012 is vastgesteld. Verschillende facetten van toetsbeleid komen hierin aan de orde, zoals de beschikbaarheid per vak van een studiehandleiding waarin de toetsingsregeling van het vak is opgenomen.

De faculteit is van plan om 2012-2013 te starten met het opstellen van toetsdossiers per vak. De examinerator stelt dit toetsdossier samen na afloop van ieder vak. In het toetsdossier zijn de volgende zaken opgenomen: studiehandleiding, deeltoetsen, cesuurbepaling, antwoordmodellen/beoordelingscriteria, beoordelingsformulier, uitslagen, een beschrijving van de wijze waarop de toets is ontwikkeld en waarop de uitslagen tot stand zijn gekomen. Voor het ontwikkelen van toetsen en het samenstellen van het toetsdossier is een Checklist Toetsen en Beoordelen beschikbaar. De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de faculteit

werk maakt van de implementatie van het toetsbeleid en van het vastleggen van informatie over de wijze van toetsing. De aanpak draagt bij aan een zorgvuldige borging van de kwaliteit van de toetsing en beoordeling, aldus de commissie. Tijdens het bezoek was een volledig dossier echter nog niet beschikbaar. De commissie heeft wel onderdelen van deze dossiers gezien en dan vooral de studiehandleidingen, de toetsen en (in een aantal gevallen) de beoordelingscriteria. De commissie is positief over het voornemen van de opleiding om volledige toetsdossiers in te voeren en moedigt de opleiding aan, ondanks de administratieve lastenverzwaring, dit alsnog versneld te realiseren.

Examencommissie

De bacheloropleiding Arabische taal en cultuur valt onder de Examencommissie Taal- en Letterkunde. De commissie heeft met leden van de examencommissie besproken in hoeverre de examencommissie de in 2010 versterkte rol van examencommissies oppakt. De examencommissie is op basis van facultair toetsbeleid gestart met de ontwikkeling van beoordelingsformulieren voor scripties en met het herzien van scriptiehandleidingen. In 2013 start de examencommissie met een controle op het invullen en archiveren van de beoordelingsformulieren. Daarnaast gaat de examencommissie starten met het vergelijken van de beoordelingen van bachelorscripties. Men is op dit moment nog onvoldoende op de hoogte van de mate van uniformiteit van de beoordelingen. De examencommissie zal in 2013 een procedure vaststellen voor het benoemen van examinatoren. Ten tijde van het visitatiebezoek zijn gepromoveerde docenten in de bacheloropleidingen nog automatisch examinator. Wanneer de toetsdossiers per vak door de docenten zijn ontwikkeld, kan de examencommissie deze gaan gebruiken bij de controle op de kwaliteit van de toetsing. Gelet op de specifieke expertise die voor de uitvoering van dit toetsbeleid nodig is, overweegt de examencommissie het inzetten van externe hulpbronnen, zoals beoordelaars en toetsdeskundigen van zusterfaculteiten.

Wanneer de toetsdossiers per vak door de docenten zijn ontwikkeld, kan de examencommissie deze gaan gebruiken bij de controle op de kwaliteit van de toetsing. De commissie heeft begrepen dat de examencommissie hierbij het probleem ervaart dat vaak getentamineerd wordt in vreemde talen met soms een ander schrift of alfabet, dat niet wordt beheerst door de leden van de examencommissie. De examencommissie stelt voor om een procedure in te stellen waarbij binnen de opleidingen zelf de controle plaatsvindt. Waar twijfel of onzekerheid rijst, wordt door de examencommissie naar een externe hulpbron gezocht. Dat kan een voormalig stafid zijn of een collega van een zusterfaculteit.

De faculteit heeft een projectgroep Toetsbeleid ingesteld die gedurende 2012 en 2013 de examencommissies ondersteunt bij het uitwerken en implementeren van het toetsbeleid, en activiteiten ontwikkelt om docenten te informeren en faciliteren.

De commissie waardeert de inspanningen door de examencommissie om de kwaliteit van de toetsing te borgen. Zij stelt vast dat de examencommissie nog niet volledig voldoet aan de versterkte rol, maar wel voldoende inspanningen verricht om ervoor te zorgen dat dit op korte termijn zo is. De toetsdossiers vormen hiervoor een waardevolle basis, aldus de commissie.

Toetsing en beoordeling

Het toetsbeleid aan de Faculteit der Geesteswetenschappen is dus al enige tijd in beweging. Diverse aspecten van dit centraal aangestuurd toetsbeleid zijn reeds onderdeel van de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur. Zo beschrijft de zelfevaluatie dat de digitale studiegidstekst (op basis waarvan studenten zich voor een vak inschrijven) al een elementaire

omschrijving bevat van onder meer leerdoelen en toetsvorm. Ook is voor alle vakken uiterlijk op het eerste college een studiehandleiding beschikbaar, waarop al het studiemateriaal genoteerd staat, alsmede de toetsdata en de weging van de verschillende deeltoltsen. De zelfevaluatie beschrijft verder dat de formulering van tentamenvragen en de beoordeling van toetsen, papers en scripties veelal pas na docentenoverleg tot stand komt, zeker bij nieuwe vakken, pas aangenomen personeel of (andere) bijzondere omstandigheden.

De commissie stelt vast dat de opleiding een brede variatie aan toets- en beoordelingsvormen hanteert. De commissie heeft tijdens het bezoek gezien dat bij taalverwerving schriftelijke toetsen, presentaties, take-home tentamens en mondelinge toetsen worden gehanteerd. Bij de vakken cultuurkunde, letterkunde en taalkunde hebben de toetsen de vorm van schriftelijke tentamens, zoekopdrachten, papers, presentaties en boekverslagen.

De commissie heeft tijdens het bezoek ook een selectie van toetsen en gemaakt werk bekeken. De commissie stelt vast dat deze toetsen van voldoende niveau zijn en voldoende aansluiten op de cursusmaterialen en de beoogde leerdoelen per cursus. Er is sprake van adequate toetsing van wetenschappelijke en beroepsgerichte kennis en vaardigheden. De commissie heeft echter ook geconstateerd dat in een aantal gevallen de beoordelingscriteria niet voldoende duidelijk waren en adviseert de opleiding hier verbetering in aan te brengen.

Tijdens het visitatiebezoek is dan ook gebleken dat de invoering van instructiebladen en beoordelingsformulieren nog onvoldoende gerealiseerd is. De commissie heeft ook geconstateerd dat bij een aantal toetsen en bij de bachelorscriptie niet duidelijk is hoe de becijfering tot stand komt. De commissie staat daarom positief tegenover de initiatieven van de opleiding om de becijfering transparanter en controlebaarder te maken door de invoering van beoordelingsformulieren, beoordelingsrichtlijnen en -criteria (inclusief normeringen/wegingen) en adviseert de opleiding om dit versneld in te voeren.

3.2 Gerealiseerde eindtermen

De bacheloropleiding Arabische taal en cultuur wordt afgesloten met een scriptie (12 EC) van 6.000 tot 8.000 woorden. De opleiding verzorgt bachelorscriptiebijeenkomsten waarin zowel procedurele als meer algemeen-inhoudelijke informatie wordt verschaft. Naast de individuele begeleiding bij de scriptie worden in een later stadium peer review-bijeenkomsten belegd, waar studenten elkaars scriptieteksten lezen en commentariëren. De student kiest zijn eigen begeleider uit de vaste dan wel tijdelijke staf van de opleiding, passend bij het beoogde onderwerp.

De meeste studenten gaven aan enthousiast te zijn over het werken aan de bachelorscriptie. Ze vonden dat verschillende lijnen uit het programma samen komen in de bachelorscriptie en gaven blijk van waardering over de moeilijkheidsgraad die de opleiding hanteert bij het schrijven van de scriptie. De staf gaf aan van mening te zijn dat dit noodzakelijk is voor een bacheloropleiding Arabische taal en cultuur, en wil die standaard blijven hanteren tot en met de laatste studieactiviteit, de scriptie.

Om een oordeel te vormen over het eindniveau van de studenten, heeft de commissie voor de bacheloropleiding scripties opgevraagd (zie Bijlage 7). Bij het selecteren van de scripties is rekening gehouden met een spreiding van cijfers (lage, gemiddelde en hoge cijfers) en begeleiders. De commissie concludeert dat het eindniveau van de studenten voldoende is. Zij baseert zich hierbij op de gelezen scripties, die voldoende tot goed waren. De beoordeling door de commissie komt grotendeels overeen met die van de scriptiebeoordelaars van de opleiding. De commissie trof scripties aan met voldoende helder geformuleerde probleemstellingen, een duidelijke structuur, voldoende zorgvuldig gehanteerde methoden en met

voldoende door data onderbouwde conclusies.

De commissie stelt vast dat de afgestudeerden doorstromen naar de masteropleiding Midden-Oosten Studies en vakken op masterniveau aan het Nederlands-Vlaams Instituut in Caïro. Ook stromen afgestudeerden door naar selectieve en gespecialiseerde researchmasters zoals *Cultural Studies*, *Literary Analysis* en *Linguistics of Literary Studies* (de zelfevaluatie beschrijft dat dit voor een deel van hen resulteert in een promotietraject). Studenten die de minor *Educatie* hebben gedaan, kunnen zich verder voorbereiden op een carrière in het onderwijs door na de doorstroommaster Arabische taal en cultuur de lerarenopleiding van 30 EC te volgen. Het keuzevak *Theorie en praktijk van het vertalen* geeft toegang tot de masteropleiding Vertalen.

Overwegingen

De commissie constateert dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsen en beoordelen. De toetsen zijn van voldoende niveau en voldoende gevarieerd. Alleen is bij bepaalde toetsen, waaronder de bachelorscriptie, niet duidelijk op welke manier de becijfering tot stand gekomen is. De commissie staat daarom positief tegenover de initiatieven van de opleiding om de becijfering transparanter en controleerbaarder te maken, o.a. door de invoering van het beoordelingsformulier, beoordelingsrichtlijnen en -criteria (inclusief normeringen en wegingen).

De commissie concludeert dat het gerealiseerde eindniveau van de studenten voldoende is. De commissie baseert zich hierbij op de gelezen bachelorscripties die voldoende tot goed waren. Verder waardeert de commissie het dat de student veel vrijheid geniet in het kiezen van een afstudeeronderwerp waarin deze geïnteresseerd is, mits hier een geschikte begeleider voor aanwezig is. Binnen de vaste en tijdelijke staf is een grote variatie aan onderzoeksexpertise binnen de verschillende Arabistische disciplines aanwezig, waardoor een breed scala aan scriptieonderwerpen kan worden begeleid. De opleiding kiest dus niet voor een veel gehanteerd model waarbij de docenten de onderwerpen voor de scripties formuleren. Volgens de commissie stimuleert de opleiding hiermee de zelfstandigheid van de student in het kiezen van een scriptieonderwerp.

Conclusie

Bacheloropleiding Arabische taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Algemeen eindoordeel

De commissie is aan de hand van haar bevindingen, oordelen en de NVAO-beslisregels gekomen tot haar algemene eindoordeel.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Arabische taal en cultuur* als 'voldoende'.

III: Bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur

Samenvattend oordeel van de commissie

Standaard 1

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies, hebben gezamenlijk een domeinspecifiek referentiekader (hierna: kader) opgesteld. Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Geesteswetenschappen worden beoordeeld. Gezien de diversiteit van opleidingen is het kader breed en niet prescriptief opgesteld. De in het kader geformuleerde doelstellingen en eindtermen zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid, Taalkunde, Letterkunde, Cultuurkunde, Geschiedenis, Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De commissie heeft vastgesteld dat het kader breed is met een weinig richtinggevend karakter. Zij heeft hier begrip voor aangezien het is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen. De commissie veronderstelt hierbij dat de opleidingen zelf het kader nader specificeren naar de eigen doelstellingen.

De bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur is een gecombineerde taal- en letterkundige opleiding met een sterk cultuurkundig profiel. Dit profiel wordt gekenmerkt door twee duidelijke zwaartepunten: Hebreeuwse taal- en letterkunde (van de Middeleeuwen tot en met de moderne tijd) en joodse cultuurgeschiedenis, inclusief de contemporaine Israëliëse geschiedenis en cultuur en binnen een specifiek Amsterdams-joodse context. Met name de focus op de Amsterdams-joodse context zorgt er volgens de commissie voor dat de opleiding zich heel duidelijk onderscheidt van andere (inter)nationale opleidingen en daarmee een belangrijk aspect van de joodse cultuurgeschiedenis in huis heeft. De commissie is erg onder de indruk van het unieke (inter)nationale profiel van de opleiding en adviseert de opleiding om dit profiel zoveel mogelijk te handhaven.

De eindtermen passen goed bij dit gekozen profiel. Daarnaast stelt de commissie vast dat de eindtermen voldoende breed geformuleerd zijn. Tijdens het bezoek heeft de commissie geconstateerd dat de staf een duidelijk beeld heeft van de kennis en vaardigheden die de student nodig heeft om de eindtermen te kunnen realiseren. De commissie heeft geconstateerd dat deze concrete invulling van de eindtermen boven de gangbare kwaliteit uitsteekt. De commissie adviseert de opleiding om in dat verband de eindtermen nog eens te bekijken en te zorgvuldig af te stemmen op de eindresultaten die in de praktijk daadwerkelijk nagestreefd worden.

Standaard 2

Het eerste jaar van de opleiding Hebreeuwse taal en cultuur staat in het teken van taalvaardigheidsmodulen, telkens gecombineerd met inleidingen geschiedenis, taal- en letterkunde, waarin onderzoeks- en academische vaardigheden zijn geïntegreerd. Gedurende het tweede studiejaar vindt verdere verdieping van het Israëliësch Hebreeuws en de rabbijnse literatuur plaats en maken studenten kennis met de Israëliëse literatuur vanaf 1948. In het laatste studiejaar vindt onder andere verdieping van de middeleeuwse en moderne joodse intellectuele geschiedenis plaats, en is er aandacht voor academisch Hebreeuws, waarin ter voorbereiding op de bachelorscriptie contemporaine wetenschappelijke publicaties in het Hebreeuws worden gelezen.

De commissie is onder de indruk van het ambitieuze onderwijsprogramma, dat aansluit op het unieke profiel van de opleiding. Het adequaat ingerichte curriculum stelt de student meer dan voldoende in staat om de beoogde eindtermen te behalen. De commissie stelt vast dat sprake is van een multidisciplinair ingericht programma waarbij taalonderwijs een integraal en

continu onderdeel is. Het onderwijsprogramma biedt studenten op die manier een goede basis voor aanpalende academische vervolgopleidingen Hebreeuws en Jiddisj. Hetzelfde geldt voor studenten die na hun opleiding binnen het professionele werkveld verder willen.

In 2012-2013 is voor de opleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen de 8-8-4-indeling ingevoerd. Binnen deze nieuwe indeling is minder tijd beschikbaar voor taalvaardigheidsonderwijs. De commissie is positief over de maatregelen die de opleiding heeft getroffen om toch meer tijd te realiseren voor het taalonderwijs. De opleiding doet dit door bijvoorbeeld de zomerschool, de taalclinic en het keuzevak *Jiddisj*. De commissie stelt dat het vooral belangrijk is dat de opleiding er met de aanstelling van een hoogleraar voor blijft zorgen dat de unieke aandacht voor het Jiddisj in het programma bewaard is gebleven, ook al is dit in de vorm van een keuzevak. De commissie is dan ook erg ingenomen met de brede belangstelling voor dit keuzevak.

De opleiding beschikt over een aantal bijzondere opleidingsspecifieke voorzieningen die voor een deel het gezicht van de opleiding bepalen, zoals een netwerk van verschillende belangrijke Amsterdams-joodse erfgoed- en kennisinstellingen. De commissie waardeert het zeer dat de staf deze contacten optimaal benut en hierdoor bijvoorbeeld unieke stagekansen realiseert voor studenten.

Verder spreekt de commissie haar waardering uit voor de professionele staf omdat deze ondanks een grote werkdruk een erg gemotiveerde en betrokken indruk maakt en die door studenten als deskundig en zeer toegankelijk wordt ervaren. Wel maakt de commissie zich enigszins zorgen over de aanstelling van de hoogleraar Jiddisj, die in 2015 stopgezet wordt. De commissie vindt dat hij voor een deel zorgt voor de bijzondere invulling van het curriculum en de commissie zou het dan ook betreuren als dit aspect van het programma komt te vervallen.

Deeltijdstudenten volgen onderwijs samen met de voltijdstudenten. Er wordt geen apart deeltijdonderwijs aangeboden. De commissie constateert dat deeltijdstudenten adequaat worden begeleid in het samenstellen en volgen van het onderwijsprogramma. De commissie adviseert de opleidingen wel om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaanrecht heeft, mede in het licht van de curriculumherziening waarbij het onderwijs in grotere blokken wordt aangeboden.

Standaard 3

De commissie heeft tijdens het bezoek geconstateerd dat de toetsen van voldoende niveau, adequaat en gevarieerd zijn. De commissie heeft echter ook geconstateerd dat bij een deel van het toetsmateriaal, waaronder de bachelorscriptie, niet duidelijk is hoe de becijfering tot stand gekomen is. De commissie stelt wel vast dat de becijfering van de opleiding overeenkomt met de becijfering van de commissie. De commissie heeft tijdens het bezoek geconstateerd dat de opleiding inmiddels maatregelen heeft getroffen om de transparantie van deze beoordelingen te vergroten en moedigt deze initiatieven aan. Zo heeft de commissie tijdens het bezoek ondermeer gezien welk beoordelingsformulier de opleiding hiervoor inmiddels gebruikt en is hier tevreden over.

De commissie is onder de indruk van het eindniveau van de studenten. De commissie baseert zich hierbij op de gelezen bachelorscripties, die van hoog niveau waren. Wel adviseert de commissie om meer aandacht te besteden aan het niveau van academisch schrijven en het

academisch taalgebruik. Verder stelt de commissie dan ook vast dat de afgestudeerden zonder problemen doorstromen naar een aansluitmaster, een researchmaster of de arbeidsmarkt.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur

Standaard 1: Beoogde eindtermen	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindtermen	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 27 juni 2013

---

prof. dr. A. Wouters
voorzitter

M. Jansen
secretaris

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

---

Standaard 1: Beoogde eindtermen

De beoogde eindtermen van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindtermen passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de bevindingen van de commissie ten aanzien van het landelijk vastgestelde domeinspecifiek referentiekader (1.1). Vervolgens wordt ingegaan op het profiel en de oriëntatie (1.2) en (het niveau van) de eindtermen (1.3) van de bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur aan de Universiteit van Amsterdam.

1.1 Domeinspecifiek referentiekader

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een domeinspecifiek referentiekader (hierna: kader) opgesteld (zie Bijlage 2). Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Regiostudies worden beoordeeld. Het betreft hier de beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur, Oudheidstudies en de diverse opleidingen die vallen onder regiostudies met betrekking tot Oost-Europa, het Midden-Oosten, Azië, Afrika en Noord-, Midden- en Zuid-Amerika. Omdat het spectrum van deze opleidingen zo breed is, hebben de opleidingen gekozen voor een niet-prescriptief referentiekader. Dit biedt ruimte voor opleidingen om eigen keuzen te maken en accenten te leggen al naar gelang hun profiel en oriëntatie. Het referentiekader voorziet in algemeen geformuleerde doelstellingen die vertaald zijn in eindtermen voor zowel de bachelor- als de masteropleidingen. Deze doelstellingen en eindtermen zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid*, *Taalkunde*, *Letterkunde*, *Cultuurkunde*, *Geschiedenis*, *Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De eindtermen in het kader zijn eveneens gerelateerd aan de Dublin-descriptoren. De eindtermen van de bacheloropleiding verwoorden de doelstelling dat afgestudeerde bachelorstudenten gekwalificeerd zijn voor een masteropleiding en van de masteropleiding dat afgestudeerde masterstudenten gekwalificeerd zijn voor een postdoctorale opleiding.

De commissie beaamt dat het kader een breed en daardoor weinig richtinggevende karakter heeft. Zij heeft hiervoor begrip, aangezien het kader bedoeld is voor uiteenlopende opleidingen met ieder een eigen profiel en oriëntatie. De commissie stelt vast dat het kader voldoende is, mits opleidingen het verder specificeren in eigen doelstellingen.

Verder stelt de commissie dat het kader voldoende houvast biedt aan opleidingen die talen bestuderen, omdat een relatief groot aantal eindtermen gericht is op taalverwerving en letterkundige en taalkundige kwalificaties. De commissie trekt hieruit de conclusie dat het kader voldoende richtinggevend is voor deze talige bacheloropleiding, die tevens een sterk cultuurkundig profiel heeft.

1.2 Profiel en oriëntatie

De zelfevaluatie beschrijft dat de bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur een gecombineerde taal- en letterkundeopleiding is met een sterk cultuurkundig profiel. Per september 2012 zijn er in het programma twee duidelijke (waar mogelijk verweven) zwaartepunten aan te wijzen: Hebreeuwse taalvaardigheid, en joodse cultuurgeschiedenis, inclusief de contemporaine Israëlische geschiedenis en cultuur.

Hebreeuwse taalvaardigheid

Na eerder ook Aramees en Jiddisj (de twee belangrijkste historische joodse cultuurtalen) te hebben aangeboden, concentreert de opleiding zich momenteel uitsluitend op het Hebreeuws. Uitgangspunt is de moderne taalvariant en dan specifiek de grammatica van de taalvarianten 'Bijbels Hebreeuws' en 'Rabbijns Hebreeuws'. Daarnaast wordt ook de kennis van het modern Hebreeuws gedifferentieerd: bij voltooiing van de studie heeft de student naast kennis van twintigste-eeuws proza ook inzicht in de contemporaine spreektaal en het academisch Hebreeuws.

Joodse cultuurgeschiedenis

Naast een gedegen taalbeheersing, beoogt de opleiding haar studenten een solide basis te bieden in de joodse (cultuur)geschiedschrijving. Hierbij ligt de nadruk op de volgende elementen:

- kennis van de traditionele ('religieuze') joodse cultuur;
- inzicht in de traditionele vormen van joodse literatuur en kennisoverdracht;
- kennis van het Europese jodendom vanaf de Middeleeuwen (inclusief het Amsterdams-joodse verleden);
- aandacht voor contemporaine Israëlische literatuur en cultuur;
- (in het verlengde van de onderzoeksexpertise van de verschillende stafleden) bijzondere aandacht voor middeleeuwse Sefardische cultuur, middeleeuwse filosofie en wetenschap, vroeg-moderne Ashkenazische geschiedenis, en moderne intellectuele geschiedenis;
- inachtneming van courante academische debatten en centrale thema's in *Jewish studies* (bijvoorbeeld definities van *Judaism(s)*; processen van *cultural transfer*, traditie en moderniteit);
- de rol van *Jewish studies* in de *politics of Jewish identity*, en de consequenties van deze rol voor de aard en oriëntatie van de huidige wetenschapsbeoefening.

De commissie constateert dat de opleiding met deze zwaartepunten over een bijzonder en belangrijk (inter)nationaal profiel beschikt. De commissie waardeert vooral de unieke mix tussen moderne Hebreeuwse taal- en letterkunde (vanaf de Middeleeuwen tot en met de moderne tijd) in combinatie met de brede aandacht voor Joodse literatuur en cultuurgeschiedenis, in een specifieke Amsterdams-joodse context. De commissie stelt vast dat de opleiding zich vooral door de specifieke aandacht voor de Amsterdams-joodse context duidelijk onderscheidt van andere (inter)nationale opleidingen en daarmee een belangrijk aspect van de joodse cultuurgeschiedenis in huis heeft. Dit onderscheid wordt mede zichtbaar door de actieve samenwerking met verschillende Amsterdams-joodse erfgoedinstellingen (Bibliotheca Rosenthaliana, Ets Haim/Livraria Montezions, Stadsarchief, Joods Historisch Museum) en Amsterdams-joodse kennisinstellingen zoals de liberale rabbijnenopleiding (Levisson Instituut), joods educatief centrum Crescas, KunstEN Israel, en het Menasseh ben Israel Instituut. Daarnaast werkt de opleiding in het kader van de gevorderde taalvaardigheid samen met het Lewinsky Teachers College in Tel Aviv (*e-learning*).

De commissie heeft geconstateerd dat de opleiding zich bewust is van deze bijzondere positie binnen het (inter)nationale academische landschap. Zo bleek tijdens de visitatie dat de staf de ontwikkelingen volgt op het gebied van Hebreeuws en joodse studies aan andere universiteiten in Nederland en daarbuiten. Verder beschrijft de zelfevaluatie dat in Nederland twee andere universiteiten ook een bacheloropleiding Hebreeuws aanbieden, zij het deels onder een andere noemer. De opleiding aan de ene universiteit is primair geografisch gedefinieerd, met het moderne Midden-Oosten als centrale parameter. Bij de andere universiteit ligt relatief meer nadruk op de oudere taalfasen, op het Aramees/Syrisch, en de vergelijkende Semitische taalkunde. De cultuurkunde-component van deze opleiding is deels bij Religiestudies belegd. In vergelijking met deze twee programma's biedt de Amsterdamse opleiding één geïntegreerd programma, dat wat betreft opbouw, inhoud en methodologie (*mutatis mutandis*) het best vergeleken kan worden met programma's aan NYU, Columbia, PENN en Michigan Ann Arbor. Deze Amerikaanse programma's worden eveneens gedomineerd door een complementaire nadruk op taalvaardigheid en cultuurgeschiedenis, met taal- en letterkunde als *ancilla historiae*. De wortels van het Amsterdamse programma liggen in de Duitse *Judaistik*, waarmee de opleiding nog altijd haar aandacht voor talige competenties en formatief (rabbijns) jodendom deelt.

1.3 Eindtermen en niveau

De opleiding heeft de volgende algemene doelstelling geformuleerd:

“De bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur beoogt om studenten zodanige kennis, vaardigheden en inzicht bij te brengen dat de afgestudeerde gekwalificeerd is voor een vervolgopleiding op masterniveau en in staat is tot het uitoefenen van een beroep waarvoor academische kennis en vaardigheden vereist zijn.”

De opleiding heeft deze algemene doelstelling vertaald in een aantal algemene en opleidingsspecifieke eindtermen (Bijlage 3). De algemene eindtermen zijn gericht op het academisch werk- en denkniveau van de student. De commissie constateert dat de eindtermen op het juiste niveau geformuleerd zijn en aansluiten bij de Dublin-descriptoren. Verder waardeert de commissie de evenwichtige samenhang tussen de eindtermen die gaan over taalvaardigheid, taal- en letterkunde enerzijds en de joodse (cultuur)geschiedenis anderzijds. Uit de eindtermen blijkt dat studenten die de bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur hebben afgerond, beschikken over een goede taalvaardigheid en goede basisvaardigheden op het gebied van de taal- en letterkunde. Daarnaast beschikken ze over zoveel kennis van en inzicht in joodse (cultuur)geschiedenis dat zij succesvol in de joodse culturele erfgoedsector en in de Nederlands-joodse kennisinfrastructuur aan de slag kunnen. Daarnaast heeft de commissie tijdens het bezoek vastgesteld dat de opleiding meer biedt dan de eindtermen doen suggereren en heeft hier veel waardering voor.

Overwegingen

De commissie concludeert dat het domeinspecifieke referentiekader een breed en daardoor weinig richtinggevend kader schetst. De commissie heeft echter begrip voor het feit dat het kader weinig richtinggevend is, gezien de diversiteit aan opleidingen die tot dit kader behoren. Zij is zich ervan bewust dat hierdoor een taak bij de opleidingen is neergelegd om het kader nader concretiseren. Desondanks biedt het kader voldoende houvast om te verifiëren of de beoogde eindtermen van de bacheloropleiding voldoen aan de eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld. Dit komt volgens de commissie doordat de inhoud van het kader vooral gericht is op taalverwerving en letterkundige en taalkundige kwalificaties waardoor het kader voldoende houvast biedt aan een talige opleiding zoals Hebreeuwse taal en cultuur.

Verder stelt de commissie dat de manier waarop de opleiding zich positioneert in het domein van het totale (nationale en internationale) aanbod van vergelijkbare bacheloropleidingen uniek is. Dit komt vooral door de combinatie tussen moderne Hebreeuwse taal- en letterkunde (vanaf de Middeleeuwen tot en met de moderne tijd) en de brede aandacht voor Joodse literatuur en cultuurgeschiedenis, in een specifiek Amsterdams-joodse context. De commissie constateert dat de opleiding zich vooral door deze specifieke aandacht voor de Amsterdams-joodse context duidelijk onderscheidt van andere (inter)nationale opleidingen. De commissie constateert dat de opleiding hiermee een unieke niche heeft gevonden. De commissie adviseert de opleiding om op deze ingeslagen weg door te gaan. En om vooral de focus op de Amsterdams-joodse context te bewaren en bewaken omdat anders een belangrijk aspect van dit onderwijs verloren gaat in Europa en daarbuiten.

De commissie heeft geconstateerd dat de eindtermen het unieke profiel en het niveau van de opleiding borgen. De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek de indruk gekregen dat per deelprogramma de lat hoger ligt dan in de eindtermen is vastgelegd en dat de exacte invulling van de eindtermen daardoor boven de gangbare basiskwaliteit uitsteekt. De opleiding kiest hier nadrukkelijk voor en ook studenten gaven aan erg tevreden te zijn over dit gehanteerde ambitieniveau. De commissie heeft hier veel waardering voor. De commissie adviseert de opleiding dan ook om de eindtermen nog eens nader te bekijken en deze af te stemmen op het ambitieniveau dat in de praktijk wordt nagestreefd en gerealiseerd.

Conclusie

Bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'goed'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindtermen te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindtermen te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de inrichting van het curriculum (2.1). Vervolgens wordt ingegaan op de mate waarin de eindtermen zijn vertaald binnen het curriculum (2.2). In 2.3 wordt ingegaan op de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving, waarbij het didactisch concept, de werkvormen, de voorzieningen en ondersteuning aan bod komen. Tot slot staan de volgende onderwerpen centraal: studeerbaarheid (2.4), onderwijsgevend personeel (2.5) en kwaliteitszorg (2.6).

2.1 Curriculum

Bijlage 4 biedt een uitgebreide beschrijving van het curriculum.

In het studiejaar 2012-2013 is voor de opleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen de 8-8-4-indeling ingevoerd. Alle onderwijsprogramma's van Taal- en letterkunde zijn hierdoor gewijzigd. Het curriculum is verdeeld in semesters en blokken. In overeenstemming met het facultaire kader is elk semester onderverdeeld in drie onderwijsperiodes (blokken). De eerste twee blokken duren acht weken, het laatste blok duurt vier weken. In elk blok volgen studenten maximaal twee vakken tegelijkertijd, met een studielast van 6, 12 of 18 EC. Per blok wordt een samenhangend aandeel vakspecifiek

onderwijs aangeboden. In de regel bestaat dit uit taalvaardigheid en/of tekstlectuur in combinatie met meer academische, i.e. taalkundige, letterkundige en (met name) cultuurkundige benaderingen.

De opleiding wordt zowel in voltijd als in deeltijd aangeboden. In deze paragraaf wordt eerst het deeltijdonderwijs toegelicht. Vervolgens wordt het curriculum van de opleiding besproken.

Deeltijd

Tijdens het bezoek bleek uit gesprekken met docenten dat, mede door het geringe aantal studenten, het niet mogelijk is om apart (avond)onderwijs te organiseren voor de deeltijdstudenten. Deze studenten sluiten dan ook aan bij het voltijdprogramma. De opleidingen gaven aan dat zij verwachten dat het onderwijs door de nieuwe indeling in grotere clusters in de toekomst minder toegankelijk is voor deeltijdstudenten. Dit zal met name gelden wanneer studenten de deeltijdstudie combineren met een baan, wat relatief vaak voorkomt. Docenten gaven tijdens het bezoek aan dat ze deze beperkingen duidelijk communiceren met deeltijdstudenten zodat deze studenten goed op de hoogte zijn van wat ze kunnen verwachten. De commissie heeft op basis van de gesprekken met de staf geconstateerd dat de deeltijdstudenten individueel adequaat begeleid worden om een studeerbaar programma samen te stellen. Aangezien de opleidingen zelf aangaven dat zij vermoeden dat de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten in het geding komt, adviseert de commissie de opleidingen om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaansrecht heeft.

Curriculum

Concreet ziet het curriculum er als volgt uit:

- Jaar 1 (semester 1 en 2): vier taalvaardigheidsmodulen, telkens gecombineerd met inleidingen geschiedenis, taal- en letterkunde, waarin onderzoeks- en academische vaardigheden zijn geïntegreerd.
- Jaar 2 (semester 1): verdieping Israëliisch Hebreeuws. Na afronding van de elementaire taalvaardigheid volgt kennismaking met de Israëliische literatuur vanaf 1948, in socio-culturele context. In blok 3 is aandacht voor film, toneel, kunst, e.d.
- Jaar 2 (semester 2): verdieping rabbijnse literatuur. Na zeven weken basistraining in het lezen en interpreteren van de voornaamste rabbijnse genres (*Mishnah* en *midrash*) is de rest van het semester gewijd aan een vraaggestuurde verdieping van de stof, met aandacht voor de onderlinge samenhang van rabbijnse genres en hun ontwikkeling door de eeuwen heen. In blok 6 is aandacht voor het functioneren van rabbijnse genres in het huidige joodse leven.
- Jaar 3 (semester 1): verdieping middeleeuwse en moderne joodse intellectuele geschiedenis. In de bredere context van het faculteitsbrede vak wetenschapsfilosofie besteedt de opleiding aandacht aan middeleeuwse joodse filosofie, intellectuele stromingen in het moderne jodendom, en moderne benaderingen van joodse intellectuele geschiedenis.
- Jaar 3 (semester 2): academisch Hebreeuws, waarin ter voorbereiding op de bachelorscriptie contemporaine wetenschappelijke publicaties in het Hebreeuws worden gelezen.

Tijdens het visitatiebezoek is een aantal knelpunten in deze programmering geconstateerd:

- *Taalvaardigheid Bijbels Hebreeuws* verdwijnt als individueel propedeusevak. Dit wordt deels gecompenseerd door aandacht voor Bijbelse grammatica (in de propedeuse) tijdens *Inleiding Hebreeuwse taalkunde* en (in jaar 3) door het opleidingsgebonden keuzevak *Bijbel en Koran*. Desondanks gaven zowel studenten als docenten aan dat ze het betreuren dat er minder uren voor taalverwerving zijn binnen de nieuwe 8-8-4-indeling. Drie jaar is immers heel kort voor het verwerven van een nieuwe taal.
- In de 8-8-4-indeling blijkt het niet mogelijk taalvaardigheidsvakken als Aramees en Jiddisj (voorheen elk 14 weken) te programmeren. Dit komt doordat in de nieuwe indeling meer nadruk ligt op korte cursussen en zelfstandig werken. Tijdens het visitatiebezoek gaven studenten en docenten aan het te betreuren dat er geen plek is voor het Jiddisj. Dit in tegenstelling tot het Aramees: dit vak vormde, volgens studenten en docenten, een notoir struikelblok in het oude programma. De commissie heeft begrip voor de teleurstelling van studenten en staf als het gaat om het taalvaardigheidsvak Jiddisj en heeft tegelijkertijd begrip voor de keuzes die de opleiding moet maken binnen de nieuwe 8-8-4-indeling.
- Door de breedte en het hoge ambitieniveau van het programma en het feit dat de taal vanaf het alfabet moet worden onderwezen, ervaren studenten en docenten een permanente spanning tussen het toetsen van (basis)kennis en het oefenen van specifiek academische vaardigheden. Dit werd bevestigd door studenten. Studenten gaven aan meer structurele aandacht voor academische vaardigheden wenselijk te vinden. De opleiding probeert dit te ondervangen door de studenten waar mogelijk korte papers en andere opdrachten te laten schrijven, ter voorbereiding op de bachelorscriptie.

De opleiding heeft vanwege de nadelige gevolgen van de nieuwe onderwijsstructuur en het wegvallen van een aantal uren taalonderwijs enkele maatregelen getroffen. De opleiding geeft de colleges taalvaardigheid zo veel mogelijk in het Hebreeuws. In verschillende modules in de post-propedeuse worden tentamens in het Hebreeuws afgenomen, en houden studenten korte Hebreeuwse referaten met academische inhoud. Daarnaast kunnen beginnende studenten vlak voor de start van het eerste studiejaar meedoen aan de zomerschool. De zomerschool biedt een korte intensieve taalstudie ter voorbereiding op het reguliere programma. De opleiding organiseert ook een *Hebreeuwse clinic* waarin studenten extra kunnen oefenen op gebied van grammatica en het lezen van teksten. Deze clinic is een bijzondere werkvorm, die inmiddels ook wordt aangeboden door de opleiding Arabische taal en cultuur. In de week voorafgaand aan het nieuwe collegejaar verzorgt de opleiding een intensieve herhalingscursus voor de aanstaande tweedejaarsstudenten, waaraan ook ouderejaarsstudenten (vrijblijvend) kunnen deelnemen. Deze clinic omvat vier dagen met drie contacturen. Op deze manier wordt de kennis uit het eerste jaar, die in de zomervakantie veelal naar de achtergrond is gedreven, in korte tijd gereactiveerd. De clinic is zeer populair onder studenten, en wordt door vrijwel alle tweedejaarsstudenten gevolgd, alsook door een aantal ouderejaarsstudenten.

Verder is een bijzonder hoogleraar Jiddisj (dankzij het Menasseh ben Israel Instituut voor joodse sociaalwetenschappelijke en studies) in de gelegenheid gesteld jaarlijks een keuzevak *Jiddisj* (6 EC) te geven. Deze module wordt via de Illustere School van de faculteit ook onder de aandacht van een breed (deels ouder) publiek gebracht.

Wat betreft de overige keuzevakken lieten de studenten weten dat ze uit een breed aanbod kunnen kiezen. Dit komt volgens de studenten ook door de kleine omvang van de groep. Dit werd door docenten bevestigd. Als een student iets wil, dan kan er altijd wel iets georganiseerd worden. Docenten vertelden dat meer algemeen georiënteerde studenten wordt geadviseerd een stage te lopen (die overigens altijd een onderzoekscomponent bevat). Hun

meer academisch gerichte studiegenoten krijgen intensieve coaching bij het kiezen van keuzevakken. Studenten zijn hier erg tevreden over.

Ervaringen in het buitenland doen studenten op in Israël. De opleiding adviseert studenten om deze stage na het tweede studiejaar te volgen. Hier is echter geen financiering voor, dus de opleiding kan niet eisen van studenten dat ze gaan. Volgend schooljaar verwacht de opleiding hiervoor een budget zodat een deel gefinancierd kan worden. Studenten die willen doorstromen naar de masteropleiding Midden-Oosten Studies, krijgen het advies om eerst een jaar in Israël te gaan studeren, ter verdieping van de taalvaardigheid. Alumni bevestigden dat dit een verstandig advies is. Het academische netwerk van de verschillende docenten wordt daarbij actief ingezet.

2.2 Eindtermen

De commissie heeft geconstateerd dat de eindtermen zichtbaar vertaald zijn in de bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur. De opleiding beschrijft in de zelfevaluatie op heldere wijze de relatie tussen de eindtermen en de inhoud van het programma.

De commissie heeft tijdens het bezoek vastgesteld dat docenten weten welke concrete kennis en welke vaardigheden van studenten worden verwacht om de eindtermen te kunnen realiseren. De commissie is positief over de leerdoelen per vak en stelt vast dat deze ambitieus geformuleerd zijn. De commissie concludeert dat de concrete invulling van de eindtermen daardoor boven de gangbare basiskwaliteit uitsteekt. Zo kwam bijvoorbeeld uit gesprekken naar voren dat een aantal studenten zonder aanvullende eisen voor een masteropleiding aan een Israëlische universiteit in aanmerking komt. De commissie is dan ook van mening dat de opleiding meer biedt dan de eindtermen doen suggereren en heeft hier veel waardering voor.

2.3 Onderwijsleeromgeving

De commissie heeft het didactisch model van de opleiding bestudeerd en is nagegaan of de beschikbare voorzieningen hiervoor toereikend zijn.

Didactisch concept

In de zelfstudie wordt het didactisch concept achter de opleiding als volgt samengevat: van inleiding, via training, verbreding en verdieping, naar zelfstandige toepassing. Deze 'drietrapsraket' zien we op een aantal momenten terug in de programmering:

1. Inleiding: De propedeuse kent een combinatie van hoor- en werkcolleges. In de inleidende hoorcolleges geschiedenis, cultuurkunde, taalwetenschap en letterkunde staan (naast inspiratie en kennisoverdracht) vooral het overbrengen van visie en het aanleren van een academische attitude centraal (de docent als *role model*). In de aansluitende werkcolleges kunnen studenten voor het eerst onder begeleiding oefenen met canonieke en minder canonieke teksten.
2. Training, verbreding en verdieping: In jaar 2 en 3 worden de verschillende onderdelen verbreed en verdiept (chronologisch, genrematig, thematisch) in tekstgeoriënteerde werkgroepen, die plaats vinden in de blokken 1 en 2 en de blokken 4 en 5. De aanpak is multidisciplinair, met de nadruk op historische en cultuurkundige benaderingen (taalvaardigheid en taalkunde zijn middel in plaats van doel).
3. Zelfstandige toepassing: In de blokken 3 en 6 ligt de nadruk meer op zelfstandige verdieping en toepassing van de – recent en minder recent – opgedane kennis en vaardigheden. Studenten moeten zelfstandig lezen, mondeling en schriftelijk rapporteren, en in verschillende modules ook de sessies organiseren waarin de resultaten gepresenteerd zullen worden.

De commissie waardeert de didactische aanpak die de opleiding hanteert. De opleiding heeft gekozen voor een didactisch model dat in het eerste jaar gericht is op kennisoverdracht en het onder begeleiding oefenen met primaire bronnen. Het tweede jaar staat in het teken van verbreding en verdieping van verschillende onderdelen, waardoor in het derde jaar zelfstandige verdieping en toepassing van het geleerde kan plaatsvinden. De commissie concludeert dat deze aanpak past bij de ontwikkeling van de student van begeleid leren naar zelfstandig leren, waarbij de student steeds meer in staat wordt gesteld om zelfstandig met bijvoorbeeld primaire bronnen om te gaan.

Er is een nieuw keuzevak *Bijbel en Koran*, dat samen met de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur wordt aangeboden. Hier komen studenten van de opleiding Hebreeuwse taal en cultuur in contact met die van de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur. Tijdens het bezoek gaven studenten uit beide opleidingen aan dat ze het als plezierig ervaren dat ze door het keuzevak met elkaar in contact komen.

Werkvormen en begeleiding

De programmering kent verschillende werkvormen. In de eerste twee blokken van de semesters van het eerste en tweede leerjaar wordt vooral cursorisch onderwijs aangeboden. In het eerste leerjaar vinden vooral hoorcolleges met aansluitend werkgroepen en taalvaardigheidspractica plaats. In het tweede en derde leerjaar werken studenten vooral in werkgroepen met presentaties (korte zoekopdrachten, tekstlectuur, thematische referaten). Dit past bij het steeds zelfstandiger worden van de student.

In de laatste blokken van ieder studiejaar ligt grotere nadruk op het zelfstandig werken, onder begeleiding van een of meer docenten. Die begeleiding wordt onder meer aangeboden in de vorm van gecombineerd cursorisch onderwijs (bijvoorbeeld door de Levisson rabbijnenopleiding), het wekelijks inleveren van opdrachten, *e-learning* in samenwerking met het Lewinsky Institute in Tel Aviv en thematische sessies die studenten onder leiding van een docent organiseren (mini-congres, filmdag).

Zowel docenten als studenten benadrukten het bovengemiddelde onderlinge contact gedurende de opleiding. Studenten zeiden intensief begeleid te worden door docenten, zodat eventuele bottlenecks in het programma op tijd gesignaleerd en verholpen kunnen worden. Dit is mede een resultaat van de kleine groepsomvang van de studentenpopulatie. Studenten waarderen deze intensieve begeleiding zeer en vinden dit, net als de docenten, erg belangrijk.

De commissie is tevreden over de hoeveelheid werkvormen die gehanteerd worden. De werkvormen sluiten voldoende aan op de eindtermen en de ontwikkeling van studenten richting zelfstandigheid. Daarnaast waardeert de commissie de intensieve begeleiding die geboden wordt door docenten.

Voorzieningen

De zelfevaluatie beschrijft dat de opleiding beschikt over een aantal unieke opleidings specifieke voorzieningen:

- De betrokkenheid van de verschillende Amsterdamse judaica-collecties: Bibliotheca Rosenthaliana, Ets Haim/Livraria Montezinos, Stadsarchief, Joods Historisch Museum).
- De samenwerkingspartners: Levisson Instituut (Amsterdam/Den Haag), Joods educatief centrum Crescas (Amsterdam), KunstEN Israël (Amsterdam), Lewinsky Teachers College (Tel Aviv).

- Het academische zomer-ulpan in Israël, met een beurs van het NUFFIC of het UvA-uitwisselingsprogramma.
- De mediatheek in het PC Hooftuis. Deze mediatheek bevat een collectie audiovisueel materiaal in het Hebreeuws (waaronder de basiscursus *Ivrit min ha-hatchalah* en een kleine selectie Israëlische films). Met steun van een stichting heeft de opleiding recent de Bar-Ilan-Responsa-collectie (cd-rom) aangeschaft.
- De ‘digitale gereedschapskist’ *HumOz* voor studenten Hebreeuws en Arabisch. Deze digitale omgeving bevat onder meer informatie over bibliografische conventies, transcriptieregels, fonts, links, het schrijven van papers en het houden van presentaties.
- De studievereniging Sechel en de oud-studentenvereniging Hebreeuws (alumni-vereniging).

Deze voorzieningen bepalen volgens de commissie mede het gezicht van deze Amsterdamse bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur.

Studenten zijn overigens wel wat kritisch over de digitale leermiddelen en de invulling van de digitale leeromgeving Blackboard. Een aantal studenten ervaart deze invulling als onoverzichtelijk en (bij sommige modules) nog niet optimaal. Hetzelfde geldt voor de inzet van digitale leermiddelen. De studenten ervaren de studiewijzers (die ook in Blackboard geplaatst zijn) wel als overzichtelijk. Op die manier weten studenten precies wat ze iedere week moeten doen.

2.4 Studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens met betrekking tot instroom, studeerbaarheid en rendementen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Instroom

De zelfevaluatie beschrijft dat de bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur een kleine, stabiele instroom kent. Daarnaast kent de opleiding, vooral tijdens het propedeusejaar, een relatief grote groep keuzevakstudenten. De opleiding levert bovendien maatwerk voor studenten met voorkennis, en probeert waar mogelijk modules (deels) niet taalspecifiek aan te bieden.

De zelfevaluatie beschrijft dat studenten toegang tot de opleiding hebben op grond van een vwo-diploma, een afgeronde hbo-bachelor, een colloquium doctum, of een erkende buitenlandse vooropleiding. Met *native speakers* Hebreeuws wordt via de examencommissie een individueel traject afgesproken, waarbij het aantal vrijstellingen in de regel tot een minimum beperkt blijft.

De zelfevaluatie beschrijft verder dat de opleiding aan het begin van het academisch jaar intakegesprekken met beginnende studenten houdt. In deze gesprekken wordt het aanvangsniveau van de student en de verwachtingspatronen in kaart gebracht. Ook worden mogelijke struikelblokken besproken.

Studielast en studeerbaarheid

De zelfevaluatie beschrijft dat de studielast evenredig over de opleiding verdeeld is. De studenten gaven tijdens het bezoek aan dat ze voldoende tevreden zijn over de studielast en de studeerbaarheid van de opleiding. Wel gaven ze aan dat het propedeusejaar, vooral door de verwerving van een nieuwe taal, pittig is. De studenten vinden dan ook dat ze de stof goed moeten bijhouden.

De commissie stelt door de gesprekken die zij heeft gevoerd met studenten, docenten en alumni, vast dat de studeerbaarheid van de opleiding voldoende is. De commissie waardeert de inzet van de studenten. Ze stelt vast dat de studenten voldoende op de hoogte zijn van wat ze kunnen verwachten in deze opleiding. De commissie heeft geconstateerd dat de studenten de studielast tijdens de propedeuse een direct gevolg van het ambitieuze programma van de opleiding vinden en daar zelf ook nadrukkelijk voor kiezen.

Rendementen

Uit gesprekken met docenten en studenten blijkt dat de uitval minimaal is. Uitval vindt volgens docenten en studenten vooral onder minorstudenten plaats en betreft ongeveer 1 à 2 studenten per jaar. De commissie heeft dit echter niet kunnen constateren op basis van de beschikbare kwantitatieve gegevens. Om die reden, en gezien de zeer kleine studentenaantallen, kan de commissie geen duidelijke uitspraken doen over de studeerbaarheid van de opleiding, op basis van de cijfers. De cijfers geven een wat vertekend beeld door de hoeveelheid studenten die slechts een deel van het programma volgen. Volgens de opleiding volgt een behoorlijk aantal daarvan een groot deel van het programma, maar dit is niet terug te zien in de cijfers.

2.5 Onderwijspersoneel

Kwaliteit onderwijspersoneel

De vaste staf van de opleiding is elk voor 0,4 fte betrokken bij het onderzoeksinstituut voor Cultuur en Geschiedenis (ICG). Alle kerndocenten publiceren actief in internationaal verband, hebben zitting in de redacties van wetenschappelijke tijdschriften en reeksen, organiseren en bezoeken internationale wetenschappelijke congressen, zijn betrokken bij projectaanvragen, verzorgen publiekslezingen en schrijven wetenschappelijk-populaire artikelen. Sinds 2001 brengt de groep een eigen, internationaal peer-reviewed jaarboek uit: *Zutot. Perspectives on Jewish Culture* (Brill: Boston/Leiden).

De onderzoeksspecialismen van de staf vallen primair onder de noemer van joodse culturele en intellectuele geschiedenis, vanaf de Middeleeuwen tot en met de moderne tijd. De staf zorgt ervoor dat studenten in elke fase van de studie alle docenten en hun expertises en benaderingen van het vak ervaren. De commissie is hierover positief.

Studenten lieten tijdens het visitatiebezoek weten dat ze voldoende tevreden zijn over de staf. Ze waarderen de didactische kwaliteiten van de docenten. Docenten leggen tijdens colleges (en in het opleidingsmateriaal) onderwerpen goed en gemotiveerd uit en zorgen voor de nodige verdieping. Ook waarderen de studenten de intensieve begeleiding die ze van hun docenten ontvangen. Studenten gaven aan dat ze hun docenten heel toegankelijk en benaderbaar vinden. De studenten vinden wel dat groeps grootte hierin een belangrijke rol speelt. Door de beperkte groepsofvang is er meer tijd en ruimte voor begeleiding en individueel maatwerk. Volgens de studenten weten de docenten voldoende in te schatten wat het beginniveau van een student is en stemmen zij ook hun onderwijs hierop af. Docenten bevestigden dit beeld.

De commissie waardeert deze bovengemiddelde interactie tussen docenten en studenten. Hetzelfde geldt voor de manier waarop de staf contacten uit het academisch netwerk actief benut, onder andere bij het organiseren van stages voor studenten van de opleiding. De commissie stelt dan ook vast dat de docenten zich op betrokken en gemotiveerde wijze inzetten, ondanks een grote werkdruk. Daarnaast vinden stafleden ook nog tijd voor onderzoek.

De commissie maakt zich wel zorgen over de aanstelling van bijzonder hoogleraar Jiddisj, die in 2015 stopgezet wordt. Deze hoogleraar heeft als kernspecialisatie de vroegmoderne Ashkenazische cultuurgeschiedenis (in het bijzonder *book history*) en Jiddisj. De commissie concludeert dat dit een cruciaal onderdeel in het unieke profiel van het onderwijsprogramma is en zal het betreuren wanneer dit aspect van het programma komt te vervallen.

Kwantiteit onderwijspersoneel

De zelfevaluatie beschrijft dat voor de bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur in totaal 0,86 fte aan onderwijstijd beschikbaar is voor veertien bachelor- en drie masterstudenten. De commissie stelt vast dat een acceptabele verhouding is.

2.6 Kwaliteitszorg

De commissie heeft gecontroleerd in hoeverre studenten en docenten betrokken en gehoord worden bij het evalueren en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. De zelfevaluatie beschrijft dat de invoering van het nieuwe curriculum bewaakt wordt door een faculteitsbrede monitorgroep. Daarnaast draagt het departement Taal- en letterkunde zorg voor de formele evaluatie van de vakken. De staf zelf houdt bovendien vinger aan de pols via het halfjaarlijkse *sichat qittur* ('stoom-afblaas-gesprek'), waarin studenten collectief en/of individueel hun problemen, wensen, klachten, of suggesties over het onderwijsprogramma onder de aandacht van de docenten kunnen brengen. En door de jaarlijkse panelgesprekken, die studenten van de opleidingscommissie organiseren (hierin evalueren studenten een selectie van individuele modules, en geven zij gerichte, opbouwende kritiek). De commissie is hier tevreden over.

De commissie waardeert ook de tussentijdse, informele aandacht voor kwaliteitszorg. Studenten geven aan dat docenten regelmatig vragen wat volgens hen verbeterd kan worden. Volgens de studenten wordt er ook daadwerkelijk iets gedaan met deze feedback. Studenten hebben daardoor het gevoel dat het hun studie is en dat ze hier invloed op kunnen uitoefenen.

De commissie heeft tijdens het bezoek ook de mogelijkheid gehad om met leden van de opleidingscommissie te spreken. Zij heeft gezien dat deze groep studenten en docenten voldoende betrokken is bij de kwaliteit van het onderwijs en actief invloed uitoefent om de kwaliteit te optimaliseren.

Overwegingen

De commissie constateert na bestudering van het onderwijsprogramma dat de opleiding de studenten meer dan voldoende in staat stelt de eindtermen te bereiken. De commissie is tevreden over de ambitieuze invulling van het curriculum dat goed past bij het unieke profiel van de opleiding. De opleiding biedt de student een multidisciplinair ingericht curriculum waarbij taalvaardigheid geïntegreerd wordt aangeboden.

De commissie heeft tijdens het bezoek geconstateerd dat in de nieuwe 8-8-4-structuur het niet mogelijk is om 'kleine taalvaardigheidsvakken' als Aramees en Jiddisj te programmeren. Met name voor wat betreft het Jiddisj concludeert de commissie dat dit spijtig is. De commissie waardeert de maatregelen die de opleiding in dit verband genomen heeft, zoals de zomerschool, de taalclinic en het keuzevak *Jiddisj*. Wel adviseert de commissie om te bekijken in hoeverre nog meer tijd voor taalverwerving gerealiseerd kan worden, bij voorkeur in de vorm van meer onderwijsuren tijdens het propedeusejaar. Ook adviseert de commissie de opleiding om zorgvuldig om te gaan met de aanstelling van de bijzonder hoogleraar Jiddisj. Hij zorgt voor de invulling van een belangrijk programmaonderdeel van de opleiding en de commissie zou het betreuren wanneer dit unieke onderdeel verloren gaat.

De commissie concludeert dat de onderwijsleeromgeving een sterk aspect van de opleiding is. De opleiding weet, ondanks beperkte middelen, een krachtige leeromgeving met voldoende voorzieningen te realiseren. Deze voorzieningen maken het mogelijk dat studenten het onderwijsprogramma probleemloos kunnen doorlopen. De opleiding maakt gebruik van functionele combinaties van werkvormen en kent een aantal voor Nederland unieke opleidingsspecifieke voorzieningen.

De commissie heeft waardering voor de uitstekende (onderzoeks)kwalificaties van de stafleden en de manier waarop deze kwalificaties ingezet worden in het onderwijs van de opleiding. De commissie constateert dat de opleidingen worden verzorgd door zeer gedreven en betrokken docenten met meer dan voldoende expertise op hun vakgebied. De commissie concludeert dat sprake is van voldoende persoonlijke en professionele verhoudingen tussen de stafleden onderling. Ook meldden studenten dat de staf benaderbaar is. De commissie heeft geconstateerd dat de opleiding over een uitgebreid en bijzonder Amsterdams-joods netwerk beschikt, dat door de staf optimaal gebruikt wordt in het realiseren van stagekansen en -mogelijkheden voor studenten. Dit wordt door de commissie bijzonder gewaardeerd. Tijdens de visitatie was de commissie dan ook aangenaam verrast door de zichtbare trots van zowel docenten als studenten die aan deze opleiding meedoen.

Deeltijdstudenten volgen onderwijs samen met de voltijdstudenten. Er wordt geen apart deeltijdonderwijs aangeboden. De commissie constateert dat deeltijdstudenten adequaat worden begeleid in het samenstellen en volgen van het onderwijsprogramma. De commissie adviseert de opleidingen wel om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaansrecht heeft, mede in het licht van de curriculumherziening waarbij het onderwijs in grotere blokken wordt aangeboden.

De commissie concludeert dat de opzet en de werking van het kwaliteitszorgsysteem voldoende is. Tijdens de visitatie gaven zowel docenten als studenten aan dat zij betrokken en gehoord worden als het gaat om de kwaliteit van het onderwijs. De commissie stelt dan ook vast dat de opleiding voldoende zicht heeft op, en controle heeft over de kwaliteit van het onderwijs.

Conclusie

Bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindtermen

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindtermen worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven (3.1) en vervolgens de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindtermen van de opleidingen realiseren (3.2).

3.1 Het systeem van toetsing en beoordeling

Toetsbeleid

De Universiteit van Amsterdam heeft in december 2010 het Kader Toetsbeleid Universiteit van Amsterdam vastgesteld. Dit kader geeft 22 randvoorwaarden waaraan facultair toetsbeleid moet voldoen. De Faculteit der Geesteswetenschappen heeft het universitaire kader uitgewerkt in een facultair Kader Toetsbeleid, dat in juni 2012 is vastgesteld. Verschillende facetten van toetsbeleid komen hierin aan de orde, zoals de beschikbaarheid per vak van een studiehandleiding waarin de toetsingsregeling van het vak is opgenomen.

De faculteit is gestart met het opstellen van toetsdossiers per vak. De examinator stelt dit toetsdossier samen na afloop van ieder vak. In het toetsdossier zijn de volgende zaken opgenomen: studiehandleiding, deeltaetsen, cesuurbepaling, antwoordmodellen/beoordelingscriteria, beoordelingsformulier, uitslagen, een beschrijving van de wijze waarop de toets is ontwikkeld en waarop de uitslagen tot stand zijn gekomen. Voor het ontwikkelen van toetsen en het samenstellen van het toetsdossier is een Checklist Toetsen en Beoordelen beschikbaar. De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de faculteit werk maakt van de implementatie van het toetsbeleid en van het vastleggen van informatie over de wijze van toetsing. De aanpak draagt bij aan een zorgvuldige borging van de kwaliteit van de toetsing en beoordeling, aldus de commissie.

Examencommissie

Voor de bacheloropleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen is in september 2010 één gezamenlijke examencommissie ingesteld, de Examencommissie Taal- en Letterkunde. De examencommissie heeft in de afgelopen jaren een inhoudelijke beleidslijn en besluitvorming voor alle bachelorprogramma's ontwikkeld. Voor elke bacheloropleiding of cluster van opleidingen is een gedelegeerde aangewezen. De gedelegeerden per bacheloropleiding worden geraadpleegd indien een verzoek over hun opleiding binnenkomt, zodat ook inhoudelijke afwegingen meegenomen kunnen worden.

De commissie heeft met leden van de examencommissie besproken in hoeverre de examencommissie de in 2010 versterkte rol van examencommissies oppakt. De examencommissie is op basis van facultair toetsbeleid gestart met de ontwikkeling van beoordelingsformulieren voor scripties en met het herzien van scriptiehandleidingen. In 2013 start de examencommissie met een controle op het invullen en archiveren van de beoordelingsformulieren. Daarnaast gaat de examencommissie starten met het vergelijken van de beoordelingen van bachelorscripties. Men is op dit moment nog onvoldoende op de hoogte van de mate van uniformiteit van de beoordelingen. De examencommissie zal in 2013 een procedure vaststellen voor het benoemen van examinatoren. Ten tijde van het visitatiebezoek zijn gepromoveerde docenten in de bacheloropleidingen nog automatisch examinator. Wanneer de toetsdossiers per vak door de docenten zijn ontwikkeld, kan de examencommissie deze gaan gebruiken bij de controle op de kwaliteit van de toetsing. Gelet op de specifieke expertise die voor de uitvoering van dit toetsbeleid nodig is, overweegt de examencommissie het inzetten van externe hulpbronnen, zoals beoordelaars en toetsdeskundigen van zusterfaculteiten.

De faculteit heeft een projectgroep Toetsbeleid ingesteld die gedurende 2012 en 2013 de examencommissies ondersteunt bij het uitwerken en implementeren van het toetsbeleid, en activiteiten ontwikkelt om docenten te informeren en faciliteren.

De commissie waardeert de inspanningen door de examencommissie om de kwaliteit van de toetsing te borgen. Zij stelt vast dat de examencommissie nog niet volledig voldoet aan de versterkte rol, maar wel voldoende inspanningen verricht om ervoor te zorgen dat dit op korte termijn zo is. De toetsdossiers vormen hiervoor een waardevolle basis, aldus de commissie.

Toetsing en beoordeling

De commissie heeft tijdens de visitatie diverse toetsmaterialen bekeken en heeft vastgesteld dat de wijze van toetsing aansluit op het cursusmateriaal en de beoogde doelstellingen per cursus. De wijze van toetsen is vastgelegd in de diverse (digitale) studiegidsen en worden in de cursushandleidingen verder gespecificeerd. Daarnaast heeft de commissie vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn. Er is sprake van adequate toetsing van wetenschappelijke en beroepsgerichte kennis en vaardigheden. Ook stelt de commissie vast dat er voldoende gevarieerde toetsvormen zijn: de taalvaardigheid wordt getoetst door dagelijkse en wekelijkse huiswerkopdrachten, mondelinge en schriftelijke tentamens. De overige vakken worden getoetst door schriftelijke tentamens, take-home tentamens, leesrapportages, zoekopdrachten, papers en presentaties. Ook de studenten met wie de commissie heeft gesproken gaven aan dat ze tevreden zijn over de toetsing en beoordeling.

De commissie heeft daarnaast echter geconstateerd dat niet bij alle toetsen duidelijk is hoe de becijfering tot stand is gekomen. De commissie stelt wel vast dat de becijfering van de opleiding overeenkomt met de becijfering van de commissie. De commissie moedigt de initiatieven van de opleiding aan om de becijfering transparanter te maken door de invoering van beoordelingsformulieren. De commissie heeft tijdens het bezoek gezien welk formulier de opleiding hiervoor inmiddels gebruikt en is hier tevreden over. Ook waardeert de commissie het dat een aantal van de beoogde doelen van het facultair toetsbeleid al geruime tijd tot het instrumentarium van de opleiding Hebreeuws behoren, zoals studiegidsteksten en (digitale en papieren) cursushandleidingen waarin toetsmomenten en toetsvormen opgenomen zijn, alsmede de feedback op en het laten inkijken en (mondeling) evalueren van gemaakte tentamens.

3.2 Gerealiseerde eindtermen

Om een oordeel te vormen over het eindniveau van de studenten, heeft de commissie voor de bacheloropleiding scripties opgevraagd (zie Bijlage 7). Bij het selecteren van de scripties is rekening gehouden met een spreiding van cijfers (lage, gemiddelde en hoge cijfers) en begeleiders.

Alle gelezen scripties zijn naar het oordeel van de commissie van een goed niveau. De commissie is onder de indruk van het eindniveau van de studenten. De beoordeling door de commissie komt grotendeels overeen met die van de scriptiebeoordelaars van de opleiding. De commissieleden troffen scripties aan met helder geformuleerde probleemstellingen, zorgvuldig gehanteerde methoden en met doorgaans voldoende door data onderbouwde conclusies. De commissie was in het bijzonder onder de indruk van de scripties waarbij moeilijk te vertalen Hebreeuws bronmateriaal uit de 17^e en 19^e eeuw is gebruikt. Het vertaalwerk dat de studenten hier lieten zien, getuigt volgens de commissie van een hoge standaard van werken. Wel signaleerde de commissie een aantal technische tekortkomingen, vooral op het gebied van academisch schrijven en adequaat taalgebruik.

Bij de beoordeelde bachelorscripties was geen beoordelingsformulier aanwezig. De commissie heeft hierdoor een onderbouwde becijfering gemist. De commissie heeft dit besproken met de verschillende gesprekspartners tijdens het visitatiebezoek en daaruit bleek dat zeer recent

een beoordelingsformulier en een handleiding voor bachelorscripties is ingevoerd. Deze wordt inmiddels toegepast door de opleiding. Omdat de toetsing op een transparante wijze dient te gebeuren, adviseert de commissie om de beoordelingsformulieren en handleiding consequent te blijven gebruiken.

De commissie stelt vast dat afgestudeerden zonder problemen doorstromen naar de masteropleiding Midden-Oosten Studies, de researchmaster Literary Studies, de educatieve master, diverse taalkundige masters binnen en buiten de faculteit, en verschillende professionele opleidingen in Israël. De zelfevaluatie beschrijft dat deze vervolgstap voor een deel van hen resulteert in een promotietraject. Daarnaast zijn studenten met een bachelordiploma Hebreeuwse taal en cultuur werkzaam in de joodse cultuur- of kennissector, in de journalistiek (onder andere met een specialisatie Israël of religie), het onderwijs en anderen vinden een baan waarvoor meer in het algemeen academisch denk- en werkniveau vereist is. In voorkomende gevallen blijkt de tijdens de bacheloropleiding gevolgde stage daarbij van enig belang.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindtermen realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn en voldoende gevarieerd zijn.

De commissie heeft geconstateerd dat bij de beoordeelde bachelorscripties geen beoordelingsformulier aanwezig was. De commissie heeft dit besproken met de verschillende gesprekspartners tijdens het visitatiebezoek en daaruit bleek dat zeer recent een beoordelingsformulier en een handleiding voor bachelorscripties is ingevoerd. Deze wordt inmiddels toegepast door de opleiding. Omdat de toetsing op een transparante wijze dient te gebeuren, adviseert de commissie om de beoordelingsformulieren en handleiding consequent te blijven gebruiken.

De commissie is onder de indruk van het eindniveau van de studenten. Zij baseert zich hierbij op de gelezen bachelorscripties, die goed waren. De commissie is vooral ingenomen met het niveau van het vertaalwerk en met de wijze waarop probleemstellingen geformuleerd, methoden gehanteerd en conclusies onderbouwd zijn. De commissie adviseert wel om meer aandacht te besteden aan het niveau van academisch schrijven en academisch taalgebruik.

De commissie stelt vast dat afgestudeerden zonder problemen doorstromen naar een aansluitmaster, een researchmaster, lerarenopleidingen of naar de praktijk.

Conclusie

Bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Algemeen eindoordeel

De commissie is aan de hand van haar bevindingen, oordelen en de NVAO-beslisregels gekomen tot haar algemene eindoordeel.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur* als 'voldoende'.

**IV: Bacheloropleiding
Nieuwgriekse taal en cultuur**

Samenvattend oordeel van de commissie

De bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur is, sinds de samenvoeging van de opleidingen Nieuwgrieks van de Universiteit van Amsterdam en de Rijksuniversiteit Groningen in 2002, de enige universitaire opleiding van haar soort in Nederland, en de enige zelfstandige en volledige bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur in het Nederlands taalgebied.

Standaard 1

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een domeinspecifiek referentiekader opgesteld. Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen aan de universiteiten in Nederland die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Geesteswetenschappen worden beoordeeld. Gezien de diversiteit van opleidingen is het kader breed en niet prescriptief opgesteld. De in het kader geformuleerde doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid, Taalkunde, Letterkunde, Cultuurkunde, Geschiedenis, Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De commissie heeft vastgesteld dat het kader breed is met een weinig richtinggevend karakter. Zij heeft hier begrip voor aangezien het is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen. De commissie veronderstelt hierbij dat de opleidingen zelf het kader nader specificeren naar de eigen doelstellingen.

De bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur is zoals gezegd de enige van haar soort in Nederland en heeft er daarom bewust voor gekozen het gehele terrein van de Nieuwgriekse taal en cultuur te bestrijken, en zich dus niet te profileren op een van de deelterreinen. Niettemin legt de opleiding bij de keuze van de onderwerpen en in de behandeling van de stof bepaalde accenten, in aansluiting met de (onderzoeks)expertise van de staf.

De commissie is van mening dat het brede profiel van de opleiding passend is bij het karakter van deze unieke opleiding. De commissie stelt met genoegen vast dat de opleiding de drie belangrijkste vakgebieden in de beoefening van de Nieuwgriekse studie behelst, namelijk letterkunde, taalkunde en cultuurkunde.

De opleiding heeft de doelstellingen vertaald in eindtermen. Voor de bacheloropleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen zijn tien algemene eindtermen geformuleerd. Daarnaast kent iedere bacheloropleiding acht opleidingsspecifieke eindtermen. Deze opleidingsspecifieke eindtermen kennen voor alle bacheloropleidingen een vast format, waarbij per opleiding specifieke vakken worden ingevuld.

De commissie heeft geconcludeerd dat de eindtermen voldoende duidelijk maken welke kwalificaties van studenten aan het einde van de studie worden verwacht. Naar het oordeel van de commissie passen deze eindtermen binnen het kader en zijn deze van bachelorniveau. Wel constateert de commissie dat de eindtermen vrij algemeen zijn geformuleerd.

Standaard 2

Een aantal propedeutische vakken leggen de basis voor wetenschappelijke verdieping vanaf het tweede jaar. Zij worden veelal gegeven in de vorm van hoorcolleges. De wetenschappelijke verdieping vindt plaats in het tweede en derde studiejaar.

Voor de taalvaardigheidsontwikkeling zijn er gedurende het hele eerste en tweede jaar werkcolleges, met diverse (schriftelijke en mondelinge) opdrachten, verspreid over het hele studiejaar. Het taalvaardigheids gedeelte in de propedeuse concentreert zich op het leggen van een solide basis van receptieve vaardigheden (vooral lezen). Ook wordt er aandacht besteed aan de soms gecompliceerde relatie tussen schrift en uitspraak. In het tweede jaar ligt de nadruk op de productieve vaardigheden, alsook op vertalen (Nieuwgrieks-Nederlands en vice versa).

De commissie concludeert dat de bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur een gedegen curriculum kent, waarin studenten een wetenschappelijke verdieping ontvangen en een solide taalvaardigheid en algemene academische vaardigheden ontwikkelen. Het programma kent een duidelijke samenhang, mede door de koppeling van taalvaardigheid en vakinhoud in de programmaonderdelen.

De commissie stelt vast dat de opleiding beschikt over een passend, goed gekwalificeerd docentenkorps. Het aantal beschikbare docenten is aan de magere kant, wat maakt dat de kwantiteit van de staf een kwetsbaar punt is.

De commissie stelt vast dat de opleiding beschikt over een zeer goede bibliotheek op het gebied van taal, letterkunde en cultuur, zowel van de Nieuwgriekse als van de Byzantijnse wereld.

Deeltijdstudenten volgen onderwijs samen met de voltijdstudenten. Er wordt geen apart deeltijdonderwijs aangeboden. De commissie constateert dat deeltijdstudenten adequaat worden begeleid in het samenstellen en volgen van het onderwijsprogramma. De commissie adviseert de opleiding wel om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaansrecht heeft, mede in het licht van de curriculumherziening waarbij het onderwijs in grotere blokken wordt aangeboden.

Standaard 3

De toetsen zijn van voldoende niveau. De toetsmethoden lijken adequaat en zijn gevarieerd. De commissie heeft geconstateerd dat bij veel toetsmateriaal, waaronder de bachelorscriptie, niet duidelijk is hoe de becijfering tot stand is gekomen. Zij staat positief tegenover de initiatieven van de opleiding om de becijfering transparanter te maken door de invoering van beoordelingsformulieren.

Op basis van bestudeerde scripties stelt de commissie vast dat het eindniveau van de studenten goed is. De commissie constateert dat de scripties van de studenten van goed niveau zijn. De beoordeling van de scripties is in lijn met die van de commissie.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	goed
Algemeen eindoordeel	goed

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 27 juni 2013

---

prof. dr. A. Wouters
voorzitter

---

drs. L. van der Grijspaarde
secretaris

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

---

Standaard 1: Beoogde eindtermen

De beoogde eindtermen van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindtermen passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de bevindingen van de commissie ten aanzien van het landelijk vastgestelde domeinspecifiek referentiekader (1.1). Vervolgens wordt ingegaan op het profiel en de oriëntatie (1.2) en (het niveau van) de eindkwalificaties (1.3) van de bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur aan de Universiteit van Amsterdam.

1.1 Domeinspecifiek referentiekader

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een domeinspecifiek referentiekader (hierna: kader) opgesteld (zie Bijlage 2). Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Regiostudies worden beoordeeld. Het betreft hier de beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur, Oudheidstudies en de diverse opleidingen die vallen onder regiostudies met betrekking tot Oost-Europa, het Midden-Oosten, Azië, Afrika en Noord-, Midden- en Zuid-Amerika. Omdat het spectrum van deze opleidingen zo breed is, hebben de opleidingen gekozen voor een niet-prescriptief referentiekader. Dit biedt ruimte voor opleidingen om eigen keuzen te maken en accenten te leggen al naar gelang hun profiel en oriëntatie. Het kader voorziet in algemeen geformuleerde doelstellingen die vertaald zijn in eindkwalificaties voor zowel de bachelor- als de masteropleidingen. Deze doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid*, *Taalkunde*, *Letterkunde*, *Cultuurkunde*, *Geschiedenis*, *Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De eindkwalificaties in het kader zijn eveneens gerelateerd aan de Dublin-descriptoren. De eindkwalificaties van de bacheloropleiding verwoorden de doelstelling dat afgestudeerde bachelorstudenten gekwalificeerd zijn voor een masteropleiding en van de masteropleiding dat afgestudeerde masterstudenten gekwalificeerd zijn voor een postdoctorale opleiding.

De commissie beaamt dat het kader een breed en daardoor weinig richtinggevend karakter heeft. Zij heeft hiervoor begrip, aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met ieder een eigen profiel en oriëntatie. De commissie vindt het kader voldoende, mits opleidingen het verder specificeren in eigen doelstellingen.

Het valt de commissie op dat het kader meer houvast biedt aan opleidingen die talen bestuderen dan opleidingen waarin cultuur en geschiedenis centraal staan. Dit houvast wordt geboden omdat een relatief groot aantal eindtermen gericht is op taalverwerving en letterkundige en taalkundige kwalificaties.

1.2 Profiel en oriëntatie

De bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur is, sinds de samenvoeging van de opleidingen Nieuwgrieks van de Universiteit van Amsterdam en de Rijksuniversiteit Groningen in 2002, de enige universitaire opleiding van zijn soort in Nederland, en de enige zelfstandige en volledige bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur in het Nederlands taalgebied. Tegen deze achtergrond heeft de opleiding er bewust voor gekozen het gehele terrein van de Nieuwgriekse taal en cultuur te bestrijken, en zich dus niet te profileren op een van de deelterreinen. Niettemin legt de opleiding bij de keuze van de onderwerpen en in de behandeling van de stof bepaalde accenten, in aansluiting op de (onderzoeks)expertise van de staf.

Studenten kunnen na de bacheloropleiding doorstromen in de algemene (eenjarige) masters taal- of letterkunde van de moderne talen. Daarnaast kunnen zij – onder nadere voorwaarden – instromen in de masteropleiding Europese Studies. De masteropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur als apart programma of studiepadi is per september 2012 opgeheven. Afzonderlijke vakken Nieuwgrieks op masterniveau worden dan ook per september 2012 niet meer aangeboden. Uit de gesprekken is het de commissie gebleken dat op dit moment nog discussie wordt gevoerd over de mogelijkheid voor studenten Nieuwgrieks om ook in de brede masteropleiding Oudheidstudies een specifiek studiepadi Nieuwgrieks te kunnen volgen. Op dit moment lijkt dit niet tot de mogelijkheden te gaan behoren. De commissie adviseert de opleiding om de mogelijkheid voor studenten om in bijvoorbeeld Gent een specialistische masteropleiding te gaan volgen, nader uit te werken.

Over het voortbestaan en het profiel van de bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur is de laatste jaren discussie. Besloten is dat de bacheloropleiding blijft bestaan, waarbij wordt gezocht naar samenwerking met andere bacheloropleidingen, in het bijzonder Griekse en Latijnse taal en cultuur en Europese studies. De geïnitieerde samenwerking tussen de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit in het kader van het Amsterdam Center for Ancient Studies and Archaeology (ACASA) biedt volgens de zelfstudie misschien ook mogelijkheden, althans op het gebied van de vroeg-Byzantijnse periode. De commissie heeft tijdens haar bezoek aan de opleiding gesproken over deze ontwikkelingen. Uiteraard betreurt de commissie het dat de economische situatie met zich meebrengt dat soms pijnlijke besluiten zoals het opheffen van de masteropleiding worden genomen. De commissie waardeert de inspanningen van de bacheloropleiding om aansluiting te zoeken bij Europese studies, de commissie ziet hier passende dwarsverbanden mogelijk.

De commissie is van mening dat het brede profiel van de opleiding passend is bij het karakter van deze unieke opleiding. De commissie stelt met genoeg vast dat de opleiding de drie belangrijkste vakgebieden in de beoefening van de Nieuwgriekse studie behelst, namelijk letterkunde, taalkunde en cultuurkunde.

1.3 Eindkwalificaties en niveau

De opleiding heeft het profiel vertaald in eindtermen. Voor de bacheloropleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen zijn tien algemene eindtermen geformuleerd. Daarnaast kent iedere bacheloropleiding acht opleidingsspecifieke eindtermen (zie Bijlage 3). Deze opleidingsspecifieke eindtermen kennen voor alle bacheloropleidingen een vast format, waarbij per opleiding specifieke vakken worden ingevuld.

De commissie heeft geconcludeerd dat de eindtermen voldoende duidelijk maken welke kwalificaties van studenten aan het einde van de studie worden verwacht. Naar het oordeel

van de commissie passen deze eindtermen binnen het kader en zijn deze van bachelorniveau. Wel constateert de commissie dat de eindtermen vrij algemeen zijn geformuleerd.

De commissie heeft gekeken naar het taalbeheersingsniveau dat de opleidingen ambiëren. In de eindtermen is opgenomen dat de student beschikt over een productieve en receptieve beheersing van het Nieuwgrieks op het Common European Framework of Reference (CEFR) niveau B1 voor spreekvaardigheid en niveau B2 voor leesvaardigheid. Studenten gaven aan de commissie aan dat dit beoogde taalbeheersingsniveau passend is, maar dat zij het betreuren dat zij met het opheffen van de masteropleiding hun taalbeheersingsniveau niet kunnen verhogen in een vervolgopleiding. De commissie sluit zich aan bij deze constatering door de studenten.

Overwegingen

De commissie concludeert dat het domeinspecifieke referentiekader een summier en weinig gedetailleerd beeld schetst van het kennisdomein Nieuwgriekse taal en cultuur. Het biedt in de huidige vorm weinig houvast om te verifiëren of de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding voldoen aan de eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleidingen. De commissie heeft echter begrip voor het feit dat het kader weinig richtinggevend is, gezien de diversiteit aan opleidingen die tot dit kader behoren. Zij is zich ervan bewust dat hierdoor een taak bij de opleidingen is neergelegd om het kader nader concretiseren.

De commissie is van mening dat het brede profiel van de opleiding passend is bij het karakter van deze unieke opleiding. De commissie stelt met genoeg vast dat de opleiding de drie belangrijkste vakgebieden in de beoefening van de Nieuwgriekse studiën behelst, namelijk letterkunde, taalkunde en cultuurkunde.

De commissie heeft geconcludeerd dat de eindtermen duidelijk maken welke kwalificaties van studenten aan het einde van de studie worden verwacht. Het beoogde taalbeheersingsniveau is passend. Naar het oordeel van de commissie passen deze eindtermen binnen het domeinspecifiek referentiekader en zijn deze van bachelorniveau.

Conclusie

Bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'goed'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidings specifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindtermen te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindtermen te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidings specifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de inrichting van het curriculum van de bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur (2.1). Vervolgens wordt ingegaan op de mate waarin de eindkwalificaties zijn vertaald binnen het curriculum (2.2). In 2.3 wordt ingegaan op de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving, waarbij het didactisch concept, de werkvormen, de voorzieningen en ondersteuning aan bod komen. Tot slot staan de volgende onderwerpen centraal: studeerbaarheid (2.4) en onderwijsgevend personeel (2.5).

2.1 Curriculum

Bijlage 4 biedt een overzicht van het curriculum van de bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur. Vanaf september 2012 is ieder collegejaar verdeeld in twee semesters, die ieder bestaan uit drie blokken van respectievelijk acht, acht en vier weken. Het onderwijs wordt aangeboden in vakken van 6, 12 of 18 EC. De opleiding wordt zowel in voltijd als in deeltijd aangeboden. In deze paragraaf wordt eerst het deeltijdonderwijs toegelicht. Vervolgens wordt het curriculum van de opleiding besproken.

Deeltijd

Mede door het geringe aantal studenten is het niet mogelijk om apart (avond)onderwijs te organiseren voor de deeltijdstudenten. Deze studenten sluiten dan ook aan bij het voltijdprogramma. De opleiding geeft in de zelfstudie aan dat zij verwacht dat het onderwijs door de nieuwe programmering in grotere clusters in de toekomst minder toegankelijk zal zijn voor deeltijdstudenten. Dit zal met name gelden wanneer studenten de deeltijdstudie combineren met een baan (in het onderwijs), wat relatief vaak voorkomt. De commissie constateert dat de deeltijdstudenten goed op de hoogte zijn van de mogelijkheden. De studenten worden individueel goed begeleid om een studeerbaar programma samen te stellen. Aangezien de opleiding zelf aangeeft dat zij vermoeden dat de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten in het geding komt, adviseert de commissie de opleiding om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaansrecht heeft.

Curriculum

De propedeutische vakken *Inleiding taalwetenschap (algemeen)*, *Inleiding Nieuwgriekse taalkunde (vakspecifiek)*, *Inleiding literatuurwetenschap (algemeen)*, *Inleiding Nieuwgriekse taalkunde (vakspecifiek)*, *Cultuurkunde 1: Byzantijnse geschiedenis* en *Cultuurkunde 2: Nieuwgriekse geschiedenis* leggen de basis voor wetenschappelijke verdieping vanaf het tweede jaar. Zij worden veelal gegeven in de vorm van hoorcolleges.

Voor de taalvaardigheidsontwikkeling zijn er gedurende het hele eerste en tweede jaar werkcolleges, met diverse (schriftelijke en mondelinge) opdrachten, verspreid over het hele studiejaar. Het taalvaardigheids gedeelte in de propedeuse concentreert zich op het leggen van een solide basis van receptieve vaardigheden (vooral lezen). Ook wordt er aandacht besteed aan de soms gecompliceerde relatie tussen schrift en uitspraak. In het tweede jaar komt de nadruk te liggen op de productieve vaardigheden, alsook op vertalen (Nieuwgrieks-Nederlands en vice versa). Het materiaal voor de opdrachten (vertalingen, schrijfoopdrachten, presentaties) komt uit belangrijke teksten en onderwerpen uit de Griekenlandkunde, Nieuwgriekse letterkunde, en Nieuwgriekse geschiedenis. Het taalvaardigheidsonderwijs stelt de studenten in staat om aan het eind van het tweede jaar niveau B2 van het CEFR voor leesvaardigheid te bereiken, en niveau B1 voor de overige onderdelen, waardoor de studenten in het derde jaar aan een Griekse of Cypriotische universiteit hun keuzevakken kunnen volgen.

De commissie heeft tijdens het bezoek met studenten gesproken over het taalvaardigheidsniveau dat zij bereiken. De studenten gaven aan dat zij het beoogde taalbeheersingsniveau zeker bereiken en zelfs het gevoel hebben dat zij, vooral na een minor in Griekenland, overschrijden. De meeste studenten volgen deze minor in het buitenland, hoewel deze niet verplicht is.

De commissie heeft de opbouw van de taalvaardigheidscomponent bestudeerd. Zij constateert dat deze helder is opgebouwd. De vier vakken in de propedeuse die zich richten

op de beheersing van de taal sluiten goed op elkaar aan en de vier vakken in het tweede jaar met eenzelfde indeling richten zich op inhoudelijke versterking in combinatie met de vakgebieden letterkunde en cultuurkunde. Ook wordt in die vier vakken veel aandacht aan het vertalen gegeven.

De wetenschappelijke verdieping vindt plaats in het tweede en derde studiejaar. Om te beginnen in de tweede- en derdejaarsvakken *Nieuwgriekse letterkunde A* en/of *B* en *Nieuwgriekse taalkunde A* en/of *B*. Vervolgens dragen ook de modules *Nieuwgriekse taalkunde*, *Nieuwgriekse letterkunde* en *Nieuwgriekse cultuurkunde*, die studenten in het derde jaar aan een Griekse of Cypriotische universiteit volgen, bij aan het handhaven van het wetenschappelijke niveau van de opleiding. In de algemene vakken *Onderzoeksvaardigheden* en *Academisch schrijven* van de propedeuse (bij de bacheloropleiding Nieuwgrieks opgenomen in de vakken *Cultuurkunde 1* en *Cultuurkunde 2*) wordt de basis gelegd voor de wetenschappelijke vaardigheden die uiteindelijk nodig zijn bij het schrijven van de bachelorscriptie. Deze vaardigheden oefenen studenten in de loop van het tweede jaar, zowel bij de vakinhoudelijke vakken als bij de taalvaardigheidsmodules. In het derde jaar spitsen studenten deze vaardigheden verder toe in het *Seminar Nieuwgriekse taal en cultuur*, waarvoor studenten uiteindelijk een scriptieopzet moeten schrijven. De studenten vertelden aan de commissie dat onderzoeksvaardigheden volgens een duidelijke opbouw worden aangeleerd en zwaar worden getoetst. De studenten vonden dit een pittig doch zeer nuttig onderdeel.

De commissie concludeert dat de bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur een gedegen curriculum kent, waarin studenten een wetenschappelijke verdieping ontvangen, voldoende kennismaken met het wetenschappelijk vakgebied en een solide taalvaardigheid en algemene academische vaardigheden ontwikkelen. Het programma kent een duidelijke samenhang, mede door de koppeling van taalvaardigheid en vakinhoud in programmaonderdelen.

2.2 Eindkwalificaties

In het overzicht van de beoogde eindkwalificaties (Bijlage 3) heeft de opleiding vakken gekoppeld aan eindtermen. De kennis over en inzicht in belangrijke thema's in de wetenschapsfilosofische achtergronden van onderzoek binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding is bijvoorbeeld vertaald in het vak *Wetenschapsfilosofie*. De commissie heeft het programma en de eindtermen bestudeerd en heeft geconstateerd dat ook de overige eindtermen vertaald zijn in het programma.

2.3 Onderwijsleeromgeving

De commissie is nagegaan vanuit welke didactische visie het onderwijs van de bacheloropleiding verzorgd wordt en of de beschikbare voorzieningen hiervoor toereikend zijn.

Didactisch concept

De opleiding beschrijft als didactisch concept dat de taalvaardigheidstraining en inhoudelijke verdieping geïntegreerd en in een duidelijke structuur wordt aangeboden. De commissie heeft in de paragraaf over het curriculum besproken dat zij dit concept waardeert. Er zijn diverse werkvormen tijdens de bachelor, maar vooral intensieve interactie binnen relatief kleine werkgroepen van tussen tien en twintig studenten kenmerkt het onderwijs. Daarnaast kent met name het eerste jaar inleidende hoorcolleges. De commissie vindt de gehanteerde werkvormen passend bij de aard en de omvang van de opleiding.

Voorzieningen

De commissie stelt vast dat de opleiding beschikt over een zeer goede bibliotheek op het gebied van taal, letterkunde en cultuur, zowel van de Nieuwgriekse als van de Byzantijnse

wereld. De bibliotheek heeft ruim 30.000 banden, en daarbij ook een fraaie tijdschriften-collectie. Daarnaast beheert de afdeling Bijzondere Collecties van de UB belangrijke manuscripten en landkaarten uit de tijd van de Griekse aanwezigheid in Nederland in vroeger eeuwen en de contacten met de Grieks-Ottomaanse wereld. Een kennismaking met deze collectie maakt deel uit van het onderwijsonderdeel Onderzoeksvaardigheden.

Op digitaal gebied maakt de opleiding gebruik van de elektronische leeromgeving Blackboard, digitaal lesmateriaal en de digitale 'gereedschapskist' HumOz ter bevordering van onderzoek en onderwijs. De commissie waardeert de inzet van digitale mogelijkheden binnen de opleiding. De digitale gereedschapskist HumOz wordt door alle opleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen gebruikt. De opleidingen zorgen zelf voor de invulling van de toolbox.

2.4 Studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens met betrekking tot instroom, studeerbaarheid en rendementen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Toelating en instroom

Iedereen met een vwo-diploma heeft toegang tot de bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur. Ook een hbo-diploma of hbo-propedeuse geeft toegang. Aankomende studenten van 21 jaar of ouder die niet over een vwo- of hbo-diploma beschikken, kunnen een toelatingsexamen afleggen in de vorm van een colloquium doctum. Nadere eisen (bijvoorbeeld kennis van het Oudgrieks) worden niet gesteld.

Tot nog toe is er bij Nieuwgrieks geen standaardprocedure voor intakegesprekken. In de praktijk vindt met de meeste aankomende studenten voorafgaand aan de studie niettemin een persoonlijk gesprek met de programmateamleider of tutor plaats. De opleiding zal volgens de zelfstudie aansluiten bij de intakeprocedure die vanaf 2012-2013 voor alle opleidingen van de faculteit geldt. Deze procedure heeft tot doel om in een vroeg stadium de wederzijdse verwachting en verplichtingen tussen student en opleiding over te brengen. Studenten krijgen bijvoorbeeld een inhoudelijke introductieperiode. Sinds augustus 2012 worden met alle aankomende eerstejaarsstudenten intakegesprekken gevoerd.

De opleiding stelt in de zelfstudie dat een zwak punt van de opleiding de betrekkelijke instabiliteit van de instroom en de uitval van studenten is. Deze situatie, die volgens de zelfstudie ook heeft geleid tot het verdwijnen van een zelfstandig traject Nieuwgrieks binnen de nieuwe brede masteropleidingen taal- en letterkunde vanaf 1 september 2012, verdient de komende jaren dan ook grote zorg en aandacht. Daarom is een commissie ingesteld die zowel aandacht zal moeten besteden aan het perspectief van geschikte vervolgoopleidingen op masterniveau, al dan niet in samenwerking met opleidingen elders, als aan een mogelijke profilering van de bacheloropleiding en samenwerking in het kader van ACASA, bijvoorbeeld in het onderwijs op het terrein van de Byzantinologie. De commissie heeft uitgebreid gesproken met het management tijdens het bezoek over de genoemde ontwikkelingen en ondersteunt het instellen van de commissie om aandacht te besteden aan het perspectief van de opleiding.

Naast de traditionele voorlichtingsinstrumenten probeert de opleiding door middel van het project Webklas Light leerlingen in het vwo en andere belangstellenden kennis te laten maken met de opleiding met behulp van korte webcolleges. De opleiding probeert zo haar bekendheid te verhogen en aldus de instroom te stimuleren. Ook participeert de opleiding in het zomerschoolprogramma Europese talen en culturen, dat zich richt op scholieren die zich

oriënteren op een taalstudie. Het inzetten van social media voor voorlichting en/of onderwijsdoeleinden wordt momenteel onderzocht. De commissie waardeert het actieve voorlichtingsbeleid, ook door middel van nieuwe instrumenten als de Webklas Light.

Studielast

De commissie heeft met de studenten gesproken over de (spreiding van) de studielast. De studenten vinden het onderwijsprogramma degelijk, stevig en streng, en de studielast over het algemeen realistisch. De studenten gaven wel aan dat zij de opleiding inhoudelijk zwaar vinden en de overgang van het eerste naar het tweede jaar groot. De studenten benadrukten dat zij over het algemeen zeer gemotiveerd zijn voor de studie. Zij verwachten de opleiding in drie jaar te kunnen afronden, tenzij zij extra vakken of een extra opleiding volgen.

Studiebegeleiding

Naast gerichte voorlichting vooraf (georganiseerd door de universiteit of op individuele basis) voert de propedeuse-tutor tijdens de eerste weken van de opleiding individuele tutorgesprekken om de motivatie, het aanvangsniveau en de verwachtingen van de nieuwe studenten te bespreken, eventuele problemen en deficiënties vroegtijdig te signaleren, en deze, waar mogelijk, via individuele oplossingen of steun in groepsverband te remediëren. De studenten met wie de commissie heeft gesproken, laten zich positief uit over de begeleiding. De commissie stelt met genoeg vast dat in de opleiding, hoewel er geen bindend studieadvies wordt gehanteerd, de voortgang van studenten steeds intensiever wordt gemonitord. Bij een onvoldoende resultaat in de eerste periode worden de studenten actief opgeroepen voor een gesprek. De eerstejaars worden (sinds enkele jaren) zowel in het najaar als in het voorjaar voor een (tutor) gesprek over de studievoortgang uitgenodigd, en verder voor zover de resultaten daar aanleiding toe geven.

De studenten rapporteerden aan de commissie dat zij goed zijn begeleid in de overgang naar het nieuwe semestersysteem. Specifiek noemden zij de goede begeleiding door de coördinator van de opleiding. Studenten zijn goed geholpen bij het maken van studieschema's als zij specifieke keuzevakken wilden volgen. Daar werd flexibel mee omgegaan, aldus de studenten.

2.5 Onderwijspersoneel

Het programmateam Nieuwgriekse taal en cultuur bestaat uit vijf stafleden, allen parttime. De commissie heeft een aantal docenten gesproken en het overzicht van de docenten bestudeerd en baseert daarop haar oordeel over de kwaliteit en kwantiteit van het onderwijsgevend personeel. Gezamenlijk beschikken de docenten over de benodigde expertise op de drie vakgebieden van de opleiding. De commissie constateert echter wel dat een kwetsbaar punt de continuering van de noodzakelijke expertise bij de staf is, vooral met het oog op de pensionering van verschillende medewerkers. Daarnaast stelt de commissie vast dat de vijf stafleden ieder beschikken over een zeer kleine aanstelling, waardoor onderling overleg wordt bemoeilijkt. Digitale contactmogelijkheden verhelpen dit bezwaar deels, maar kunnen de meerwaarde van fysieke aanwezigheid niet altijd en niet volledig vervangen.

In de zelfstudie wordt als probleem genoemd dat drie van de docenten geen structurele onderzoekstijd in hun aanstelling hebben, waardoor de voortzetting van hun expertise niet gegarandeerd is. De commissie heeft tijdens het bezoek gesproken over deze situatie en is het met de opleiding eens dat de afwezigheid van onderzoekstijd niet bevorderlijk is voor de onderzoeksoutput van de opleiding. Wanneer docenten structureel onderzoekstijd krijgen, zou dit alle drie de vakgebieden ten goede komen.

De studenten met wie de commissie heeft gesproken, lieten zich positief uit over de docenten. Zij zijn volgens de studenten zeer deskundig en zeer behulpzaam: “de docenten zetten zich enorm in voor de opleiding.” De studenten hebben een goed persoonlijk contact met de docenten en gaven aan dat docenten over het algemeen redelijk goed bereikbaar zijn voor extra vragen en/of extra begeleiding, ondanks de kleine aanstellingen. Soms duurt het wat langer voor een docent kan reageren op een vraag van een student, maar op momenten dat de docent beschikbaar is, maakt deze dat meer dan goed. De studenten gaven aan dat zij de bijlessen van stagiaires uit Griekenland, die als aanvulling op het onderwijs zijn verzorgd, als zeer nuttig hebben ervaren.

Overwegingen

De commissie constateert na bestudering van het onderwijsprogramma dat de opleiding de studenten in staat stelt de eindkwalificaties te bereiken. De voorzieningen dragen bij aan de mogelijkheid voor studenten om het onderwijsprogramma probleemloos te doorlopen.

De commissie stelt vast dat de opleiding beschikt over een passend, goed gekwalificeerd docentenkorps. Gezamenlijk beschikken de docenten over de benodigde expertise op de drie vakgebieden van de opleiding. De commissie constateert echter wel dat een kwetsbaar punt de continuering van de noodzakelijke expertise bij de staf is, vooral met het oog op de pensionering van verschillende medewerkers. Daarnaast is de verbrokkeling van de staf over vijf kleine aanstellingen een kwetsbaar punt.

De commissie is onder de indruk van de koppeling van taalvaardigheid aan vakinhoud. Mede hierdoor kent de opleiding een duidelijke opbouw en een goede samenhang. De commissie concludeert dat de opleiding een gedegen curriculum kent, waarin studenten een wetenschappelijke verdieping ontvangen en een solide taalvaardigheid en algemene academische vaardigheden ontwikkelen.

De commissie heeft er waardering voor dat een groot aantal studenten een minor in het buitenland volgen. De commissie stelt vast dat het relevant onderwijs betreft dat een verrijking is voor de studenten.

De opleiding biedt kleinschalig onderwijs aan, waarbij een grote saamhorigheid onder studenten en een goede verstandhouding tussen staf en studenten bestaat. De commissie stelt vast dat studenten zeer goed worden ondersteund, onder andere door de studieadviseur en de coördinator van het programma, bij het samenstellen van individuele programma's.

Deeltijdstudenten volgen onderwijs samen met de voltijdstudenten. Er wordt geen apart deeltijdonderwijs aangeboden. De commissie constateert dat deeltijdstudenten adequaat worden begeleid bij het samenstellen en volgen van het onderwijsprogramma. De commissie adviseert de opleidingen wel om de studeerbaarheid voor deeltijdstudenten scherp te blijven monitoren en te evalueren of deze variant ook in de toekomst nog bestaansrecht heeft, mede in het licht van de curriculumherziening waarbij het onderwijs in grotere blokken wordt aangeboden.

Conclusie

Bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 2 als 'goed'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindtermen

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindtermen worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven (3.1) en vervolgens de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleidingen realiseren (3.2).

3.1 Het systeem van toetsing en beoordeling

Toetsbeleid

De Universiteit van Amsterdam heeft in december 2010 het Kader Toetsbeleid Universiteit van Amsterdam vastgesteld. Dit kader geeft 22 randvoorwaarden waaraan facultair toetsbeleid moet voldoen. De Faculteit der Geesteswetenschappen heeft het universitaire kader uitgewerkt in een facultair Kader Toetsbeleid, dat in juni 2012 is vastgesteld. Verschillende facetten van toetsbeleid komen hierin aan de orde, zoals de beschikbaarheid per vak van een studiehandleiding waarin de toetsingsregeling van het vak is opgenomen.

De faculteit is gestart met het opstellen van toetsdossiers per vak. De examinator stelt dit toetsdossier samen na afloop van ieder vak. In het toetsdossier zijn de volgende zaken opgenomen: studiehandleiding, deelttoetsen, cesuurbepaling, antwoordmodellen/beoordelingscriteria, beoordelingsformulier, uitslagen, een beschrijving van de wijze waarop de toets is ontwikkeld en waarop de uitslagen tot stand zijn gekomen. Voor het ontwikkelen van toetsen en het samenstellen van het toetsdossier is een Checklist Toetsen en Beoordelen beschikbaar. De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de faculteit werk maakt van de implementatie van het toetsbeleid en van het vastleggen van informatie over de wijze van toetsing. De aanpak draagt bij aan een zorgvuldige borging van de kwaliteit van de toetsing en beoordeling, aldus de commissie.

De bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur zal haar toetsing en beoordeling de komende tijd verder systematiseren in het kader van het nieuwe, algemene toetsbeleid dat in het departement Taal- en letterkunde in ontwikkeling is, en in fases wordt ingevoerd. Voor het studiejaar 2013-2014 zal gewerkt worden aan een instructieblad en antwoordmodellen voor elke toets (op basis van de checklist van de examencommissie).

Examencommissie

De faculteit telt zes examencommissies voor het bacheloronderwijs; één per departement. De bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur valt samen met veertien andere bacheloropleidingen onder de examencommissie van het departement Taal- en letterkunde. Om de werkwijzen en reglementen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen, vergaderen de voorzitters van de zes examencommissies eens per kwartaal gezamenlijk. Zij worden daarbij ondersteund door de facultaire beleidsmedewerker kwaliteitszorg onderwijs. Alle bachelorexamencommissies hebben een eigen examenreglement.

De commissie heeft met leden van de examencommissie besproken in hoeverre de examencommissie de in 2010 versterkte rol van examencommissies oppakt. De

examencommissie is op basis van facultair toetsbeleid gestart met de ontwikkeling van beoordelingsformulieren voor scripties en met het herzien van scriptiehandleidingen. In 2013 start de commissie met een controle op het invullen en archiveren van de beoordelingsformulieren. Daarnaast gaat de examencommissie starten met het vergelijken van de beoordelingen van bachelorscripties. Men is op dit moment nog onvoldoende op de hoogte van de mate van uniformiteit van de beoordelingen. De examencommissie gaat in 2013 een procedure vaststellen voor het benoemen van examinatoren. Op dit moment zijn gepromoveerde docenten in de bacheloropleidingen nog automatisch examinator. Gelukt op de specifieke expertise die voor de uitvoering van dit toetsbeleid nodig is, overweegt de examencommissie het inzetten van externe hulpbronnen, zoals beoordelaars en toetsdeskundigen van zusterfaculteiten.

Wanneer de toetsdossiers per vak door de docenten zijn ontwikkeld, kan de examencommissie deze gaan gebruiken bij de controle op de kwaliteit van de toetsing. De commissie heeft met de bachelorexamencommissie besproken dat de examencommissie hierbij het probleem ervaart dat vaak getentamineerd wordt in vreemde talen met soms een ander schrift of alfabet, dat niet wordt beheerst door de leden van de examencommissie. De examencommissie stelt een procedure voor waarbij binnen de opleidingen zelf de controle plaatsvindt. Waar twijfel of onzekerheid rijst, wordt door de examencommissie naar een externe hulpbron gezocht. Dat kan een voormalig stafflid zijn of een collega van een zusterfaculteit.

De faculteit heeft een projectgroep Toetsbeleid ingesteld die gedurende 2012 en 2013 de examencommissies zal ondersteunen bij het uitwerken en implementeren van het toetsbeleid, en activiteiten zal ontwikkelen om docenten hierbij te informeren en te faciliteren.

De commissie waardeert de inspanningen door de examencommissie om de kwaliteit van de toetsing te borgen. Zij stelt vast dat de examencommissie nog niet volledig voldoet aan de versterkte rol, maar wel voldoende inspanningen verricht om ervoor te zorgen dat dit op korte termijn zo zal zijn. De toetsdossiers vormen hiervoor een waardevolle basis, aldus de commissie.

Toetsing en beoordeling

Bachelormodules kennen in principe vier toetsvormen: het schriftelijk examen, het mondeling examen (met name gebruikt voor de toetsing van zelfstandig gelezen lectuur), het mondeling referaat en de paper. Een gebruikelijke combinatie binnen een vak is het referaat met een schriftelijk examen, of het referaat met een paper. Daarnaast is er de lichtere toetsvorm van de mondelinge respons bij (de eerste weken van) een werkcollege, en kleine schriftelijke overhoringen van woordjes en grammatica bij de taalverwervingsonderdelen in de propedeuse. Het eindcijfer komt tot stand door weging van de deeltijfers voor onderdelen.

De opleiding beschrijft in de zelfstudie dat de (terechte) eisen voor transparantie en objectivering van toetsing en beoordeling op gespannen voet kunnen komen staan met de wenselijkheid docenten een zekere ruimte te laten bij het beoordelen van tentamens en werkstukken. Zo is het beoordelen van vertalingen notoir lastig; wat voor de ene docent een ernstige fout is, kan door anderen minder streng worden beoordeeld. Dit kan niet zonder meer in regelingen worden vastgelegd. De commissie heeft dit punt besproken met docenten en studenten. De studenten gaven aan dat er inderdaad niet altijd consequent wordt beoordeeld. Ook is van tevoren niet altijd even duidelijk hoe en wat er getoetst gaat worden. Wel vinden zij dat er altijd goed overleg met docenten mogelijk is over de beoordeling. In sommige gevallen past de docent de beoordeling aan. Ook geven docenten steeds beter de

doelen van vakken en van de toetsing aan, volgens de studenten. De docenten gaven aan de commissie aan dat zij nu duidelijkere criteria hanteren die voor een aantal vakken hetzelfde zijn.

Docenten gebruiken vaste formulieren voor feedback op referaten en papers. Zij kijken voor de beoordeling van een referaat of de vraagstelling helder is; of er sprake is van kritische reflectie op eigen of andermans onderzoek; of de opbouw en structuur logisch zijn; en of primaire en secundaire literatuur adequaat zijn behandeld. Voor de beoordeling van papers gelden dezelfde criteria, met dien verstande dat in de beoordeling meer nadruk ligt op de juiste weergave van secundaire literatuur, taalgebruik en argumentatieve stijl. Docenten bespreken papers altijd mondeling en individueel met de student.

Voor schriftelijke tentamens geldt dat docenten de vragen van te voren aan collega's voorleggen (peer review) volgens een vast protocol. Dit gebeurt voor de opleiding nog niet systematisch, maar in 2013 gaat eraan gewerkt worden.

De commissie heeft van de opleiding een selectie van toetsen en gemaakt werk bestudeerd. De bijbehorende literatuur en het antwoordmodel of beoordelingsformulier was bij de meeste vakken beschikbaar. De commissie constateert dat de toetsen van de opleidingen aansluiten op het aangeboden onderwijs en van voldoende niveau zijn. Er is sprake van adequate toetsing van wetenschappelijke en beroepsgerichte kennis en vaardigheden. De commissie stelt vast dat de kwaliteit van de toetsen hoog is en dat de toetsen goed aansluiten bij de leerdoelen van de vakken. De commissie waardeert de hoeveelheid (duidelijke geformuleerde) feedback op gemaakt werk.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

Het laatste semester van de opleiding is voor een groot gedeelte gevuld met het afstudeertraject, bestaande uit het *Seminar Nieuwgrieks* (blok 4) en de bachelorscriptie (blokken 5 en 6). In het seminar bereidt de student zich inhoudelijk en methodologisch voor op het schrijven van de scriptie. De student kiest, in overleg met de docenten, een begeleider en onderzoeksonderwerp, en maakt voor het einde van het seminar een onderzoeksopzet met inleiding/vraagstelling en bibliografie, over een afgebakend onderwerp uit het gekozen vakgebied; voor afronding van het seminar dient de onderzoeksopzet door de begeleidende docent(en) te worden goedgekeurd. Door deze opzet kan de student in blok 5 meteen aan de scriptie beginnen.

De scriptie wordt geschreven op een van de drie vakgebieden van de opleiding: Nieuwgriekse letterkunde, taalkunde of cultuurkunde. De afstudeerscriptie mag in het Grieks, Nederlands of Engels geschreven worden (conform de afspraken die gelden voor de niet-schooltalen in het departement Taal en letterkunde). Tijdens het schrijven van de bachelorscriptie leert de student zelfstandig een klein en afgebakend onderzoeksproject uit te voeren, en hierover systematisch en wetenschappelijk verantwoord te rapporteren. Tijdens het werk vinden er regelmatig voortgangsgesprekken met de docent plaats. De omvang van de scriptie is 6.000 tot 8.000 woorden. Voor de beoordeling van de scriptie (criteria en weging) wordt gebruik gemaakt van het beoordelingsschema dat de departementale examencommissie heeft ontwikkeld. Voordat de eindbeoordeling plaatsvindt, wordt de scriptie door een tweede lezer bekeken.

Bij het kiezen van een vakgebied voor de scriptie worden de studenten gestimuleerd hun keuzeruimte in te vullen in aansluiting bij het vakgebied dat zij (denken te gaan) kiezen: in het geval van letterkunde in elk geval het nog niet gevolgde vak van *Letterkunde A* en/of *B*, van

taalkunde het nog niet gevolgde vak van *Taalkunde A* en/of *B*, alsook de minor-/keuzeruimte die aan een universiteit van Griekenland of Cyprus ingevuld wordt. In het geval van cultuurkunde worden de studenten gestimuleerd hun keuzeruimte in te vullen met vakken op het gebied van de cultuurkunde.

Om een oordeel te vormen over het eindniveau van de studenten, heeft de commissie voor de bacheloropleiding 3 scripties opgevraagd (zie Bijlage 7). Bij het selecteren van de scripties is rekening gehouden met een spreiding van cijfers (lage, gemiddelde en hoge cijfers) en begeleiders. De commissie constateert dat de scripties van de studenten van de *bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur* van voldoende niveau zijn. De beoordeling van de scripties is in lijn met die van de commissie. Bij één van de scripties is het oordeel van de commissie lager dan het oordeel van de opleiding. In deze scriptie, die overigens wel van voldoende niveau was volgens de commissie, ontbreekt een bibliografie en wordt het belang van het uitgevoerde onderzoek niet duidelijk verwoord. De commissie is onder de indruk van het zeer hoge taalniveau van de niet-Griekse studenten in de scripties. De begeleiders gaven desgevraagd aan de commissie aan dat studenten een aantal verschillende versies schrijven, waarbij de begeleiders veel tijd steken in het geven van feedback en in het corrigeren van de tekst. De commissie heeft waardering voor deze intensieve en zorgvuldige begeleiding.

Bij de beoordeelde scripties was geen beoordelingsformulier aanwezig. De commissie heeft hierdoor een onderbouwde becijfering gemist. Het was de commissie bijvoorbeeld niet duidelijk of, en zo ja hoe, de zelfwerkzaamheid van studenten van invloed is geweest op het eindoordeel. De commissie heeft dit besproken met de verschillende gesprekspartners tijdens het visitatiebezoek en daaruit bleek dat zeer recent een beoordelingsformulier en een handleiding voor scripties is ingevoerd. Voordien was geen sprake van een geformaliseerde beoordeling. De commissie is geen voorstander van een systeem van beoordeling op basis van louter objectieve criteria. Zij vindt het van belang dat studenten vanuit een meer holistische benadering beoordeeld worden. Echter, zij staat er wel achter dat toetsing op een transparante wijze dient te gebeuren. Het vergroot de vergelijkbaarheid van toetsing tussen docenten. Daarnaast is het voor een student van belang om in te zien welke aspecten wel, en welke minder goed is gescoord. De commissie adviseert derhalve om de beoordelingsformulieren en handleiding consequent te gaan gebruiken. Eventueel kunnen docenten de geformaliseerde beoordeling aanvullen met een narratieve onderbouwing van het totaalcijfer.

Volgens de zelfstudie is er een breed scala aan beroepsmogelijkheden in Nederland en Griekenland voor alumni. Alumni zijn tot nu toe in de meest uiteenlopende banen met zeer gevarieerde beroepsperspectieven terechtgekomen: als docent en/of onderzoeker in universitaire functies, als medewerker van een ministerie (bij de ambassades van Griekenland/Cyprus in Nederland, en van Nederland in Griekenland/op Cyprus), als beëdigd tolk/vertaler of literair vertaler, als medewerker van instellingen van de Europese Unie (vertaler, redacteur), als docent Nieuwgrieks, reisleader of ondernemer in Griekenland of in Nederland, en verder nog buiten de wereld van het Nieuwgrieks (bij overheidsinstanties of in het bedrijfsleven). De commissie constateert dat een wezenlijk element van de opleiding, namelijk de wetenschappelijke benadering van de moderne Griekse wereld (kennis en beheersing van de Nieuwgriekse taal op academisch niveau, beoefening van letterkunde, taalkunde en cultuurkunde), in deze functies tot uitdrukking komt. De commissie stelt vast dat de aansluiting op een passende vervolgopleiding beperkter is geworden door het wegvallen van de masteropleiding.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn. De toetsmethoden lijken adequaat en zijn gevarieerd. De commissie benadrukt wel het belang van de mondelinge tentamens en adviseert om deze, zij het indien toepasselijk en in mindere mate, te blijven afnemen.

De commissie heeft geconstateerd dat bij veel toetsmateriaal, waaronder de bachelorscriptie, niet duidelijk is hoe de becijfering tot stand is gekomen. Zij staat positief tegenover de initiatieven van de opleiding om de becijfering transparanter te maken door de invoering van beoordelingsformulieren vanaf september 2012.

Op basis van bestudeerde scripties stelt de commissie vast dat het eindniveau van de studenten goed is. De commissie constateert dat de scripties van de studenten van de opleiding van goed niveau zijn. De beoordeling van de scripties is in lijn met die van de commissie waarbij een enkele scripties door de commissie lager werd beoordeeld dan door de opleiding. De commissie is onder de indruk van het hoge taalbeheersingsniveau van studenten in de scriptie.

Conclusie

Bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 3 als 'goed'.

Algemeen eindoordeel

De commissie is aan de hand van haar bevindingen, oordelen en de NVAO-beslisregels gekomen tot haar algemene eindoordeel.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur* als 'goed'.

**V: Masteropleiding
Oudheidstudies**

Samenvattend oordeel van de commissie

De masteropleiding Oudheidstudies is in september 2012 van start gegaan. De opleiding wordt gezamenlijk met de Vrije Universiteit aangeboden binnen het Amsterdam Centre for Ancient Studies and Archaeology (ACASA). De opleiding omvat de vroegere opleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur en Latijnse taal en cultuur, het traject Oude geschiedenis binnen de masteropleiding Geschiedenis van de Universiteit van Amsterdam, en de vroegere opleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur, Oude geschiedenis en Oudheidkunde van de Vrije Universiteit.

Standaard 1

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een domeinspecifiek referentiekader opgesteld. Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen aan de universiteiten in Nederland die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Geesteswetenschappen worden beoordeeld. Gezien de diversiteit van opleidingen is het kader breed en niet prescriptief opgesteld. De in het kader geformuleerde doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid, Taalkunde, Letterkunde, Cultuurkunde, Geschiedenis, Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De commissie heeft vastgesteld dat het kader breed is met een weinig richtinggevend karakter. Zij heeft hier begrip voor aangezien het is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen. De commissie veronderstelt hierbij dat de opleidingen zelf het kader nader specificeren naar de eigen doelstellingen.

De opleiding kent negen specialisaties, verdeeld over drie deelprogramma's. Studenten kunnen afhankelijk van hun belangstelling en vooropleiding kiezen voor een meer talig deelprogramma (*Classics*) of een meer cultuur-historisch deelprogramma, waarbij met teksten in vertaling wordt gewerkt (*Ancient Studies of Ancient History*). De commissie heeft waardering voor de brede opzet van de opleiding en de ruime keuzemogelijkheden. De masteropleiding Oudheidstudies profileert zichzelf sterk door de breedte, de interdisciplinaire benadering, het gebruik van moderne taalkundige en literaire theorie en de diepgaande bestudering van de antieke teksten.

De opleiding heeft negen eindtermen geformuleerd. Deze set eindtermen van de Universiteit van Amsterdam zijn nog niet precies gelijkgetrokken met de eindtermen van de Vrije Universiteit. De commissie vindt het onwenselijk dat bij het ontwerpen van deze nieuwe opleiding niet is gestart met het gezamenlijk formuleren van een nieuwe set eindtermen.

De commissie heeft de set eindtermen van de Universiteit van Amsterdam bestudeerd en vindt dat deze een ambitieuze vertaling van het domeinspecifieke referentiekader laten zien. Wel zijn deze eindtermen erg algemeen van aard. De profielen komen niet naar voren in de gepresenteerde eindtermen. Ook borgen de eindtermen niet de oriëntatie en het niveau van de opleiding. De commissie vindt dit een omissie maar is desondanks van mening dat Standaard 1 als voldoende kan worden beoordeeld omdat zij heeft geconstateerd dat de staf in de deelprogramma's impliciet goed op de hoogte is van de kwalificaties waar afgestudeerden over dienen te beschikken. De commissie gaat er bij dit oordeel van uit dat de beide universiteiten op korte termijn een gezamenlijke set meer specifieke eindtermen formuleren.

Standaard 2

Elk van de drie deelprogramma's start met een specialisatievak waarin de centrale aspecten van de betreffende specialisatie worden behandeld. Kenmerkend voor de deelprogramma's *Ancient Studies* en *Ancient History* zijn de Great Debates, die als doel hebben een breed spectrum van de oudheidkunde te laten zien en studenten inspiratie te geven voor verder onderzoek. De Great Debates worden gevolgd door uiteenlopende opdrachten waarin academische vaardigheden worden getraind, gerelateerd aan het opzetten en uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek.

De commissie heeft geconstateerd dat het deelprogramma *Classics* dusdanig is opgezet dat afgestudeerde studenten voldoen aan de ingangseisen voor de educatieve vervolgmaster. Het gevaar schuilt er hierbij in dat overige kennis en vaardigheden, van belang voor een afgestudeerde masterstudent, minder in het curriculum aan bod komen.

De commissie heeft geconstateerd dat de curricula van de deelprogramma's *Ancient Studies* en *Ancient History* zorgvuldig zijn opgebouwd. Vanuit de Great Debates en tutorials wordt structureel toewerkt naar de scriptie.

Studenten stellen eigen programma's samen die zeer uiteenlopend kunnen zijn. De commissie heeft geconstateerd dat is geborgd dat studenten coherente programma's samenstellen, mede door de begeleiding van een aan de student toegewezen scriptiebegeleider c.q. tutor die ondersteuning biedt bij de samenstelling van het programma. De examencommissie van de Graduate School oordeelt in laatste instantie over het niveau en de inhoudelijke samenhang van het studieprogramma.

De commissie heeft geconstateerd dat de opleidingen worden verzorgd door gedreven docenten met veel expertise op hun vakgebied. De bereikbaarheid en benaderbaarheid van de docenten wordt door studenten bijzonder gewaardeerd. Veel bijeenkomsten worden als responsiecollege ingericht. Studenten moeten teksten van tevoren hebben gelezen, die besproken en bediscussieerd worden. De commissie is zeer positief over de inrichting van de vakken.

De opleiding beschikt over een uitstekend geoutilleerde studiezaal voor studenten in de Oudheidkunde. Daarnaast constateert de commissie dat de bibliotheek internationaal uitstekend te noemen is. De bibliotheek kent de grootste open opstelling in Nederland van boeken op het terrein van de oudheid.

De commissie constateert dat de instroom en het rendement van de opleiding blijvende aandacht verdienen en dat de internationale aantrekkingskracht dient te worden bevorderd. De samenwerking in ACASA vindt de commissie een zeer goed initiatief om de positie van de masteropleiding te verstevigen. De commissie is zich ervan bewust dat de opleiding zich inspant om het rendement te verhogen, zoals door middel van het invoeren van de scriptiehandleiding. Zij is wel van mening dat meer inspanningen nodig zijn om de studenten ervan te doordringen dat de studievoortgang prioriteit verdient.

Standaard 3

De toetsen zijn van voldoende niveau. De toetsmethoden lijken adequaat en zijn gevarieerd. De commissie heeft geconstateerd dat bij veel toetsmateriaal, waaronder de masterscriptie, niet duidelijk is hoe de becijfering tot stand is gekomen. Zij staat positief tegenover de initiatieven van de opleiding om de becijfering transparanter te maken door de invoering van beoordelingsformulieren.

De commissie is onder de indruk van het eindniveau van de studenten. Zij baseert zich hierbij op de gelezen masterscripties, die zeer goed waren. De commissie is onder andere onder de indruk van de vaak interdisciplinaire onderwerpkeuze en integratie van moderne taalkunde en literaire theorie. De commissie stelt daarnaast vast dat afgestudeerden zonder problemen doorstromen naar een researchmaster, lerarenopleidingen of een maatschappelijke carrière starten.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Masteropleiding Oudbeidsstudies

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	goed
Algemeen eindoordeel	goed

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 27 juni 2013

---

prof. dr. A. Wouters
voorzitter

---

drs. L. van der Grijspaarde
secretaris

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

---

Standaard 1: Beoogde eindtermen

De beoogde eindtermen van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindtermen passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de bevindingen van de commissie ten aanzien van het landelijk vastgestelde domeinspecifiek referentiekader (1.1). Vervolgens wordt ingegaan op het profiel en de oriëntatie (1.2) en (het niveau van) de eindkwalificaties (1.3) van de masteropleiding Oudheidstudies aan de Universiteit van Amsterdam.

1.1 Domeinspecifiek referentiekader

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een domeinspecifiek referentiekader (hierna: kader) opgesteld (zie Bijlage 2). Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Regiostudies worden beoordeeld. Het betreft hier de beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur, Oudheidstudies en de diverse opleidingen die vallen onder regiostudies met betrekking tot Oost-Europa, het Midden-Oosten, Azië, Afrika en Noord-, Midden- en Zuid-Amerika. Omdat het spectrum van deze opleidingen zo breed is, hebben de opleidingen gekozen voor een niet-prescriptief referentiekader. Dit biedt ruimte voor opleidingen om eigen keuzen te maken en accenten te leggen al naar gelang hun profiel en oriëntatie. Het referentiekader voorziet in algemeen geformuleerde doelstellingen die vertaald zijn in eindkwalificaties voor zowel de bachelor- als de masteropleidingen. Deze doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid*, *Taalkunde*, *Letterkunde*, *Cultuurkunde*, *Geschiedenis*, *Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De eindkwalificaties in het kader zijn eveneens gerelateerd aan de Dublin-descriptoren. De eindkwalificaties van de bacheloropleiding verwoorden de doelstelling dat afgestudeerde bachelorstudenten gekwalificeerd zijn voor een masteropleiding en van de masteropleiding dat afgestudeerde masterstudenten gekwalificeerd zijn voor een postdoctorale opleiding.

De commissie beaamt dat het kader een breed en daardoor weinig richtinggevende karakter heeft. Zij heeft hiervoor begrip, aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met ieder een eigen profiel en oriëntatie. De commissie vindt het kader voldoende, mits opleidingen het verder specificeren in eigen doelstellingen.

Het valt de commissie op dat het kader meer houvast biedt aan opleidingen die talen bestuderen dan opleidingen waarin cultuur en geschiedenis centraal staan. Deze houvast wordt geboden omdat een relatief groot aantal eindtermen gericht is op taalverwerving en letterkundige en taalkundige kwalificaties. De commissie trekt hieruit de conclusie dat het kader meer richtinggevend is voor de talige specialisaties in de masteropleiding Oudheidstudies dan voor de niet-talige specialisaties in de masteropleiding Oudheidstudies.

1.2 Profiel en oriëntatie

De masteropleiding Oudheidstudies is in september 2012 van start gegaan. De master wordt gezamenlijk met de Vrije Universiteit aangeboden binnen het Amsterdam Centre for Ancient Studies and Archaeology (ACASA). De opleiding omvat de vroegere opleidingen Griekse en Latijnse Taal en Cultuur en Latijnse Taal en Cultuur, het traject Oude geschiedenis binnen de masteropleiding Geschiedenis van de Universiteit van Amsterdam, en de vroegere opleidingen Griekse en Latijnse Taal en Cultuur, Oude geschiedenis en Oudheidkunde van de Vrije Universiteit.

De commissie vindt het een verstandige en ambitieuze keus om de masteropleiding binnen ACASA vorm te geven. Het biedt de opleiding de mogelijkheid om een grotere groep studenten te bedienen waardoor de opleiding minder kwetsbaar staat. Daarnaast kan de opleiding inhoudelijk meer bieden door het bundelen van de expertise van beide universiteiten.

De masteropleiding Oudheidstudies is een moderne, interdisciplinaire opleiding, die moderne theorie koppelt aan intensieve bestudering van teksten (zowel in de brontaal als in vertaling) en andere bronnen, en deze teksten in hun synchrone en diachrone context plaatst. Het programma kent negen specialisaties binnen drie programma's:

- Programma *Classics*, met als specialisaties:
  - Linguistic and Narratological Approaches to Classical Texts
  - Intertextuality and Reception
- Programma *Ancient Studies*, met als specialisaties:
  - Ancient Thought
  - Greek
  - Latin
  - New Babylonian/Assyrian
  - Archaeological and Historical Approach
- Programma *Ancient History*, met als specialisaties:
  - Confrontation East and West
  - Religion and Culture

Terwijl het programma aan de ene kant dus zeer breed is, is aan de andere kant bij de specialisaties gekozen voor focus, dat wil zeggen voor aansluiting bij de specialisten van de staf. Studenten kunnen, afhankelijk van hun belangstelling en vooropleiding, kiezen voor een meer talige specialisatie (*Classics*) of een meer cultuur-historische, waarbij met teksten in vertaling wordt gewerkt (*Ancient Studies* of *Ancient History*). Het is daarnaast ook mogelijk om via keuzevakken aan de gekozen specialisatie een bredere invulling te geven. Een groot aantal vakken is interdisciplinair en biedt een combinatie van taalkunde en letterkunde, Latijn en Grieks, of tekst en materiële cultuur.

De commissie heeft waardering voor de brede opzet van de opleiding en de ruime keuzemogelijkheden. De masteropleiding Oudheidstudies profileert zichzelf sterk door de breedte, de interdisciplinaire benadering, het gebruik van moderne taalkundige en literaire theorie en de diepgaande bestudering van originele teksten.

De commissie vindt het opmerkelijk dat de omschrijving van de negen specialisaties niet precies overeenkomt met de beschrijving van de specialisaties bij de Vrije Universiteit. Daar spreekt men over drie Nederlandstalige deelprogramma's met specialisaties.

1.3 Eindkwalificaties en niveau

In de zelfstudie is de volgende algemene doelstelling van de master Oudheidstudies opgenomen:

“Met de master wordt beoogd de student zodanige kennis en vaardigheden en een zodanig inzicht bij te brengen op het desbetreffende vakgebied dat de afgestudeerde in staat is op zelfstandige en professionele wijze een functie uit te oefenen op gevorderd academisch niveau, en beschikt over de competenties die een voorwaarde zijn om te worden toegelaten tot een promotietraject.”

De opleiding heeft de algemene doelstelling vertaald in de volgende negen eindtermen:

- Academisch denk- en werkniveau. De student, die de masteropleiding heeft afgerond:
  1. beschikt over gedegen kennis van het geesteswetenschappelijk onderzoek;
  2. is in staat verschillende theoretische visies over een onderwerp uiteen te zetten en daarover een eigen standpunt te bepalen;
  3. is in staat om zelfstandig te werken, alsmede volwaardig te functioneren in teamverband;
  4. is in staat om de belangrijke thema's in hedendaagse debatten op het terrein van de eigen specialisatie uiteen te zetten en daarover een eigen standpunt te bepalen.
- Vakspecifieke eindtermen. De student, die de masteropleiding heeft afgerond:
  5. heeft een gedegen overzicht van teksten, objecten, benaderingen, de geschiedenis van de klassiek oudheid en haar nawerking;
  6. heeft een grondige kennis van een specialisatie binnen de opleiding;
  7. heeft de vaardigheid om zelfstandig problemen op het terrein van het vakgebied te signaleren, formuleren, analyseren en oplossingen aan te dragen. De student is tevens in staat gerichte onderzoeksvragen te formuleren en deze te presenteren in een onderzoeksplan;
  8. heeft de vaardigheid de relevante vakliteratuur rond een onderwerp te vinden, te verwerken en kritisch te beoordelen;
  9. heeft de vaardigheid om onderzoek op het vakgebied uit te voeren, en daarover te rapporteren op een wijze die voldoet aan de gebruikelijke disciplinaire normen.

De opleiding geeft in de zelfstudie aan dat deze set eindtermen door de Universiteit van Amsterdam zijn geformuleerd en nog niet zijn gelijkgetrokken met de eindtermen van de Vrije Universiteit. De commissie heeft tijdens de gesprekken vernomen dat deze afstemming ten tijde van de visitatie nog niet had plaatsgevonden. Dit onderwerp is op de agenda van de opleidingscommissie opgenomen. De commissie vindt het onwenselijk dat bij het ontwerpen van deze nieuwe opleiding niet is gestart met het gezamenlijk formuleren van een nieuwe set eindtermen.

De commissie heeft de set eindtermen van de Universiteit van Amsterdam bestudeerd en vindt dat deze een ambitieuze vertaling van het domeinspecifieke referentiekader laten zien. Wel zijn deze eindtermen erg algemeen van aard. Ze weerspiegelen niet expliciet het profiel en de oriëntatie van de opleiding en zijn niet gespecificeerd voor de drie deelprogramma's. De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek wel de indruk gekregen dat per deelprogramma de docenten en programmamanagers impliciet weten welke concrete kennis en welke vaardigheden van studenten worden verwacht om de algemene eindtermen te kunnen realiseren.

De eindtermen verwijzen naar de Dublin-descriptor '(toepassen) van kennis en inzicht' en in mindere mate naar oordeelsvorming, leervaardigheden en communicatie. De commissie benadrukt het belang om samen met de Vrije Universiteit gezamenlijk nieuwe eindtermen te formuleren die per specialisatie concreet inzicht geven welke kwalificaties van studenten wordt verwacht, gezien vanuit het beoogde niveau, de oriëntatie en het profiel van de opleiding.

Overwegingen

De commissie concludeert dat het domeinspecifieke referentiekader een summier en weinig gedetailleerd beeld schetst van het kennisdomein Griekse en Latijnse taal en letterkunde, Oudheidkunde en Oudheidstudies. Het biedt in de huidige vorm weinig houvast om te verifiëren of de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding Oudheidstudies voldoen aan de eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. De commissie heeft echter begrip voor het feit dat het kader weinig richtinggevend is, gezien de diversiteit aan opleidingen die tot dit kader behoren. Zij is zich ervan bewust dat hierdoor een taak bij de opleidingen is neergelegd om het kader nader te concretiseren.

De commissie heeft geconstateerd dat de masteropleiding Oudheidstudies voortborduurde op het profiel en oriëntatie van de bacheloropleidingen Griekse en Latijnse taal en letterkunde, en Latijnse taal en letterkunde. Daarnaast biedt de opleiding ook de mogelijkheid om de oudheid vanuit geschiedkundig perspectief te bestuderen. Deze profielen komen echter niet naar voren in de gepresenteerde eindtermen. De commissie vindt dit een omissie, maar is desondanks van mening dat Standaard 1 als voldoende kan worden beoordeeld omdat zij heeft geconstateerd dat de staf in de deelprogramma's impliciet goed op de hoogte is van de kwalificaties waar afgestudeerden over dienen te beschikken om te voldoen aan de eisen van de vervolgmasters of de beroepspraktijk. De commissie gaat er bij dit oordeel van uit dat de beide universiteiten op korte termijn een gezamenlijke set eindtermen formuleren.

Conclusie

Masteropleiding Oudheidstudies: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindtermen te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindtermen te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de inrichting van het curriculum (2.1). Vervolgens wordt ingegaan op de mate waarin de eindkwalificaties zijn vertaald binnen het curriculum (2.2). In 2.3 wordt ingegaan op de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving, waarbij het didactisch concept, de werkvormen, de voorzieningen en ondersteuning aan bod komen. Tot slot staan de volgende onderwerpen centraal: studeerbaarheid (2.4) en onderwijsgevend personeel (2.5).

2.1 Curriculum

Bijlage 4 biedt een uitgebreide beschrijving van het curriculum.

Het curriculum is verdeeld in zes blokken. De eerste twee blokken van acht weken worden gevolgd door een collegevrij blok van vier weken waarin de student zelfstandig een 'term paper' of tutorial voltooit. Ook de tweede helft van het jaar bestaat uit twee blokken van acht weken, gevolgd door een collegevrij blok waarin de student de masterscriptie afrondt. Voor het schrijven van de masterscriptie wordt vanaf februari tijd gereserveerd in het programma. Het programma bestaat aldus uit zes vakken van 6 EC, uit een term paper of tutorial op de helft van het programma, en een eindschrijft (18 EC).

Zoals bij Standaard 1 is beschreven, kent de opleiding negen specialisaties, verdeeld over de deelprogramma's *Classics*, *Ancient Studies* en *Ancient History*. Het deelprogramma *Classics* valt uiteen in twee specialisaties *Linguistic and narratological approaches to classical texts*I (specialisatie I) en *Intertextuality and reception* (specialisatie II). Het deelprogramma *Ancient Studies* omvat vijf specialisaties: *Ancient Thought: from Plato to Augustine*, *Greek*, *Latin*, *Babylonian/Assyrian* en *History and Archaeology*. Het deelprogramma *Ancient History* heeft twee specialisaties: *Confrontation East and West* en *Religion and culture*.

Beide specialisaties van het deelprogramma *Classics* worden ingeleid met een specialisatievak waarin de theoretische basis van het specialisme wordt behandeld. Het inleidende vak van Specialisatie I is genaamd *Narrativity*. Daarin worden theorie en praktijk van de narratologie en de discourse-linguïstiek aan de hand van het begrip narrativiteit aan de orde gesteld. Het specialisatievak van Specialisatie II behandelt de theoretische achtergronden van intertekstualiteit, geïllustreerd aan de hand van klassieke teksten. In Specialisatie I kiest de student één van de vakken *Latijnse literatuur* en *Latijnse tekstlinguïstiek* en één van de vakken *Griekse literatuur* en *Grieks taalkunde*. Deze opzet heeft tot doel dat de student, met het oog op de beroepspraktijk van het middelbaar onderwijs, minimaal één cursus Grieks en één cursus Latijn heeft gevolgd. Bij Specialisatie II volgt de student een vak *Griekse literatuur* en een vak *Latijnse literatuur*. Ook hier doet de student dus minimaal één vak Grieks en één vak Latijn. Naast deze vaste onderdelen van de specialisaties heeft de student de vrije keuze uit het aanbod van ACASA. Wanneer de student buiten ACASA vakken wil volgen, in andere disciplines of aan andere universiteiten, moet hij daarvoor toestemming verkrijgen van de Examencommissie Graduate School. De toestemming wordt verleend mits het vak van voldoende academisch niveau is en voldoende samenhang vertoont met de gekozen specialisatie.

Het deelprogramma *Ancient Studies* kan divers worden ingevuld. Voor vrijwel alle studenten geldt dat ze beginnen met twee vakken *Great Debates in Ancient Historical Studies*. In dit vak komt elke week een groot debat aan de orde op het gebied van de Oude Geschiedenis en de Oudheidkunde. Masterstudenten Geschiedenis zijn hier ook welkom. Elke week treedt een andere docent op, elke week leest de student een fiks pensum rond een bepaald thema en schrijft er een paper over. Doel is een breed spectrum van de oudheidkunde te laten zien en de studenten inspiratie te geven voor verder onderzoek. In blok 3 kunnen zij over een der thema's een groter werkstuk schrijven. Daarnaast specialiseren de studenten zich door het kiezen van cursussen vanuit ACASA, hetzij op het gebied van één der oude talen (Latijn, Grieks of Babylonisch-Assyrisch), hetzij Geschiedenis, hetzij Archeologie. De specialisatie *Ancient Thought* wijkt enigszins af. Daar zijn de *Great Debates* niet verplicht, maar is er een eigen 'aftrapcollege' *Images of the Divine in Context*.

Het deelprogramma *Ancient History* valt uiteen in twee specialisaties. *Confrontation East and West* maakt studenten vertrouwd met de vaak onderbelichte wisselwerking tussen de Mediterrane en West-Aziatische culturen en *Religion and culture* richt zich op de invloed van religie en cultuur op het sociale leven, met name in de Romeinse keizertijd. Anders dan bij de andere

programma's wordt de specialisatie hier vooral vorm gegeven door de keuzevakken. Beide specialisaties trappen af met het responsiecollege *Great debates in ancient historical studies*. In dit responsiecollege maken studenten kennis met grote debatten op het gebied van oude geschiedenis. Dit vak wordt aangeboden door docenten van beide universiteiten. De hierboven beschreven term-paper of tutorial moeten de studenten schrijven over één van de behandelde debatten. De studenten vertelden aan de commissie dat zij deze aanpak zeer hebben gewaardeerd, aangezien zij op deze wijze veel onderwerpen van debatten hebben zien passeren en een goed idee kregen bij wie zij hun masterscriptie zouden kunnen schrijven.

Aangezien studenten binnen elk deelprogramma een grote mate van keuzevrijheid hebben, krijgt elke student een (beoogd) scriptiebegeleider c.q. tutor toegewezen die zorgt voor de inhoudelijke samenhang binnen het vakkenpakket. De examencommissie van de Graduate School oordeelt in laatste instantie over het niveau en de inhoudelijke samenhang van het studieprogramma. Studenten hebben desalniettemin aangegeven dat het maken van keuzes lastig kan zijn, tenzij je precies weet welke kant je op wilt gaan.

Alle specialisaties bieden in het tweede semester ruimte voor het schrijven van een scriptie. Naast de lijst door de docenten aangedragen onderwerpen blijft het mogelijk een zelfgekozen onderwerp te behandelen. De student en twee begeleiders sluiten een scriptieovereenkomst, waarin afspraken worden gemaakt over inhoud, opzet en planning.

De deelprogramma's hebben ieder een eigen profiel. De gerichte focus op taalverwerving ziet de commissie met name terug in het deelprogramma *Classics*. Dit deelprogramma is volgens de commissie zeer degelijk opgezet. De twee specialisaties hebben een duidelijke structuur en leiden tot een goede taalkennis bij de studenten. Deze perceptie werd bekrachtigd door de geïnterviewde alumni die spraken over zeer gedegen grammatica-onderwijs. De commissie is van mening dat met name de aandacht voor intertekstualiteit en de relatie tussen taalkunde en letterkunde een stevige basis vormen voor studenten om de talen in een bredere context te kunnen plaatsen. De commissie is daarnaast zeer positief over de originele opbouw van de deelprogramma's *Ancient Studies* en *Ancient History*.

De commissie heeft aan studenten gevraagd of zij zich goed voorbereid voelden voor het doen van onderzoek en het schrijven van de masterscriptie. De studenten beaamden dat. Zij hebben zeer regelmatig, ook al in de bachelorfase, een paper moeten schrijven van behoorlijke omvang. De commissie stelt vast dat het onderwijs goed aansluit bij de onderzoeksspecialisaties van de staf. Een voorbeeld van deze aansluiting is de opzet van het responsiecollege *Great debates in ancient historical studies* waar wekelijks een andere docent een college verzorgt, waarvan het onderwerp aansluit op zijn onderzoeksgebied.

2.2 Eindkwalificaties

De commissie heeft geconstateerd dat de eindtermen vertaald zijn in het programma van de masteropleiding Oudheidstudies. De opleiding beschrijft in de zelfstudie helder de relatie tussen de eindtermen en de inhoud van het programma. Het is de commissie opgevallen dat de verplichte cursussen *Classics* vooral aansluiten bij eindtermen met betrekking tot het (toepassen van) kennis en inzicht. De overige eindtermen zijn vertaald in de eindscriptie. De commissie trekt hieruit de conclusie dat de eindtermen in voldoende mate in het programma worden gerealiseerd, maar dat de opleiding ervoor dient te waken dat teveel nadruk wordt gelegd op (toepassen van) taalkundige kennis en inzicht, en dat de aandacht voor algemene academische vaardigheden gegarandeerd blijft. De commissie is van mening dat de deelprogramma's *Ancient Studies* en *Ancient History* evenwichtiger verwijzen naar verwachtingen ten aanzien van zowel verwerven van kennis en inzicht als naar algemene

academische vaardigheden zoals presenteren en oordeelsvorming. Zowel in de Great Debates, als in de tutorials en uiteindelijk de eindscriptie, zijn alle eindtemen in meer of mindere mate vertaald.

2.3 Onderwijsleeromgeving

De commissie is nagegaan vanuit welke didactische visie het onderwijs verzorgd wordt en of de beschikbare voorzieningen hiervoor toereikend zijn.

Didactisch concept

In de zelfstudie beschrijft de opleiding het didactisch concept van de opleiding, dat erop is gericht om een student, die in de bacheloropleiding de basiskennis van talen en/of culturen en geschiedenis, methoden en technieken, en debatten, heeft verworven, de vaardigheden bij te brengen om zelfstandig zijn weg te vinden binnen het immense apparaat van de oudheidstudies. De student moet geleerd worden om zelfstandig met de primaire bronnen om te gaan, zodat hij later als leraar of wetenschapper via een 'education permanente' zich verder kan scholen. Centrale vragen zijn: hoe krijgt de student toegang tot discussies binnen het wetenschappelijke veld, hoe kan je secundaire literatuur kritisch lezen en helder samenvatten; hoe kan je commentaren, grammatica's, secundaire literatuur, en elektronische hulpmiddelen inzetten voor het opstellen en beantwoorden van eigen onderzoeksvragen? Naast deze inhoudelijke vaardigheden komen ook algemene academische vaardigheden als het mondeling en schriftelijk presenteren ruimschoots aan bod.

De voertaal in de colleges is Engels, tenzij alle studenten Nederlands beheersen.

De commissie heeft met docenten en studenten gesproken over de gehanteerde onderwijs- en werkvormen. Veel bijeenkomsten worden als responsiecollege ingericht. Studenten moeten teksten van tevoren hebben gelezen, die besproken en bediscussieerd worden. De docenten gaven aan dat zij het niet altijd makkelijk vinden om de discussie op gang te krijgen. Door de recente start van de opleiding moet de studentengroep nog aan elkaar wennen en er zijn grote niveaoverschillen en leeftijdsverschillen tussen studenten. De studenten gaven aan dat zij de werkwijze van de docenten waarderen. Daarnaast gaven de studenten aan dat de individuele begeleiding, bijvoorbeeld bij het schrijven van de scriptie, goed is.

Voorzieningen

De studenten krijgen onderwijs op de locaties van zowel de Universiteit van Amsterdam als van de Vrije Universiteit. Voor de toekomst wordt gezocht naar één gezamenlijke locatie. De studenten gaven in het gesprek met de commissie aan dat zij geen problemen ervaren met het volgen van onderwijs op twee locaties. In de programmering is hiermee rekening gehouden en de locaties liggen op fietsafstand van elkaar.

De opleiding beschikt over een uitstekend geoutilleerde studiezaal voor alle studenten Oudheidstudies. Daarnaast constateert de commissie dat de bibliotheek internationaal voortreffelijk te noemen is. De bibliotheek kent de grootste open opstelling in Nederland van boeken op het terrein van de oudheid. Studenten en alumni spraken zich tegen de commissie zeer lovend uit over de rijkdom aan materialen in de bibliotheek.

2.4 Studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens met betrekking tot instroom, studeerbaarheid en rendementen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Instroom

De masteropleiding Oudheidstudies telt momenteel 25 studenten.

De ingangseis voor het programma *Classics* is een bachelordiploma Griekse en Latijnse taal en cultuur of Latijnse taal en cultuur.

De ingangseis voor het programma *Ancient Studies* is:

- een bachelor Oudheidkunde (VU), met voor:
  - specialisatie 1 (Ancient Thought): alle majorencombinaties.
  - specialisatie 2 (Greek): major Grieks verplicht.
  - specialisatie 3 (Latin): major Latijn verplicht.
  - specialisatie 4 (Babylonisch/Assyrisch): major Nieuwbabylonisch/Assyrisch verplicht.
  - specialisatie 5 (Archeologisch-historisch): alle majorencombinaties.
- een bachelor Griekse en Latijnse taal en cultuur geeft toegang tot de specialisaties 2 en 3;
- een bachelor Geschiedenis of een bachelor Mediterrane archeologie geeft toegang tot specialisatie 5, mits de student als eerste major Oude geschiedenis heeft gedaan of ten minste 50 studiepunten aan Oude geschiedenis of Mediterrane archeologie heeft besteed.
- een bachelor Latinistiek geeft toegang tot specialisatie 3.
- een bachelor Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië (VU) geeft toegang tot specialisatie 4.
- een bachelor Godgeleerdheid of een bachelor Wijsbegeerte geeft toegang tot specialisatie 1.

De ingangseis voor het programma *Ancient History* is een bachelor Geschiedenis of een bachelor Oudheidkunde.

Buitenlandse studenten met een vergelijkbare opleiding hebben ook toegang; de beoordeling hiervan is belegd bij de examencommissie van de Graduate School.

Studielast

De studielast is evenredig over de opleiding verdeeld. Tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie niet de indruk gekregen dat de studielast onevenredig zwaar is. De studenten met wie de commissie heeft gesproken, vertelden dat de studie goed te doen is, mits zij de stof goed bijhouden. De studenten gaven aan dat zij uit persoonlijke interesse regelmatig meer uren hebben gestoken in bijvoorbeeld het doorgronden van teksten dan had gehoeven. Dit vonden zij geen bezwaar: “het volgen van deze studie is je hobby.”

Studeerbaarheid

Aangezien de masteropleiding Oudheidstudies in september 2012 is gestart, zijn er nog geen rendementgegevens. De commissie heeft gekeken naar de rendementen van de eerdere mastertrajecten Griekse en Latijnse taal en cultuur, en Latijnse taal en cultuur. Voor de programma's *Ancient Studies* en *Ancient History* konden geen getallen geleverd worden, omdat de eerste nog niet eerder door de universiteit is aangeboden en omdat de tweede tot nu toe als afstudeerrichting binnen de masteropleiding Geschiedenis functioneerde. Gezien de zeer kleine studentenaantallen en de beperkte hoeveelheid beschikbare kwantitatieve gegevens, kan de commissie op basis van de cijfers geen verstrekkende uitspraken doen over de studeerbaarheid van de opleiding. Uit de cijfers lijkt de uitval uit de programma's hoog, maar dit heeft volgens de opleiding voornamelijk als reden dat er regelmatig studenten overstappen naar de researchmaster en zo verdwijnen uit de cijfers voor deze opleiding. Desalniettemin vindt de commissie dat de rendement- en uitvalgegevens blijvende aandacht verdienen.

3.1 Het systeem van toetsing en beoordeling

Toetsbeleid

De Universiteit van Amsterdam heeft in december 2010 het Kader Toetsbeleid Universiteit van Amsterdam vastgesteld. Dit kader geeft 22 randvoorwaarden waaraan facultair toetsbeleid moet voldoen. De Faculteit der Geesteswetenschappen heeft het universitaire kader uitgewerkt in een facultair Kader Toetsbeleid, dat in juni 2012 is vastgesteld. Verschillende facetten van toetsbeleid komen hierin aan de orde, zoals de beschikbaarheid per vak van een studiehandleiding waarin de toetsingsregeling van het vak is opgenomen.

De faculteit is gestart met het opstellen van toetsdossiers per vak. De examinator stelt dit toetsdossier samen na afloop van ieder vak. In het toetsdossier zijn de volgende zaken opgenomen: studiehandleiding, deoltoetsen, cesuurbepaling, antwoordmodellen/beoordelingscriteria, beoordelingsformulier, uitslagen, een beschrijving van de wijze waarop de toets is ontwikkeld en waarop de uitslagen tot stand zijn gekomen. Voor het ontwikkelen van toetsen en het samenstellen van het toetsdossier is een Checklist Toetsen en Beoordelen beschikbaar. De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de faculteit werk maakt van de implementatie van het toetsbeleid en van het vastleggen van informatie over de wijze van toetsing. De aanpak draagt bij aan een zorgvuldige borging van de kwaliteit van de toetsing en beoordeling, aldus de commissie.

Examencommissie

Voor de masteropleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen is in september 2010 één gezamenlijke examencommissie ingesteld, de examencommissie van de Graduate School. De examencommissie heeft in de afgelopen jaren een inhoudelijke beleidslijn en een besluitvorming voor alle masterprogramma's ontwikkeld. Voor elke masteropleiding of cluster van opleidingen is een gedelegeerde aangewezen. De gedelegeerden per masteropleiding worden geraadpleegd indien een verzoek over hun opleiding binnenkomt, zodat ook inhoudelijke afwegingen meegenomen kunnen worden. Het ligt voor de hand dat er in de toekomst een eigen, gemeenschappelijke examencommissie voor ACASA gaat komen. De commissie heeft met leden van de examencommissie besproken in hoeverre de examencommissie de in 2010 versterkte rol van examencommissies oppakt. De examencommissie is op basis van facultair toetsbeleid gestart met de ontwikkeling van beoordelingsformulieren voor scripties en met het herzien van scriptiehandleidingen. In 2013 start de commissie met een controle op het invullen en archiveren van de beoordelingsformulieren. Daarnaast gaat de examencommissie starten met het vergelijken van de beoordelingen van masterscripties. Men is op dit moment nog onvoldoende op de hoogte van de mate van uniformiteit van de beoordelingen. De examencommissie gaat in 2013 een procedure vaststellen voor het benoemen van examinatoren. Op dit moment zijn gepromoveerde docenten in de masteropleidingen nog automatisch examinator. Wanneer de toetsdossiers per vak door de docenten zijn ontwikkeld, kan de examencommissie deze gaan gebruiken bij de controle op de kwaliteit van de toetsing.

De faculteit heeft een projectgroep Toetsbeleid ingesteld die gedurende 2012 en 2013 de examencommissies ondersteunt bij het uitwerken en implementeren van het toetsbeleid, en activiteiten zal ontwikkelen om docenten te informeren en te faciliteren.

De commissie waardeert de inspanningen door de examencommissie om de kwaliteit van de toetsing te borgen. Zij stelt vast dat de examencommissie nog niet volledig voldoet aan de versterkte rol, maar wel voldoende inspanningen verricht om ervoor te zorgen dat dit op korte termijn zo zal zijn.

Toetsing en beoordeling

Mastermodules kennen in principe drie toetsvormen: schriftelijk examen, mondeling referaat en de paper. Een gebruikelijke combinatie is een referaat met een schriftelijk examen, of een referaat met een paper. Daarnaast is er de lichtere toetsvorm van de mondelinge respons bij (de eerste weken van) een werkcollege. Een referaat of examen zal meestal aan het eind van de module gepland worden, en de paper volgt op het referaat. Het referaat is als het ware een kortere versie van de paper. De feedback van de docent op het referaat kan de student meenemen in de paper.

Docenten gebruiken voor de feedback op een referaat vaste formulieren, waarin onder meer de volgende criteria staan:

- Is de structuur/vraagstelling van het referaat duidelijk?
- Is de behandeling van primaire teksten adequaat?
- Wordt secundaire literatuur (voor luisteraars) duidelijk weergegeven? Is het duidelijk wat van gerefereerde auteurs afkomstig is, en wat van de referent zelf?

Voor de beoordeling van papers gelden dezelfde criteria, waarbij in de beoordeling meer de nadruk ligt op de juiste weergave van secundaire literatuur, het taalgebruik, en de argumentatieve stijl. Docenten bespreken papers altijd mondeling en individueel met de student. Het eindcijfer komt tot stand door weging van de deeltijfers voor onderdelen. Voor schriftelijke tentamens geldt dat docenten deze van tevoren aan collega's voorleggen (peer review). Bij mondelinge tentamens moet de docent de beoordeling uitvoerig toelichten en motiveren.

De commissie heeft tijdens de visitatie inzage gehad in divers tentamenmateriaal. De commissie heeft vastgesteld dat de wijze van toetsing aansluit op het cursusmateriaal en de beoogde doelstellingen per cursus. Voorts heeft zij opgemerkt dat werkstukken en mondelinge presentaties goed worden voorzien van schriftelijk feedback. De commissie is bijzonder positief over de zorgvuldige en precieze wijze waarop de docenten vertalingen beoordelen. De studenten waar de commissie mee heeft gesproken, zijn tevreden over de toetsing en beoordeling.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

Om een oordeel te vormen over het eindniveau van de studenten, heeft de commissie voor de masteropleiding 4 scripties opgevraagd (zie Bijlage 7). Bij het selecteren van de scripties is rekening gehouden met een spreiding van cijfers (lage, gemiddelde en hoge cijfers) en begeleiders.

Alle gelezen scripties zijn naar het oordeel van de commissie van goed, sommige zelfs van internationaal competitief niveau. De commissie is onder de indruk van de vaak interdisciplinaire onderwerpkeuze en integratie van moderne taalkunde en literaire theorie. De commissieleden troffen scripties aan met goed geformuleerde vraagstellingen, zorgvuldig gehanteerde methoden en een adequaat taalgebruik. De conclusies worden doorgaans goed door de data onderbouwd. In het bijzonder is de commissie positief over de diepgaande bestudering van teksten in het origineel. Deze aanpak beoordeelt de commissie als 'excellent practice'. Eén scriptie is beoordeeld met een 9,5. De commissie is het geheel met deze beoordeling eens, aangezien deze scriptie alle blijk geeft van een goed doorwrocht inzicht van de gekozen probleemstelling en dito aanpak waarmee de vraagstelling wordt beantwoord.

Opvallend vindt de commissie het verschil in lengte tussen scripties. De commissie vroeg zich af of studenten die langer dan voorgeschreven aan een masterscriptie hebben gewerkt, en daarom een uitgebreidere scriptie konden indienen, hoger zijn beoordeeld dan studenten die zich hebben gehouden aan de tijd- en omvangvoorschriften. De examencommissie heeft tijdens het visitatiebezoek uitgelegd dat de omvangseis nu stringenter dan in het verleden wordt gehanteerd. Daarnaast kennen de eerdere scripties, afkomstig van verschillende opleidingen, een zeer verschillende omvang: van 20 EC tot 60 EC. Soms schreven studenten een dubbele scriptie, voor twee opleidingen tegelijk. De commissie gaat er naar aanleiding van deze toelichting van uit dat scripties die in deze nieuwe masteropleiding worden geschreven, zullen voldoen aan de omvangseisen.

Alhoewel de masteropleiding Oudheidstudies deels Engelstalig is, schrijven de studenten hun scripties meestal in het Nederlands. De commissie begrijpt deze keuze omdat taalkundige vraagstukken vaak stoelen op subtiele nuances die studenten beter in hun moedertaal kunnen verwoorden. De commissie wijst er evenwel op dat Engels de academische voertaal is en dat masterstudenten zich hierin moeten kunnen uitdrukken. Zij stelt voor om aan Nederlandstalige scripties een Engelstalige samenvatting toe te voegen.

Bij de beoordeelde masterscripties was geen beoordelingsformulier aanwezig. De commissie heeft hierdoor een onderbouwde becijfering gemist. Het was de commissie bijvoorbeeld niet duidelijk of en hoe de zelfwerkzaamheid van studenten van invloed is geweest op het eindoordeel. De commissie heeft dit besproken met de verschillende gesprekspartners tijdens het visitatiebezoek en daaruit bleek dat zeer recent een beoordelingsformulier en een handleiding voor masterscripties is ingevoerd. Voordien was geen sprake van een geformaliseerde beoordeling. De commissie is geen voorstander van een systeem van beoordeling op basis van louter objectieve criteria. Zij vindt het van belang dat studenten vanuit een meer holistische benadering beoordeeld worden. Echter, zij staat er wel achter dat toetsing op een transparante wijze dient te gebeuren. Het vergroot de vergelijkbaarheid van toetsing tussen docenten. Daarnaast is het voor een student van belang om in te zien voor welke aspecten wel, en voor welke minder goed is gescoord. De commissie adviseert derhalve om de beoordelingsformulieren en handleiding consequent te gaan gebruiken. Eventueel kunnen docenten de geformaliseerde beoordeling aanvullen met een onderbouwing van het totaalcijfer. De commissie heeft geconstateerd dat de nieuwe beoordelingsformulieren voor de masterscripties geen weegfactoren kennen, mede door de diversiteit aan masters. Het wegen van de oordelen op de verschillende criteria wordt overgelaten aan de expertise van de beoordelaar. De commissie begrijpt dat de diversiteit aan masters het instellen van uniforme weegfactoren in de weg staat, maar adviseert om voor de masteropleiding Oudheidsstudies richtlijnen op te stellen voor de weging van de beoordelingscriteria, passend bij de eindtermen die met de masterscriptie worden getoetst.

Volgens de zelfstudie zullen studenten vooral uitstromen richting lerarenopleidingen (Klassieke talen, Godsdienst en levensbeschouwing, of Geschiedenis). Om tot de lerarenopleiding Klassieke talen toegelaten te worden, dienen ze bij de samenstelling van hun programma rekening te houden met een landelijk vastgelegde eis van 200 EC vakspecifiek onderwijs (in de bachelor- en masteropleiding samen). De te kiezen vakken binnen ACASA bieden ruimschoots de mogelijkheid hieraan te voldoen. Studenten die een wetenschappelijke loopbaan ambiëren, zullen meestal de researchmaster Classics doen, of beginnen met een gewone masteropleiding, en dan alsnog in die researchmaster instromen. Het programma *Classics* wordt ook gevolgd door studenten die geen carrière als classicus ambiëren. Deze studenten komen volgens deze zelfstudie op de arbeidsmarkt traditioneel goed terecht. Met name de vaardigheid van het close reading blijkt van universele waarde. Voor *Ancient History*

ligt dit iets anders. Slechts een kleine minderheid (10%) van de afgestudeerden in de geschiedenis ambiert een baan in het vwo. De eindkwalificaties die ook hier met het schrijven van een masterscriptie worden bereikt, geven toegang tot een breed spectrum aan beroepen, zoals blijkt uit een uitgebreid onderzoek onder alumni uit 2010. Het gaat vooral om functies waar de afgestudeerden informatie verzamelen, onderzoek verrichten, visies ontwikkelen en kennis overdragen, maar daarnaast ook om management- en organisatorische functies.

Alumni hebben tijdens de visitatie hun waardering uitgesproken voor de opleiding. De opleiding heeft naar hun mening bijzonder goed bijgedragen tot de ontwikkeling van een algemeen academisch niveau van denken waarmee zij in staat zijn om een vervolgcarière te starten.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren.

Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn. De toetsmethoden lijken adequaat en zijn gevarieerd. De commissie benadrukt wel het belang van de mondelinge tentamens en adviseert om deze, zij het in mindere mate, te blijven afnemen.

De commissie heeft geconstateerd dat bij veel toetsmateriaal, waaronder de masterscriptie, niet duidelijk is hoe de becijfering tot stand is gekomen. Zij staat positief tegenover de initiatieven van de opleiding om de becijfering transparanter te maken door de invoering van beoordelingsformulieren.

De commissie is onder de indruk van het eindniveau van de studenten. Zij baseert zich hierbij op de gelezen masterscripties, die zeer goed waren. De commissie is onder andere onder de indruk van de vaak interdisciplinaire onderwerpkeuze en integratie van moderne taalkunde en literaire theorie. De commissie stelt vast dat afgestudeerden zonder problemen doorstromen naar een researchmaster, naar lerarenopleidingen of naar de beroepspraktijk.

Conclusie

Masteropleiding Oudheidstudies: de commissie beoordeelt Standaard 3 als 'goed'.

Algemeen eindoordeel

De commissie is aan de hand van haar bevindingen, oordelen en de NVAO-beslisregels gekomen tot haar algemene eindoordeel.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Oudheidstudies* als 'goed'.

**VI: Masteropleiding
Midden-Oosten studies**

Samenvattend oordeel van de commissie

De masteropleiding Midden-Oosten studies is in september 2012 van start gegaan. In deze nieuwe masteropleiding zijn de 'oude' masters Hebreeuwse taal en cultuur en Arabische taal en cultuur opgenomen. Binnen deze master is ook het traject Midden-Oosten als apart traject opgenomen, waarin uitsluitend met secundaire en vertaalde literatuur gewerkt wordt.

Standaard 1

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een domeinspecifiek referentiekader opgesteld. Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen aan de universiteiten in Nederland die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Geesteswetenschappen worden beoordeeld. Gezien de diversiteit van opleidingen is het kader breed en niet prescriptief opgesteld. De in het kader geformuleerde doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid, Taalkunde, Letterkunde, Cultuurkunde, Geschiedenis, Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De commissie heeft vastgesteld dat het kader breed is met een weinig richtinggevend karakter. Zij heeft hier begrip voor aangezien het is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen. De commissie veronderstelt hierbij dat de opleidingen zelf het kader nader specificeren naar de eigen doelstellingen.

De masteropleiding Midden-Oosten studies kent drie duidelijk te onderscheiden trajecten: de taalspecifieke trajecten *Hebreeuws* en *Arabisch* en het niet-talige traject *Midden-Oosten*. De commissie is zich bewust van de problemen op gebied van levensvatbaarheid waarmee kleine masteropleidingen te maken hebben en beschouwt de keuze voor drie verschillende trajecten in een programma als een haalbare oplossing. Het traject *Hebreeuws* behoudt in de masteropleiding het herkenbare Amsterdams-joodse cultuurhistorisch profiel, dat direct in het verlengde ligt van de bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur. Het traject *Arabisch* is onder andere gericht op een verdere consolidatie van de in de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur opgedane taalvaardigheid. De commissie waardeert het dat de opleiding zo probeert tegemoet te komen aan zowel de behoefte aan verdieping van hebraïsten en arabisten, als aan de behoefte aan een masteropleiding Regiostudies gericht op het Midden-Oosten, die ook toegankelijk is voor studenten die geen Arabisch of Hebreeuws hebben gestudeerd. De commissie is positief over de gekozen insteek omdat de specifieke talige opleidingen, alsmede de aandacht voor de Amsterdams-joodse cultuur en historie, in Nederland (en daarbuiten) onder druk staan. De commissie begrijpt ook de keuze van de opleiding voor een apart, niet-talig *Midden-Oosten* traject omdat met name dit traject extra en andere studenten trekt die geïnteresseerd zijn in deze regio en die zorgen voor een levendige dynamiek binnen de opleiding.

De commissie heeft tijdens het bezoek geconstateerd dat de eindkwalificaties van deze opleiding passen bij het kader en het niveau van een masteropleiding. De commissie heeft echter ook geconstateerd dat de eindkwalificaties wel enigszins algemeen en breed geformuleerd zijn, waardoor de eigenheid van de drie trajecten nauwelijks zichtbaar is.

Standaard 2

In het studiejaar 2012-2013 is voor de opleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen de 8-8-4-indeling ingevoerd. Alle onderwijsprogramma's van Taal- en letterkunde zijn hierdoor gewijzigd. Het curriculum is verdeeld in twee semesters van ieder drie blokken. De eerste twee blokken van acht weken worden gevolgd door een collegevrij

blok van vier weken waarin de student zelfstandig een 'term paper' of tutorial voltooit. Ook de tweede helft van het jaar bestaat uit twee blokken van acht weken, gevolgd door een collegevrij blok van vier weken waarin de student de masterscriptie afrondt. Voor het schrijven van de masterscriptie wordt vanaf februari tijd gereserveerd in het programma. Het programma bestaat aldus uit zes vakken van 6 EC, uit een term paper of tutorial op de helft van het programma, en een eindschrijving (18 EC). Samen met de scriptie bestaat het masterprogramma dus voor iets meer dan de helft (36 EC) uit vakspecifieke onderdelen. Ieder traject kent een aantal verplichte vakken, maar vooral veel keuzeonderdelen.

De commissie spreekt haar waardering uit voor de manier waarop de opleiding het onderwijsprogramma heeft ingevuld. De commissie heeft tijdens het bezoek gezien dat de staf het programma zodanig heeft ingericht dat hierin de eigenheid van de drie trajecten (ondanks de algemeen geformuleerde eindtermen) duidelijk zichtbaar is, en dat de staf impliciet weet welke kennis en vaardigheden hierbij horen. Ook is de commissie positief over de keuzevrijheid die de student geboden wordt. Studenten krijgen veel vrijheid bij het kiezen van vakken en onderwerpen voor bijvoorbeeld term papers en de eindschrijving. Omdat de staf de studenten individueel begeleidt bij het kiezen van deze vakken en onderwerpen, zorgt de opleiding er volgens de commissie voor dat de student voldoende in staat gesteld wordt om de beoogde eindkwalificaties te behalen. Wel adviseert de commissie om op meer systematische wijze aandacht aan onderzoeksmethoden te besteden en om te verifiëren of studenten dit reeds voldoende geoefend hebben in de verschillende bacheloropleidingen. De commissie is positief over het gezamenlijke keuzevak *History of the Modern Middle East* en adviseert de opleiding om, daar waar dit mogelijk is, meer gemeenschappelijke vakken voor de studenten van de drie afzonderlijke masterprogramma's aan te bieden.

De commissie waardeert de manier waarop de deskundige en bekwame staf de studenten begeleidt en motiveert. De staf doet dit op betrokken en gedreven wijze en wordt door studenten als toegankelijk en benaderbaar ervaren. De commissie spreekt dan ook haar waardering uit voor de manier waarop de staf deze opleiding uitvoert en onderhoudt, ondanks zeer beperkte middelen en een grote werkdruk. Door deze beperkte middelen is er bijvoorbeeld sinds 2008 geen hoogleraar Arabisch meer. Ook maakt de commissie zich enigszins zorgen over de aanstelling van de hoogleraar Jiddische taal en cultuur, die in 2015 stopgezet wordt. De commissie constateert dat hij voor een deel zorgt voor de bijzondere invulling van het curriculum van het traject Hebreeuwse taal en cultuur en de commissie zou het dan ook betreuren wanneer dit aspect van het programma vervalst. De commissie adviseert in het verlengde daarvan te zorgen voor voldoende visie en (inhoudelijke) sturing op het programma. De commissie adviseert het management om hier meer aandacht aan te besteden en de staf meer te ondersteunen op dit gebied.

Standaard 3

De toetsen zijn van voldoende niveau. De toetsmethoden zijn voldoende adequaat en gevarieerd. De commissie heeft geconstateerd dat bij een deel van het toetsmateriaal, waaronder de masterscriptie, niet duidelijk is hoe de becijfering tot stand is gekomen. De commissie heeft tijdens het bezoek gezien dat de opleiding inmiddels maatregelen getroffen heeft om de transparantie van de becijfering te vergroten, onder andere door de invoering van beoordelingsformulieren.

De commissie concludeert dat het eindniveau van de studenten voldoende is. Zij baseert zich hierbij op de gelezen masterscripties, die van voldoende tot goed niveau waren. De beoordeling door de commissie komt grotendeels overeen met die van de scriptiebeoordelaars van de opleiding. De commissie is onder andere onder de indruk van de

vaak multidisciplinaire en interessante onderwerpkeuzes en het hoge niveau van het academisch taalgebruik.

Afgestudeerden Hebreeuwse taal en cultuur vinden relatief snel een baan in de Amsterdamse erfgoed- of kennissector of stromen door naar een aanpalende onderzoeksmaster, mede omdat ze daarbij sterk gestimuleerd en geholpen worden door (het netwerk van) de staf. Afgestudeerden Arabische taal en cultuur en/of Midden-Oosten studies vinden minder snel aansluiting op de arbeidsmarkt, omdat er minder geschikte banen zijn en omdat deze aansluiting minder centraal staat tijdens de opleiding. Hierdoor hebben studenten minder zicht op wat hun mogelijkheden op de arbeidsmarkt zijn. Ook worden deze studenten minder geholpen door de staf, hoewel de staf wel van plan is om dit meer te gaan doen door bijvoorbeeld hun eigen netwerk ter beschikking te stellen en door alumni meer te betrekken bij het vinden van interessante baanmogelijkheden voor afgestudeerden. Wat betreft de doorstroom naar aanpalende onderzoeksmasters betreuren zowel de commissie als de opleiding het dat de Universiteit van Amsterdam niet beschikt over een onderzoeksmaster die specifiek op het Midden-Oosten gericht is. De commissie moedigt de Universiteit van Amsterdam aan te overwegen een dergelijke onderzoeksmaster in te voeren, zodra dit enigszins mogelijk is.

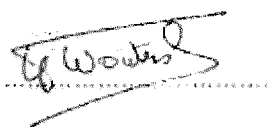
De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Masteropleiding Midden-Oosten studies

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 27 juni 2013

---

prof. dr. A. Wouters
voorzitter

M. Jansen
secretaris

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

---

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de bevindingen van de commissie ten aanzien van het landelijk vastgestelde Domeinspecifiek Referentiekader (1.1). Vervolgens wordt ingegaan op het profiel en de oriëntatie (1.2) en (het niveau van) de eindkwalificaties (1.3) van de masteropleiding Midden-Oosten studies aan de Universiteit van Amsterdam.

1.1 Domeinspecifiek referentiekader

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een domeinspecifiek referentiekader (hierna: kader) opgesteld (zie Bijlage 2). Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Regiostudies worden beoordeeld. Het betreft hier de beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur, Oudheidstudies en de diverse opleidingen die vallen onder regiostudies met betrekking tot Oost-Europa, het Midden-Oosten, Azië, Afrika en Noord-, Midden- en Zuid-Amerika. Omdat het spectrum van deze opleidingen zo breed is, hebben de opleidingen gekozen voor een niet-prescriptief referentiekader. Dit biedt ruimte voor opleidingen om eigen keuzen te maken en accenten te leggen al naar gelang hun profiel en oriëntatie. Het referentiekader voorziet in algemeen geformuleerde doelstellingen die vertaald zijn in eindkwalificaties voor zowel de bachelor- als de masteropleidingen. Deze doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn *Taalvaardigheid*, *Taalkunde*, *Letterkunde*, *Cultuurkunde*, *Geschiedenis*, *Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden* en *Algemene wetenschappelijke vorming*. De eindkwalificaties in het kader zijn eveneens gerelateerd aan de Dublin-descriptoren. De eindkwalificaties van de bacheloropleiding verwoorden de doelstelling dat afgestudeerde bachelorstudenten gekwalificeerd zijn voor een masteropleiding en van de masteropleiding dat afgestudeerde masterstudenten gekwalificeerd zijn voor een doctorale opleiding.

De commissie beaamt dat het kader een breed en daardoor weinig richtinggevende karakter heeft. Zij heeft hiervoor begrip, aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met ieder een eigen profiel en oriëntatie. De commissie stelt vast dat het kader voldoende is, mits opleidingen het verder specificeren in eigen doelstellingen.

Het valt de commissie op dat het kader meer houvast biedt aan opleidingen die talen bestuderen dan opleidingen waarin cultuur en geschiedenis centraal staan. Deze houvast wordt geboden omdat een relatief groot aantal eindkwalificaties gericht is op taalverwerving en letterkundige en taalkundige kwalificaties. De commissie trekt hieruit de conclusie dat het kader meer richtinggevend is voor de talige specialisaties *Hebreeuwse taal en cultuur* en *Arabische taal en cultuur* dan voor de niet-talige specialisatie *Midden-Oosten studies* in de masteropleiding Midden-Oosten studies.

1.2 Profiel en oriëntatie

De masteropleiding Midden-Oosten studies is in september 2012 van start gegaan. In deze nieuwe masteropleiding zijn de 'oude' masters Hebreeuwse taal en cultuur en Arabische taal en cultuur opgenomen. Binnen deze master is daarnaast ook een traject *Midden-Oosten* opgenomen, waarin uitsluitend met secundaire en vertaalde literatuur gewerkt wordt. Het gaat om drie duidelijk te onderscheiden trajecten: de taalspecifieke trajecten *Hebreeuws* en *Arabisch* en het niet-talige traject *Midden-Oosten*. Het traject *Hebreeuws* behoudt in de masteropleiding een herkenbaar cultuurhistorisch profiel, dat onmiskenbaar in het verlengde ligt van de bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur. Het traject *Arabisch* is onder andere gericht op een verdere consolidatie van de in de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur opgedane taalvaardigheid.

De opleiding probeert door het opnemen van deze drie trajecten tegemoet te komen aan zowel de behoefte aan verdieping van hebraïsten en arabisten, als aan de behoefte aan een masteropleiding regiostudies gericht op het Midden-Oosten, die ook toegankelijk is voor studenten die geen Arabisch of Hebreeuws hebben gestudeerd. Op die manier kan het masteronderwijs in de hebraïstiek en arabistiek in stand gehouden worden en wordt tegelijkertijd een grotere groep andere studenten, zoals studenten politicologie, religiestudies en rechten, in staat gesteld om zich te specialiseren in het Midden-Oosten. De keuze om dit te doen door taalspecifieke trajecten met een niet-talig traject samen te brengen, is gebaseerd op ervaringen aan Harvard University, waar een dergelijk systeem goed functioneert. De commissie heeft tijdens het bezoek geconstateerd dat de opleiding het vooral belangrijk vindt dat de eigenheid van de drie verschillende trajecten, en dan met name de eigenheid van de twee talige trajecten, in stand gehouden wordt. Daar waar samengewerkt kan worden, zal de opleiding dit niet nalaten, zoals bijvoorbeeld in het gezamenlijke keuzevak *History of the Modern Middle East*, maar het is geen primaire doelstelling.

1.3 Eindkwalificaties en niveau

In de zelfevaluatie is de volgende algemene doelstelling van de master Midden-Oosten studies opgenomen:

“Met de master Midden-Oosten studies wordt beoogd de student zodanige kennis en vaardigheden en een zodanig inzicht bij te brengen op het desbetreffende vakgebied dat de afgestudeerde in staat is op zelfstandige en professionele wijze een functie uit te oefenen op gevorderd academisch niveau, en beschikt over adequate competenties om aan een promotietraject te beginnen.”

De opleiding heeft deze algemene doelstelling vertaald in een aantal algemene en opleidingsspecifieke eindkwalificaties. De commissie heeft de eindkwalificaties bestudeerd en stelt vast dat deze een voldoende vertaling van het domeinspecifieke referentiekader laten zien. De commissie stelt ook vast dat de eindkwalificaties op het juiste niveau geformuleerd zijn en passen bij de Dublin-descriptoren. De commissie heeft wel geconstateerd dat de eindkwalificaties erg algemeen zijn waardoor ze het profiel van de opleiding niet duidelijk terug ziet komen. De commissie heeft echter tijdens het bezoek gezien dat de opleiding de studenten kennis en vaardigheden leert die gericht zijn op een verdere (impliciete) consolidatie van de in de bachelor opgedane taalvaardigheid Hebreeuws en Arabisch en een verdere verdieping van de historische en letterkundige kennis, goede beheersing van de voornaamste cultuurhistorische onderzoekstechnieken en een gedegen overzicht van de daarbij gehanteerde theorieën. De commissie stelt dan ook vast dat de eindtermen niet bijzonder concreet geformuleerd zijn, maar de commissie heeft tijdens de gesprekken met de

docenten geconstateerd dat de leden van de staf allen impliciet dezelfde doelstellingen voor ogen hebben. Deze zouden volgens de commissie dan ook kunnen worden opgeschreven.

Overwegingen

De commissie concludeert dat het domeinspecifieke referentiekader een breed en daardoor weinig richtinggevend kader schetst. De commissie heeft echter begrip voor het feit dat het kader weinig richtinggevend is, gezien de diversiteit aan opleidingen die tot dit kader behoren. Zij is zich ervan bewust dat hierdoor een taak bij de opleidingen is neergelegd om het kader nader te concretiseren. Desondanks biedt het kader voldoende houvast om te verifiëren of de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding voldoen aan de eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld. Dit komt volgens de commissie doordat de inhoud van het kader vooral gericht is op taalverwerving en letterkundige en taalkundige kwalificaties waardoor het kader voldoende houvast biedt aan een (grotendeels) talige opleiding zoals de master Midden-Oosten studies.

Voor wat betreft de gespecialiseerde master Hebreeuws is de commissie positief over het behoud van het Amsterdams cultuurhistorisch profiel dat, net als in de bachelor, de geschiedenis van joods Amsterdam en de geschiedenis van het Zionisme en de staat Israël centraal stelt. Omdat het aanbod van gespecialiseerde masters Arabisch en Midden-Oosten in Nederland momenteel erg beperkt is, waardeert de commissie ook de profielkeus van de opleiding voor deze twee specifieke trajecten. Met de verdiepende niet-talige Midden-Oostenmaster voor niet-arabisten heeft de opleiding een manier gevonden om een nieuwe en redelijk omvangrijke groep studenten te interesseren voor de bestudering van deze regio.

De eigenheid van deze profielen komt echter niet naar voren in de gepresenteerde eindkwalificaties. De commissie stelt vast dat de eindkwalificaties erg algemeen geformuleerd zijn, maar heeft tijdens het bezoek wel gezien dat de leden van de staf allen impliciet dezelfde doelstellingen voor ogen hebben. De commissie adviseert de opleiding dan ook om op korte termijn nog eens goed te kijken naar de eindkwalificaties en deze meer te specificeren in de richting van de gekozen profielen.

Conclusie

Masteropleiding Midden-Oosten studies: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de inrichting van het curriculum (2.1). Vervolgens wordt ingegaan op de mate waarin de eindkwalificaties zijn vertaald binnen het curriculum (2.2). In 2.3 wordt ingegaan op de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving, waarbij het didactisch concept, de werkvormen, de voorzieningen en ondersteuning aan bod komen. Tot slot staan de volgende onderwerpen centraal: studeerbaarheid (2.4), onderwijsgevend personeel (2.5) en kwaliteitszorg (2.6).

Dit geldt echter in mindere mate voor de studenten die vanuit diverse andere bacheloropleidingen instromen in deze masteropleiding. Uiteindelijk gaven alle studenten, waar de commissie mee gesproken heeft, aan behoefte te hebben aan meer ondersteuning op dit vlak.

2.3 Onderwijsleeromgeving

De commissie is nagegaan vanuit welk didactische visie het onderwijs verzorgd wordt en of de beschikbare voorzieningen toereikend zijn.

Didactisch concept

De zelfevaluatie beschrijft dat het didactisch concept in de master sterk afhankelijk is van het traject en het vakkenpakket dat de student kiest. Hierdoor is er geen sprake van een uniform didactisch concept. De opleiding hanteert een gevarieerd aantal benaderingen en methoden, afhankelijk van de kennis, vaardigheden en belangstelling van de (nogal uiteenlopende) studentenpopulatie.

De commissie heeft tijdens het bezoek gezien dat in de master de nadruk vooral op het trainen van zelfwerkzaamheid ligt. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het aantal presentaties en papers die studenten moeten verzorgen tijdens het cursorisch onderwijs. Bij het schrijven van de term paper en de masterscriptie zijn zelfstandig onderzoek, schriftelijke rapportage en het verwerken van mondelinge en schriftelijke feedback de voornaamste werkvormen. Daarnaast zijn er voor het traject *Arabisch* leespractica.

Studenten zijn vooral enthousiast over het schrijven van de (term)papers. Het zijn er wel veel, maar de studenten vinden dat ze op die manier beter voorbereid worden op het schrijven van de eindscripctie en het zelfstandig verrichten van wetenschappelijk onderzoek. Ook de gehanteerde werkvormen sluiten hierop aan. De opleiding hanteert een combinatie van korte, inleidende hoorcolleges, gevolgd door werkgroepbijeenkomsten. Studenten moeten van tevoren teksten hebben gelezen, die vervolgens in werkgroepbijeenkomsten besproken worden. Docenten zorgen voor individuele feedback op de bijdrage van studenten aan de werkgroepbijeenkomsten.

De commissie heeft tijdens het bezoek gezien dat, met name in vergelijking met de bacheloropleidingen Hebreeuwse en Arabische taal en cultuur, de hoeveelheid stof, de inhoudelijke complexiteit hiervan, de methodologische reflectie en het aantal theoretische toepassingen in de master toenemen. Ook heeft de commissie van studenten gehoord dat zij voldoende begeleid worden door docenten, zowel tijdens het cursorisch onderwijs als bij het schrijven van de term paper en de scriptie. Studenten *Hebreeuws* en *Arabisch* vertelden tijdens de visitatie dat ze regelmatig met hun begeleider de resultaten, ingeleverde concepthoofdstukken en eventueel vervolgonderzoek bespreken. Voor de studenten van het traject *Midden-Oosten studies* organiseert de opleiding enkele scriptiebijeenkomsten, waarin de studenten commentaar geven op elkaars werk.

Voorzieningen

Studenten van de masteropleiding Midden-Oosten studies kunnen van dezelfde voorzieningen gebruik maken als de studenten van de bacheloropleidingen Hebreeuwse en Arabische taal en cultuur. Voor een overzicht van deze voorzieningen verwijzen we naar de rapportages van deze specifieke bacheloropleidingen. Met name de opleiding Hebreeuwse taal en cultuur beschikt over een aantal unieke opleidingsspecifieke voorzieningen. Studenten zijn hier ook erg over te spreken. Zo werkt, bijvoorbeeld in de module *Amsterdam as a Jewish City*, de opleiding intensief samen met een aantal joodse bibliotheken en andere relevante en

unieke lokale onderzoekscollecties en -locaties.

2.4 Studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens met betrekking tot instroom, studeerbaarheid en rendementen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Instroom

Met ingang van september 2012 zijn de masters Hebreeuwse taal en cultuur en Arabische taal en cultuur opgenomen in de nieuwe opleiding Midden-Oosten studies. Binnen deze master is ook het nieuwe traject Midden-Oosten opgenomen. Van deze laatste zijn er daarom nog geen kwantitatieve gegevens beschikbaar.

De zelfevaluatie beschrijft dat het mastertraject Hebreeuwse taal en cultuur een kleine, stabiele instroom kent. De opleiding probeert het aantal studenten te verhogen door dit mastertraject ook voor andere studenten open te stellen. De instroom van studenten in de master Arabisch heeft een aantal jaren rond de 5 gelegen. In september 2010 werd voor het eerst het Midden-Oostentraject aangeboden, naast het reeds bestaande traject Arabisch. De instroom ligt sinds dat jaar tussen de 15 en de 20 studenten, waarvan er drie tot vijf de Arabische variant volgen.

De zelfevaluatie beschrijft het volgende op gebied van toelating:

- Studenten hebben toegang tot het mastertraject *Hebreeuwse taal en cultuur* op grond van een afgeronde bachelor Hebreeuwse taal en cultuur van de UvA of een gelijkwaardige academische opleiding. Met Israëlische afgestudeerde bachelors worden individuele trajecten afgesproken, waarbij de opleiding geen vrijstellingen verleent.
- Het mastertraject *Arabische taal en cultuur* is toegankelijk met een bachelor diploma in de Arabische taal en cultuur van de UvA of een gelijkwaardig diploma van een andere universiteit. De vooropleiding van buitenlandse studenten wordt getoetst aan de in de OER vastgelegde criteria. Buitenlandse studenten moeten bovendien een toelatingsexamen afleggen.
- Het mastertraject *Midden-Oosten studies* is toegankelijk met een bachelor diploma van de UvA in de geesteswetenschappen, de sociale wetenschappen, of een vergelijkbaar diploma van een andere universiteit, mits de student tijdens de bachelor de minor Midden-Oosten heeft gevolgd, of minimaal 30 EC aan vergelijkbare vakken. De vooropleiding van buitenlandse studenten wordt getoetst aan de in de OER vastgelegde criteria. Buitenlandse studenten moeten bovendien een toelatingsexamen afleggen.

Studielast en studeerbaarheid

De zelfevaluatie beschrijft dat de studielast evenredig over de opleiding verdeeld is. De studenten zijn voldoende tevreden over de studielast en de studeerbaarheid van de opleiding. De commissie stelt door de gesprekken met studenten, docenten en alumni, ook vast dat de studielast niet onevenredig zwaar is. Wel viel het de commissie op dat in het mastertraject *Arabisch* een deel van de studie gericht is op het lezen van Arabische bronteksten die aansluiten op de wekelijkse werkgroepbijeenkomsten. Studenten in het traject *Midden-Oosten studies* werken echter met Engelse vertalingen. Op de vraag van de commissie of dit de studenten uit het *Midden-Oosten* traject niet teveel bevoordeelt, reageerden de studenten uit beide mastertrajecten dat de studiebelasting uiteindelijk even groot is. De studenten *Arabisch* krijgen namelijk net iets meer begeleiding en hulp bij de vertaling van de bronteksten. Het gesprek over de inhoud en de analyse van de brontekst is vervolgens hetzelfde.

Rendementen

De commissie heeft gekeken naar de rendementen van de eerdere mastertrajecten *Arabische en Hebreeuwse taal en cultuur*. Omdat van het nieuwe traject *Midden-Oosten* binnen deze master nog geen kwantitatieve gegevens bekend zijn, kan de commissie hier geen oordeel over uitspreken.

2.5 Onderwijspersoneel

Kwaliteit onderwijspersoneel mastertraject Hebreeuws

De vaste staf is elk voor 0,4 fte betrokken bij het onderzoeksinstituut voor Cultuur en Geschiedenis (ICG). Alle kerndocenten publiceren actief in internationaal verband, hebben zitting in de redacties van wetenschappelijke tijdschriften en reeksen, organiseren en bezoeken internationale wetenschappelijke congressen, zijn betrokken bij projectaanvragen, verzorgen publiekslezingen en schrijven wetenschappelijk-populaire artikelen. Sinds 2001 brengt de groep een eigen, internationaal peer-reviewed jaarboek uit: *Zutot. Perspectives on Jewish Culture* (Brill: Boston/Leiden).

De onderzoeksspecialismen van de staf vallen primair onder de noemer van joodse culturele en intellectuele geschiedenis, vanaf de Middeleeuwen tot en met de moderne tijd. De commissie maakt zich, net als bij de bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur, wel enigszins zorgen over de aanstelling van een bijzonder hoogleraar, die in 2015 stopgezet wordt. Deze hoogleraar heeft als kernspecialisatie de vroegmoderne Ashkenazische cultuurgeschiedenis (in het bijzonder *book history*) en Jiddisj. De commissie stelt dat dit een cruciaal onderdeel in het unieke profiel van het onderwijsprogramma is en zou het betreuren wanneer dit aspect van het programma vervalst.

Kwaliteit onderwijspersoneel mastertraject Arabisch

De zelfevaluatie beschrijft dat het onderwijs in de opleiding Arabisch uitsluitend verzorgd wordt door docenten die actief zijn in het wetenschappelijk onderzoek. Zo is een docent verbonden aan het Instituut voor Cultuur en Geschiedenis (ICG), terwijl twee andere docenten verbonden zijn aan het Amsterdam Center for Language and Communication (ACLIC). Sinds 2008 is er echter geen hoogleraar Arabisch meer. De voorzitter van de capaciteitsgroep Semitische talen is nu verantwoordelijk voor de opleiding Arabisch en de voorzitter van de capaciteitsgroep Religiestudies adviseert de opleiding op het gebied van onderzoek. De commissie adviseert, net als bij de bacheloropleiding Arabische taal en cultuur, na te gaan op welke manier de opleiding kan zorgen voor voldoende visie op en inhoudelijke sturing van het masterprogramma zonder een hoogleraar Arabisch. Het faculteitsbestuur is van mening dat het niet noodzakelijk is om voor alle opleidingen een hoogleraar te hebben. Volgens de opleiding kan voldoende visie op, en inhoudelijke sturing van het masterprogramma ook gerealiseerd worden door een juiste mix van stafleden met diverse expertise op verschillende inhoudsgebieden en door de betrokkenheid van de voorzitter van de capaciteitsgroep Religiestudies.

Studenten van de mastertrajecten *Hebreeuwse en Arabische taal en cultuur* lieten tijdens het bezoek weten dat ze alle docenten capabel en didactisch voldoende bekwaam vinden. Docenten weten veel, leggen zaken goed uit en zorgen voor de nodige verdieping, zowel tijdens colleges als in het collegemateriaal dat ze (deels) zelf ontwikkelen. Ook waarderen de studenten de intensieve begeleiding die ze van de staf ontvangen. Studenten beschreven de docenten als toegankelijk en benaderbaar. De studenten stelden wel vast dat de groepsgrootte hierin een belangrijke rol speelt. Door de beperkte groepsomvang is er meer tijd en ruimte voor begeleiding en individueel maatwerk.

Kwantiteit onderwijspersoneel

De zelfevaluatie beschrijft dat voor de opleidingen Hebreeuwse taal en cultuur 0,86 fte aan onderwijstijd beschikbaar is, voor veertien bachelor- en drie masterstudenten. Voor de opleidingen Arabische taal en cultuur is 1,5 fte aan onderwijstijd beschikbaar voor 44 bachelor- en 21 en drie masterstudenten (studenten die meedoen aan respectievelijk *Midden-Oosten studies* en *Arabisch*). De commissie concludeert dat dit een acceptabele verhouding is. De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek van studenten vastgesteld dat docenten goed bereikbaar en aanspreekbaar zijn, zorgen voor intensieve begeleiding en dat studenten tevreden zijn over het aantal contacturen.

2.6 Kwaliteitszorg

De commissie heeft gecontroleerd in hoeverre studenten en docenten betrokken en gehoord worden bij het evalueren en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. De zelfevaluatie beschrijft dat de invoering van het nieuwe curriculum bewaakt wordt door een faculteitsbrede monitorgroep. Daarnaast draagt het departement Taal- en letterkunde zorg voor de formele evaluatie van de vakken.

De commissie heeft tijdens het bezoek ook de mogelijkheid gehad om met leden van de opleidingscommissie te spreken. Zij heeft gezien dat deze groep studenten en docenten voldoende betrokken is bij de kwaliteit van het onderwijs en actief invloed uitoefent om de kwaliteit te optimaliseren. De commissie is hier tevreden over.

Overwegingen

De commissie constateert na bestudering van het onderwijsprogramma dat de opleiding de studenten in staat stelt de eindkwalificaties te bereiken. De commissie constateert dat het onderwijsaanbod erg divers is, maar niet bandeloos, doordat de opleiding in de gaten houdt dat de aanbevolen keuzevakken betrekking hebben op het gebied van de moderne Midden-Oosten studies. Op die manier doen studenten voldoende gespecialiseerde expertise op. Verder dragen de voorzieningen bij aan de mogelijkheid voor studenten om het onderwijsprogramma probleemloos te doorlopen.

De commissie is positief over de hoeveelheid ruimte en keuzemogelijkheden voor individuele studenten. Het masterprogramma zet sterk in op de specialisatiewens van de individuele student. Studenten hebben sterk het gevoel dat ze persoonlijk bediend worden en veel vrijheid hebben bij het kiezen van vakken en bij het kiezen van onderwerpen voor bijvoorbeeld term papers en scripties. Dit kan naar mening van de commissie ook vooral doordat de groepsomvang beperkt is, waardoor er meer ruimte is voor maatwerk.

Wel stelt de commissie het te betreuren dat de opleiding niet meer gemeenschappelijke vakken aanbiedt. De commissie adviseert de opleiding te bekijken in hoeverre er meer vakken aangeboden kunnen worden, waarbij studenten van de afzonderlijke trajecten samen les krijgen, zoals bij het vak *History of the Modern Middle East*. Ook adviseert de commissie om meer aandacht te besteden aan de samenhang binnen de mastertrajecten *Arabisch* en *Midden-Oosten studies*. Studenten missen deze samenhang en koppelen dit aan onvoldoende afstemming tussen staf/docenten onderling.

De commissie stelt vast dat de term paper een geschikte manier is om de student voor te bereiden op de eindschrijft. De commissie stelt echter ook vast dat de onderzoeksvaardigheden die in de bacheloropleiding opgedaan worden, niet structureel verder ontwikkeld of verdiept worden in de masteropleiding. De studenten gaven tijdens het bezoek aan dat de opleiding hier meer aandacht aan zou kunnen besteden. De commissie adviseert de

opleiding gehoor te geven aan deze behoefte.

De commissie is voldoende tevreden over het didactisch concept dat gericht is op het trainen van de zelfwerkzaamheid van de student. Ook over de hoeveelheid begeleiding en de kwaliteit van de opleidingsspecifieke voorzieningen is de commissie tevreden. Studenten ervaren voldoende contacturen en vinden docenten voldoende toegankelijk en benaderbaar. Daarnaast beschikt vooral de opleiding Hebreeuwse taal en cultuur over een aantal unieke voorzieningen.

De commissie heeft waardering voor de (onderzoeks)kwalificaties van de stafleden en de manier waarop deze kwalificaties ingezet worden in het onderwijs van de opleiding. De commissie heeft tijdens het bezoek geconstateerd dat de opleiding wordt verzorgd door betrokken docenten met voldoende expertise op hun vakgebied, die als zeer benaderbaar en toegankelijk door hun studenten ervaren worden. Wel adviseert de commissie de opleiding om zorgvuldig om te gaan met de aanstelling van de bijzonder hoogleraar Jiddische taal en cultuur. Hij zorgt voor de invulling van een belangrijk programmaonderdeel van het traject Hebreeuws en de commissie zou het betreuren wanneer dit unieke onderdeel verloren gaat. Verder bleek tijdens de visitatie dat er sinds 2008 geen hoogleraar Arabisch meer is, en de commissie benadrukt dat het van belang is dat er voldoende visie en (inhoudelijke) sturing is op de inrichting van de trajecten *Arabisch* en *Midden-Oosten*.

De commissie stelt vast dat de opzet en de werking van het kwaliteitszorgsysteem voldoende is. Tijdens de visitatie gaven zowel docenten als studenten aan dat zij betrokken en gehoord worden als het gaat om de kwaliteit van het onderwijs. De commissie stelt dan ook vast dat de opleiding voldoende zicht heeft op en controle heeft over de kwaliteit van het onderwijs.

Conclusie

Masteropleiding Midden-Oosten studies: de commissie beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven (3.1) en vervolgens de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleidingen realiseren (3.2).

3.1 Het systeem van toetsing en beoordeling

Toetsbeleid

De Universiteit van Amsterdam heeft in december 2010 het Kader Toetsbeleid Universiteit van Amsterdam vastgesteld. Dit kader geeft 22 randvoorwaarden waaraan facultair toetsbeleid moet voldoen. De Faculteit der Geesteswetenschappen heeft het universitaire kader uitgewerkt in een facultair Kader Toetsbeleid, dat in juni 2012 is vastgesteld. Verschillende

facetten van toetsbeleid komen hierin aan de orde, zoals de beschikbaarheid per vak van een studiehandleiding waarin de toetsingsregeling van het vak is opgenomen.

De faculteit is gestart met het opstellen van toetsdossiers per vak (tijdens het visitatiebezoek waren deze toetsdossiers nog niet gereed). De examinerator stelt dit toetsdossier samen na afloop van ieder vak. In het toetsdossier zijn de volgende zaken opgenomen: studiehandleiding, deelttoetsen, cesuurbepaling, antwoordmodellen/beoordelingscriteria, beoordelingsformulier, uitslagen, een beschrijving van de wijze waarop de toets is ontwikkeld en waarop de uitslagen tot stand zijn gekomen. Voor het ontwikkelen van toetsen en het samenstellen van het toetsdossier is een Checklist Toetsen en Beoordelen beschikbaar. De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de faculteit werk maakt van de implementatie van het toetsbeleid en van het vastleggen van informatie over de wijze van toetsing. De aanpak draagt bij aan een zorgvuldige borging van de kwaliteit van de toetsing en beoordeling. Tijdens het bezoek was een volledig toetsdossier echter nog niet beschikbaar. De commissie heeft wel onderdelen van deze dossiers gezien en dan vooral de studiehandleidingen, de toetsen en (in een aantal gevallen) de beoordelingscriteria en antwoordmodellen. De commissie adviseert de opleiding om deze maatregel alsnog versneld in te voeren.

Examencommissie

Voor de masteropleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen is in september 2010 één gezamenlijke examencommissie ingesteld, de examencommissie van de Graduate School. De examencommissie heeft in de afgelopen jaren een inhoudelijke beleidslijn en een besluitvorming voor alle masterprogramma's ontwikkeld. Voor elke masteropleiding of cluster van opleidingen is een gedelegeerde aangewezen. De gedelegeerden per masteropleiding worden geraadpleegd indien een verzoek over hun opleiding binnenkomt, zodat ook inhoudelijke afwegingen meegenomen kunnen worden.

De commissie heeft met leden van de examencommissie besproken in hoeverre de examencommissie de in 2010 versterkte rol van examencommissies oppakt. De examencommissie is op basis van facultair toetsbeleid gestart met de ontwikkeling van beoordelingsformulieren voor scripties en met het herzien van scriptiehandleidingen. In 2013 start de examencommissie met een controle op het invullen en archiveren van de beoordelingsformulieren. Daarnaast start de examencommissie met het vergelijken van de beoordelingen van masterscripties. Men is ten tijde van deze visitatie nog onvoldoende op de hoogte van de mate van uniformiteit van de beoordelingen. De examencommissie stelt in 2013 een procedure vast voor het benoemen van examineratoren. Ten tijde van de visitatie zijn gepromoveerde docenten in de masteropleidingen nog automatisch examinerator. Wanneer de toetsdossiers per vak door de docenten zijn ontwikkeld, kan de examencommissie deze gaan gebruiken bij de controle op de kwaliteit van de toetsing. Gelet op de specifieke expertise die voor de uitvoering van dit toetsbeleid nodig is, overweegt de examencommissie het inzetten van externe hulpbronnen, zoals beoordelaars en toetsdeskundigen van zusterfaculteiten.

Wanneer de toetsdossiers per vak door de docenten zijn ontwikkeld, kan de examencommissie deze gaan gebruiken bij de controle op de kwaliteit van de toetsing. De commissie heeft begrepen dat de examencommissie hierbij het probleem ervaart dat vaak getentamineerd wordt in de gedoecerde vreemde talen met soms een ander schrift of alfabet, dat niet wordt beheerst door de leden van de examencommissie. De examencommissie stelt voor om een procedure in te stellen waarbij binnen de opleidingen zelf de controle plaatsvindt. Waar twijfel of onzekerheid rijst, wordt door de examencommissie naar een

externe hulpbron gezocht. Dat kan een voormalig stafflid zijn of een collega van een zusterfaculteit.

De faculteit heeft een projectgroep Toetsbeleid ingesteld die gedurende 2012 en 2013 de examencommissies ondersteunt bij het uitwerken en implementeren van het toetsbeleid, en activiteiten ontwikkelt om docenten te informeren en faciliteren.

De commissie waardeert de inspanningen door de examencommissie om de kwaliteit van de toetsing te borgen. Zij stelt vast dat de examencommissie nog niet volledig voldoet aan de versterkte rol, maar wel voldoende inspanningen verricht om ervoor te zorgen dat dit op korte termijn zo is. De toetsdossiers vormen hiervoor een waardevolle basis, aldus de commissie.

Toetsing en beoordeling

De commissie heeft tijdens de visitatie divers toetsmateriaal bekeken en stelt vast dat de opleiding tijdens de master vooral de paper en de mondelinge presentatie als toetsvormen hanteert. Deze commissie heeft gezien dat deze toetsvormen vastgelegd zijn in de digitale studiegids en dat de toetsvormen in de verschillende cursushandleidingen nader gespecificeerd worden. De commissie concludeert dat deze gekozen toetsvormen voldoende passen bij het streven van de opleiding om de zelfwerkzaamheid van de masterstudenten te trainen en hen voor te bereiden op het schrijven van de masterscriptie. De commissie heeft tijdens het bezoek een aantal toetsen bekeken. De commissie stelt vast dat deze toetsen van voldoende niveau zijn en voldoende aansluiten op de cursusmaterialen en de beoogde leerdoelen per cursus. Ook de studenten gaven tijdens het bezoek aan dat ze tevreden zijn over de toetsing en beoordeling.

De commissie heeft echter ook geconstateerd dat in een aantal gevallen de beoordelingscriteria niet voldoende duidelijk waren. De commissie staat daarom positief tegenover de initiatieven van de opleiding om de becijfering transparanter te maken door de invoering van beoordelingsrichtlijnen en -criteria (inclusief normeringen/wegingen). Voor het schrijven en beoordelen van papers heeft de opleiding inmiddels beoordelingscriteria geformuleerd. De commissie adviseert de opleiding de geplande verbeteringen voor de andere toetsvormen alsnog versneld in gang te zetten. Dit geldt ook voor diverse andere administratieve verplichtingen naar aanleiding van het gewijzigde toetsbeleid van de faculteit, zoals het eerder genoemde toetsdossier per vak.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

Om een oordeel te vormen over het eindniveau van de studenten, heeft de commissie voor de masteropleiding scripties opgevraagd (zie Bijlage 7). Bij het selecteren van de scripties is rekening gehouden met een spreiding van cijfers (lage, gemiddelde en hoge cijfers) en begeleiders.

Alle gelezen scripties zijn naar het oordeel van de commissie van voldoende niveau. De beoordeling door de commissie komt grotendeels overeen met die van de scriptiebeoordelaars van de opleiding. De commissieleden troffen scripties aan met helder geformuleerde en interessante probleemstellingen, zorgvuldig gehanteerde onderzoeksmethoden, hoog academisch taalgebruik en met doorgaans voldoende door data onderbouwde conclusies.

Bij de beoordeelde scripties was geen beoordelingsformulier aanwezig. De commissie heeft hierdoor een onderbouwde becijfering gemist. De commissie heeft dit besproken met de

verschillende gesprekspartners tijdens het visitatiebezoek en daaruit bleek dat zeer recent een beoordelingsformulier en een handleiding voor scripties is ingevoerd. Deze wordt inmiddels toegepast door de opleiding. Omdat de commissie stelt dat toetsing op een transparante wijze dient te gebeuren, adviseert de commissie om de beoordelingsformulieren en handleiding consequent te gebruiken.

Uit gesprekken met alumni blijkt dat het merendeel van de afgestudeerden terecht komt in het bedrijfsleven of de publieke sector. Tijdens het bezoek bleek uit gesprekken met alumni en docenten dat vooral de afgestudeerden Hebreeuws relatief makkelijk een baan vinden, met name in de Amsterdamse joodse erfgoed- en kennissector. Het netwerk van de staf speelt hierbij een belangrijke rol en wordt optimaal aangewend om afgestudeerden ergens onder te brengen. Sommige studenten stromen door naar een onderzoeksmaster, meestal Geschiedenis, Literary Studies, General Linguistics en Religious Studies. Tussen de masteropleiding Hebreeuws en deze onderzoeksmaster bestaat een gedeeltelijke overeenkomst in vakken, aldus de opleiding.

Bij de trajecten *Arabisch* en *Midden-Oosten* is dit anders. Uit gesprekken met alumni en staf bleek dat deze groep afgestudeerden moeilijker een passende plek op de arbeidsmarkt vindt. Studenten en alumni gaven aan dat hier tijdens de opleiding ook nauwelijks aandacht aan besteedt wordt. Ondanks dat de studenten zich, afhankelijk van traject en keuzepakket, wel arabist of Midden-Oostendeskundige mogen noemen, vinden de studenten hun arbeidsmarktperspectieven na deze opleiding soms onduidelijk. Alumni van beide mastertrajecten bevestigden dit beeld. Alumni benadrukten daarbij overigens wel dat voor afgestudeerden van beide mastertrajecten de banen momenteel niet voor het oprapen liggen, omdat er meer afgestudeerden dan banen zijn. Daarnaast vertelden de alumni het gevoel te hebben dat ze te generiek opgeleid zijn en een duidelijk profiel missen als het gaat om de aansluiting met de arbeidsmarkt. De docenten gaven aan dat ze zich hiervan bewust zijn en dat ze inmiddels maatregelen getroffen hebben om vanuit hun eigen netwerk meer baanmogelijkheden te realiseren voor afgestudeerden. Ook wil de staf de alumni meer betrekken bij dit streven naar meer baanmogelijkheden voor afgestudeerden.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn. De toetsmethoden zijn voldoende gevarieerd en passen bij de ontwikkeling van de student richting zelfstandigheid.

De commissie heeft geconstateerd dat bij veel toetsmateriaal, waaronder de masterscriptie, niet duidelijk is hoe de becijfering tot stand is gekomen. Zij staat daarom positief tegenover de initiatieven van de opleiding om de becijfering transparanter te maken door de invoering van beoordelingsformulieren.

De commissie stelt vast dat het eindniveau van de studenten voldoende is. Zij baseert zich hierbij op de gelezen masterscripties, die van voldoende tot goed niveau waren. Alle gelezen scripties zijn naar het oordeel van de commissie van voldoende niveau. De beoordeling door de commissie komt grotendeels overeen met die van de scriptiebeoordelaars van de opleiding. De commissie is onder andere onder de indruk van de vaak multidisciplinaire en interessante onderwerpkeuzes en het hoge niveau van het academische taalgebruik.

De commissie stelt vast dat het merendeel van de afgestudeerden doorstroomt naar een functie in het bedrijfsleven of de publieke sector, niet per definitie binnen de eigen afstudeerrichting of naar een aanpalende researchmaster. De commissie adviseert de opleiding

wel om meer aandacht te besteden aan het arbeidsmarktperspectief (zowel publiek als privaat) voor studenten van met name de trajecten *Arabisch* en *Midden-Oosten*. De commissie adviseert de staf van deze trajecten om, net als de staf van het traject *Hebreeuws*, hun eigen netwerk en de alumni meer te betrekken bij het realiseren van baanmogelijkheden voor afgestudeerden. Verder waardeert de commissie de doorstroommogelijkheden tussen deze master en een aantal aanpalende onderzoeksmasters, maar tegelijkertijd betreurt de commissie het dat studenten niet kunnen doorstromen naar een onderzoeksmaster die specifiek gericht is op Hebreeuwse en/of Arabische taal en cultuur.

Conclusie

Masteropleiding Midden-Oosten studies: de commissie beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Algemeen eindoordeel

De commissie is aan de hand van haar bevindingen, oordelen en de NVAO-beslisregels gekomen tot haar algemene eindoordeel.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Midden-Oosten studies* als 'voldoende'.

Bijlagen

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

---

Prof. dr. W. (Wolfgang) Behr (1965) studeerde Sinologie, Slavische en Indo-Europese vergelijkende Taalwetenschap en Sociologie aan de universiteiten in Frankfurt am Main, Shenyang en Changchun (beiden in China), en Moskou. In 1997 promoveerde hij aan de universiteit van Frankfurt am Main met een proefschrift getiteld *Rhyming bronze inscriptions and the origins of Chinese end-rhyme versification*. Hij bekleedde *fellowships* aan de *International Institute for Asian Studies* in Leiden (1998) en aan het *Swedish Collegium for Advanced Studies* in Uppsala (2005). Van 1998 tot 2008 was hij aangesteld als Universitair Docent in Klassiek Chinees aan de Ruhr-universiteit in Bochum. Sinds 2008 is hij als hoofd en hoogleraar bij de vakgroep China Studies (Traditioneel China) verbonden aan de universiteit van Zürich. Hij was lid van de *International Association for Chinese Linguistics* (1997-1999), van de *European Association for Chinese Studies* (2012- heden) en als *Executive Secretary* (2001-2003), later als *president* (2003-2007) van de *European Association of Chinese Linguistics*. Hij is daarnaast mede-oprichter van de *European Association for the Study of Chinese Manuscripts*. Op dit moment is professor Behr redactielid bij zes academische tijdschriften en één van de redacteurs van de *Encyclopedia of Chinese Language and Linguistics* en het *Handbook of Early Chinese Manuscripts* (beiden te verschijnen bij E.J Brill, te Leiden).

Prof. dr. G. (Gunnar) De Boel (1955) studeerde Klassieke Filologie aan de universiteiten van Antwerpen en Gent, met postgraduate studies in Nieuwgrieks aan de Universiteit van Athene (1972-1977). Hij promoveerde in 1984 op het proefschrift *Aspecten van de transitiviteit in Homeros*, en specialiseerde zich vervolgens verder in de diachronische taalkunde van het Grieks en in de Nieuwgriekse letterkunde. In 1978-88 was hij assistent bij het seminarie voor Griekse taalkunde aan de Rijksuniversiteit Gent. In 1988 werd hij daar benoemd tot docent, in 2000 tot voltijds hoogleraar en in 2006 tot gewoon hoogleraar Vergelijkende Taalkunde en Nieuwgriekse Letterkunde. Van 1998 tot 2001 was hij deeltijds hoogleraar Nieuwgriekse Taal- en Letterkunde en Byzantinologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Professor De Boel publiceert over Oud- en Middeleeuws Griekse taalkunde en Middeleeuws- en Nieuwgriekse letterkunde, en superviseert/superviseerde zeven met een proefschrift afgeronde onderzoeksprojecten.

Prof. dr. G. (Gert) Buelens (1963) studeerde Germaanse Filologie (Engels-Duits) aan de Universiteit Gent van 1980 tot 1984 en volgde er een aanvullend jaar Zweeds en de lerarenopleiding in 1984-85. Vanaf 1985 tot 2000 was hij, met een korte onderbreking, tewerkgesteld bij het NFWO (nu FWO-Vlaanderen). In 1990 behaalde hij het diploma van D.Phil. in American Studies aan de University of Sussex, met een proefschrift over Joods-Amerikaanse immigrantenliteratuur. Van augustus 1991 tot december 1992 was hij deeltijds Universitair Docent Amerikaanse letterkunde aan de universiteit te Nijmegen. Sinds 2000 is hij verbonden aan de Universiteit Gent, waar hij momenteel de graad van hoogleraar geniet en voorzitter is van de vakgroep Letterkunde. Tevens bekleedt hij de functie van directeur van de masteropleiding *American Studies*. Professor Buelens is de auteur van enkele boeken over Henry James, waaronder recent de kritische uitgave van twee van zijn romans in de *Cambridge Complete Fiction of Henry James*. Hij trad op als (co-)editor van onder meer *Enacting History in Henry James* (CUP, 1997), *The Catastrophic Imperative: Subjectivity, Time and Memory in Contemporary Thought* (Palgrave, 2009), *After Trauma: The Future of Trauma Theory* (Routledge, 2013) en is auteur van een zestigtal essays in bundels en tijdschriften, waaronder *Diacritics*, *Modern Philology*, *Texas Studies in Literature and Language*, *Textual Practice* en *PMLA*. Hij redigeert de recensies voor *Henry James Review* en is hoofdredacteur van *Authorship*. Hij is daarnaast secretaris-generaal van de *European Association for American Studies*.

Prof. dr. J. (Jadranka) Gvozdanic (1947) studeerde Russische en Engelse Filologie aan de Universiteit van Zagreb (1965-66) en Slavische talen en Algemene Taalwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam (1966-70), waar ze tevens in 1979 met distinctie op een proefschrift in Slavistik en Fonetiek promoveerde. Na haar promotie was ze wetenschappelijk medewerkster aan de Universiteit van Amsterdam, daarna wetenschappelijk hoofdmedewerkster en uiteindelijk universitair hoofddocente. Ze was bestuurslid van het Instituut voor Functioneel Onderzoek van Taal en Taalgebruik en lid van ZWO, later NWO beoordelingscommissies op het gebied van syntaxis en semantiek en van dialect en standaardtaal. In 1997 werd ze gewoon hoogleraar aan de Universiteit van Mannheim in Duitsland, waar ze van 2000 tot 2003 decaan van de Filosofische Faculteit was, om in december 2003 een hoogleraarschap Slavische Taalkunde aan de universiteit van Heidelberg te aanvaarden. In Heidelberg bekleedt ze sindsdien ook bestuursfuncties op faculteits- en universiteitsniveau en op het gebied van internationale betrekkingen. Haar wetenschappelijke interesses gaan in het bijzonder uit in de richting van taalverandering, functionele taalkunde, semantiek en pragmatiek, en sociolinguïstiek. Ze is auteur van drie boeken en meer dan negentig wetenschappelijke artikelen, en editor van vier andere boeken. In 2010 werd haar boek *Celtic and Slavic and the Great Migrations* door de American Association of Teachers of Slavic and East European Languages tot het beste boek van het jaar uitgeroepen.

Prof. dr. E. (Elisabeth) Hollender (1965) studeerde Judaïstiek, Semitistiek en Anglistiek aan de Universiteit van Keulen van 1985 tot 1989. In 1993 promoveerde zij op een proefschrift getiteld *Qedushta'ot des Simon b. Isaak nach dem Amsterdam Mahsor. Übersetzung und Kommentar*. Van 1992 tot 1997 was zij assistent aan het Instituut voor Judaïstiek aan de Universiteit van Keulen, alwaar zij middeleeuws Hebreeuws doceerde. In 1994-95 was zij *Yad Hanadiv/Barekha Foundation Fellow* aan de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem en in 1998 was zij *fellow* aan het *Center for Advanced Judaic Studies, University of Pennsylvania, Philadelphia*. Van 1999 tot 2001 doceerde zij aan de universiteiten van Bonn en Duisburg en was zij werkzaam als aangesteld navorser bij het *Kulturwissenschaftlichen Forschungskolleg "Medien und kulturelle Kommunikation"* te Keulen. In 2001 verkreeg zij haar habilitatie/privaatdocentschap in het vak Joodse Studies aan de Gerhard Mercator Universität, te Duisburg. In 2001-02 was zij gastprofessor aan de Karl-Franzens-Universität, te Graz. Van 2003 tot 2008 was zij *Heisenberg Fellow* aan de Heinrich Heine Universität, te Düsseldorf. Van 2009 tot 2011 aanvaardde zij een professoraat (*Professor für die Religion des Judentums in Geschichte und Gegenwart*) aan de Ruhr-Universität Bochum. Sinds 2011 is zij professor voor Judaïstiek aan de Goethe Universität te Frankfurt am Main. Zij is auteur (respectievelijk co-auteur) van vier boeken en van ongeveer 40 wetenschappelijke artikelen, en editor van het wetenschappelijke tijdschrift *Frankfurter Judaistische Beiträge*.

Prof. dr. D. (Dirk) Kruijt (1943) studeerde Sociologie (*cum laude*) aan de universiteit in Nijmegen. In 1976 promoveerde hij binnen de Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht, de universiteit waar hij tot op heden als emeritus hoogleraar Ontwikkelingsvraagstukken (departement Culturele Antropologie) aan verbonden is. Gedurende zijn carrière was hij onder meer als gasthoogleraar/-onderzoeker verbonden aan de University of London, de University of Sussex, de Freie Universität Berlin, de Universidad Complutense, het Colegio de México, de Fundação Getulio Vargas en het Instituto Universitário de Pesquisas do Rio de Janeiro, het Instituto de Estudios Peruanos, de Universidad Nacional Mayor de San Marcos en de Pontificia Universidad Católica del Perú, de Universidad Nacional de Colombia en op de Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales (Secretaría General y Sede Costa Rica, Sede El Salvador, Sede Guatemala en Programa Cuba). Hij is auteur of co-auteur van 25 monografieën, ongeveer 20 *edited volumes* of *guest editorships*, ongeveer 210 tijdschriftartikelen of boekhoofdstukken en ongeveer 90 beleidsrapporten.

Mevr. T. (Thalia) Lysen BA (1987) begon in 2007 aan de bachelor Griekse en Latijnse Taal en Cultuur aan de Universiteit van Amsterdam. Tijdens haar studie heeft ze daarnaast een aantal keuzevakken Hettitisch gevolgd, een minor Indo-Europese Taalwetenschap aan de Universiteit Leiden en een minor Oude Nabije Oosten Studies aan de Freie Universiteit Berlin. Haar bachelorscriptie ging over de narratieve technieken in de Hurritisch-Hettitische Kumarbicyclus in vergelijking met die in Hesiodus' *Theogonie*. Naast haar studie was zij actief als lid van de onderwijscommissie Klassieke Talen, redactielid van het opleidingsblad Wau en voorzitter van de studievereniging Laverna. Na het afronden van de bachelor heeft zij een half jaar Grieks en Latijn gedoceerd aan het Caland Lyceum in Amsterdam. Ook in de researchmaster, waarmee zij in september 2012 gestart is, richt haar onderzoek zich met name op de relatie tussen het Oude Nabije Oosten (met name Anatolië) en het vroege Griekenland. Naast haar studiebezigdheden is Lysen organisator en docent bij Poeta Docta Examentrainingen, een bureau dat trainingen in de klassieke talen verzorgt voor eindexamenkandidaten.

Prof. dr. J. (John) Nawas (1960) studeerde Geschiedenis (*cum laude*) en Filosofie (*cum laude*) aan de universiteit in Nijmegen. In 1990 won hij de M.Th. Houtsma Prijs voor de beste doctoraalscriptie geschreven aan een Nederlandse universiteit over een onderwerp uit de islamitische talen of culturen. Hij promoveerde in 1993 in Nijmegen op een proefschrift getiteld *Al-Ma'mun: Mibna and Caliphate*, over een thema uit de klassieke islamitische theologie en geschiedenis. Nadien werkte hij als docent en NWO postdoc aan de universiteiten van Groningen en Utrecht. Sinds 2000 werkt hij aan de afdeling Arabistiek en Islamkunde van de Katholieke Universiteit Leuven. John Nawas was tussen 1998 en 2006 assistant general editor voor de zesdelige *Encyclopedia of the Qur'an* en is nu één van de executive editors van de *Encyclopaedia of Islam, Third edition*; binnen dit standaardwerk van de islamstudies is hij tevens verantwoordelijk voor de sectie islamitische geschiedenis tot 1500 en de sectie islamitische religieuze wetenschappen. Hij is een van de directeuren van de School of Abbasid Studies, een samenwerkingsverband tussen de universiteiten van Cambridge, Cornell, Leuven en de School of Oriental and African Studies (SOAS, Londen). Hij is auteur van een groot aantal publicaties over de islam en de Arabische wereld.

Dhr. D.H.F.R. (Daniël) Meijer (1988) volgt sinds 2011 de bacheloropleiding American Studies met de minor Media en Journalistieke Cultuur aan de Rijksuniversiteit Groningen. Gedurende zijn studie heeft hij daarnaast keuzevakken als *Power of Speech* (Politieke Rhetoriek) en *Not Constitutional* (Juridisch-Filosofisch Constitutionalisme) gevolgd. Binnen de studie is Daniël Meijer gericht op de Amerikaanse maatschappij, waarbij de politieke samenstelling van de Verenigde Staten zijn voornaamste interesse is. Daarnaast is hij zeer geïnteresseerd in de kunst van de rhetorica en welke plaats deze in de cultuur van de Verenigde Staten inneemt.

Prof. dr. K. F. L. (Karla) Pollmann (1963) studeerde Klassieke Filologie, Godgeleerdheid en Pedagogiek aan de universiteiten van Tübingen, München, Cambridge en Bochum. In 1990 promoveerde zij op een proefschrift getiteld *Das Carmen adversus Marcionitas. Einleitung, Text, Übersetzung und Kommentar*. Nadien specialiseerde zij zich verder in de literatuur van de Late Oudheid en voltooide een *Habilitationsschrift* in 1994 getiteld *Doctrina Christiana: Untersuchungen zu den Anfängen der christlichen Hermeneutik unter besonderer Berücksichtigung von Augustinus, De doctrina christiana*. Van 1989 tot 1995 werkte zij als *research fellow* aan de letterenfaculteiten in Bielefeld en Konstanz. Van 1993 tot 1995 had ze een Alexander-von-Humboldt-Stipendium aan het University College London. In 1995 werd ze tot docent Klassieke Taal- en Letterkunde benoemd aan de University of St Andrews, waar ze in 2000 werd gepromoveerd tot gewoon hoogleraar. Zij is daarnaast buitengewoon hoogleraar aan de universiteiten van Aarhus en Stellenbosch. Professor Pollmann was gasthoogleraar te Wenen

(in 1997 en 2003), aan Green College, UBC, Vancouver (1998, 2006, en 2013) en aan de universiteit van Aarhus (2007). Zij deed onderzoek aan het Institute for Advanced Study Princeton (in 1999) en op het NIAS te Wassenaar (in 2003-'04 en 2008-'09). Sinds 2013 is ze gewoon hoogleraar Klassieke Taal- en Letterkunde aan de University of Kent (Canterbury). Ze is auteur van vijf boeken en van ongeveer honderd wetenschappelijke artikelen, (co-)editor van elf wetenschappelijke bundels, lid van de wetenschappelijke redactie van vijf internationale tijdschriften en monografieënseries, en lid van de Advisory Board van twee verdere tijdschriften. Zij is bovendien *editor-in-chief* van de meerdelige *Oxford Guide to the Historical Reception of Augustine*.

Prof. dr. N. (Nigel) Worden (1955) studeerde geschiedenis aan de universiteit van Cambridge. In 1982 promoveerde hij aan dezelfde universiteit met een proefschrift over de rurale slavernij in de Kaapkolonie tijdens de achttiende eeuw. Hij doceerde African and Commonwealth History aan de universiteit van Edinburgh en maakte in 1989 de overstap naar de universiteit van Kaapstad, waar hij op dit moment werkzaam is als King George V hoogleraar in de Geschiedenis en hoofd van het departement Geschiedswetenschappen. Zijn onderzoek is gericht op de geschiedenis van Zuid-Afrikaanse en de Indische Oceaan-regio. Verder heeft hij veel gepubliceerd over de onderwerpen slavernij, sociale identiteit, eer, geweld en conflict in de Kaapkolonie. Zijn werk rondom slavernij heeft ook betrekking op het vroegmoderne Zuid- en Zuidoost-Azië en Madagascar, regio's van waaruit slaven werden gestransporteerd naar Zuid-Afrika. Hij is leider van een onderzoeksproject van de South African National Research Foundation over sociale identiteiten in het Kaapstad van de achttiende eeuw. Daarnaast is hij co-onderzoeker in een project getiteld *Empires of honor: Violence and virtue in colonial societies, 1750-1850* van het Australian Research Council. Daarnaast is hij lid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde.

Prof. dr. A. (Alfons) Wouters (1944) studeerde Klassieke Filologie aan de Katholieke Universiteit Leuven. In 1973 promoveerde hij op een proefschrift getiteld *De grammaticale papyri uit Grieks-Romeins Egypte. Een bijdrage tot de studie van de 'Ars grammatica' in de Oudheid*. Nadien specialiseerde hij zich verder in de literaire papyrologie en in de Griekse literatuur bij prof. Eric Turner aan University College Londen. Van 1974 tot 1978 was hij aangesteld navorser bij het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (nu: FWO Vlaanderen) en doceerde hij de historische grammatica van het Grieks en het Latijn aan de Universitaire Faculteit Sint Ignatius te Antwerpen. In 1978 werd hij tot docent Griekse Taal- en Letterkunde benoemd aan de KU Leuven, waar hij in 1982 tot hoogleraar en in 1986 tot gewoon hoogleraar werd bevorderd. Vanaf 1978 tot 1991 doceerde hij zowel op de (deel-) Campus Kortrijk als te Leuven, van 1991 tot aan zijn emeritaat (in 2009) alleen te Leuven. Hij was bovendien gasthoogleraar te Groningen (in 1989-90) en aan de École Normale Supérieure te Parijs (in 1996-97). Op dit ogenblik verzorgt hij als emeritus met opdracht nog een college binnen de opleiding Grieks van de KU Leuven en blijft hij wetenschappelijk actief in een aantal onderzoeksprojecten over de taalwetenschap in de Oudheid binnen het Leuvense Centrum voor de Historiografie van de Linguïstiek. Professor Wouters is auteur van drie boeken en van meer dan 100 wetenschappelijke artikelen, (co-)editor van zes monografieën en lid van de wetenschappelijke redactie van een viertal internationale tijdschriften. Aan de KU Leuven was hij meermaals voorzitter van de Facultaire groep Letteren van de Campus Kortrijk, van de Onderwijscommissie Klassieke Filologie en van het Departement Klassieke Studies. In Nederland was hij lid van het panel GLTC bij de Visitatie Letteren in 1998, en behoorde hij tot de Commissie Romaanse Talen bij de Onderwijsvisitatie in 2005.

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

---

1. Inleiding

Dit referentiekader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen aan de universiteiten in Nederland, die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Geesteswetenschappen worden beoordeeld. Het betreft hier de bachelor en masteropleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur / oudheidstudies en de diverse opleidingen die vallen onder regiostudies (met betrekking tot Rusland en Oost- Europa, Midden-Oosten, Azië, Afrika en de Amerika's).

Omdat de visitatie betrekking heeft op een breed spectrum van opleidingen, is gekozen voor een referentiekader dat niet prescriptief van aard is, maar veel ruimte geeft aan opleidingen om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de eigen invalshoek keuzes te maken en accenten te leggen. Zo vallen onder dit cluster opleidingen waarin een bepaalde regio al dan niet met de taal/talen uit die regio (levend of klassiek) bestudeerd worden en opleidingen waarin bijvoorbeeld een religie en haar culturele invloed bestudeerd wordt. Regiostudies (en in zekere zin is Griekse en Latijnse taal en cultuur/Oudheidstudies dat ook, maar dan voor het verleden) zijn nadrukkelijk multi- en interdisciplinair en willen de regio analyseren vanuit verschillende benaderingen vanuit de geesteswetenschappen en de sociale wetenschappen. In de opleidingen wordt in verschillende mate aandacht besteed aan de geschiedenis en/of de cultuur van de volkeren en samenlevingen die in die opleiding centraal staan. Het QANU-kader vraagt van de opleidingen om bij die keuze heldere doelstellingen te formuleren en om te onderbouwen dat aan de NVAOCriteria voor niveau en oriëntatie wordt voldaan. De volgende aspecten komen met wisselende accenten aan de orde in deze opleidingen:

1. Taalvaardigheid
2. Taalkunde
3. Letterkunde
4. Cultuurkunde (incl. politieke cultuur)
5. Geschiedenis
6. Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden
7. Algemene wetenschappelijke vorming.

Bij het opstellen van dit referentiekader is gebruik gemaakt van referentiekaders van collega's in het buitenland, met name van de benchmarks van de Quality Assurance Agency voor Area Studies, en Languages and related studies. Het referentiekader is gebaseerd op de descriptorren van het kwalificatieraamwerk voor het hoger onderwijs, de zgn. Dublin Descriptorren. Binnen de Dublin Descriptorren worden vijf aspecten onderscheiden: kennis en inzicht, toepassen van kennis en vaardigheden, oordeelsvermogen, communicatie en leervermogen. Daarnaast is ook gekeken naar de descriptorren die zijn opgesteld in het kader van het European Qualifications Framework for Lifelong Learning (EQF). Voor de kennis van de talen die in de diverse opleidingen een rol spelen is gebruik gemaakt van het Common European Framework of Reference for Languages.

In het onderstaande wordt allereerst ingegaan op de doelstellingen en aard van de opleidingen die vallen onder Regiostudies en Oudheid. Aansluitend worden de domeinspecifieke eindtermen en kwalificaties en de gevolgen daarvan voor de inrichting en inhoud van het programma besproken.

2. Doelstellingen en aard van de opleidingen

De bachelor- en masteropleidingen die in de visitatie Regiostudies en Oudheid worden beoordeeld, hebben als doel studenten op te leiden tot een elementair (bachelor), dan wel meer specialistisch (master) wetenschappelijk niveau op het gebied van het object van de studie. Daarnaast bereiden ze studenten voor op een maatschappelijke loopbaan, waarbij de kennis en vaardigheden die binnen de studie verworven zijn in praktijk kunnen worden gebracht. Dit verwijst niet zozeer naar een bepaalde beroepsactiviteit, als wel naar wat de samenleving in de eerste plaats verwacht van bachelors en masters van de opleidingen, die in de visitatie regiostudies (voor de regio's Oost-Europa, Azië, Afrika Amerika's), het Midden-Oosten) Griekse en Latijnse taal en cultuur en Oudheidstudies) worden beoordeeld. Dit betekent dat zowel het wetenschappelijk niveau als de maatschappelijke relevantie dienen te zijn gegarandeerd. Actuele ontwikkelingen binnen het vakgebied krijgen voldoende aandacht in de opleiding. Eén van de doelen van de bacheloropleiding is de student zodanig op te leiden dat hij gekwalificeerd is voor een masteropleiding. Voor de (research) master geldt dat de student zodanig wordt opgeleid dat hij zelfstandig wetenschappelijk onderzoek kan uitvoeren. In principe houdt dit een dusdanig niveau in, dat de afgestudeerde master zelfstandig een proefschrift kan schrijven, al zal in de praktijk de master die doorstroomt in een promotietraject, vaak ook nog aanvullend of specifiek onderwijs volgen alvorens zelfstandig wetenschappelijk onderzoek uit te kunnen voeren.

De commissie verwacht van de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de visitatie Regiostudies en Oudheid beoordeeld worden, dat zij tot doel hebben:

1. kennis van en inzicht te bieden in het vakgebied van de opleiding. Dat houdt voor de opleidingen die vallen onder regiostudies in het aanleren van kennis over en inzicht in de historische en relevante contemporaine ontwikkelingen (politieke en culturele, in brede zin) van de regio in kwestie evenals het aanleren van kennis van de betreffende taal/talen, voor de opleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur en Oudheidstudies het aanleren van kennis over en inzicht in de historische en relevante contemporaine ontwikkelingen (politieke en culturele, in brede zin) van de regio(s) in kwestie en kennis van de talen Grieks en Latijn;
2. de student zodanig te vormen dat hij zich in woord en geschrift goed op academisch niveau kan uitdrukken, en dit over te brengen aan een publiek van specialisten en niet-specialisten;
3. de student vertrouwd te maken met de waarde van de wetenschappelijke benadering, waarvan inzicht in theorie en methodologie en een optiek van relativiteit van interpretaties een wezenlijk onderdeel uitmaken;
4. een kader te bieden waarbinnen de student probleemgericht leert omgaan met de verworven theorie en kennis, en het verworven inzicht op een wetenschappelijke manier leert toe te passen op verschillende soorten (historische) bronnen en literatuur;
5. een evenwicht te bieden tussen breedte en diepte van kennis en inzicht, waarbij het accent verschuift van breedte in de bachelor naar diepte in de master;
6. de student leervaardigheden te laten ontwikkelen die hem of haar in staat stellen een vervolgstudie aan te gaan.

De bacheloropleiding biedt een algemene en brede basisopleiding en leidt op tot een elementair academisch niveau. De masteropleiding biedt specialisatie en verdieping per vakgebied. Bij de masteropleiding is het ook denkbaar dat de specialisatie en verdieping meerdere vakgebieden bestrijken. Dit heeft dan noodzakelijkerwijs gevolgen voor de mate van diepgang.

3. Eindtermen en kwalificaties van de bacheloropleiding

Studenten die een bachelor hebben afgerond in een van de opleidingen die in het kader van de visitatie Regiostudies en Oudheid beoordeeld worden, beschikken over de volgende domeinspecifieke kennis, inzichten en vaardigheden. Opleidingen kunnen naar de aard van het object van studie en de eigen invalshoek keuzes maken en accenten leggen.

Kennis en inzicht

De programma's beogen dat de student beschikt over kennis en inzicht op (een deel van) onderstaande gebieden, en wel op een niveau dat dat van het voortgezet onderwijs overtreft, en dat gebaseerd is op gespecialiseerde handboeken. De eindkwalificaties die betrekking hebben op taalverwerving omvatten ten minste:

- kennis van de taalkundige structuur (syntaxis, fonologie, morfologie, semantiek, etc.);
- kennis van de woordenschat;
- kennis van de synchrone en diachrone dimensie van de betreffende taal gelieerd aan taalkundige theorieën;
- kennis van en inzicht in de taalsituatie en de sociale en politieke aspecten van taalgebruik.

De letterkundige eindkwalificaties omvatten ten minste:

- kennis van de belangrijkste literaire stromingen en de bijbehorende werken;
- inzicht in de specifieke eigenschappen van literaire teksten en in het historisch functioneren van literatuur;
- kennis van de literaire tradities van de ta(a)l(en) en de vaardigheid om deze toe te passen bij het analyseren van teksten en met name teksten te kunnen situeren in een historische, cultureel-maatschappelijke en stilistische context;
- basale kennis van en inzicht in de belangrijkste literaire theorieën (inleidend) en de kernbegrippen, het apparaat, de onderzoeksmethoden en -technieken.

De eindkwalificaties die betrekking hebben op het domein van de cultuur en geschiedenis van het land of de regio omvatten tenminste:

- brede kennis van en inzicht in het land, de cultuur en de politieke cultuur, de samenleving, kennis van diens geschiedenis, breed inzicht in de positie van de betreffende taal en het land, de cultuur, de samenleving op globaal niveau.

De taalkundige kwalificaties omvatten ten minste:

- basale kennis van en inzicht in de belangrijkste taalkundige theorieën
- (inleidend) en de kernbegrippen, het apparaat, de onderzoeksmethoden en -technieken.

De algemene eindkwalificaties omvatten ten minste:

- globale kennis van wetenschapfilosofische achtergronden van
- geesteswetenschappelijk onderzoek;
- kennis van de wetenschapsbeoefening binnen de betreffende discipline;
- basale kennis van interdisciplinaire werkwijzen.

Toepassen kennis en inzicht

Bachelor afgestudeerden beschikken over:

- goede taalvaardigheid in het Nederlands of Engels, zowel lezen als schrijven, luisteren, spreken en interpreteren;

- taalvaardigheid in de moderne vreemde taal, zowel lezen als schrijven, luisteren, spreken, vertalen en interpreteren, op niveau B1-C2 van het CEFR, afhankelijk van de betreffende taal en de doelstellingen van de opleidingen;
- beheersing van de gangbare onderzoeksmethoden en -technieken van de betreffende (sub)discipline, de meeste passief, sommige actief (gegevens verzamelen, interpreteren en analyseren);
- beheersing van voor het vakgebied relevante ICT-vaardigheden.

Bachelor afgestudeerden zijn in staat:

- relevante wetenschappelijke teksten te lezen, deze te analyseren en te interpreteren en daarover een standpunt te verdedigen in het Nederlands dan wel de doeltaal, zowel schriftelijk als mondeling;
- (voor klassieke talen) teksten van gemiddelde complexiteit te begrijpen en te vertalen;
- effectief gebruik te maken van taalnaalagwerken, bronnen kunnen raadplegen;
- gegevens (literatuur-, taal-, dan wel cultuurwetenschappelijk) op een elementair academisch niveau te verzamelen, te analyseren en te vergelijken,
- kritisch te toetsen en hiervan op heldere wijze schriftelijk en mondeling verslag te doen.

Oordeelsvorming

Bachelorafgestudeerden zijn in staat

- zich op het gebied van het object van de studie een oordeel te vormen mede gebaseerd op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten;
- tot reflectie op eigen verantwoordelijkheid;
- respect te tonen voor de meningen van anderen.

Communicatie

Een bachelorafgestudeerde is in staat:

- gegevens (van literatuur-, taal-, dan wel cultuurwetenschappelijke aard) op een elementair academisch niveau te verzamelen, te analyseren en te vergelijken, kritisch te toetsen en hiervan op heldere wijze schriftelijk en mondeling verslag te doen aan specialisten en aan niet-specialisten.

Leervaardigheden

Bachelorafgestudeerden zijn in staat:

- met succes (zonder aanvullende scholing) deel te nemen aan masteropleidingen die in het verlengde liggen van de eigen bacheloropleiding;
- te beschikken over flexibiliteit om de verworven kennis, inzicht en vaardigheden te integreren in een beroep dat niet strikt aansluit bij de opleiding;
- tot zelfstandige oriëntatie op relevante beroepssectoren.

Afstemming op de arbeidsmarkt

Uit de opleiding blijkt dat de eindkwalificaties afgestemd zijn op de eisen van de arbeidsmarkt. De bacheloropleidingen binnen het domein Regiostudies en Oudheid zijn vanuit beroepsperspectief overwegend generalistische opleidingen, die hun waarde op de arbeidsmarkt ontleen aan de academische vorming en vaardigheden die boven omschreven zijn.

4. Eindtermen en kwalificaties masteropleiding

De masteropleiding bouwt wat kennis, inzicht en vaardigheden betreft voort op de bacheloropleiding. Onderstaande eindtermen zijn van toepassing, afhankelijk van de keuze voor één of meerdere specialismen in de masteropleiding.

Studenten die een master hebben afgerond in één van de opleidingen die in het kader van de visitatie Regiostudies en Oudheid worden beoordeeld, dienen over de volgende kennis, inzicht en vaardigheden te beschikken. Opleidingen kunnen hierin naar de aard van het object van studie en naar de aard van de eigen invalshoek keuzes maken en accenten leggen.

Afgestudeerden beschikken over voldoende van de genoemde vaardigheden om academische beroepen of functies te kunnen vervullen, waarvoor een wetenschappelijke masteropleiding, vereist of dienstig is. Onder academische beroepen worden beroepen verstaan, waarin duurzame kennisontwikkeling, -verwerving of -verwerking, bereidheid om nieuw en/of onontgonnen terrein te betreden en het dragen van verantwoordelijkheid samengaan.

Kennis en inzicht

Een masterafgestudeerde beschikt aantoonbaar over:

- Grondige kennis van en inzicht in een specialisme binnen de betreffende taal (letterkunde, taalkunde, cultuurkunde, taalbeheersing) of op het snijvlak van een of meerdere specialisme;
- gedegen kennis van en inzicht in de vertaalpraktijk voor de klassieke talen;
- (afhankelijk van het specialisme) grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste taalkundige theorieën en de kernbegrippen, het apparaat, de onderzoeksmethoden en -technieken;
- (afhankelijk van het specialisme) grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste literaire theorieën en de kernbegrippen, het apparaat, de onderzoeksmethoden en -technieken;
- (afhankelijk van het specialisme) grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste theorieën met betrekking tot taalbeheersing en de kernbegrippen, het apparaat, de onderzoeksmethoden en -technieken;
- (afhankelijk van het specialisme) grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste theorieën van de geschiedenis van een bepaalde regio en de kernbegrippen, de onderzoeksmethoden en -technieken; kennis van de complexiteit en diversiteit van het verleden en het vermogen om deze kennis bij de beoordeling van eigen en ander onderzoek toe te passen;
- (afhankelijk van het specialisme) grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste theorieën van de (politieke) cultuur van een bepaalde regio en de kernbegrippen, de onderzoeksmethoden en -technieken.

Toepassen kennis en inzicht

Een masterafgestudeerde beschikt aantoonbaar over:

- technische en theoretische vaardigheden om op een zelfstandige en wetenschappelijke wijze (historische) bronnen en literatuur te verzamelen, te analyseren en te beoordelen met als doel op een creatieve wijze verklarende of inzichtelijke werkhypothesen te formuleren en te toetsen en daarmee een bijdrage te leveren aan relevante wetenschappelijke debatten;
- het vermogen tot omgaan met divers en weerbarstig bronnenmateriaal;
- het vermogen gegevens (literatuur-, taal-, dan wel historisch of cultuurwetenschappelijk) op een diepgaand academisch niveau te kunnen analyseren, vergelijken, kritisch te toetsen en hiervan op een heldere wijze schriftelijk en mondeling verslag te doen;

- het vermogen de kennis en inzichten van de verschillende domeinen – letterkunde, taalkunde, geschiedenis, taalbeheersing – te integreren;
- het vermogen zelfstandig een onderzoeksvoorstel te formuleren.

Oordeelsvorming

Een masterafgestudeerde is bereid en in staat:

- zich op het gebied van het object van de studie een oordeel te vormen op grond van onvolledige of beperkte informatie;
- tot rekening houden met sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische aspecten bij de oordeelsvorming over en analyse van complexe vraagstukken op het eigen vakgebied;
- tot reflectie op methodische, historische en ethisch-maatschappelijke aspecten van de betrokken wetenschap;
- tot reflectie op morele vraagstukken, verband houdend met het eigen vakgebied.

Communicatie

De masterafgestudeerde beschikt aantoonbaar over

- mondelinge en schriftelijke vaardigheden om de conclusies van het (eigen) wetenschappelijk onderzoek, alsmede de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, op een heldere en ondubbelzinnige wijze kenbaar te maken aan zowel vakgenoten als het bredere publiek.

Leervaardigheden

De masterafgestudeerde

- bezit de leervaardigheden die hem of haar in staat stellen een vervolgstudie aan te gaan met een grotendeels zelfgestuurd of autonoom karakter, zoals bijvoorbeeld een promotietraject (eventueel na enig aanvullend (specifiek) onderwijs).

5. Inhoud/programma bacheloropleiding en afstemming op de arbeidsmarkt

Tijdens de bacheloropleiding dienen studenten te worden ingewijd in het analyseren van teksten, in het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en in het schrijven van wetenschappelijke teksten. De verantwoordelijken voor de opleiding bezinnen zich op de toenemende noodzaak van kennis van de Engelse taal in het (geven van) onderwijs en in de wetenschappelijke communicatie. In de bacheloropleiding wordt aandacht geschonken aan de maatschappelijke inbedding van het vakgebied. De bacheloropleiding wordt afgesloten met een bachelorscriptie of een vergelijkbare opdracht.

6. Inhoud/programma masteropleiding

In de masteropleiding specialiseert de student zich in één of meerdere domeinen. Het programma biedt ruimte voor grondige bestudering van methodologie en theorie en voor de samenstellende of ondersteunende disciplines. In multidisciplinaire opleidingen wordt ruim aandacht besteed aan de integratie van de verschillende disciplines. In het programma van de masteropleiding is voldoende ruimte aanwezig voor de ontwikkeling van de specifieke onderzoeksvaardigheden zodat een masterstudent in staat is een masterscriptie te schrijven op het vakgebied. In de masteropleiding wordt aandacht geschonken aan de maatschappelijke inbedding en functie van het vakgebied. De verantwoordelijken voor de opleiding bezinnen zich op de toenemende noodzaak van kennis van de Engelse taal in het (geven van) onderwijs en in de wetenschappelijke communicatie. Uit de wijze van presentatie van de

masteropleiding blijkt dat de opleiding zich er rekenschap van geeft welke andere masteropleidingen er op het eigen en verwante gebieden bestaan en wat de plaats van de aangeboden masteropleiding daarbinnen is.

Bijlage 3: Beoogde eindtermen

Bacheloropleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur en Latijnse taal en cultuur

Noot: in deze eindtermen verwijzen de opleidingen naar het Common European Framework of Reference (CEFR) voor het niveau van de beheersing van de (Griekse en Latijnse) taal. Bij navraag door de commissie blijkt dit echter een onjuiste passage in de eindtermen te zijn. Het CEFR is niet van toepassing op deze talen. De opleidingen hebben geen nadere aanduiding van het gewenste beheersingsniveau gedefinieerd.

Algemene eindtermen

Bij ieder van de kwalificaties is – voor zover van toepassing – tussen haakjes vermeld welk onderdeel van het onderwijsprogramma meer in bijzonder beoogt te bereiken dat de student aan deze kwalificatie voldoet:

1. De student heeft kennis van en inzicht in algemeen wetenschapsfilosofische achtergronden van geesteswetenschappelijk onderzoek en is in staat deze kennis en inzichten toe te passen op het vakgebied van de opleiding en zich een oordeel te vormen over de plaats van dit vakgebied als onderdeel van geesteswetenschappelijke disciplines en ten opzichte van andere verwante disciplines.
2. De student is in staat om (vooral op het vakgebied van de opleiding) op een academisch niveau relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke aspecten.
3. De student is in staat om op een academisch niveau in schriftelijke en mondelinge vorm informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek van aankomende specialisten op het vakgebied van de opleiding.
4. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in een ander vakgebied dan het vakgebied van de opleiding, waarbij – voor zover dit vakgebied tevens in het voortgezet onderwijs aan de orde is geweest – is voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit is overtroffen. De student is in staat om op dit vakgebied op een academisch niveau relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke aspecten.
5. De student heeft kennis van en inzicht in enkele specialistische onderdelen van het vakgebied van de opleiding en/of onderdelen van (andere) vakgebieden.
6. De student is in staat om op het vakgebied van de opleiding relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke en – voor zover van toepassing – sociaal-maatschappelijke en/of ethische aspecten; de student is in staat om zijn kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van de aan de opleiding gerelateerde werkvelden/beroepen laat zien, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en het oplossen van problemen op het vakgebied van de opleiding; de student is in staat om informatie, ideeën en oplossingen in schriftelijke vorm over te brengen op een publiek van specialisten op het vakgebied van de opleiding.
7. De student is in staat om publicaties op het vakgebied van de opleiding die zijn opgesteld in het Nederlands, Engels of de doeltaal van de opleiding correct te interpreteren en in zijn oordeelsvorming te betrekken.
8. De student bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie aan te gaan die een hoog niveau van autonomie veronderstelt.

9. De student heeft ervaring opgedaan met het werken in groepsverband en is op basis daarvan in staat over het eigen functioneren in een groep te reflecteren.
- De student heeft er blijk van gegeven de leer- en planningsvaardigheden te bezitten die noodzakelijk zijn om vakken en de opdrachten die daarvan deel uitmaken binnen de daarvoor gestelde termijn af te ronden.

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

1. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in het vakgebied van de opleiding waarbij – voor zover dit vakgebied tevens in het voortgezet onderwijs aan de orde is geweest – is voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit is overtroffen; de student beschikt meer in het bijzonder over de kennis en inzichten die hieronder omschreven zijn.
2. De student beschikt over aantoonbare vaardigheden die relevant zijn voor het beoefenen van het vakgebied van de opleiding; de student beschikt meer in het bijzonder over de vaardigheden die hieronder omschreven zijn. Voor de opleidingen bedoeld in artikel 1.1 onder E., met uitzondering van Taalwetenschap en Literatuurwetenschap, is in de bijlage bij deze regeling die betrekking heeft op de desbetreffende opleiding, aangegeven over welk niveau van taalvaardigheid de student beschikt in de taal waarop die opleiding mede betrekking heeft.
3. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de grondbeginselen van de belangrijkste vakgebieden/disciplines van de opleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur, te weten Griekse en Latijnse taalkunde, Griekse en Latijnse letterkunde en Griekse en Latijnse cultuurkunde.

Vakken op het gebied van taalkunde:

- Grieks en Latijn 1: vormleer en lectuur
- Grieks en Latijn 2: syntaxis en lectuur
- Griekse, Latijnse en algemene taalkunde (incl Inleiding taalwetenschap)
- Vakspecifieke wetenschapsfilosofie
- Classics Seminar

Vakken op het gebied van letterkunde:

- Grieks en Latijn 1: vormleer en lectuur
- Grieks en Latijn 2: syntaxis en lectuur
- Klassieke cultuurkunde en Latijnse lectuur
- Klassieke literatuur (Highlights) en Griekse lectuur (incl. Inleiding literatuurwetenschap)
- Griekse Lectuur
- Latijnse Lectuur
- Griekse en Latijnse Lectuur
- Griekse, Latijnse en algemene taalkunde (incl. Inleiding taalwetenschap)
- Filosofische teksten
- Vakspecifieke wetenschapsfilosofie
- Classics Seminar

Vakken op het gebied van cultuurkunde:

- Klassieke cultuurkunde en Latijnse lectuur
- Grote Denkers
- Receptie
- Excursie
- Classics Seminar

4. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de wetenschapsfilosofische achtergronden van onderzoek binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur.

Vakken:

- Wetenschapsfilosofie

5. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in belangrijke thema's in de wetenschapsbeoefening en/of het wetenschappelijke debat binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur.

Vakken:

- Klassieke cultuurkunde en Latijnse lectuur
- Klassieke literatuur (Highlights) en Griekse lectuur (incl. Inleiding literatuurwetenschap)
- Griekse, Latijnse en algemene taalkunde (incl. Inleiding Taalkunde)
- Griekse Lectuur
- Latijnse Lectuur
- Griekse en Latijnse Lectuur
- Filosofische teksten
- Receptie
- Excursie
- Vakspecifieke wetenschapsfilosofie
- Classics Seminar

6. De student heeft aantoonbare kennis van het begrippenapparaat en de belangrijkste onderzoeksmethoden en –technieken binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur.

Vakken:

- Klassieke cultuurkunde en Latijnse lectuur
- Klassieke literatuur (Highlights) en Griekse lectuur (incl. Inleiding literatuurwetenschap Vakspecifieke Wetenschapsfilosofie)
- Griekse, Latijnse en algemene taalkunde (incl. Inleiding Taalkunde)
- Receptie
- Excursie
- Classics Seminar

7. De student is in staat om de tijdens de opleiding verworven kennis (praktisch) toe te passen in een context die typisch is voor de vakgebieden/disciplines van de opleiding Griekse taal en cultuur.

Vakken:

- Classics Seminar
- Bachelorscriptie
- Receptie
- Excursie

8. De student beschikt over aantoonbare vaardigheden die essentieel zijn voor de beoefening van de vakgebieden/disciplines van de opleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur, te weten onderzoeksvaardigheden, productieve en receptieve beheersing van de Griekse en Latijnse taal op het hieronder genoemde Common European Framework of Reference (CEFR) niveau. Ook geeft de student er blijk van in correct schriftelijk en mondeling Nederlands verslag te kunnen leggen van deze leerresultaten.

Vakken:

- Grieks en Latijn 1: vormleer en lectuur

- Grieks en Latijn 2: syntaxis en lectuur
- Klassieke cultuurkunde en Latijnse lectuur
- Klassieke literatuur (Highlights) en Griekse lectuur (incl. Inleiding literatuurwetenschap Vakspecifieke Wetenschapsfilosofie)
- Latijnse lectuur
- Griekse lectuur
- Griekse en Latijnse Lectuur
- Filosofische teksten
- Griekse, Latijnse en algemene taalkunde (incl. Inleiding Taalkunde)

Bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur

1. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in het vakgebied van de opleiding waarbij – voor zover dit vakgebied tevens in het voortgezet onderwijs aan de orde is geweest – is voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit is overtroffen; de student beschikt meer in het bijzonder over de kennis en inzichten die hieronder omschreven zijn.
2. De student beschikt over aantoonbare vaardigheden die relevant zijn voor het beoefenen van het vakgebied van de opleiding; de student beschikt meer in het bijzonder over de vaardigheden die hieronder omschreven zijn. Voor de opleidingen bedoeld in artikel 1.1 onder E., met uitzondering van Taalwetenschap en Literatuurwetenschap, is in de bijlage bij deze regeling die betrekking heeft op de desbetreffende opleiding, aangegeven over welk niveau van taalvaardigheid de student beschikt in de taal waarop die opleiding mede betrekking heeft.
3. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de grondbeginselen van de belangrijkste vakgebieden/disciplines van de opleiding Latijnse taal en cultuur, te weten Latijnse letterkunde, Latijnse taalkunde en Griekse en Latijnse cultuurkunde.

Vakken op het gebied van taalkunde:

- Latijn 1
- Latijn 2
- Latijnse en algemene taalkunde
- Vakspecifieke Wetenschapsfilosofie
- Latinistiek Seminar

Vakken op het gebied van letterkunde:

- Klassieke cultuurkunde en Latijnse Lectuur
- Klassieke literatuur en lectuur uit de Late Oudheid
- Latijn 1
- Latijn 2
- Klassieke, Middeleeuws en Neolatijnse lectuur
- Latijnse en algemene taalkunde
- Grote Denkers
- Filosofische teksten
- Receptie
- Excursie
- Vakspecifieke wetenschapsfilosofie
- Latinistiek Seminar

Vakken op het gebied van cultuurkunde:

- Klassieke cultuurkunde en Latijnse Lectuur
- Grote Denkers

- Filosofische teksten
  - Receptie
  - Excursie
  - Latinistiek Seminar
4. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de wetenschapsfilosofische achtergronden van onderzoek binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Latijnse taal en cultuur.
- Vakken:
- Wetenschapsfilosofie
5. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in belangrijke thema's in de wetenschapsbeoefening en/of het wetenschappelijke debat binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Latijnse taal en cultuur.
- Vakken:
- Klassieke literatuur en lectuur uit de Late Oudheid
  - Latijn 1
  - Klassieke, Middeleeuwse en Neolatijnse lectuur
  - Grote Denkers
  - Filosofische teksten
  - Latijnse en algemene taalkunde
  - Receptie
  - Excursie
  - Vakspecifieke wetenschapsfilosofie
  - Latinistiek Seminar
6. De student heeft aantoonbare kennis van het begrippenapparaat en de belangrijkste onderzoeksmethoden en –technieken binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Latijnse taal en cultuur.
- Vakken:
- Cultuurkunde Griekenland en Italië
  - Klassieke literatuur en lectuur uit de Late Oudheid
  - Vakspecifieke Wetenschapsfilosofie
  - Oudheid en Nachleben op locatie
  - Basisvak Latijnse taalkunde
  - Latinistiek Seminar
7. De student is in staat om de tijdens de opleiding verworven kennis (praktisch) toe te passen in een context die typisch is voor de vakgebieden/disciplines van de opleiding Latijnse taal en cultuur.
- Vakken:
- Latinistiek Seminar
  - Bachelorscriptie
  - Receptie
  - Excursie
  - Klassieke cultuurkunde en Latijnse Lectuur
8. De student beschikt over aantoonbare vaardigheden die essentieel zijn voor de beoefening van de vakgebieden/disciplines van de opleiding Latijnse taal en cultuur, te weten onderzoeksvaardigheden, productieve en receptieve beheersing van de Latijnse taal op het hieronder genoemde Common European Framework of Reference (CEFR) niveau. Ook geeft de student er blijk van in correct schriftelijk en mondeling Nederlands verslag te kunnen leggen van deze leerresultaten.

Vakken:

- Klassieke cultuurkunde en Latijnse Lectuur
- Klassieke literatuur en lectuur uit de Late Oudheid
- Latijn 1
- Latijn 2
- Klassieke, Middeleeuwse en Neolatijnse lectuur
- Grote Denkers
- Filosofische teksten
- Latijnse en algemene taalkunde
- Receptie
- Excursie

De bacheloropleiding Arabische taal en cultuur heeft algemene en opleidingsspecifieke eindtermen geformuleerd.

Algemene eindtermen

1. De student heeft kennis van en inzicht in algemeen wetenschapsfilosofische achtergronden van geesteswetenschappelijk onderzoek en is in staat deze kennis en inzichten toe te passen op het vakgebied van de opleiding en zich een oordeel te vormen over de plaats van dit vakgebied als onderdeel van geesteswetenschappelijke disciplines en ten opzichte van andere verwante disciplines.
2. De student is in staat om (vooral op het vakgebied van de opleiding) op een academisch niveau relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke aspecten.
3. De student is in staat om op een academisch niveau in schriftelijke en mondelinge vorm informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek van aankomende specialisten op het vakgebied van de opleiding.
4. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in een ander vakgebied dan het vakgebied van de opleiding, waarbij – voor zover dit vakgebied tevens in het voortgezet onderwijs aan de orde is geweest – is voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit is overtroffen. De student is in staat om op dit vakgebied op een academisch niveau relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke aspecten.
5. De student heeft kennis van en inzicht in enkele specialistische onderdelen van het vakgebied van de opleiding en/of onderdelen van (andere) vakgebieden.
6. De student is in staat om op het vakgebied van de opleiding relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke en – voor zover van toepassing – sociaal-maatschappelijke en/of ethische aspecten; de student is in staat om zijn kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van de aan de opleiding gerelateerde werkvelden/beroepen laat zien, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en het oplossen van problemen op het vakgebied van de opleiding; de student is in staat om informatie, ideeën en oplossingen in schriftelijke vorm over te brengen op een publiek van specialisten op het vakgebied van de opleiding.
7. De student is in staat om publicaties op het vakgebied van de opleiding die zijn opgesteld in het Nederlands, Engels of de doeltaal van de opleiding correct te interpreteren en in zijn oordeelsvorming te betrekken.
8. De student bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie aan te gaan die een hoog niveau van autonomie veronderstelt.
9. De student heeft ervaring opgedaan met het werken in groepsverband en is op basis daarvan in staat over het eigen functioneren in een groep te reflecteren.
10. De student heeft er blijk van gegeven de leer- en planningsvaardigheden te bezitten die noodzakelijk zijn om vakken en de opdrachten die daarvan deel uitmaken binnen de daarvoor gestelde termijn af te ronden.

Opleidingsspecifieke eindtermen

1. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in het vakgebied van de opleiding waarbij – voor zover dit vakgebied tevens in het voortgezet onderwijs aan de orde is

geweest – is voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit is overtroffen; de student beschikt meer in het bijzonder over de kennis en inzichten die hieronder omschreven zijn.

2. De student beschikt over aantoonbare vaardigheden die relevant zijn voor het beoefenen van het vakgebied van de opleiding; de student beschikt meer in het bijzonder over de vaardigheden die hieronder omschreven zijn.
3. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de grondbeginselen van de belangrijkste vakgebieden/disciplines van de opleiding Arabische taal en cultuur, te weten Arabische taalkunde, Arabische letterkunde en Arabische cultuurkunde.
 Vakken op het gebied van Arabische taalkunde: *Inleiding Taalwetenschap + Inleiding Arabische taalkunde, Caïro: Arabische taalvaardigheid + taalkunde, Verdieping Arabische taal- en letterkunde.*
 Vakken op het gebied van letterkunde: *Inleiding Literatuurwetenschap + Inleiding Arabische Letterkunde, Modern Arabisch literair discours, Caïro: Arabische letterkunde, Verdieping Arabische taal- en letterkunde.* Vakken op het gebied van cultuurkunde: *Arabische cultuur, islamitische beschaving (600-1600), Arabische cultuur, islamitische beschaving (1600-heden), Bijbel en Koran.*
4. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de wetenschapsfilosofische achtergronden van onderzoek binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Arabische taal en cultuur. Vakken: *Wetenschapsfilosofie.*
5. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in belangrijke thema's in de wetenschapsbeoefening en/of het wetenschappelijke debat binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Arabische taal en cultuur. Vakken: *Arabische cultuur/islamitische beschaving (600 - 1600), Arabische cultuur/islamitische beschaving (1600 - heden), Bijbel en Koran, Modern Arabisch literair discours, Verdieping Arabische taal- en letterkunde, Wetenschapsfilosofie vakspecifiek.*
6. De student heeft aantoonbare kennis van het begrippenapparaat en de belangrijkste onderzoeksmethoden en –technieken binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Arabische taal en cultuur. Vakken: *Inleiding Literatuurwetenschap + Inleiding Arabische Letterkunde en Inleiding Taalwetenschap + Inleiding Arabische taalkunde.*
7. De student is in staat om de tijdens de opleiding verworven kennis (praktisch) toe te passen in een context die typisch is voor de vakgebieden/disciplines van de opleiding Arabische taal en cultuur. Vakken: *Bachelorscriptie.*
8. De student beschikt over aantoonbare vaardigheden die essentieel zijn voor de beoefening van de vakgebieden/disciplines van de opleiding Arabische taal en cultuur, te weten onderzoeksvaardigheden, productieve en receptieve beheersing van de Arabische taal op het hieronder genoemde Common European Framework of Reference (CEFR) niveau. Ook geeft de student er blijk van in correct schriftelijk en mondeling Nederlands verslag te kunnen leggen van deze leerresultaten.

Common European Framework of Reference (CEFR)*

Luisteren	Lezen	Gesprek interactie	Gesprek productie	Schrijven
B1	B2	B1	B1	B1

Vakken

- Inleiding Arabische taalkunde
- Inleiding Arabische letterkunde
- Taalvaardigheid 1A
- Taalvaardigheid 1B
- Taalvaardigheid 2A
- Taalvaardigheid 2B

- Taalvaardigheid 3
- Bachelorscriptie

De bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur heeft algemene en opleidingsspecifieke eindtermen geformuleerd.

Algemene eindtermen

1. De student heeft kennis van en inzicht in algemeen wetenschapsfilosofische achtergronden van geesteswetenschappelijk onderzoek en is in staat deze kennis en inzichten toe te passen op het vakgebied van de opleiding en zich een oordeel te vormen over de plaats van dit vakgebied als onderdeel van geesteswetenschappelijke disciplines en ten opzichte van andere verwante disciplines.
2. De student is in staat om (vooral op het vakgebied van de opleiding) op een academisch niveau relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke aspecten.
3. De student is in staat om op een academisch niveau in schriftelijke en mondelinge vorm informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek van aankomende specialisten op het vakgebied van de opleiding.
4. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in een ander vakgebied dan het vakgebied van de opleiding, waarbij – voor zover dit vakgebied tevens in het voortgezet onderwijs aan de orde is geweest – is voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit is overtroffen. De student is in staat om op dit vakgebied op een academisch niveau relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke aspecten.
5. De student heeft kennis van en inzicht in enkele specialistische onderdelen van het vakgebied van de opleiding en/of onderdelen van (andere) vakgebieden.
6. De student is in staat om op het vakgebied van de opleiding relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke en – voor zover van toepassing – sociaal-maatschappelijke en/of ethische aspecten; de student is in staat om zijn kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van de aan de opleiding gerelateerde werkvelden/beroepen laat zien, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en het oplossen van problemen op het vakgebied van de opleiding; de student is in staat om informatie, ideeën en oplossingen in schriftelijke vorm over te brengen op een publiek van specialisten op het vakgebied van de opleiding.
7. De student is in staat om publicaties op het vakgebied van de opleiding die zijn opgesteld in het Nederlands, Engels of de doeltaal van de opleiding correct te interpreteren en in zijn oordeelsvorming te betrekken.
8. De student bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie aan te gaan die een hoog niveau van autonomie veronderstelt.
9. De student heeft ervaring opgedaan met het werken in groepsverband en is op basis daarvan in staat over het eigen functioneren in een groep te reflecteren.
10. De student heeft er blijk van gegeven de leer- en planningsvaardigheden te bezitten die noodzakelijk zijn om vakken en de opdrachten die daarvan deel uitmaken binnen de daarvoor gestelde termijn af te ronden.

Opleidingsspecifieke eindtermen

1. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in het vakgebied van de opleiding waarbij – voor zover dit vakgebied tevens in het voortgezet onderwijs aan de orde is

geweest – is voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit is overtroffen; de student beschikt meer in het bijzonder over de kennis en inzichten die hieronder omschreven zijn.

2. De student beschikt over aantoonbare vaardigheden die relevant zijn voor het beoefenen van het vakgebied van de opleiding; de student beschikt meer in het bijzonder over de vaardigheden die hieronder omschreven zijn.
3. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de grondbeginselen van de belangrijkste vakgebieden/disciplines van de opleiding Hebreeuwse taal en cultuur, te weten taalkunde, letterkunde en cultuurkunde. Vakken op het gebied van letterkunde: *Inleiding literatuurwetenschap + Inleiding Hebreeuwse letterkunde, Israëliisch Hebreeuws 2 + Rabbijnse teksten, Traditie en verandering in joodse cultuur 1 en Traditie en verandering in joodse cultuur 2.* Vakken op het gebied Hebreeuwse taalkunde: *Inleiding taalwetenschap + Inleiding Hebreeuwse taalkunde.* Vakken op het gebied van cultuurkunde: *Inleiding moderne joodse geschiedenis en Inleiding premoderne joodse cultuur.*
4. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de wetenschapsfilosofische achtergronden van onderzoek binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Hebreeuwse taal en cultuur. Vak: *Wetenschapsfilosofie.*
5. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in belangrijke thema's in de wetenschapsbeoefening en/of het wetenschappelijke debat binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Hebreeuwse taal en cultuur. Vakken: *Inleiding moderne joodse geschiedenis, Inleiding premoderne joodse cultuur, Inleiding literatuurwetenschap + Inleiding Hebreeuwse letterkunde, Inleiding taalwetenschap + Inleiding Hebreeuwse taalkunde, Israëliisch Hebreeuws 2 + Rabbijnse teksten, Traditie en verandering in joodse cultuur 1, Traditie en verandering in joodse cultuur 2, Vakspecifieke wetenschapsfilosofie, Bijbel en Koran.*
6. De student heeft aantoonbare kennis van het begrippenapparaat en de belangrijkste onderzoeksmethoden en –technieken binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Hebreeuwse taal en cultuur. Vakken: *Inleiding literatuurwetenschap + Inleiding Hebreeuwse letterkunde, Inleiding taalwetenschap + Inleiding Hebreeuwse taalkunde, Israëliisch Hebreeuws 2 + Rabbijnse teksten, Traditie en verandering in joodse cultuur 1, Traditie en verandering in joodse cultuur 2.*
7. De student is in staat om de tijdens de opleiding verworven kennis (praktisch) toe te passen in een context die typisch is voor de vakgebieden/disciplines van de opleiding Hebreeuwse taal en cultuur. Vakken: *Bachelorscriptie.*
8. De student beschikt over aantoonbare vaardigheden die essentieel zijn voor de beoefening van de vakgebieden/disciplines van de opleiding Hebreeuwse taal en cultuur, te weten onderzoeksvaardigheden, productieve en receptieve beheersing van de Hebreeuwse taal op het hieronder genoemde Common European Framework of Reference (CEFR) niveau. Ook geeft de student er blijk van in correct schriftelijk en mondeling Nederlands verslag te kunnen leggen van deze leerresultaten.

Common European Framework of Reference (CEFR)*

Luisteren	Lezen	Gesprek interactie	Gesprek productie	Schrijven
B1	B2	B1	B1	B1

Vakken

- Inleiding literatuurwetenschap + Inleiding Hebreeuwse letterkunde
- Inleiding taalwetenschap + Inleiding Hebreeuwse taalkunde
- Taalvaardigheid 1: Modern Hebreeuws
- Taalvaardigheid 2: Modern Hebreeuws

- Taalvaardigheid 3: Modern Hebreeuws
- Taalvaardigheid 4: Modern Hebreeuws
- Israëliisch Hebreeuws 1
- Israëliisch Hebreeuws 2
- Academisch Hebreeuws

Algemene eindtermen

Bij ieder van de kwalificaties is – voor zover van toepassing – tussen haakjes vermeld welk onderdeel van het onderwijsprogramma meer in bijzonder beoogt te bereiken dat de student aan deze kwalificatie voldoet:

1. De student heeft kennis van en inzicht in algemeen wetenschapsfilosofische achtergronden van geesteswetenschappelijk onderzoek en is in staat deze kennis en inzichten toe te passen op het vakgebied van de opleiding en zich een oordeel te vormen over de plaats van dit vakgebied als onderdeel van geesteswetenschappelijke disciplines en ten opzichte van andere verwante disciplines.
2. De student is in staat om (vooral op het vakgebied van de opleiding) op een academisch niveau relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke aspecten.
3. De student is in staat om op een academisch niveau in schriftelijke en mondelinge vorm informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek van aankomende specialisten op het vakgebied van de opleiding.
4. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in een ander vakgebied dan het vakgebied van de opleiding, waarbij – voor zover dit vakgebied tevens in het voortgezet onderwijs aan de orde is geweest – is voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit is overtroffen. De student is in staat om op dit vakgebied op een academisch niveau relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke aspecten.
5. De student heeft kennis van en inzicht in enkele specialistische onderdelen van het vakgebied van de opleiding en/of onderdelen van (andere) vakgebieden.
6. De student is in staat om op het vakgebied van de opleiding relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke en – voor zover van toepassing – sociaal-maatschappelijke en/of ethische aspecten; de student is in staat om zijn kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van de aan de opleiding gerelateerde werkvelden/beroepen laat zien, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en het oplossen van problemen op het vakgebied van de opleiding; de student is in staat om informatie, ideeën en oplossingen in schriftelijke vorm over te brengen op een publiek van specialisten op het vakgebied van de opleiding.
7. De student is in staat om publicaties op het vakgebied van de opleiding die zijn opgesteld in het Nederlands, Engels of de doeltaal van de opleiding correct te interpreteren en in zijn oordeelsvorming te betrekken.
8. De student bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie aan te gaan die een hoog niveau van autonomie veronderstelt.
9. De student heeft ervaring opgedaan met het werken in groepsverband en is op basis daarvan in staat over het eigen functioneren in een groep te reflecteren.
10. De student heeft er blijk van gegeven de leer- en planningsvaardigheden te bezitten die noodzakelijk zijn om vakken en de opdrachten die daarvan deel uitmaken binnen de daarvoor gestelde termijn af te ronden.

Eindtermen Bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur

1. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in het vakgebied van de opleiding Nieuwgriekse taal en cultuur.

2. De student beschikt over aantoonbare vaardigheden die relevant zijn voor het beoefenen van het vakgebied van de opleiding Nieuwgriekse taal en cultuur.
3. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de grondbeginselen van de belangrijkste vakgebieden/disciplines van de opleiding Nieuwgriekse taal en cultuur, te weten Nieuwgriekse taalkunde, Nieuwgriekse letterkunde en Nieuwgriekse (incl. de Byzantijnse) cultuurkunde.

Vakken op het gebied van Nieuwgriekse taalkunde:

- Inleiding taalwetenschap + Inleiding Nieuwgriekse taalkunde
- Nieuwgriekse taalkunde A en/of B

Vakken op het gebied van Nieuwgriekse letterkunde:

- Inleiding literatuurwetenschap + Inleiding Nieuwgriekse letterkunde
- Nieuwgriekse letterkunde A en/of B

Vakken op het gebied van Nieuwgriekse cultuurkunde:

- Nieuwgriekse cultuurkunde 1: Byzantijnse geschiedenis
- Nieuwgriekse cultuurkunde 2: Nieuwgriekse geschiedenis

4. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de wetenschapsfilosofische achtergronden van onderzoek binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Nieuwgriekse taal en cultuur.

Vak:

- Wetenschapsfilosofie
5. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in belangrijke thema's in de wetenschapsbeoefening en/of het wetenschappelijke debat binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Nieuwgriekse taal en cultuur.

Vakken op het gebied van taalkunde:

- Nieuwgriekse taalkunde A en/of B

Vakken op het gebied van letterkunde:

- Nieuwgriekse letterkunde A en/of B

6. De student heeft aantoonbare kennis van het begrippenapparaat en de belangrijkste onderzoeksmethoden en -technieken binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Nieuwgriekse taal en cultuur.

Vakken:

- Nieuwgriekse cultuurkunde 1: Byzantijnse geschiedenis
- Nieuwgriekse cultuurkunde 2: Nieuwgriekse geschiedenis

7. De student is in staat om de tijdens de opleiding verworven kennis (praktisch) toe te passen in een context die typisch is voor de vakgebieden/disciplines van de opleiding Nieuwgriekse taal en cultuur.

Onderdelen:

- Seminar Nieuwgriekse taal en cultuur

- bachelorscriptie
8. De student beschikt over aantoonbare vaardigheden die essentieel zijn voor de beoefening van de vakgebieden/disciplines van de opleiding Nieuwgriekse taal en cultuur, te weten onderzoeksvaardigheden, productieve en receptieve beheersing van de Nieuwgriekse taal (zie tabel 9 voor het niveau). Ook geeft de student er blijk van in correct schriftelijk en mondeling Nederlands verslag te kunnen leggen van deze leerresultaten.

Eindniveau Nieuwgrieks van bachelor-studenten Nieuwgriekse taal en cultuur (Common European Framework of Reference, CEFR)

Luisteren	Lezen	Gesprek interactie	Gesprek productie	Schrijven
B1	B2	B1	B1	B1

Vakken

- Onderzoeksvaardigheden
- Academisch schrijven
- Seminar Nieuwgriekse taal en cultuur
- Taalvaardigheid Nieuwgrieks 1
- Taalvaardigheid Nieuwgrieks 2
- Taalvaardigheid Nieuwgrieks 3
- Taalvaardigheid Nieuwgrieks 4
- Taalvaardigheid Nieuwgrieks 5
- Taalvaardigheid Nieuwgrieks 6
- Taalvaardigheid Nieuwgrieks 7
- Taalvaardigheid Nieuwgrieks 8

Masteropleiding Oudheidstudies

Academisch denk- en werkniveau

De student, die de masteropleiding heeft afgerond:

1. beschikt over gedegen kennis van het geesteswetenschappelijk onderzoek;
2. is in staat verschillende theoretische visies over een onderwerp uiteen te zetten en daarover een eigen standpunt te bepalen;
3. is in staat om zelfstandig te werken, alsmede volwaardig te functioneren in teamverband;
4. is in staat om de belangrijke thema's in hedendaagse debatten op het terrein van de eigen specialisatie uiteen te zetten en daarover een eigen standpunt te bepalen.

Vakspecifieke eindtermen

De student, die de masteropleiding heeft afgerond:

5. heeft een gedegen overzicht van teksten, objecten, benaderingen, de geschiedenis van de klassiek oudheid en haar nawerking;
6. heeft een grondige kennis van een specialisatie binnen de opleiding;
7. heeft de vaardigheid om zelfstandig problemen op het terrein van het vakgebied te signaleren, formuleren, analyseren en oplossingen aan te dragen. De student is tevens in staat gerichte onderzoeksvragen te formuleren en deze te presenteren in een onderzoeksplan;
8. heeft de vaardigheid de relevante vakliteratuur rond een onderwerp te vinden, te verwerken en kritisch te beoordelen;
9. heeft de vaardigheid om onderzoek op het vakgebied uit te voeren, en daarover te rapporteren op een wijze die voldoet aan de gebruikelijke disciplinaire normen.

Masteropleiding Midden-Oosten studies

Met de master wordt beoogd de student zodanige kennis en vaardigheden en een zodanig inzicht bij te brengen op het desbetreffende vakgebied dat de afgestudeerde in staat is op zelfstandige en professionele wijze een functie uit te oefenen op gevorderd academisch niveau en beschikt over de competenties die een voorwaarde zijn om te worden toegelaten tot een promotietraject.

Academisch denk- en werkniveau

De student die de masteropleiding heeft afgerond:

1. beschikt over gedegen kennis van het geesteswetenschappelijk onderzoek;
2. is in staat verschillende theoretische visies over een onderwerp uiteen te zetten en daarover een eigen standpunt te bepalen;
3. is in staat om zelfstandig te werken, alsmede volwaardig te functioneren in teamverband;
4. is in staat om de belangrijke thema's in hedendaagse debatten op het terrein van de eigen specialisatie uiteen te zetten en daarover een eigen standpunt te bepalen.

Vakspecifieke eindtermen

De student die de masteropleiding heeft afgerond:

1. heeft een gedegen overzicht van de opleiding en van de geschiedenis van het vakgebied;
2. heeft een grondige kennis van een specialisme binnen de opleiding, dan wel een gedegen kennis op het snijvlak van de opleiding en een ander vakgebied;
3. heeft de vaardigheid om zelfstandig problemen op het terrein van het vakgebied te signaleren, formuleren, analyseren en oplossingen aan te dragen. De student is tevens in staat gerichte onderzoeksvragen te formuleren en deze te presenteren in een onderzoeksplan.
4. heeft de vaardigheid de relevante vakliteratuur rond een onderwerp te vinden, te verwerken en kritisch te beoordelen;
5. heeft de vaardigheid om onderzoek op het vakgebied uit te voeren en daarover te rapporteren op een wijze die voldoet aan de gebruikelijke disciplinaire normen.

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

Propedeuse Griekse en Latijnse taal en cultuur:

Semester 1		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Latijnse lectuur (6 EC: Retorica) & Cultuurkunde Griekenland en Italië (12 EC)		
Grieks I: vormleer & lectuur (6 EC) ¹		
Latijn I: vormleer & lectuur (6 EC)		

Semester 2		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Griekse lectuur (Tragedie; 6 EC), Inleiding literatuurwetenschap (6 EC), en Literatuurgeschiedenis (Highlights; 6 EC)		
Grieks II: syntaxis & lectuur Lysias (6 EC)		
Latijn II: syntaxis & lectuur Brieven (6 EC)		

Jaar 2 Griekse en Latijnse taal en cultuur:

Semester 1		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Alternerend: Homerus of Vergilius (6 EC)	Griekse en Latijnse lectuur, alternerend thema (12 EC): Historiografie of Lyriek (beide talen)	
Profileringsruimte (12 EC)		

Semester 2		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Griekse & Latijnse taalkunde (12 EC) & Inleiding taalwetenschap (6 EC)		
Alternerend opleidingsgebonden keuzevak: of Grote denkers (6 EC) + Filosofisch proza (6 EC), of Receptie (6 EC) + Excursie (6 EC)		

Jaar 3 Griekse en Latijnse taal en cultuur:

Semester 1 (evt. buitenlandsemester)		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Keuzeruimte (18 EC), waarin studenten de alternerende basisvakken uit het tweede jaar kunnen volgen. ²		
Wetenschapsfilosofie (12 EC)		

Semester 2		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Classic seminar (6 EC)	Scriptie (12 EC)	
Keuzeruimte (12 EC), waarin studenten alternerende opleidingsgebonden keuzevakken uit het 2 ^e jaar kunnen volgen.		

¹ Grieks I en Latijn I worden op beginners- en eindexamenniveau aangeboden.

² Dit is van belang als studenten de lerarenopleiding willen doen.

Bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur

Propedeuse Latijnse taal en cultuur:

Semester 1		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Latijnse lectuur (Retorica; 6 EC) & Cultuurkunde Griekenland en Italië (12 EC)		
Inleiding postklassiek Latijn (6 EC)		
Latijn I: vormleer & lectuur (6 EC) ³		

Semester 2		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Lectuur Late Oudheid (6 EC), Inleiding literatuurwetenschap (6 EC), en Literatuurgeschiedenis (Highlights; 6 EC)		
Middeleeuws & Neolatijn I (6 EC)		
Latijn II: syntaxis & lectuur Brieven (6 EC)		

Jaar 2 Latijnse taal en cultuur:

Semester 1		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Klassiek, Middeleeuws en Neolatijnse lectuur II (18 EC), alternerend thema: ofwel Klassieke historiografie (6 EC), Lage landen (6 EC) + Filosofie & Religie (6 EC), ofwel Vergilius (6 EC) + Lyriek (alle periodes; 12 EC)		
Profileringsruimte (12 EC)		

Semester 2		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Latijnse taalkunde (synchroon en diachroon; 12 EC) & Inleiding taalwetenschap (6 EC)		
Alternerend opleidingsgebonden keuzevak: of Grote denkers (6 EC) + Filosofische teksten (6 EC), of Receptie (6 EC) + Excursie (6 EC)		

Jaar 3 Latijnse taal en cultuur:

Semester 1 (evt. buitenlandsemester)		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Keuzeruimte (18 EC), waarin studenten de alternerende basisvakken uit het tweede jaar kunnen volgen. ⁴		
Wetenschapsfilosofie (algemeen en vakspecifiek; 12 EC)		

Semester 2		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Latinistiek seminar (6 EC)	Scriptie (12 EC)	
Keuzeruimte (12 EC), waarin studenten alternerende opleidingsgebonden keuzevakken uit het 2 ^e jaar kunnen volgen.		

³ *Latijn I* wordt op beginners- en eindexamenniveau aangeboden.

⁴ Dit is met het oog op de toelatingseisen voor de lerarenopleiding. Hetzelfde geldt voor de keuzeruimte in semester 2 van jaar 3.

Bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur

Onderwijsprogramma propedeuse

	1 ^e semester	2 ^e semester
1 st jaar	Vakcluster 1 (18 EC)	Vakcluster 3 (18 EC)
	Vakcluster 2 (12 EC)	Vakcluster 4 (12 EC)

Vakcluster 1 (18 EC)

Titel	Studielast	Blok
1. Inleiding moderne joodse geschiedenis	6EC	1
2. Inleiding literatuurwetenschap + Inleiding Hebreeuwse letterkunde	12EC	2+3

Vakcluster 2 (12 EC)

Titel	Studielast	Blok
1. Taalvaardigheid 1: Modern Hebreeuws	6EC	1
2. Taalvaardigheid 2: Modern Hebreeuws	6EC	2

Vakcluster 3 (18 EC)

Titel	Studielast	Blok
1. Inleiding premoderne joodse cultuur	6EC	1
2. Inleiding taalwetenschap + Inleiding Hebreeuwse taalkunde	12EC	2+3

Vakcluster 4 (12 EC)

Titel	Studielast	Blok
1. Taalvaardigheid 3: Modern Hebreeuws	6EC	1
2. Taalvaardigheid 4: Modern Hebreeuws	6EC	2

Wetenschappelijk schrijven is geïntegreerd in het volgende vak:

Titel	Studielast	Semester	Blok
Inleiding literatuurwetenschap + Inleiding Hebreeuwse letterkunde	12EC	1	2-3
Inleiding taalwetenschap + Inleiding Hebreeuwse taalkunde	12EC	2	2-3

Onderzoeksvaardigheden zijn geïntegreerd in het volgende vak/de volgende vakken:

Titel	Studielast	Semester	Blok
Inleiding literatuurwetenschap + Inleiding Hebreeuwse letterkunde	12EC	1	2-3
Inleiding taalwetenschap + Inleiding Hebreeuwse taalkunde	12EC	2	2-3

Onderwijsprogramma postpropedeuse

	1 ^e semester	2 ^e semester
2 ^e jaar	18 EC basisvak 1	18 EC basisvak 2
	12 EC keuzevak	12 EC keuzevak
3 ^e jaar	12 EC basisvak 3	18 EC afstudeertraject
	12 EC Wetenschapsfilosofie	12 EC keuzevak
	6 EC keuzevak	

Basisvak 1 (18 EC)

Titel	Studielast	Blok
1. Israëliisch Hebreeuws 1	6EC	1
2. Israëliisch Hebreeuws 2 + Rabbijnse teksten + Leeslijst + Hebreeuws Leesverslag	12EC	2+3

Basisvak 2 (12 EC)

Titel	Studielast	Blok
1. Traditie en verandering in joodse cultuur 1	6EC	1
2. Traditie en verandering in joodse cultuur 2 + Leeslijst	12EC	2+3

Basisvak 3 (12 EC)

Titel	Studielast	Blok
1. Bijbel & Koran	12EC	1

Afstudeertraject (18 EC)

Titel	Studielast	Blok
1. Academisch Hebreeuws	6EC	1
2. Scriptie	12EC	2-3

Specialistische minoren binnen het departement

De volgende minoren gelden voor studenten van de bacheloropleidingen van het departement Taal- en letterkunde als specialistische minor zoals bedoeld in art. 4.7 lid e:

- Specialistische minor taalkunde (30 EC)
- Specialistische minor letterkunde (30 EC)
- Specialistische minor Europese epiek (30 EC)
- Specialistische minor Maghreb Studies (30 EC)
- Specialistische minor in een tweede Slavische taal (24/30 EC, uitsluitend voor studenten Slavische talen en culturen)
- Specialistische minor Gebarentaal (24/30 EC, uitsluitend voor studenten Taalwetenschap)
- Specialistische minor Arabisch (24 EC, uitsluitend voor studenten Hebreeuwse taal en cultuur)
- Specialistische minor Hebreeuws (24 EC, uitsluitend voor studenten Arabische taal en cultuur)

Bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur

Propedeuse:

Semester 1		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Cultuurkunde 1: ⁵ Byzantijnse geschiedenis (6 EC)	Inleiding taalwetenschap + Inleiding Nieuwgriekse taalkunde (12 EC)	
Taalvaardigheid Nieuwgrieks 1: receptieve vaardigheden (6 EC)	Taalvaardigheid Nieuwgrieks 2: receptieve vaardigheden (6 EC)	

Semester 2		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Cultuurkunde 2: ⁶ Nieuwgriekse geschiedenis (6 EC)	Inleiding literatuurwetenschap + Inleiding Nieuwgriekse letterkunde (12 EC)	
Taalvaardigheid Nieuwgrieks 3: receptieve vaardigheden (6 EC)	Taalvaardigheid Nieuwgrieks 4: receptieve vaardigheden (6 EC)	

Jaar 2:

Semester 1		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Taalvaardigheid Nieuwgrieks 5: actieve vaardigheden (incl. vertalen + Griekenlandkunde; 6 EC)	Taalvaardigheid Nieuwgrieks 6: actieve vaardigheden (incl. vertalen + letterkunde; 12 EC)	
Wetenschapsfilosofie (12 EC)		

Semester 2		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Taalvaardigheid Nieuwgrieks 7: actieve vaardigheden (incl. vertalen + geschiedenis; 6 EC)	Taalvaardigheid Nieuwgrieks 8: actieve vaardigheden (incl. vertalen + letterkunde; 12 EC)	
Nieuwgriekse letterkunde A of B (6 EC)	Nieuwgriekse taalkunde A of B (6 EC) ⁷	

⁵ Inclusief *Onderzoeksvaardigheden* (met daarin een diagnostische toets Nederlands taalgebruik).

⁶ Inclusief *Academisch schrijven*.

⁷ Nieuwgriekse letterkunde en Nieuwgriekse taalkunde vormen samen een "basisvak". Dit basisvak heeft jaarlijks alternerende onderwerpen; studenten kunnen het desgewenst ook in het 3^e jaar volgen.

Jaar 3:

Semester 1		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Keuzeruimte/buitenlandverblijf (30 EC) ⁸		

Semester 2		
Week 1-8	Week 9-16	Week 17-20
Seminar Nieuwgrieks (6 EC)	Scriptie (12 EC)	
Keuzeruimte (12 EC)		

---

⁸ In principe volgen studenten van Nieuwgrieks de onderdelen van de profileringsruimte aan een Griekse/ Cypriotische universiteit. Deze ruimte kan ook (gedeeltelijk) worden ingevuld met een stage die een vakspecifiek karakter heeft, bijvoorbeeld bij het Nederlands Instituut in Athene, de Nederlandse Ambassade in Athene, de ambassades van Griekenland en Cyprus in Nederland of andere aanverwante instellingen en organisaties. Wie niet in staat is tot een verblijf in het buitenland, volgt deze onderdelen aan de UvA.

Masteropleiding Oudheidstudies

Programma GLTC		Programma Oudheidkunde					
<i>Specialisatie I</i>	<i>Specialisatie II</i>	<i>Specialisatie III</i>	<i>Specialisatie IV</i>	<i>Specialisatie V</i>	<i>Specialisatie VI</i>	<i>Specialisatie VII</i>	
Linguistic and narratological approaches to classical texts	Intertextuality and reception	Ancient Thought: from Plato to Augustine	Greek	Latin	Babylonian-Assyrian	History and Archaeology	
Blok 1	Aftrapcollege Narrativity	Aftrapcollege Intertextuality and reception	aftrapcollege : Images of the Divine in Context	Great Debates I of talig vak uit aanbod ACASA	Great Debates I of talig vak uit aanbod ACASA	Great Debates I	Great Debates I
	Keuzevak uit aanbod ACASA				ME en/of Neolatijnse literatuur of keuzevak uit aanbod ACASA	Master Seminar Akkadian 1	Keuzevak uit aanbod ACASA: OG en Archeologie
Blok 2	Latin Literature of Latin Text Linguistics	Greek Literature I+R	zie keuzelijst	Great Debates II of talig vak uit aanbod ACASA	Great Debates II of talig vak uit aanbod ACASA	Great Debates II	Great Debates II
	Keuzevak uit aanbod ACASA			Greek Literature I+R	Latin Literature of Latin Text Linguistics	Master Seminar Akkadian 2	Keuzevak uit aanbod OG en Archeologie
Blok 3	Termpaper of tutorial						
Blok 4	Greek Literature of Greek Linguistics	Latin Literature I+R	zie keuzelijst	Greek Literature of Griekse taalkunde	Latijnse literatuur I+R	Confrontation Greek and Mesopotamian Civilizations	Keuzevak uit aanbod OG en Archeologie
	Scriptie						
Blok 5	Interdisciplinair college of keuzevak uit aanbod ACASA				Reception of Mesopotamian Culture	Keuzevak uit aanbod OG en Archeologie	
	Scriptie						
Blok 6	Scriptie						

Programma Oude Geschiedenis		
	<i>Specialisatie VIII</i> Confrontation East - West	<i>Specialisatie IX</i> Religion en Culture
Blok 1	Great Debates I	Great Debates I
	Keuzevak uit aanbod ACASA	City Life in the Roman Empire *
Blok 2	Great Debates II	Great Debates II
	Keuzevak uit aanbod ACASA	Life, regimen and health in Antiquity *
Blok 3	Term paper	
Blok 4	Confrontation Greek and Mesopotamian Civilizations	The rise of Christianity I * <i>of Confrontation Greek and Mesopotamian Civilizations *</i>
	Scriptie	
Blok 5	Reception Mesopotamian Culture	The Rise of Christianity II * <i>of Greek Elite Culture in the Roman Empire *</i>
	Scriptie	
Blok 6	Scriptie	

Masteropleiding Midden-Oosten studies

De opbouw per semester is als volgt:

Semester 1			Semester 2		
blok 1	blok 2	blok 3	blok 4	blok 5	blok 6
Occidentalisms: Middle Eastern Perceptions of the West 12 EC		Term Paper 6 EC	Scriptie 18 EC		
Keuzeruimte 12 EC			Keuzeruimte 12 EC		

Voor de invulling van de keuzeruimte kan gekozen worden uit de volgende vakken, mits er voldoende plaats is:

- Academic and Electronic Writing and Research
- History, Identity, Agency
- History of the Modern Middle East
- Internationale betrekkingen en de Europese Unie
- Islam and Politics in Eastern Europe
- Moderne Arabische literatuur
- Occidentalisme: de Westerse Ander in Midden-Oosten discoursen

Na toestemming door de examencommissie van de Graduate School for Humanities kunnen er ook vakken buiten het departement Taal- en letterkunde als keuzevak worden gevolgd.

Opbouw specialisatie Arabisch

De opbouw per semester is als volgt:

Semester 1			Semester 2		
blok 1	blok 2	blok 3	blok 4	blok 5	blok 6
Modern Arabic Literature and Society 6 EC	Arabic Socio-linguistics 6 EC	Term Paper 6 EC	Scriptie 18 EC		
Keuzeruimte 12 EC			Keuzeruimte 12 EC		

Voor de invulling van de keuzeruimte kan gekozen worden uit de volgende vakken, mits er voldoende plaats is:

- Academic and Electronic Writing and Research
- History, Identity, Agency
- History of the Modern Middle East
- Moderne Arabische literatuur
- Occidentalisme: de Westerse Ander in Midden-Oosten discoursen

Na toestemming door de examencommissie van de Graduate School for Humanities kunnen er ook vakken buiten het departement Taal- en letterkunde als keuzevak worden gevolgd.

Opbouw specialisatie Hebreeuws

De opbouw per semester is als volgt:

Semester 1			Semester 2		
blok 1	blok 2	blok 3	blok 4	blok 5	blok 6
Amsterdam as a Jewish City: People, Texts, Contexts, Subtexts 12 EC		Term Paper 6 EC	Scriptie 18 EC		
Keuzeruimte 12 EC			Keuzeruimte 12 EC		

Voor de invulling van de keuzeruimte kan gekozen worden uit de volgende vakken, mits er voldoende plaats is:

- Amsterdam as a Jewish City
- Comparative Literature and Translation Studies
- Cultureel erfgoed: canoniseringsprocessen
- Digital Humanities
- Europe's Orient
- History, Cultural Memory and Trauma
- History of the Modern Middle East
- Iconography of Ancient Religions: the Rise of Christianity
- Islam and Politics in Eastern Europe
- Moderne Arabische literatuur
- Occidentalisme: de Westerse Ander in Midden-Oosten discoursen

Na toestemming door de examencommissie van de Graduate School for Humanities kunnen er ook vakken buiten het departement Taal- en letterkunde als keuzevak worden gevolgd.

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur en bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

Griekse en Latijnse taal en cultuur

	voorkomen 1 ⁹			totaal		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2002	10	20	80	12	25	75
2003	3	67	33	17	41	59
2004	10	20	80	15	33	67
2005	9	11	89	13	23	77
2006	10	20	80	16	31	69
2007	12	33	67	15	33	67
2008	18	44	56	23	48	52
2009	15	60	40	24	54	46
2010	14	57	43	23	52	48

Instroom van alle voltijdstudenten BA GLTC uitgesplitst naar geslacht

	voorkomen 1			totaal		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2002	2	0	100	2	0	100
2003	1	0	100	2	0	100
2004	2	0	100	2	0	100
2005	0	-	-	-	100	0
2006	4	25	75	6	17	83
2007	1	100	0	2	100	0
2008	1	100	0	4	75	25
2009	1	0	100	2	50	50
2010	2	0	100	2	0	100

Instroom van alle deeltijdstudenten BA GLTC uitgesplitst naar geslacht

⁹ Tot dit cohort worden gerekend de studenten bij wie de combinatie van inschrijving voor een opleiding aan een bepaalde instelling voor de eerste maal voorkomt = eerstejaars-opleiding-Instelling (EOI). Studenten met meerdere inschrijvingen worden niet tot het cohort gerekend en vallen dus ook buiten de berekeningen van het rendement of de studieduur.

	Cohort	na 1 jr	na 2 jr	na 3 jr	selectiviteit 1 ^c jr ¹⁰
2002	9	22	33	33	67
2003	3	-	-	-	-
2004	9	0	0	0	-
2005	7	14	14	14	100
2006	8	50	63	63	80
2007	9	22	22	22	100
2008	13	31	38	38	80
2009	14	7	21		-
2010	12	22	33	33	-

Uitstroom van voltijdstudenten BA GLTC

	cohort
2007	2
2010	1

Uitstroom van deeltijdstudenten BA GLTC

	totaal	% van totale cohort	na 3 jr	na 4 jr	na 5 jr	na 6 jr	na > 6 jr	hoop/ inst na > 6 jr
2002	7	70 %	0	29	29	43	71	86
2003	2	-	-	-	-	-	-	-
2004	10	100 %	50	90	100	100	100	100
2005	8	89 %	0	38	75	88	-	-
2006	5	50 %	0	20	20	-	-	-
2007	8	67 %	50	75	-	-	-	-
2008	13	72 %	31	-	-	-	-	-
2009	13	87 %	-	-	-	-	-	-
2010	12	86 %	-	-	-	-	-	-

Uitstroom van voltijdstudenten BA GLTC die zich na één jaar heringeschreven hebben

	cohort
2007	0
2010	0

Uitstroom van deeltijdstudenten BA GLTC die zich na één jaar heringeschreven hebben

¹⁰ De selectiviteit van het eerste jaar is het aantal studenten dat uitvalt in het eerste jaar als percentage van de totale uitval na 3 jaar.

	voltijd en deeltijd			voltijdopleiding			deeltijdopleiding		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2002	16	5	11	15	5	10	1	0	1
2003	28	12	16	27	12	15	1	0	1
2004	36	14	22	32	14	18	4	0	4
2005	49	15	34	44	15	29	5	0	5
2006	52	13	39	46	12	34	6	1	5
2007	48	14	34	39	11	28	9	3	6
2008	53	23	30	49	20	29	4	3	1
2009	70	32	38	61	28	33	9	4	5
2010	72	36	36	63	31	32	9	5	4

Ingeschrevenen GLTC naar onderwijsvorm en geslacht

Latijnse taal en cultuur

	voorkomen 1			totaal		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2002	1	100	0	5	60	40
2003	1	100	0	5	80	20
2004	1	0	100	5	40	60
2005	3	67	33	7	57	43
2006	3	0	100	4	0	100
2007	2	0	100	3	33	67
2008	3	33	67	10	40	60
2009	2	100	0	2	100	0
2010	2	50	50	5	40	60

Instream van voltijdstudenten BA LTC uitgesplitst naar geslacht

	voorkomen 1			totaal		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2003	2	50	50	4	50	50
2004	3	33	67	3	33	67
2005	-	-	-	-	-	-
2006	-	-	-	-	-	-
2007	4	75	25	5	60	40
2008	5	80	20	6	67	33
2009	4	50	50	4	50	50
2010	1	100	0	2	50	50

Instream van deeltijdstudenten BA LTC uitgesplitst naar geslacht

NB: Als de omvang van een cohort of selectie kleiner is dan 4, zijn geen percentages opgenomen over uitval, rendement en studieduur.

	Cohort	na 1 jr	na 2 jr	na 3 jr	selectiviteit 1 ^c jr
2002	1	-	-	-	-
2003	1	-	-	-	-
2004	1	-	-	-	-
2005	2	-	-	-	-
2006	2	-	-	-	-
2007	2	-	-	-	-
2008	2	-	-	-	-
2009	2	-	-	-	-
2010	1	-	-	-	-

Uitstroom van voltijdstudenten BA LTC

	cohort
2004	1
2009	1

Uitstroom van deeltijdstudenten BA LTC

	totaal	% van totale cohort	na 3 jr	na 4 jr	na 5 jr	na 6 jr	na >6 jr	hoop/ inst na > 6 jr
2002	1	-	-	-	-	-	-	-
2003	0	-	-	-	-	-	-	-
2004	1	-	-	-	-	-	-	-
2005	1	-	-	-	-	-	-	-
2006	1	-	-	-	-	-	-	-
2007	2	-	-	-	-	-	-	-
2008	1	-	-	-	-	-	-	-
2009	0	-	-	-	-	-	-	-
2010	1	-	-	-	-	-	-	-

Uitstroom van voltijdstudenten BA LTC die zich na één jaar heringeschreven

	cohort
2004	1
2009	0

Uitstroom van deeltijdstudenten BA LTC die zich na één jaar heringeschreven hebben

	voltijd en deeltijd			voltijdopleiding			deeltijdopleiding		
	totaal	mannen	Vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2002	8	6	2	7	5	2	1	1	0
2003	12	9	3	7	6	1	5	3	2
2004	13	8	5	9	6	3	4	2	2
2005	18	12	6	16	11	5	2	1	1
2006	16	10	6	14	9	5	2	1	1
2007	16	10	6	10	6	4	6	4	2
2008	24	13	11	12	5	7	12	8	4
2009	23	15	8	11	7	4	12	8	4
2010	19	9	10	12	5	7	7	4	3

Ingeschrevenen BA LTC naar onderwijsvorm en geslacht

Staf-studentratio

De opleiding meldt over de student-stafratio in de zelfstudie het volgende: “Bij de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur is sprake van 1,6 fte aan onderwijstijd per 58 BA-studenten en 15 MA-studenten. Bij de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur gaat het om 0,8 fte aan onderwijstijd per 10 BA- en 4 MA-studenten. Deze cijfers behoeven nuancering, aangezien de Faculteit der Geesteswetenschappen zich kenmerkt door een relatief grote mobiliteit van zowel wetenschappelijk personeel als studenten. Ten eerste geven veel docenten in meerdere programma’s les, soms buiten het departement waartoe ze behoren. Zo verzorgt onder meer dr. Charles Hupperts keuzevakken bij Wijsbegeerte, en geeft dr. Piet Gerbrandy colleges bij Literatuurwetenschap. Omgekeerd worden enkele onderdelen uit de bachelorprogramma’s van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur en de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur verzorgd door docenten van buiten, die niet in bovenstaande docent-studentratio zijn meegerekend. Dit betreft de vakspecifieke onderdelen Oude geschiedenis en Archeologie, en ook de departementsbrede vakken Inleiding taalwetenschap en Inleiding literatuurwetenschap, alsmede het faculteitsbrede algemene deel van Wetenschapsfilosofie (het vakspecifieke deel wordt wel door de opleiding zelf verzorgd). Ten derde volgen studenten een deel van hun vakken verplicht buiten de eigen opleiding. Zo volgen bachelorstudenten de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur en de bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur verplicht 12 EC buiten het eigen departement; masterstudenten hebben een keuzeruimte van 12 EC die ze met vakken van buiten de eigen opleiding kunnen invullen. Ten vierde worden zowel op bachelor- als op masterniveau keuzevakken (in de bachelors: ook minors) aangeboden die geen onderdeel uitmaken van het verplichte curriculum van één specifieke opleiding, en die door studenten van de hele faculteit kunnen worden afgenomen. Het gevolg van dit alles is dat de cijfers van de docent-studentratio een indruk geven, maar dat de realiteit genuanceerder is.”

Contacturen

Onderstaande tabellen geven de aantallen contacturen per blok in de bacheloropleidingen van GLTC en LTC. Naast de contacturen (hoorcolleges, werkcolleges) besteden studenten hun tijd aan de voorbereiding voor het onderwijs.

Het aantal voorbereidingsuren is in de bachelorfase van GLTC en LTC gemiddeld ongeveer gelijk aan het aantal contacturen. De resterende tijd besteden studenten aan zelfstandige onderdelen (papers, referaten) en aan de scriptie. In totaal telt een UvA-studieweek (vanaf 2012-2013) 42 uur.¹¹

---

¹¹ Met ingang van het collegejaar 2012-2013 volgen de opleidingen de 8-8-4-jaarindeling van de UvA (zie ook *Facultair rapport*, 2.2): gedurende twee semesters zijn er in totaal 40 onderwijsweken per academisch jaar. Een gemiddelde student wordt (bij wet) geacht per 1 EC 28 uur te besteden. Dat komt neer op 1680 uur per jaar (60 EC). Een UvA-studieweek telt daarmee 42 uur.

semester	blok	contacturen
1 (jaar 1)	1	18 (+ 2 voor studenten met een deficiëntie Grieks of Latijn)
	2	16 (+ 2 voor studenten met een deficiëntie Grieks of Latijn)
	3	9
2 (jaar 1)	1	14
	2	15
	3	1
3 (jaar 2)	1	4 (excl. profileringsruimte)
	2	8 (excl. profileringsruimte)
	3	2
4 (jaar 2)	1	12 (incl. opleidingsgebonden keuzevak)
	2	12 (incl. opleidingsgebonden keuzevak)
	3	1
5 (jaar 3)	1	4 (excl. profileringsruimte)
	2	4 (excl. profileringsruimte)
	3	0 (excl. profileringsruimte)
6 (jaar 3)	1	2 (excl. profileringsruimte, scriptie)
	2	2 (excl. profileringsruimte, scriptie)
	3	2 (excl. profileringsruimte, scriptie)
gemiddelde		9,25 uur per week (excl. profileringsruimte, scriptie, en zonder de "onderwijsluwe" zelfstudieblokken 3 en 6 (januari & juni); met deze blokken wel meegerekend, is het gemiddelde: 7,9 uur per week).

Contacturen BA GLTC

	gepercipieerde studielast ¹²	respons
1 ^e jaar	37,5	2
2 ^e jaar	34,1	19
3 ^e jaar	34,1	19

Gepercipieerde studielast bij de BA GLTC (bron: NSE, UvA-vragen, 2011)

¹² De Nationale Studentenenquête (NSE) maakt voor bacheloropleidingen alleen onderscheid tussen eerstejaars en hogerejaars. Hierdoor zijn de gegevens over de gepercipieerde studielast bij het tweede en derde jaar in de tabel gelijk.

Latijnse taal en cultuur

semester	blok	contacturen
1 (jaar 1)	1	14 (+ 2 voor studenten met een deficiëntie Latijn)
	2	9 (+ 2 voor studenten met een deficiëntie Latijn)
	3	9
2 (jaar 1)	1	12
	2	13
	3	1
3 (jaar 2)	1	8 (excl. profileringsruimte)
	2	8 (excl. profileringsruimte)
	3	1
4 (jaar 2)	1	10 (incl. opleidingsgebonden keuzevak)
	2	14 (incl. opleidingsgebonden keuzevak)
	3	1
5 (jaar 3)	1	4 (excl. profileringsruimte)
	2	4 (excl. profileringsruimte)
	3	0 (excl. profileringsruimte)
6 (jaar 3)	1	2 (excl. profileringsruimte, scriptie)
	2	2 (excl. profileringsruimte, scriptie)
	3	2 (excl. profileringsruimte, scriptie)
gemiddelde		7,1 uur per week (excl. profileringsruimte, scriptie)

Contacturen BA LTC

	gepercipieerde studielast	respons
1 ^e jaar	-	-
2 ^e jaar	28,0	3
3 ^e jaar	28,0	3

Gepercipieerde studielast bij de BA LTC (bron: NSE, UvA-vragen, 2011)

Instream-, doorstroom- en uitstroomgegevens

	totaal	% vwo	% hbo	% hbo-prop	% overig
2004	6	67 %	17 %	-	17 %
2005	2	50 %	50 %	-	-
2006	-	-	-	-	-
2007	4	50 %	-	-	50 %
2008	4	25 %	-	-	75 %
2009	4	25 %	-	-	75 %

Instream van voltijdstudenten bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur die één opleiding volgen

	totaal	% vwo	% hbo	% hbo-prop	% overig
2004	12	67 %	8 %	-	25 %
2005	6	83 %	17 %	-	-
2006	2	-	-	-	100 %
2007	6	50 %	-	-	50 %
2008	9	22 %	-	-	78 %
2009	4	25 %	-	-	75 %

Instream van alle voltijdstudenten bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur

	totaal	% vwo	% hbo	% hbo-prop	% overig
2004	2	50 %	-	-	50 %
2005	1	-	-	-	100 %
2006	-	-	-	-	-
2007	2	-	50 %	-	50 %
2008	-	-	-	-	-
2009	-	-	-	-	-

Instream van deeltijdstudenten bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur die één opleiding volgen

	totaal	% vwo	% hbo	% hbo-prop	% overig
2004	2	50 %	-	-	50 %
2005	1	-	-	-	100 %
2006	1	-	-	100 %	-
2007	3	-	33 %	-	67 %
2008	-	-	-	-	-
2009	-	-	-	-	-

Instream van alle deeltijdstudenten bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur

	cohort	gem. duur	MA: instelling	MA: elders	geen doorstroom	MA binnen 3 jr
2004	1	36	-	100 %	-	-
2005	3	43	67 %	33 %	-	67 %
2006	3	49	33 %	-	67 %	33 %
2007	-	-	-	-	-	-
2008	2	72	100 %	-	-	-
2009	2	55	50 %	-	50 %	-

Doorstroom van voltijdstudenten bachelor-MA

	cohort	gem. duur	MA: instelling	MA: elders	geen doorstroom	MA binnen 3 jr
2004	1	33	-	-	100 %	-
2005	2	42	100 %	-	-	50 %
2006	-	-	-	-	-	-
2007	-	-	-	-	-	-
2008	-	-	-	-	-	-
2009	-	-	-	-	-	-

Doorstroom van deeltijdstudenten bachelor-MA

	cohort	3 jr	4 jr	5 jr	6 jr	7 jr	≥ 8 jr	actief	uitval
2002	6	-	33 %	67 %	67 %	67 %	67 %	-	33 %
2003	2	-	-	-	-	-	-	-	100 %
2004	6	17 %	17 %	17 %	17 %	-	-	-	83 %
2005	2	-	50 %	50 %	-	-	-	-	50 %
2006	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2007	4	-	-	-	-	-	-	25 %	75 %

Uitstroom van voltijdstudenten bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur

	cohort	3 jr	4 jr	5 jr	6 jr	7 jr	≥ 8 jr	actief	uitval
2002	6	-	33 %	67 %	67 %	67 %	67 %	-	33 %
2003	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2004	3	33 %	33 %	33 %	33 %	-	-	-	67 %
2005	2	-	50 %	50 %	-	-	-	-	50 %
2006	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2007	2	-	-	-	-	-	-	50 %	50 %

Uitstroom van voltijdstudenten bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur die zich na één jaar heringeschreven hebben

	cohort	3 jr	4 jr	5 jr	6 jr	7 jr	≥ 8 jr	actief	uitval
2002	3	33 %	67 %	67 %	67 %	67 %	67 %	-	33 %
2003	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2004	2	-	-	-	-	-	-	-	100 %
2005	1	-	-	-	-	-	-	-	100 %
2006	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2007	2	-	-	-	-	-	-	-	100 %

Uitstroom van deeltijdstudenten bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur

	cohort	3 jr	4 jr	5 jr	6 jr	7 jr	≥ 8 jr	actief	uitval
2002	3	33 %	67 %	67 %	67 %	67 %	67 %	-	33 %
2003	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2004	2	-	-	-	-	-	-	-	100 %
2005	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2006	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2007	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Uitstroom van deeltijdstudenten bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur die zich na één jaar heringeschreven hebben

Staf-studentratio

Bij de bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur is er 1,46 fte aan onderwijstijd per 13 bachelor- en 7 masterstudenten beschikbaar.

Contacturen

Een UvA-studieweek telt vanaf 2012-2013 42 uur.¹³ In onderstaande tabel staat hoe dit zich verhoudt tot de “gepercipieerde studielast”: de tijd die de student zegt aan zijn studie kwijt te zijn.

	hoorcollege	werkgroep	zelfstudie	gepercipieerde studielast	respons
alle jaren	0	8	34	35,0	3

Contacturen per onderwijsweek, en de gepercipieerde studielast (bron: NSE, UvA-vragen, 2011)

¹³ Met ingang van het collegejaar 2012-2013 volgen de opleidingen de 8-8-4-jaarindeling van de UvA (zie ook *Facultair rapport*, 2.2): gedurende twee semesters zijn er in totaal 40 onderwijsweken per academisch jaar. Een gemiddelde student wordt (bij wet) geacht per 1 EC 28 uur te besteden. Dat komt neer op 1680 uur per jaar (60 EC). Een UvA-studieweek telt daarmee 42 uur.

Instream-, doorstroom- en uitstroomgegevens

De bacheloropleiding Arabisch kent al een aantal jaren een stabiele instroom van hoofdvakstudenten. Bovendien is er in de propedeuse een relatief grote groep keuzevak- en minorstudenten, en studenten Europese Studies met de variant Arabisch. Het gebeurt regelmatig dat een aantal van deze studenten aan het eind van het eerste jaar besluit om Arabisch als tweede hoofdvak te kiezen.

	vwo	hbo-prop	hbo ¹⁴	buitenland	overig	totaal
2002	6	4	0	4	4	18
2003	2	1	2	1	2	8
2004	11	2	7	0	2	22
2005	5	1	0	0	1	7
2006	5	5	6	0	6	22
2007	4	0	5	0	4	13
2008	9	2	1	0	1	13
2009	3	4	4	2	2	15
2010	8	4	1	0	2	15

Instream van alle voltijdstudenten BA Arabisch

	vwo	hbo-prop	hbo	buitenland	overig	totaal
2008	0	0	1	0	1	2
2009	0	0	1	0	0	1
2010	0	0	0	1	0	1

Instream van alle deeltijdstudenten BA Arabisch

	cohort	% na 1 jr	% na 2 jr	% na 3 jr	selectiviteit 1 ^c jr ¹⁵
2002	6	67%	-	-	100%
2003	2	-	50%	50%	-
2004	11	45%	45%	-	-
2005	5	20%	20%	-	-
2006	5	80%	80%	-	-
2007	4	25%	25%	-	-
2008	9	67%	67%	-	-
2009	3	-	-	-	-
2010	8	25%	-	-	-

Uitstroom van voltijdstudenten BA Arabisch¹⁶

¹⁴ Dit is inclusief studenten die een schakelprogramma doen.

¹⁵ De selectiviteit van het eerste jaar is het aantal studenten dat uitvalt in het eerste jaar als percentage van de totale uitval na 3 jaar.

¹⁶ Van deeltijdstudenten zijn over de uitstroom geen gegevens beschikbaar.

	cohort	% van totale cohort	% na 3 jr	% na 4 jr	% na 5 jr	% na 6 jr	% na >6 jr
2002	2	-	-	-	-	-	-
2003	1	-	-	-	-	-	-
2004	6	55 %	0 %	83 %	83 %	100 %	100 %
2005	4	80 %	25 %	25 %	25 %	50 %	-
2006	1	-	-	-	-	-	-
2007	3	-	-	-	-	-	-
2008	3	-	-	-	-	-	-
2009	3	-	-	-	-	-	-
2010	6	75 %	-	-	-	-	-

Uitstroom van voltijdstudenten BA Arabisch die zich na één jaar heringeschreven hebben

	ingeschrevenen			voltijdopleiding			deeltijdopleiding		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2002	42	16	26	42	16	26	0	0	0
2003	43	13	30	43	13	30	0	0	0
2004	62	17	45	62	17	45	0	0	0
2005	58	21	37	58	21	37	0	0	0
2006	86	27	59	86	27	59	0	0	0
2007	73	27	46	73	27	46	0	0	0
2008	81	29	52	74	27	47	7	2	5
2009	80	21	59	69	18	51	11	3	8
2010	72	14	58	66	12	54	6	2	4
2011	69	21	48	63	19	44	6	2	4

Ingeschrevenen naar onderwijsvorm en geslacht

Staf-studentratio

Bij Arabische taal en cultuur is er 1,5 fte aan onderwijstijd per 44 BA-studenten en 24 + MA-studenten.

Contacturen

Een UvA-studieweek telt vanaf 2012-2013 42 uur.¹⁷ In onderstaande tabel staat hoe dit zich verhoudt tot de gepercipieerde studielast: de tijd die de student zegt aan zijn studie kwijt te zijn.

	hoorcollege	werkgroep	zelfstudie	gepercipieerde studielast ¹⁸	respons
1 ^e jaar	3	9	30	32,8	4
2 ^e jaar	1	11	30	31,4	5
3 ^e jaar	1	6	35	31,4	5

¹⁷ Met ingang van het collegejaar 2012-2013 volgen de opleidingen de 8-8-4-jaarindeling van de UvA (zie ook *Facultair rapport*, 2.2): gedurende twee semesters zijn er in totaal 40 onderwijsweken per academisch jaar.

Een gemiddelde student wordt (bij wet) geacht per 1 EC 28 uur te besteden. Dat komt neer op 1680 uur per jaar (60 EC). Een UvA-studieweek telt daarmee 42 uur.

¹⁸ De Nationale Studentenenquête (NSE) maakt voor bacheloropleidingen alleen onderscheid tussen eerstejaars en hogerejaars. Hierdoor zijn de gegevens over de gepercipieerde studielast bij het tweede en derde jaar in de tabel gelijk.

De verdeling van contacturen in het derde jaar is gebaseerd op de situatie waarbij studenten het buitenlandprogramma in Caïro volgen; voor de keuzevakken is een schatting gemaakt. Verder tellen de hoorcolleges, de werkgroepen en de zelfstudie telkens samen op tot 42 uur, ongeacht of de student de zelfstudie gedurende de onderwijsweken of daarbuiten realiseert.¹⁹

---

¹⁹ Zie paragraaf 6 van *Onderwijsbeleid Taal- en letterkunde* voor meer informatie over contacturen.

Instream-, doorstroom- en uitstroomgegevens

De bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur kent een kleine, maar stabiele instroom. De opleiding bedient daarnaast, met name in de propedeusemodulen, maar ook in de post-propedeuse, een relatief grote groep keuzevakstudenten. De opleiding levert bovendien maatwerk voor studenten met voorkennis, en probeert waar mogelijk modulen (deels) niet taal-specifiek aan te bieden.

Jaarlijks besluit een aantal keuzevakstudenten Hebreeuws als tweede bachelor te volgen. In reactie op recente regeringsmaatregelen heeft de opleiding een stichting bereid gevonden om voor gemotiveerde tweede-hoofdvakstudenten in voorkomende gevallen een deel van de 'langstudeerdersboete' te betalen.

NB: Als de omvang van een cohort of selectie kleiner is dan 4, zijn hieronder geen percentages opgenomen over uitval, rendement en studieduur.

	voorkomen 1 ²⁰			totaal		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2002	2	50	50	8	38	63
2003	5	40	60	12	50	50
2004	1	0	100	6	17	83
2005	7	57	43	8	63	38
2006	6	17	83	10	10	90
2007	6	17	83	11	36	64
2008	1	100	0	3	67	33
2009	5	20	80	7	14	86
2010	4	25	75	8	38	63

Instream van voltijdstudenten BA Hebreeuws uitgesplitst naar onderwijsvorm en geslacht

	voorkomen 1			totaal		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2008	1	0 %	100 %	2	50 %	50 %
2009	2	0 %	100 %	3	0 %	100 %

Instream van deeltijdstudenten BA Hebreeuws uitgesplitst geslacht

²⁰ Tot dit cohort worden gerekend de studenten bij wie de combinatie van inschrijving voor een opleiding aan een bepaalde instelling voor de eerste maal voorkomt = eerstejaars-opleiding-Instelling (EOI). Studenten met meerdere inschrijvingen worden niet tot het cohort gerekend en vallen dus ook buiten de berekeningen van het rendement of de studieduur.

	cohort	% na 1 jr	% na 2 jr	% na 3 jr	selectiviteit 1 ^e jr ²¹
2002	-	-	-	-	-
2003	1	-	-	-	-
2004	3	-	-	-	-
2005	1	-	-	-	-
2006	1	-	-	-	-
2007	1	-	-	-	-
2008	1	-	-	-	-
2009	1	-	-	-	-
2010	2	-	-	-	-

Uitstroom van voltijdstudenten BA Hebreeuws²²

	totaal	% van totale cohort	na 3 jr	na 4 jr	na 5 jr	na 6 jr	na >6 jr	hoop/ inst na > 6 jr
2002	-	-	-	-	-	-	-	-
2003	1	-	-	-	-	-	-	-
2004	-	-	-	-	-	-	-	-
2005	3	-	-	-	-	-	-	-
2006	0	-	-	-	-	-	-	-
2007	0	-	-	-	-	-	-	-
2008	1	-	-	-	-	-	-	-
2009	1	-	-	-	-	-	-	-
2010	2	-	-	-	-	-	-	-

Uitstroom van voltijdstudenten BA Hebreeuws die zich na één jaar heringeschreven hebben²³

	voltijd en deeltijd			voltijdopleiding			deeltijdopleiding		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2002	9	3	6	9	3	6	0	0	0
2003	19	6	13	19	6	13	0	0	0
2004	16	4	12	16	4	12	0	0	0
2005	19	7	12	19	7	12	0	0	0
2006	25	8	17	25	8	17	0	0	0
2007	29	9	20	29	9	20	0	0	0
2008	24	10	14	21	9	12	3	1	2
2009	23	9	14	19	9	10	4	0	4
2010	20	6	14	16	5	11	4	1	3
2011	16	3	13	15	3	12	1	0	1

Ingeschrevenen BA Hebreeuws naar onderwijsvorm en geslacht

Staf-studentratio

Voor de opleidingen Hebreeuwse taal en cultuur is 0,86 fte aan onderwijstijd beschikbaar, voor 14 bachelor- en 3 masterstudenten.

²¹ De selectiviteit van het eerste jaar is het aantal studenten dat uitvalt in het eerste jaar als percentage van de totale uitval na 3 jaar.

²² Van deeltijdstudenten zijn over de uitstroom geen gegevens beschikbaar.

²³ Van deeltijdstudenten zijn hierover geen gegevens beschikbaar.

Contacturen

Een UvA-studieweek telt vanaf 2012-2013 42 uur.²⁴ In onderstaande tabel staat hoe dit zich verhoudt tot de “gepercipieerde studielast”: de tijd die de student zegt aan zijn studie kwijt te zijn.

	hoorcollege	werkgroep	zelfstudie	gepercipieerde studielast ²⁵	respons
1 ^e jaar	8	17	17	40,0	1
2 ^e jaar*	-	10	15	20,0	2
3 ^e jaar ²⁶	4	12	26	20,0	2

Contacturen tijdens de bachelor per onderwijsweek, en de gepercipieerde studielast (bron: NSE, UvA-vragen, 2011)

---

²⁴ Met ingang van het collegejaar 2012-2013 volgen de opleidingen de 8-8-4-jaarindeling van de UvA (zie ook *Facultair rapport*, 2.2): gedurende twee semesters zijn er in totaal 40 onderwijsweken per academisch jaar. Een gemiddelde student wordt (bij wet) geacht per 1 EC 28 uur te besteden. Dat komt neer op 1680 uur per jaar (60 EC). Een UvA-studieweek telt daarmee 42 uur.

²⁵ De Nationale Studentenenquête (NSE) maakt voor bacheloropleidingen alleen onderscheid tussen eerstejaars en hogerejaars. Hierdoor zijn de gegevens over de gepercipieerde studielast bij het tweede en derde jaar in de tabel gelijk.

²⁶ Jaar 2 en 3 zijn exclusief de uren voor het hoofdvak Hebreeuws; de studiebelasting van de (individueel in te vullen) keuzevakken is niet verdisconteerd. In jaar 3 valt onder zelfstudie ook het schrijven van de bachelorscriptie.

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

Hieronder staan de in-, door- en uitstroomcijfers van de masterttrajecten Griekse en Latijnse taal en cultuur, en Latijnse taal en cultuur. Voor de programma's Ancient Studies en Ancient History kunnen geen getallen geleverd worden, omdat de eerste nog niet eerder door de UvA is aangeboden, en omdat de tweede tot nu toe als afstudeerrichting binnen de MA Geschiedenis functioneerde.

Mastertraject Griekse en Latijnse taal en cultuur

	eigen universiteit	andere universiteit			totaal
		Nederland	hbo	buiten het hoger onderwijs	
2003	1	0	0	0	1
2005	3	0	0	0	3
2006	3	1	0	0	4
2007	4	0	0	0	4
2008	5	6	0	0	11
2009	5	1	0	0	6
2010	6	1	0	0	7

Instroom van voltijdstudenten MA GLTC

	eigen universiteit	andere universiteit			totaal
		Nederland	hbo	buiten het hoger onderwijs	
2005	1	0	0	0	1
2006	1	0	0	0	1
2007	1	0	0	0	1
2010	1	1	0	0	2

Instroom van deeltijdstudenten MA GLTC

cohort	eigen universiteit		andere universiteit in Nederland	
	geslaagd	duur opleiding in maanden	geslaagd	duur opleiding in maanden
2004	1	14	-	-
2006	1	13	-	-
2007	4	19	1	17
2009	4	26	-	-
2010	5	24	-	-

Studieduur van voltijdstudenten MA GLTC

cohort	eigen universiteit		andere universiteit in Nederland	
	geslaagd	duur opleiding in maanden	geslaagd	duur opleiding in maanden
2005	1	8	-	-

Studieduur van deeltijdstudenten MA GLTC

	voltijd en deeltijd			voltijdopleiding			deeltijdopleiding		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2004	1	1	0	1	1	0	0	0	0
2005	3	1	2	2	1	1	1	0	1
2006	3	1	2	2	1	1	1	0	1
2007	9	4	5	8	4	4	1	0	1
2008	16	5	11	14	5	9	2	0	2
2009	13	5	8	12	5	7	1	0	1
2010	18	9	9	16	8	8	2	1	1
2011	16	8	8	13	7	6	3	1	2

Ingeschrevenen MA GLTC naar onderwijsvorm en geslacht

cohort	totaal
2003	0
2004	1
2005	1
2006	1
2007	5
2008	0
2009	4
2010	5

Geslaagden MA GLTC

Mastertraject Latijnse taal en cultuur

	eigen universiteit	andere universiteit			totaal
		Nederland	hbo	buiten het hoger onderwijs	
2007	1	0	0	0	1
2008	1	1	0	0	2
2009	1	0	0	0	1

Instroom van voltijdstudenten MA LTC

	eigen universiteit	andere universiteit			totaal
		Nederland	hbo	buiten het hoger onderwijs	
2006	1	0	0	0	1
2008	1	0	0	0	1

Instroom van deeltijdstudenten MA LTC

cohort	eigen universiteit	
	geslaagd	duur opleiding in maanden
2008	1	22

Studieduur van voltijdstudenten MA LTC

cohort	eigen universiteit	
	geslaagd	duur opleiding in maanden
2007	1	24

Studieduur van deeltijdstudenten MA LTC

	ingeschrevenen			voltijdopleiding			deeltijdopleiding		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2006	1	1	0	0	0	0	1	1	0
2007	2	2	0	1	1	0	1	1	0
2008	2	1	1	2	1	1	0	0	0
2011	4	2	2	2	0	2	2	2	0

Ingeschrevenen MA LTC naar onderwijsvorm en geslacht

cohort	totaal
2007	1
2008	1
2009	1

Geslaagden MA LTC

De getallen hierboven geven maar een zeer beperkt beeld van de werkelijkheid. Gemiddeld zaten er 12 studenten bij de modules van GLTC, en 6 studenten bij LTC. Hiervan is 30% regulier MA-studenten van de UvA; 40% rMA-studenten Literary Studies of Linguistics met als specialisatie GLTC of LTC; en 30% sectorplanstudenten van de VU/ UL, of studenten van elders (vooral Nijmegen).

Staf-studentratio

Griekse en Latijnse taal en cultuur heeft 1,6 fte aan onderwijstijd per 58 BA-studenten en 15 MA-studenten. Latijnse taal en cultuur heeft 0,85 fte aan onderwijstijd per 10 BA-studenten en 7MA-studenten.

Contacturen

Een UvA-studieweek telt vanaf 2012-2013 42 uur.²⁷ In onderstaande tabel staat hoe dit zich verhoudt tot de "gepercipieerde studielast": de tijd die de student zegt aan zijn studie kwijt te zijn.

	hoorcollege	werkgroep	zelfstudie	gepercipieerde studielast	respons
alle jaren	0	8	34	35,0	3

Contacturen per onderwijsweek, en de gepercipieerde studielast (bron: NSE, UvA-vragen, 2011)

²⁷ Met ingang van het collegejaar 2012-2013 volgen de opleidingen de 8-8-4-jaarindeling van de UvA (zie ook *Facultair rapport, 2.2*): gedurende twee semesters zijn er in totaal 40 onderwijsweken per academisch jaar. Een gemiddelde student wordt (bij wet) geacht per 1 EC 28 uur te besteden. Dat komt neer op 1680 uur per jaar (60 EC). Een UvA-studieweek telt daarmee 42 uur.

Masteropleiding Midden-Oosten studies

Met ingang van september 2012 zijn de masters Hebreeuwse taal en cultuur, en Arabische taal en cultuur opgenomen in de nieuwe opleiding Midden-Oosten studies. Binnen deze master is voorts ook het traject Midden-Oosten als apart traject opgenomen. Van deze laatste zijn er daarom nog geen kwantitatieve gegevens beschikbaar.

Hieronder zijn de in-, door- en uitstroomgegevens weergegeven van de laatste cohorten van de masters Arabische taal en cultuur, en Hebreeuwse taal en cultuur. Deze opleidingen kennen geen deeltijdvariant.

NB: Als de omvang van een cohort of selectie kleiner is dan 4, zijn hieronder geen percentages opgenomen over uitval, rendement en studieduur.

Mastertraject Hebreeuwse taal en cultuur

	eigen universiteit	andere universiteit			totaal
		Nederland	hbo	buiten het hoger onderwijs	
2004	1	0	0	1	2
2005	2	0	0	0	2
2006	1	0	0	0	1
2007	2	1	0	1	4
2008	1	0	0	1	2
2009	3	0	0	0	3
2010	1	0	0	0	1

Instream van voltijdstudenten MA Hebreeuwse taal en cultuur

cohort	eigen universiteit		buiten hoger onderwijs	
	geslaagd	duur opleiding in maanden	geslaagd	duur opleiding in maanden
2006	1	3	1	33
2008	1	43	2	17
2010	3	44	-	-

Studieduur van voltijdstudenten MA Hebreeuwse taal en cultuur naar onderwijsherkomst

cohort	ingeschrevenen			voltijdopleiding		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2004	1	1	0	1	1	0
2005	2	1	1	2	1	1
2006	3	1	2	3	1	2
2007	4	2	2	4	2	2
2008	6	2	4	6	2	4
2009	4	3	1	4	3	1
2010	6	2	4	6	2	4
2011	3	0	3	3	0	3

Ingeschrevenen MA Hebreeuwse taal en cultuur uitgesplitst naar geslacht

cohort	totaal
2006	2
2008	3
2010	3

Geslaagden MA Hebreeuwse taal en cultuur

Mastertraject Arabische taal en cultuur

De instroom van studenten in de master Arabisch heeft een aantal jaren rond de 5 gelegen. In september 2010 werd voor het eerst het Midden-Oostentraject aangeboden, naast het reeds bestaande arabistische traject. De instroom ligt sinds dat jaar tussen de 15 en de 20 studenten, waarvan 3-5 de arabistische variant volgen.

	eigen universiteit	andere universiteit			totaal
		Nederland	hbo	buiten het hoger onderwijs	
2003	1	0	0	0	1
2004	1	0	0	0	1
2005	2	0	0	0	2
2006	2	0	0	0	2
2007	6	0	0	0	6
2008	4	2	0	0	6
2009	5	0	0	0	5
2010	14	6	0	0	20

Instroom van voltijdstudenten MA Arabische taal en cultuur

	eigen universiteit		buiten het hoger onderwijs	
	geslaagd	duur opleiding in maanden	geslaagd	duur opleiding in maanden
2006	2	21	-	-
2007	3	11	-	-
2008	9	16	-	-
2009	3	11	-	-
2010	8	15	2	12

Studieduur van voltijdstudenten MA Arabische taal en cultuur naar onderwijsherkomst

	ingeschrevenen			totaal		
	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen
2004	1	0	1	1	0	1
2005	1	1	0	1	1	0
2006	4	2	2	4	2	2
2007	6	2	4	6	2	4
2008	12	4	8	12	4	8
2009	3	1	2	3	1	2
2010	17	3	14	17	3	14
2011	26	11	15	26	11	15

Ingeschrevenen MA Arabische taal en cultuur naar onderwijsvorm en geslacht

cohort	totaal
2006	2
2007	3
2008	9
2009	3
2010	10

Geslaagden MA Arabische taal en cultuur

Staf-studentratio

Voor de opleidingen Hebreeuwse taal en cultuur is 0,86 fte aan onderwijstijd beschikbaar, voor 14 BA- en 3 MA-studenten. Voor de opleidingen Arabische taal en cultuur is 1,5 fte aan onderwijstijd beschikbaar per 44 BA- en 21 en 3 MA-studenten.

Contacturen

Mastertraject Hebreeuwse taal en cultuur

	hoorcollege	werkgroep	zelfstudie	gepercipieerde studielast	respons
Alle jaren	0	4 (+ x uren aan keuzevakken)	38 (- x uren aan keuzevakken)	30,0	1

Contacturen tijdens de master per onderwijsweek, en de gepercipieerde studielast (bron: NSE, UvA-vragen, 2011)

Mastertraject Arabisch en mastertraject Midden-Oosten studies

	hoorcollege	werkgroep	zelfstudie	gepercipieerde studielast	respons
Alle jaren	0	Arabisch: 10 Midden-Oosten: 8	Arabisch: 32 Midden-Oosten: 34	32,1	7

Contacturen tijdens de master per onderwijsweek, en de gepercipieerde studielast (bron: NSE, UvA-vragen, 2011)

Bijlage 6: Bezoekprogramma

Bezoekprogramma bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur, bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur, bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur en masteropleiding Oudheidstudies

17 december 2012

08.30 09.30	Vergadering, bestuderen documentatie	
09.30 10.30	Management	Shlomo Berger (B AR, B HE, M M-O) Irene de Jong (B GLTC, B LTC) Jan Willem van Henten (M Oudheid) Hero Hokwerda (B NGTC) Henk van der Liet (voorzitter departement TLK) Otto Zwartjes (hoofd onderwijs departement TLK)
10.30 10.45	Break	
10.45 11.30	B GLTC+LTC: studenten	Thomas Hart Riemer van der Veen Mike Kruijer Merel Meijer Carmen Louwe Maike Smelt
11.30 12.15	B GLTC+LTC: docenten	Mathieu de Bakker Piet Gerbrandy Mark Heerink Charles Hupperts David Rijser Rodie Risselada
12.15 12.30	B GLTC+LTC: bevindingen	
12.30 13.30	Lunch	
13.30 14.15	M Oudheid: studenten	Marcel Zijlstra Sandra Winkenius Julius Roos Rosalyne Elberse
14.15 15.00	M Oudheid: docenten	Mathieu de Bakker (programma Classics) Piet Gerbrandy (programma Classics) David Rijser (programma Classics) Irene de Jong (programma Classics) Jan Willem van Henten (programma Ancient Studies) Emily Hemelrijk (programma Ancient History)
15.00 15.15	M Oudheid: bevindingen	
15.15 15.30	Break	

15.30 16.15	Bespreken bevindingen	
16.15 17.00	Voorbereiden, bestuderen documentatie	
17.00 17.30	M Oudheid: alumni	Lujzika Adema van Kooten Marjolein Kersten Raphael Hunsucker Kurano Bigiman

18 december 2012

08.30 09.00	Voorbereiden en bestuderen documentatie	
09.00 09.45	NGTC: studenten	Nick Kling (1 ^c /2 ^c jaars) Jord Hoffstädt (1 ^c /2 ^c jaars) Bronwyn van Hensbergen (3 ^c /4 ^c jaars) Irimi Toufexes (3 ^c /4 ^c jaars) Annemieke Swaans (3 ^c /4 ^c jaars)
09.45 10.30	NGTC: docenten	Marietta Ioannidou Tatiana Markaki
10.30 10.45	N-G TC: bevindingen	
10.45 11.00	Break	
11.00 11.45	OC: B NGTC, B GLTC, BLTC, M Oudheid	David Rijser (B GLTC/LTC) Thomas Hart (B GLTC/LTC, student-lid) Tatiana Markaki (B NGTC) Jason Clades (B NGTC, student-lid) Rodie Risselada (M Oudheid) Stephanie Kramer (MA Oudheid, student-lid)
11.45 12.45	Examencommissies + studieadviseur	Jan de Vries (voorzitter MA-examencommissie) Esther Peeren (lid MA-examencommissie) Ronald de Rooij (voorzitter BA-examencommissie) Hero Hokwerda (lid NGTC) Rodie Risselada (lid GLTC) Resianne Smidt van Gelder-Fontaine (lid HE) Marguerite Overtoom (studieadviseur)
12.45 13.30	Lunch	
13.30 14.00	Pauze	
14.00 15.00	Management	Frank van Vree (decaan) Shlomo Berger (B AR, B HE, M M-O) Irene de Jong (B GLTC, B LTC) Jan Willem van Henten (M Oudheid) Hero Hokwerda (B NGTC)

		Henk van der Liet (voorzitter departement TLK) Otto Zwartjes (hoofd onderwijs departement TLK)
15.00 17.00	Vaststellen bevindingen definitief	
17.00 17.15	Mondelinge terugrapportage	

Bezoekprogramma bacheloropleiding Arabische taal en cultuur, bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur en masteropleiding Midden-Oosten studies

17 december 2012

08.30 09.30	Vergadering, bestuderen documentatie	
09.30 10.30	Management	Shlomo Berger (B AR, B HE, M M-O) Irene de Jong (B GLTC, B LTC) Jan Willem van Henten (M Oudheid) Hero Hokwerda (B NGTC) Henk van der Liet (voorzitter departement TLK) Otto Zwartjes (hoofd onderwijs departement TLK)
10.30 10.45	Break	
10.45 11.30	B HE: studenten	Joel Astley (1 ^e jaars) Joanne Boerema (1 ^e jaars) Merel De Vries (2 ^e jaars) Diederick Broeks (3 ^e jaars)
11.30 12.15	B HE: docenten	Resianne Smidt van Gelder-Fontaine Irene Zwiép
12.15 12.30	B HE: bevindingen	
12.30 13.30	Lunch	
13.30 14.15	B AR: studenten	Anna-Maria Schouten Eva Scheffer Wikke Jansen Slimane Aguersif Alexander Hammelburg Tsjebbe Paulussen
14.15 15.00	B AR: docenten	Mona Hegazy Mariwan Kanie Robbert Woltering Liesbeth Zack
15.00 15.15	B AR: bevindingen	
15.15 15.30	Break	
15.30 16.15	Bespreken bevindingen	
16.15 17.00	Voorbereiden, bestuderen documentatie	
17.00 17.30	M M-O: alumni	Rachel Boertjens Ruth Peters Crys Larson Ali Reza Kazemi Karine Dekker Mònica Colominas

18 december 2012

08.30 09.00	Vorbereiden en bestuderen documentatie	
09.00 09.45	M M-O: studenten	Anna de Wilde (Hebreeuws) Annet Breure (Arabisch) Tato Martirosian (Arabisch) Lotte Houwink ten Cate (Midden- Oosten) Jorian Hamster (Midden-Oosten)
09.45 10.30	M M-O: docenten	Irene Zwiép (programma Hebreeuws) Mariwan Kanie (programma Arabisch) Liesbeth Zack (programma Arabisch) Robbert Woltering (programma Midden- Oosten)
10.30 10.45	M M-O: bevindingen	
10.45 11.00	Break	
11.00 11.45	OC: B HE, B AR, M M-O	Shlomo Berger Liesbeth Zack Diederick Broeks (student-lid)
11.45 12.45	Examencommissies + studieadviseur	Jan de Vries (voorzitter MA- examencommissie) Esther Peeren (lid MA- examencommissie) Ronald de Rooij (voorzitter BA- examencommissie) Hero Hokwerda (lid NGTC) Rodie Risselada (lid GLTC) Resianne Smidt van Gelder-Fontaine (lid HE) Marguerite Overtoom (studieadviseur)
12.45 13.30	Lunch	
13.30 14.00	Pauze	
14.00 15.00	Management	Frank van Vree (decaan) Shlomo Berger (B AR, B HE, M M-O) Irene de Jong (B GLTC, B LTC) Jan Willem van Henten (M Oudheid) Hero Hokwerda (B NGTC) Henk van der Liet (voorzitter departement TLK) Otto Zwartjes (hoofd onderwijs departement TLK)
15.00 17.00	Vaststellen bevindingen definitief	
17.00 17.15	Mondelinge terugrapportage	

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de afstudeerscripties bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

251305
298883
417149
5734665
5734738

Bacheloropleiding Latijnse taal en cultuur

5910064
5735971
5942497
6156894

Bacheloropleiding Arabische taal en cultuur

5695872
5756944
5674778
5832462
5666791

Bacheloropleiding Hebreeuwse taal en cultuur

232815
6158161
215171
226629

Bacheloropleiding Nieuwgriekse taal en cultuur

617989
5741475
159115
5885914

Masteropleiding Oudheidstudies

420395
434817
9712283
9700013

Masteropleiding Midden-Oosten studies

6380379
205362
442305
5683785
5995175

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Verslagen van overleg in relevante commissies / organen (in ieder geval examencommissie en opleidingcommissie van laatste twee afgeronde studie jaren);
- Samenvatting en analyse van recente evaluatieresultaten en relevante managementinformatie;
- Toetsmateriaal van alle cursussen (tentamens, werkstukopdrachten, richtlijnen voor stageverslagen en presentaties etc);
- Documentatie over docent- en studenttevredenheid, waaronder alumni-enquêtes;
- Informatie over vooropleidingen van de masterstudenten.

De commissie heeft daarnaast voorafgaande aan het bezoek per opleiding een aantal cursussen geselecteerd:

Opleiding (CROHO-nummer):	Vakken (2 vakken per opleiding)
B Griekse en Latijnse taal en cultuur (56003)	Klassieke literatuur en Griekse lectuur, onderdeel literatuurgeschiedenis Griekse, Latijnse en algemene taalkunde, onderdeel Latijnse taalkunde
B Latijnse taal en cultuur (56816)	Klassieke Cultuurkunde en Latijnse lectuur, onderdeel Latijnse lectuur Neolatijn
B Nieuwgriekse taal en cultuur (56814)	Taalvaardigheid Nieuwgrieks 1 Taalvaardigheid Nieuwgrieks 6
B Hebreeuwse taal en cultuur (50901)	Taalvaardigheid 1 Modern Hebreeuws Drieduizend jaar Hebreeuwse literatuur en Inleiding Literatuurwetenschap
B Arabische taal en cultuur (56040)	Taalverwerving 1 A Egyptisch-Arabisch Bijbel en Koran
M Oudheidstudies (60 EC) (60821)	Emerging Canons & Beyond II Life, Regimen and Health in Antiquity
M Midden-Oosten Studies (60 EC) (60842)	Amsterdam as a Jewish City History of the Modern Middle East

Van deze cursussen is het volgende materiaal ter inzage klaargelegd:

- Studiehandleiding;
- Verplichte literatuur;
- Toetsopgaven met bijbehorende beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen);
- Een representatieve selectie van feitelijk gemaakte toetsen (zoals presentaties, stages, assessments of portfolio's) en beoordelingen;
- Resultaten van vakevaluaties van de afgelopen twee studie jaren.

Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Alfons WOUTERS*

ADRES: *Eekhout 31 3111 ROTSELAAR (België)*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Rotseleer*

DATUM: *1 november 2012*

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Alfons Wouters', is written over a horizontal line that has been underlined.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE *Karla POLLMANN*

NAAM:

13 Hutchison Court

ADRES: *GB - St Andrews KY16 8HN, SCOTLAND*

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

Amsterdam

DATUM:

05 November 2012

HANDTEKENING:

Karla Pollmann

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Daniël Meijer

ADRES: Harckenaborg 26

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

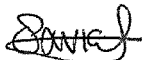
VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Groningen

DATUM: 05/11/2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: GUNNAR DE BOEL

ADRES: 143 RUE DU MOLINEL F 59000 LILLE

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: LILLE (F)   DATUM: 5. 11. 2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: ELISABETH HOLLENDER

ADRES: BARTHELSTR 30, 50823 KÖLN, GERMANY

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: köln

DATUM: 15.12.2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Prof. Dr. J.A. Nawas*

ADRES: *Schoolhof 15 A
9711 JD Groningen*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING: *Regiostudies / UvA (Arabisch)*

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

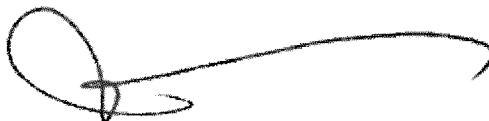
VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Groningen*

DATUM: *5 nov. 2012*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: MURIEL JANSSEN

ADRES: WAGENDWARSS TRAA T 70

IS ALS ~~DESKUNDIGE~~ / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING: UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

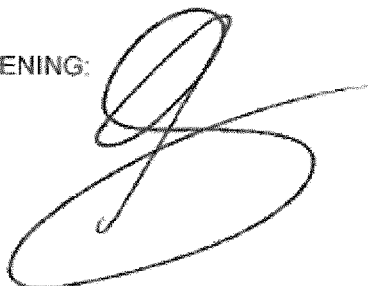
VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: AMSTERDAM

DATUM: 5.11.2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Linda van der Grigspeerde*

ADRES: *Opijnderweg 150, 9902 RH Oppingedam*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Amsterdam*

DATUM: *5 november 2012*

HANDTEKENING:

Bijlage bij de onafhankelijkheidsverklaringen van de commissieleden Regiostudies

Instelling	Commissielid	Secretaris
Vrije Universiteit	Alfons Wouters Karla Pollmann Gert Buelens Jadranka Gvozdanovic Daniël Meijer	Willemijn van Gastel
Universiteit van Amsterdam	Alfons Wouters Karla Pollmann John Nawas Elisabeth Hollender Gunnar de Boel Daniel Meijer	Linda van der Grijspaarde Muriel Jansen
Radboud Universiteit	Alfons Wouters Karla Pollmann Gert Buelens Thalia Lysen	Linda van der Grijspaarde
Universiteit Leiden	Alfons Wouters Karla Pollmann Elisabeth Hollender Nigel Worden Wolfgang Behr Jadranka Gvozdanovic Dirk Kruijt Gert Buelens Daniel Meijer	Linda van der Grijspaarde Floor Meijer Jasne Krooneman (onder verantwoordelijkheid van Floor Meijer) Mariëtte Amsing (onder verantwoordelijkheid van Meg van Bogaert)
Rijksuniversiteit Groningen	Alfons Wouters Karla Pollmann Elisabeth Hollender Gert Buelens Thalia Lysen	Floor Meijer Nadine Vestering (onder verantwoordelijkheid van Floor Meijer)
Universiteit Utrecht	Alfons Wouters Karla Pollan Jadranka Gvozdanovic Gert Buelens Daniël Meijer	Linda van der Grijspaarde